

Jarmila Loukotková

SPARTAKUS

Před námi boj

PRÁCE / PRAHA 1980

©Jarmila Loukotková 1968 Illustrations © Rastislav Michal 1980

I / EXPOZICE

Vším vládni pomocí otroků, otroky však vládni sám.
KRASSUS

1/ RŮŽOVÁ SLAVNOST

Zlato, purpur, běl, zlato, purpur, modř, zlato, purpur, smích; zeleň a smích, purpur a vůně, zlato, zlato, zlato...

Amfiteátr hoří barvami, pachy a jekem: je třetího května, zakončení svátků Flóřiných, a Flóra je bohyně veselá, bohyně květů a radosti.

Ani gladiátor Oinomaos, řecký miláček obecenstva, nezti-šuje vzbouřené vlny napětí a nemůže uklidnit rozprouděnou krev, i když bylo jeho vítězství v aréně stejně samozřejmé a pyšrré jako vždycky. Odnáší si několik hrstí zlatých plíšků, spokojenýma očima zachycuje svit dívčích úsměvů; řada žádostivých ženských pohledů mu klouže po lesklých svalech, několik párů nevraživých mužských zřítelnic ho přejíždí kosými pohledy; k jeho nohám se do písku skutálelo i několik vínků. Nehybnost horkého vzduchu rozechvívá také vítězný pokřik jeho nadšených přívržen̈ců.

Odchází.

Ale nadšení netrvá, jako trvávalo jindy. Žádné bouřlivé volání nežádá Oinomaa zpět do arény, aby se ještě a ještě ukázal a vypjal. Kráčí po zdusaném písku. Ve výši drží meč a čepel odráží oslepujícími blesky světlo rozžhaveného slunce. Snímá s hlavy přílbu. Nejistě se rozhlíží. Nechápe chlad svého obecenstva. Jindy se otřásají schodiště. Jindy se dupe nadšením a ženy výskají. Jindy ho obdiv vrací znova a znova do arény jako příliv na pobřeží kraba. Ale dnes?

Sotva odešel, a ještě ani neodešel, a už se mluví o něčem jiném: na jeho sílu, jeho řeckou krásu, jeho vynikající šermíř-ské umění se naráz zapomnělo.

Netrpělivě se čeká na vyvrcholení zápasů.

Čeká se na soutěž Říma a Kapuy.

Podlehne Řím, veliký Řím?

Dá se zahanbit Kapua, povýšená Kapua?

Zlato, purpur, smích, květy a smích, nadšení a italské slunce, zlaté slunce, zlaté mince, radost a přepych, zlatá vlákna a teplem zlátnoucí kůže...

Z vlny na vlnu se přelévají spršky slunečních paprsků, záhyby barevných ženských rouch, záblesky šperků, zeleň myrt a výkřiky. Z vůně do vůně přecházejí tmavé kadeře, útlé paže, lahodná těla a smavá hrdla. Z tónu do tónu se přelaďují dívčí zasmání, mužská škádlení, celý ten šumivý, dravý, vybuchující ryk nedočkavých a vášnivých diváků.

Ale nade vším se z vlny na vlnu přelévají odstíny čerstvých květů růží, nachových, růžových, purpurově červených, náruživě rozvitých a kyprých. Z vůně do vůně přecházejí závany jejich věnců s tisíci hebkými plátky — ze svěžích výdechů růží žlutavě bílých až do mdlého, omamujícího pachu stolis-tých květů, světle nachových, bohatých a měkkých. Z tónu do tónu se přelaďují jejiph zabarvení pod sálavým sluncem nebo v modravém stínu sloupu, pod červenou plachtou nebo na bělostných spáncích.

Kapua, vypínavé město pyšné Kampánie, se natísnila do amfiteátru k velkolepým hrám; do svého amfiteátru, slavného v celé Itálii: římský cirkus je proti kapujskému jen chudičký plebejec, zakrnělý skřet, kosodřevina vedle urostlé pinie, a římští gladiátoři jsou ve srovnání s kapujskými nedoukové vedle umělců, ucourané kočky vedle gepardů. Kapujský majitel cirku Batiatus má nejlepší gladiátorskou školu v římské říši, jeho cvičenci se platí dobrým zlatem. Na kapujské hry se diváci stahují z dalekého širokého okolí jako řeky do moře a připlavují městu peníze a zlato, peníze a zlato...

Na kampánských pláních kvetou růže a Kapua bohatne z jejich vůní a krásy.

Kapua také dovede oslavit Flóřiny svátky nejlépe ze všech italských měst: nešetří květy, každá zahrada jimi oplývá; nešetří penězi, Kapua je bohatší než sám Řím, Kapua, nadutá Kapua, *Capua arrogans,* je nejbohatším městem v Itálii; ne-skrblí smíchem, kde už by se měli rozjařit, když ne v městě jednoho z nejlepších vín; kde jinde než v městě nejsličnějších a nejpovolnějších dívek by měli mít

muži dobrou náladu, kde jinde než v městě nejštědřejších mužů by se měly ženy šťastně usmívat; nešetří ani krví, přepychová Kapua, *Capua super-ba,* je vlastí gladiátorských her: za jediné odpoledne tu ukazuje své smrtící umění na tisíc šermířů.

V Římě bydlí mocní; vytříbení v Kapuji.

jako hmyz k medovému květu se stahují boháči z Říma do tohoto hýřivého města kampánského, aby zde oslavili dny Flóřiny co nejvybraněji a nejveseleji. A Kapua, opravdu jako veliký květ, jako stolistá nachová růže přijímá neodbytný hmyz a zachvívá se pod bzukotem mlsných sosáků i pod tíhou mohutných zadků.

Ale nechť nové peníze přibudou do Kapuy, nové zlato, zlato, římské zlato, jen klopte stříbrňáky, jen sypte měďáky za kapujskou podívanou, tím smutnější pro vás, když se neumíte bavit sami; u nás si přijdou na své čmeláčí sosáky i vosí pasy.

Dále šustí hovor, dále vybuchují výkřiky překvapení; dále sálá slunce a napájí ohněm každé oko, každou krví tepající cévu, každý kamenný sloup, rozvitý květ, rozmáchlý pohyb; dále voní růže a blýská se zlato a pokožky tepou teplem.

Kapua se raduje, výská, hýří.

Kapua přetéká bohatstvím a radostí jako pohár, po okraj naplněný šumivým vínem.

jen jediný muž z celého nepřehledného davu v cirku se neraduje.

Sedí za stříbrným zábradlím, ověšeným vzácnými, pečlivě vázanými koberci složitých vzorů, jaké vyrábí jen Kapua, hoví si na kajčích poduškách, obklopuje ho půlkruh kněží a posvátných panen, ověnčují ho růže a zdobí drahokamy — a on hledí zasmušile. Pro jeho uši nezní smích. Pro jeho oči nezáří slunce. Pro jeho chřípí kvítí nevoní.

Velekněz Prontos.

Palčivé Prontovy oči, zahleděné do spleti tmavých žilek v mramorové podlaze, vidí stále vnitřnosti zvířete, které bylo před zahájením her slavnostně obětováno: krvavě hnědá ját-

ra, jedovatě prozelenalá žlučí, žlučový váček, vrostlý hluboko do jater, Sedavé, nedokrevné plíce. Především však vidí srdce, hrozné, obludné srdce, krvavě nahé a vyboulené, napjaté jako nádor, a jak z

něho proudem vystříkla horká krev, jakmile o ně zavadil růžkem prstenu. Netvorné srdce, jeho krev mu potřísnila tuniku a ruce. Rychle zakryl skvrny obřadním svrchním rouchem, aby si jich nikdo nepovšiml. Není třeba, aby někdo spatřil tak strašné znamení, není třeba, aby si lid kazil pohodu, není třeba, aby skvělost kapujských oslav zkalila nepříznivá oběť. Radujte se, těšte se na nejlepší číslo dnešního pořadu, chystejte se na večerní hostinu, a protáhněte ji do samého rána, představujte si lůžko lásky, na kterém potom spočinete — já vidím dál a hlouběji. Vidím temnotu a v ní plane příšerné srdce.

Od oltáře se velekněz na své místo mezi diváky dopotácel s vlhce studenýma rukama a v závrati, dech se mu zúžil zlou předtuchou, jdu pod vodu, rozpadnu se na kusy, vyvřu jako sopka, nebudete se už dlouho radovat, vyprýští krev, z velkého srdce se vylije jasná červená krev a zkropí vám roucha a ruce, jako poskvrnila vašeho velekněze, nebude to krev, to vyvře rozžhavený čas, už zase klesám pod vodu, srdce z Kapuy to bude a vycedí čas rozpálený jako krev, spráší vás to, ohromí a ochromí... Možná že sedí kdesi ve vašem křiklavém davu a huláká s vámi, znova jdu pod vodu, lehátko pode mnou jektá, písek se plazí, moje paže ode mne couvají a chystají se k ráně, možná že přijde s dřezem a lopatkou a nasype nový hnědě žlutý písek do arény, místo hrudi mám srdčitou jámu strachu, možná vcválá do zápasiště na zpěněném koni a zahřmí slova tak tajemná, že jim všichni naráz porozumějí a přijmou za své jeho vražedné černé násilí... Horoucí a pobuřující úder do vašich vylekaných tváří... Možná trůní na nejčestnějším místě, teď se vynořuji nad mazlavou hladinu, slunce se snáší shora jako pavouk, možná sedí v pořadatelské skupině Krassově nebo Batiatově a počítá perly v náhrdelníku Krassovy schovanky, jen zaútočit, jen vyrazit a chlístnout do očí překvapení, třeba je to Batiatus sám, vyzáblý, chvástavý Batiatus, anebo Krassus, Říman Krassus s obličejem nachovějším než růže kolem lysé lebky...

Nikdo si Prontova vytržení nevšímá, ani jeho vlastní družina ho nedbá. Blíží se chvíle posledního, toužebně očekávaného čísla pořadu, překvapení, napětí. Každý bude stranit někomu jinému a

všichni budou se zatajeným dechem řevnit a oči budou mít na stopkách. Blíží se chvíle sevřených pěstí a zaťatých zubů; na jedné straně zdušený výkřik zklamání a na druhé ryk vítězství.

Kdo povede?

Kapua nebo Řím?

Dám deset zlatých — komu? Kapuji nebo Římu?

Mám padesát stříbrných a věnec bílých růží — komu připadnou?

Daruji zlatý náramek a rubínový prsten — komu? Vítězi Říma? Vítězi Kapuy?

Zlato a růže a drahokamy, zlato a purpur a smích, zlato, zlato...

Ale kde jsou ti, kdo nemají nic, čím by vítěze uctili, leda potleskem? Kde jsou ti, kteří se skromně krčí na podřadných místech za sloupy, kdo se ve spravované zástěře tísní až docela vzadu a závistivě se rozhlížejí po těch, kdo mávají věnci a do arény házejí mince?

Kde jsou kapujští chudí?

Není je vidět

Zdá se, že Kapua chudáky vůbec nemá. Kapua, ta rozmazlená, v rovině líně roztažená Kapua, ta smyslná ženská, ověšená klenoty a rozkošnicky rozložená na zemi v kožišinách, zdá se, že Kapua nehostí jediného člověka, který by strádal.

Všichni tu asi mají co jíst, a jedí přesmoc, všichni tady patrně mají dost peněz, a utrácejí nezřízeně.

Kapua mnoho má, protože mnoho umí.

Kapua si peníze lisuje, protože umí pěstovat na červených planinách růže; vytlačuje si je z révy, protože ji umí zasadit do slunečních strání; Kapua si peníze vyvažuje, poněvadž umí v dílnách provoněných tukem ovčího rouna splétat koberce a pokrývky zářivě trvanlivých barev; Kapua si peníze odlévá, poněvadž dovede kouzlit umění z bronzu, a římští boháči si mají čím zdobit domy a zahrady a chrámy a sloupoví a pomníky a posvátné háje a kašny a každý kout, kam pořádný Říman postaví bronzovou sochu. Z vůně učinit chuť a z chuti požitek umí Kapua, skupuje koření z Dalekého východu, něco k němu přidá, něco mu ubere, že se stane ještě dráždivějším a vzácnějším, a pak teprve koření prodává ostatním italským městům;

Kapua dovede namísit prchavé soli do koupele, uvařit mýdla kvetoucí jako mořská pěna a utřít masti voňavé jak hedvábí, umí namíchat líčidlo na ústa jako rubín a modř na oční víčka jako měsíční tůň; z konopí a lnu dokáže Kapua ukroutit pro lodníky lana pevnější než otrocké jho; a v severní kapujské čtvrti u Volturnské brány voní čerstvé dřevo a pryskyřice a ozývají se rány seker a skřípání pil. Ve Volturnské čtvrti pracují tesaři a truhláři, vyhledávaní široko daleko v kraji.

Proč by si Kapua nevýskala.

Nemá chudáky.

Jen jediné tu rozmarnou krásku souží: ošklivá nemoc, ohyzdná vyrážka červených bradavic v obličeji. Vypadá to, jako kdyby nachové kampánské růže hořely v tvářích svých pěstitelů, tak je ta choroba krevnatá a stolistá. Žádný lékař ji dosud nedokázal vyléčit. Nelze vyplenit kampánské růže: u koho se jednou uchytily, toho obrůstají až do smrti.

Ale není-li nemoc smrtelná, dá se snést Hlavně když má Kapua prvenství mezi italskými městy, jen když v Kampánii zrají nejmastnější olivy, nejohnivější réva, nejšťavnatější ovoce, nejtvrdší klasy; jen když se krmí purpurem a zapíjí zlatem. Jen když se vyznamenává nejvytříbenějším vkusem a nejzjemnělejšími radovánkami. Řím, panovačný, světovládný Řím pokulhává za Kapuou jako zanedbaná podruhyně za urozenou hetérou; Kapua si jde dějinami tanečním krokem a závistníkům rozhazuje z rohu hojnosti růže.

V přepychu vedla Kapua vždycky a povede i dnes.

Chtít porazit Kapuu v gladiátorských hrách, to byl zpozdilý nápad domýšlivého Římana. Drzost. Co si o sobě vlastně myslí Markus Licinius Krassus.

Kdo je vůbec pro nás, pro Kapuu, nějaký Říman Markus Licinius Krassus.

Snad bychom jím neměli tolik pohrdat, je přece nejbohatším mužem v Římě. Dovedeme si vážit bohatství, peněz, zlata víc než kdekoli jinde.

Krassus však nemá měšce nabité z výnosu svých statků, ani ze svých vinic, ani z růžových polí, ani z mlýnů: z žádného přičinění je nevydělal; žádný zdroj, který by každoročně seschlé měšce doplňoval, Krassus nemá Vyzískal svoje zlaté poklady chytráctvím.

Když chtěl před lety diktátor Sulla ovládnout Řím a krutě potrestat protivníky, postavil se Krassus na jeho stranu. Proč? Snad z přesvědčení? Ze souhlasu se záměry Sullový-mi? Nebo z přátelství? Nebo z lásky k vlasti? Ale kdež. Vedla ho vypočítavost. Znal neúprosnou, tvrdou, mstivou Sullovu povahu. Věděl, že zmocní-li se Sulla vlády, neušetří svoje odpůrce, vyžene je z Říma a prohlásí je za psance. A jejich majetky že rozdá těm, kdo mu pomohli k vládě, těm, kdo za ním věrně a udatně stáli. A tak se Krassus za Sullu věrně a udatně postavil. Nepřepočítal se — leda v tom, že nahrabal mnohem víc, než se vůbec odvážil doufat. Sulla rozdával plnými hrstmi, z cizího krev neteče, a Krassus hrabal, oba pro slibnou vidinu a na cestě za legendárním blaženstvím, pospolu a družně jako spřežení, jako podsední a ná-ruční, bez ohledu na společenské postavení a vzdělání, oba s týmž cílem a s týmž zájmem, oba z téhož plemene. Krassovo bohatství je podryto kletbami, křikem a smrtí, provázeno smutečními průvody v černých suknech.

Takto získaného bohatství si nemůže vážit Kapua; Kapua pracuje a pěstuje a obchoduje a přičiňuje se.

A pro co jiného si vážit Marka Licinia Krassa. Čím znamenitým se vyznačuje?

Má křivý nos a záletnou ženu. Kromě toho má nevlastní dceru, jakou si nezaslouží: je spanilá a nadaná. Básnířka Amaltheia. Zdobí Krassovo jméno místo jeho vlastních synů — ti mu mnoho cti nenadělají. Po kom by k tomu měli mít schopnosti.

Tento rozložitý tlustokrký Říman se přišel vyšvihnout nad Kapujské. A Batiatus, vychytralý Lentulus Batiatus, ještě posadil na koně jeho ctižádost a popíchl napětí a nedočkavost občanů: nabídl Krassovi soutěž.

Batiatus je vlastenec, roduvěrný Kapuan, a tak nelenil a zajel si proto za Krassem do Říma. Flóřiny svátky je příležitost, jakou si nenechá čeřenem proklouznout ani dobrý obchodník, ani cti dbalý

vlastenec: kdyby se římští boháči stáhli na slavnosti do Kapuy, majitel gladiátorské školy Batiatus by dvojnásobně vydělal a pyšná Kapua by se dvojnásobně proslavila.

Krassus ho v Římě přijal urážlivě, nechal ho stát ve své lázni, sám seděl v proutěném lehátku a dva otroci mu upravovali nehty na rukou a nohou. Jenomže Batiatovi lišáctví a přičinlivost už dávno znemožnily být hrdý: pokašlával páru Krassovy lázně a vstoje přednesl svůj návrh:

Kdo bude mít lepšího, silnějšího zápasníka: Říman Krassus, nebo kapujský Batiatus?

Krassus je nejen ctižádostivý, ale i chlubivý. Nemohl takovou příležitost odmítnout

Batiatus si přitom uznale prohlížel jeho tělo, protože mužská těla, to je Batiatovo zboží; žádný obchodník dobytkem neodolá, aby si nepoplácal pěkný kus.

„Ale podmínka je taková, Licinie," řekl na závěr Krassovi, „že to musí být gladiátor docela nový, dosud neznámý objev, a před obecenstvem bude bojovat poprvé."

Krassus přijal a zrychlil se mu tep.

Podrobnosti dojednali na terase při svačině, takže Batiatus nemusel stát až do konce návštěvy.

Flóřiny slavnosti se blížily.

Víc než dva týdny předem ohlašovaly v městě a okolí nápisy, natřené Batiatovými otroky červenou barvou na dláždění ulic, na veřejných budovách, na sloupoví, na zdech, na hrobkách:

CN. LENTULI BATIATI GLADIATORUM PARIA XXX ET M. LICINII CRASSI PUB. FILÍ GLAD. PARIA XXX PUG. CAPUAE A.D.V. NON. MAI. VENATIO LEGITIMA ET VELA ERUNT!

TŘICET DVOJIC GLADIÁTORŮ GNAEA LENTULA BATIATA A TŘICET DVOJIC GLADIÁTORŮ MARKA LICINIA KRASSA, SYNA PUBLIOVA, BUDE BOJOVAT

V KAPUJI TŘETÍHO KVĚTNA. BUDOU PŘÍSLUŠNÉ ŠTVANICE A OCHRANNÁ PLACHTA.

Podnikavý a mazaný Batiatus dal zhotovit písařem Celerem na papyrových svitcích seznam a pořadí jednotlivých čísel pořadu.

Několik desítek takových seznamů kolovalo v domácnostech, na tržištích, na náměstích; lázeňští je nabízeli k nahlédnutí před koupelí a nosiči je podávali pánům, kteří zasedli do jejich nosítek, aby se jednak po cestě rozptýlili, jednak aby se o hrách dověděli.

Seznam sliboval:

ŠTVANICE dopoledne. Štvát se budou zajíci, srnky a kozy, tedy šelmy žádné, vzhledem k veselosti a mírumilovnosti svátků.

ŽERTOVNÉ SCÉNY v poledne: vystoupení šašků, krkolomné skoky, závody ve vtipkování.

POMPA, slavnostní průvod účastníků hlavních her — brzy odpoledne. POZDRAV. PROBATIO ARMORUM - zkoušení zbraní.

ZAHÁJENÍ zápasů dřevěnými zbraněmi. Provede skupina nováčků z Lentulovy gladiátorské školy.

PUGNA DECRETORIA, úvodní zápas po znamení polnic.

V doprovodu hudby.

XX DVOJIC KRASSOVÝCH gladiátorů.

DOSTIHY dvoukolých vozíků s dvojspřežími.

První přestávka.

KVĚTINOVÉ TANCE dívek ze školy PRONTOVY při chrámu Jovově. Doprovod strunných nástrojů.

XX DVOJIC gladiátorů BATIATOVY ŠKOLY.

ZEBRY — dostihy čtyřkolových vozíků s jedním spřežením. Celkem X vozíků. Pořádá Batiatus.

JÍZDNÍ PROTI PĚŠÍM - zápas skupiny těžkooděnců.

Druhá přestávka.

X dvojic KRASSOVÝCH proti X dvojicím BATIATOVY školy. Za hudby vodních varhan.

ZÁPAS oblíbených: OINOMAOS, GLAUKUS, CYRENTHUS, VARNUS a druzí. OINOMAOS bude bojovat u pořadatelského místa při východní straně amfiteátru, GLAUKUS při západní.

POSLEDNÍ ČÍSLO: velká SOUTĚŽ. KAPUA proti ŘÍMU. Zápasníky představí osobně pořadatelé KRASSUS a BATIATUS jízdou kolem arény. Boj dvou neisilnějších mužů Itálie. Poražený

pořadatel vystrojí VEŘEJNÉ HOSTINY na FORU ALBANU, na trhu SEPLASIA a v HÁJI NYMF za západní branou města Kapuy.

KONEC pořadu.

Několik dní před zápasy bylo na okraj seznamu ještě počmáráno:

KRASSŮV zápasník v soutěži se jmenuje KRIXOS. Batia-tův dosud neznám.

Jeho jméno nezná nikdo ještě ani teď, když už se diváci dožadují netrpělivým podupáváním vyvrcholení her. Jsou zvědavi na Krixa, na muže, kterého římský Krassus považuje za nejsilnějšího muže v Itálii, ale hlavně jsou zvědavi na jeho protivníka. Koho Batiatus vybral? Neznají ani jeho jméno, a to ještě podněcuje jejich zvědavost, třebaže by jim pouhé gladiátorovo jméno stejně nic neřeklo: bude to přece nováček, kterého uvidí poprvé.

Jak vypadá Krixos?

Jaký je jeho soupeř? Koho vybral Batiatus proti Krixovi?

Důvěřují Batiatovi. Kapua musí být první, o tom není sporu. Batiatus už připravil nejednu znamenitou podívanou

a zhostí se čestně i tohoto pořadu — tím spíše, že soutěž byla jeho nápad. Možná že už dávno měl nějakého nevídaného siláka v záloze a že jen využil Krassovy vypínavosti, aby na něm co nejvíc vydělal.

Den se chýlí k večeru. Vzduch začíná růžovět. Zlato, rozprášené ze slunce do průzračného prostoru, ustupuje červánkovému nádechu západu. Zřízenci stahují plachtu proti úpalnému vedru, rozprostřenou nad obecenstvem.

Konečně.

Nad hučením, amfiteátru se vznesl třeskný hlas polnice.

Batiatus a Krassus vstávají ze svých čestných míst. Pozdravují se a rozcházejí: Batiatus jde k východní bráně, tam, kde je vchod do gladiátorské školy; Krassus se ubírá k bráně západní, kde se shromažďují náhradníci a sluhové a zřízenci. Oba mizejí obecenstvu z očí.

S jejich kroky polehlo i hučení davu a vstřebalo se do poryvů podvečerního vánku. Vzduch se náhle ochladil. Rozbouřené moře hlav se zklidnilo.

Ticho.

Až úzkostlivé ticho, klid téměř bez pohnutí.

Modrá obloha nad cirkem nabývá slézového odstínu. Jižní větřík na ni přihnal stříbřitě šedý oblak, kučeravý jako berán-čí hřbet; jeho spodní okraj vroubí pronikavá sluneční záře.

Krassova schovanka Amaltheia pozvedá oči k mráčku. V bělmu se jí odráží růžové nebe.

Velekněz Prontos se zimničně chvěje. Sluha postřehl jeho náhlou bledost, všiml si, jak se ovládá, aby se neroztřásl. Položil pánovi na ramena vlněný přehoz. Prontos sluhovu pozornost nevnímá. Jeho vyděšené oči plavou v krvavých mlhách, slunce se pořád ještě nad arénu souká v paprscích jako pavouk, dolů, nahoru a zase dolů, nahoru, srdce buší v uších jako buben, protože čas rozdělává osud jako oheň a přikládá na něj vnitřnosti obětovaného zvířete.

Prontovy oči bezmocně bijí křídly v neznámu jako uvězněný pták.

Tu se ticho roztrhne novým hlaholem polnic.

Napětí se uvolňuje. Tisícihlavý zástup si s ulehčením oddychl.

Amaltheia dychtivě obrací oči k východní bráně — k východní, nikoli k západní, odkud má vyjet její otčím se zápasníkem Krixem.

Prontos křečovitě svírá posvátný řetěz na prsou. V ohlušení předtuchy a krve nevidí a neslyší nic skutečného.

Ze západní brány vyráží trojspřeží běloušů s Krassem.

Od východu cválají vraníci.

Sám Krassus bělouše řídí. Rychle jako myšlenka se žene zlatý vozík vpřed, pozlacená kopyta koní se lesknou. Za Krassem stojí jeden z toužebně očekávaných hrdinů dnešního dne, gladiátor Krixos: rozložitý a ramenatý jako jeho pán, boháč Krassus, stojí na pevných silných nohou, v levé ruce drží kulatý štít a v pravici krátký široký meč. Kůži má tak opálenou, že vypadá jako černoch; na pažích a na prsou mu vystupují nápadné uzliny obludných svalů. Od černě hnědé pleti se odráží krátká bílá zástěra a nabírá do záhybů slunce. Krixos se veze cirkem k svému prvnímu zápasu jako socha boha války, vydlabaná z ebenového dřeva. Obličej má strnulý a pyšný, buď z rozpaků, nebo aby důstojně doplnil svého zarputilého pána Krassa.

Davy mlčí a nevítají je. Pouze hrstka Krassových římských nohsledů a klientů vykřikuje vytrvale, ale bez ohlasu jakési oslavné průpovídky.

Kapujští ani nedutají, jsou příliš rozrušeni. Krixos a jeho válečnické vzezření jim vyrazili dech. Jeho síla jakoby uhnětená z hlíny a vypálená do zvonivé tvrdosti vyvolala v Kapuj-ských nejhorší obavy.

Lid mlčí a se zatajeným dechem se ohlíží k východní bráně, jakého asi soupeře přiveze Krixovi Batiatovo černé spřežení. Obavy jsou však tak silné, že téměř zapudily naději. Kapuj-ský cirkus nepamatuje gladiátora, jako je Krixos.

Do arény vjel Batiatus se svými vraníky.

2/ ZÁPAS

Za Batiatem stojí onen vybraný zápasník neznámého jména. Stojí neozbrojen, s holýma rukama, bez přílby.

Vraníci tryskají kupředu jako šíp vystřelený doširoka napjatou tětivou. Naleštěná kopyta tepou písek a zrnka vymršťují až Batiatovi do tváře.

Zápasníkem kymácí divoký cval, namáhá se, aby udržel rovnováhu. Je veliký, nápadně vysoký i vedle vytáhlého Ba-tiata. Není však zdaleka tak rozložitý jako Krixos. Jeho pleť září teplým odstínem světlého bronzu; krátká černá pásnice mu obepíná štíhlé boky. Není na něm nic mohutného, nic velkolepého; nevyzařuje z něho nic, co z jeho soka přímo srší, ani stín sebevědomí; ani náznak neohroženého a zkušeného zápasnického vzezření neuspokojuje náročné pohledy davů.

Co nám to Batiatus provedl? Kam dal oči. Jakou mršinu nám to přivlekl do arény, aby si na ní mohl atletický Krixos smlsnout?

Všichni jsou svědky, jak se Krixos pohrdlivě ušklibuje. A každý vidí, jak Batiatův gladiátor nejisté klopí víčka, jak mu tváře zbarvuje ruměnec.

Zápasník, který se červená?

Žes už rovnou nevybral jednu z velekněžových posvátných panen, vestálek, Gnaee Lentule Batiate, majiteli gladiátorské školy.

Chtěli by se smát, zoufale by se chtěli smát, kdyby chvíle nebyla tak povážlivá. Několik lehkých vyštěknutí smíchu skutečně zčeřilo hladinu ohromených Kapuanů, ale kvapně utichlo; zarazily je vzteklé pohledy sousedů. Přece se nebudeme sami sobě vysmívat. Protože to je naše ostuda. Naše porážka. Nejen Batiatova. Celá Itálie se bude Kapuji vysmívat

Měří si neznámého zápasníka mrzutě a opovržlivě.

Ještě že je alespoň pohledný v obličeji, ještě že kapujskou pohanu nebude korunovat nějaká opičí tvář. Lyru by mu měli dát, ne zbroj. Měl se pokusit o úspěch v divadle, nikoli v aréně.

Nicméně dvoje oči se dívají na neznámého zápasníka nadšeně, u vytržení: oči Krassovy schovanky, básnířky Amal-theiy, a velekněze Pronta.

Amaltheina veselost sedla jako mléko při bouřce, myšlenky se jí zhustily do bolavého klubka v hlavě, klubko se začíná zvolna roztáčet a jako opilé vlákno se z něho odvíjejí verše, rozsvěcím lampu do šera, verše se drchají v nezvyklém rytmu, lampu svého září přetékajícího slunce, klubko se přestalo otáčet, zadrhlo se, napájím lampu smutkem a marností, smutkem a marností, smutkem a marností, nemám paže, nemám ňadra, nemám klín, smutkem a marností, rozsvěcím do šera...

Velekněz Prontos se na zápasníka vyprahle dívá, ale nevidí ho, slunce tak dlouho stoupalo a klesalo, až se sneslo na jeho čelo jako rozpálený cejch a seškvařilo mu myšlenky do chuti lásky a krve, do chuti kouřů z kněžiště tajemně vykopané modly a zřítelnice mu vybuchují horkým vodotryskem...

Oheň dvojích očí plane zápasníkovi vstříc, jediná světélka naděje a víry, pochodně zažehnuté na oslavu vítězství.

Moře lidských hlav se začíná nepokojně vzdouvat. Jen ostrovy návštěvníků z Říma oblévá škodolibá radost.

Kapujští se pokoušejí mručet

Za chvíli se vozíky setkají uprostřed arény. Zastaví. Gladiátoři seskočí a nastane zápas. Běda, jakou pohanu nám Batiatus připravil. Dobrá pověst kapujských her vyprchá z římských úst aspoň na pět let.

Že by byl Krassus Batiata podplatil? Bylo by jim to podobné oběma. Jeden je větší zákeřník než druhý.

Davy se mračí. Hrozí se nejbližších událostí.

Kadeřavý obláček na nebi zatím odcupital kamsi k svému stádu za obzorem. Polnice vřeští. Říman Krassus se směje. Za ním se směje černá hora síly Krixos. Koně letí. Vrané hřívy vlají jako rozprášené chuchvalce sazí. Batiatův zápasník si hryže rty.

Diváci zatínají zuby. Zatínají pěsti. Diváci už vrčí a chystají se kousnout.

Co chvíli zaburácí vzteklým odporem k Batiatovu zápasníkovi.

A náhle, znenadání, spontánně propukají všichni v jásavý, nadšený křik.

Náhle, jakoby znamením seslaným božskými mocnostmi, je naplňuje důvěra v Krixova protivníka.

Vystihl jejich náladu. Vytušil obavy. Jediným pohybem je povzbudil tak, že se jim zapsal do srdce.

V rozhodujícím okamžiku, kdy se nespokojenost a posměch diváků chystaly propuknout v nenávistnou bouři, zvedá gladiátor skloněnou hlavu, vypíná mohutné tělo a do výše vznáší neozbrojené paže, jako by chtěl celý cirkus sevřít do náruče.

Mějte víru ve mne, já vás nezklamu! říká jeho náhlý, objímající pohyb.

Dobře se na mne podívejte, mohu podlehnout? říká jeho veselý a trochu drzý úsměv.

A opravdu, pojednou se davům jeví zcela jinak, pojednou vypadá jako bronzová socha vítězství, je veliký, statný a krásný s vysoko zdviženýma rukama a vypjatými svaly, narůžovělé světlo západu se mu plíží po těle a kreslí hluboké, temně fialové stíny v rýze na jeho zádech, pod prsy, v loketních jamkách, pod koleny, všude tam, kde vyniká tuhost svalů; pozdravný křik ho burácivě vzývá, palmové ratolístky mu mávají vstříc, hrsti peněz letí svištivě vzduchem pod kola jeho vozu ještě dřív, než zápas začal; volají ho, dupou, křičí; důlky v jeho tvářích se prohlubují, čím širší se stává jeho úsměv; házejí po něm růže, ale nedohodí až k němu.

Krassus se přestal smát a sinavě se mračí; Krixův výraz je najednou nejapný, obnažená čepel jeho meče trčí do vzduchu jako hloupá nehoráznost.

Teď se směje Batiatus, na něm je teď řada, na něm a na jeho neznámém zápasníkovi.

Gladiátor vztahuje ruce, nechává je ve výši; zdá se, jako by mezi prsty prosíval poslední zlato slunečních paprsků, tak se jeho dlaně lesknou.

Vozíky zastavují.

Zápasníci mají sestoupit.

Ukaž nám ho ještě, Batiate! Ještě nevystupujte. Objeď arénu, Batiate. My ho chceme taky vidět. K nám zajeď taky. Slyšíš? Objeď zápasiště ještě jednou.

Lid si tak přeje. Nezbývá než poslechnout. Batiatus uposlechne nadmíru rád.

Popouští otěže; zatáhne levou opratí. Spřežení se stačí ze středu zápasiště na obvod. Znovu vlají černé hřívy, opět tryská od kopyt písek.

Krassus zůstává se zlatým vozem uprostřed arény. Potí se a na zátylku ho zatížilo slunce. Pozbyl důležitosti. Je zbytečný.

Krixos prázdně civí kolem. Nechápe náhlý zvrat obecenstva. Nerozumí jeho pronikavému nadšení, to přece mělo užuž propuknout pro něho, pro Krixa, protože je zosobněním bojovné síly, jak mu při výcviku říkal jeho pán. Nechápe, jak si mohl protivník pouhým zdvižením neozbrojených rukou získat příval náklonnosti místo výbuchu výsměšného odporu, když už byl na spadnutí. Krixos užasle okouní kolem a ví jen tolik, že onoho vysokého, rozpačitého muže nenávidí, poněvadž mu přebral lásku diváků, že ho nenávidí na život a na smrt, protože Krassus slíbil Krixovi za vyhraný zápas svobodu; vrhne se na soupeře jako rozběsněný buvol a rozdrtí ho hned při prvním výpadu. Cítí krev, pálí ho v tvářích a v očích, cítí, jak mu hoří hlava. Zabije. Bez milosti zabije. Ať si lid bude přát cokoli, já ho usmrtím, protože ho nenávidím, postavil se do cesty mé svobodě, nenávidím a zabiju, on mne nenávidí jistě stejně, jistě i jemu přislíbil Batiatus svobodu,

zabodl by mi do prsou meč se stejnou chutí jako já jemu, ale já mu to nedovolím, jen si hulákejte, já vám ho zabiju ...

„Co brebentíš? Modlitbu za mrtvé? Mlč a skloň konečně meč, nevidíš, že vypadáš trapně?“

Krixos kvapně uposlechl Krassova napomenutí.

Krassovi bělouši nejsou zvyklí stát na jednom místě, jsou-li zapřaženi, a začínají se vzpínat a točit se do kruhu kolem osy vozíku.

„Mrchy! Bestie! Ještě mě vyklopí, aby mi tu ostudu dovršily! Spřež mizerná, nedojená!“

Krassus zapomíná, že pochází ze vznešené rodiny, a nadává, jak jen dovede nadávat čtyřicetiletý voják a Říman.

Batiatovi vraníci zatím způsobně obíhají s vozíkem kolem arény.

Pomaleji, Batiate! Ať si ho můžeme prohlédnout.

Všechny kapujské pravice se vysoko pozdvihují. Stráže zaduly na Batiatův pokyn do polnic, ať se diváci ještě víc rozvášní, ať je pak vítězství okázalejší.

Tvoje jméno! Jak se jmenuješ? Jméno!

Neznámý zápasník se dívá zblízka do koloběhu jejich obličejů, rozeznává v nich jen řvoucí zmatek tmavých vlasů a rozpálených tváří, nahou paží mává v poděkování na přísliby květinových věnců a olivových snítek a volá velikým hrotitým hlasem do dusotu koní, do skřípění kol, rachotu vozíku a do řevu zástupů:

„Spartakus! Spartakus!“

Z jeho úst se ozývá jen jméno. Ničím jiným na ohlušivé projevy přízně neodpovídá.

Spartakus! Spartakus!

Davy mu jeho jméno vracejí stonásobnou ozvěnou:

Spartakus! Spartakus!

Velekněz Prontos se vypjal z křesla a uhranutýma očima se na něj dívá, vcválá do zápasiště na zpěněném koni a zahřmí slova tak tajemná, že jim všichni naráz porozumějí a přijmou za své jeho vražedné černé násilí, slunečný pavouk mi obestřel mysl jíním, ale přesto vidím, jak se gladiátorova

hruď na levé straně zachvívá tlukotem srdce, obludného srdce plného vykvašeného času, srdce pod ním pukne a uzrálý čas se z něho vylije jako krev a potřísní nahoru a dolů, a znovu nahoru a dolů potřísní jako láva strachu...

Krev, krev...

Prontos se setkává zcela blízko se Spartakovýma očima, když projíždí okolo. Propadne se do nich hluboko, až na vrchol a na dno, až tam, kde v zornicích tkví planoucí jádro člověka, aby si je

prohlédl, aby se ho zmocnil a rozmetal je pohledem, aby zvěděl, aby poznal...

Velekněz vzlykl a v bezvědomí se zhroutil uprostřed posvátné družiny do podušek.

Spartakus jede dál kolem zástupů; jsou pro něho beztvár-nou, přelévající se, vroucí ječící hmotou. Už brzy dokončí objížďku, zamíří do středu zápasiště, zastaví u splašeného Krassova spřežení, vyzvedne z vozíku štít a meč a pustí se do boje s Krixem. Dosud si nepohlédli do obličeje, jak se na mne podívá můj první soupeř? Jaký pohled má člověk, který si jde hrát s krví, s bolestí a se smrtí? Jaký pohled mám já. Uvidím-li mu v očích sedět strach, asi nedokážu proti němu zvednout zbraň. A co jsem se už nabojoval. Ale to bylo ve válce, to bylo jiné, tam to nebyla hra, tam to muselo být, ale tady to snad být nemusí, proč vlastně jsme tady? Ale co o tom budu přemýšlet, člověku jako já nepřísluší hloubat o věcech mocných lidí, pro gladiátora se nehodí bádat o účelnosti a spravedlnosti. Spravedlnost... Je jí tolik na světě, kam se podíváš, tam na ni narazíš, Řím má nejspravedlivější zákony, nejspravedlivější stát, nejspravedlivější vládu. Co člověku všechno napadne, octne-li se na rozhraní života a... Jen aby neměl v očích strach, to bych nemohl. Nesmím se na něho dívat. Už aby ta projížďka skončila, než se jim hřebci splaší docela.

Jeho myšlenky se berou vlastní cestou, jako kdyby se kolem nevzdouvaly povykující davy a nedožadovaly se podívané a krve.

Až pojednou spatří tvář, která se oddělila od mlhoviny množství, jako se odděluje měsíční koule od zrcadla jezera a vystupuje nad olejnatě kluzký povrch hladiny.

Spatřil ji jen na krátký okamžik, když přejížděl kolem, ale uvízla mu v očích, vetkla se mu do paměti: pobledlá dívčí tvář nyvého výrazu, jakoby lehce znuděného smutkem a marností. Na nose a pod očima se jí rozstříkly pihy. Světle nalíčená citlivá ústa se zachvívala — zdálo se, jako by se neustále nastavovala k polibku. Očí si nevšiml. Ale zachytil barvu jejích vlasů: světle hnědá a ryšavě lesklá. Na krku se cosi žlutě třpytilo — snad to byly drahokamy, snad kousky barevného skla. Vedle té žluté ozdoby se ještě

zdůraznily její pihy — podobala se škále žlutě hnědých barev. Jako kdyby byla mořem vyvržené torzo a neměla paže, neměla ňadra, neměla klín, jen smutek a marnost. Byla zvláštní, obestíral ji přitažlivý, chytrý výraz. Byla sličná, nebo jen zvláštní?

Jak se asi jmenuješ, dívko žlutých smutků? Písek... Aréna se jmenuješ. Žlutavá jako písek zápasiště. Aréna. Až se písek arény zbarví mou krví, patrně se zbarví červení i tvoje bleda-vé líce a pihy ti zbrunátnějí, Aréno. Nikdy nemohu zapomenout na hnědavý písek arény — jsem s ním už nerozlučně spojen, můj život a aréna se k sobě přisály a slepily se krví. Objížďka skončila, blížíme se ke Krassovým běloušům. Už to neodvolatelně začne. Jen abych na něm neviděl strach, strach ze šílenství smrti, strach ze zachroptění, strach z prokletí hněvu, opovržení a nenávisti, strach z falešné pýchy a posledního očistného ohně, hrůzu z nekonečného pádu mezi hvězdy.

Seskakuje. Sám Batiatus mu dolů podává výzbroj — otěže drží jen pravicí a levou rukou bere nejdříve Spartakův štít, potažený černou koží, a pak meč; jeho rukojeť dosud nesetřely gladiátorské dlaně; je to meč zcela nový, půjčil ho Spartakovi a bude mu patřit, vyhraje-li Batiatovi soutěž. Sklání se hluboko k němu a poklepává mu povzbudivě a přátelsky na rameno. Povoluje opratě. Vraníci se ženou zpět k východní bráně cirku.

Do jejich stop vzápětí zapadají kopyta běloušů. I Krassus svého zápasníka vysadil; cválá z arény a zmítá jím chaos ulehčení, že se konečně zbavil politováníhodného lelkování uprostřed zápasiště a že jeho koně opět poslouchají vedení; zlosti, že si Krixos nezískal náklonnost diváků, napětí a obav, jak zápas skončí. Marně loví v mozku slova, kterými by počastoval Batiata, až v bráně oba seskočí z vozíků. Musí to být něco všedního, ale milého, nesmí dát najevo vzrušení a vztek, musí ukázat, že je nad takové malichernosti povýšen a že bude umět v Kapuji stejně čestně prohrát, jak slavně by tam dovedl zvítězit.

Protože Krassus dovede včas chytit správný vítr: za této jízdy z arény se téměř smířil s porážkou.

„Na koních jsme přepluli písek a teď šťastné přistání, Batiate.“

„Džbán s vodou by mi usnadnil vylodění.“

Zápas nemůže začít, pokud se pořadatelé nevrátí na svá místa v hledišti.

Krixos a Spartakus. Konečně si před špinavou prací pohlédli do obličeje.

Muž s tváří sesutou nenávistí, se rty semknutými zlobou a očima zakalenýma vidinou svobody — proti muži s výrazem bezradnosti, s ústy pootevřenými němou otázkou a očima napovídajícíma užaslé pochopení. Meč proti holé dlani. Krev proti lítosti.

Nemá v očích vůbec žádný strach. Tolik zášti bych byl nikdy neočekával. Tolik zášti jsem snad nikdy neviděl, ani když jsem se octl v nejprudší bitvě. Jeho oči rudě hoří. Chce mě zabít. Nezabije. Budu se bránit. Ještě nejsem na světě tak dlouho, abych chtěl a vůbec mohl jen tak pro hru odejít. Slunce svítí. Růže voní. Srdce bije. Život je důvěrně známý a omilovaný. Srdce bije vrcholně až přes hlavu. I srdce chytré žluté dívky známě a vypjatě bije. Plavá Aréna se na mne jistě dívá. Smutně a marně jako opuštěné velebné torzo. Moje krev nezabarví písek a ruměnec nezbarví dívčiny líce. Život je vypjatý a šedivě krásný jako kůra platanu. Tváře ti zůstanou pobledlé, a zapýří-li se, chtěl bych, aby se zapýřily přece jen mou vinou. Kdy už se Batiatus a Krassus vrátí na svoje místa do obecenstva? Není dobré tady tak stát a čekat — na co čekat. Snad na smrt, na prýštící ránu v napjaté kůře platanu. Dívat se tady na tu stavbu, na tu pyramidu černých svalů s ještě nepřitesanou tváří a čekat na smrt Kdy už se rozječí polnice. Jilec meče podbízí dlaň. Kdyby měl Krixos v pohledu moc života a smrti, nebyl bych už naživu. Zápasiště by neměli vysypávat pískem, žluť a plotýnky slídy bolí v očích, když tu člověk tak nečinně čeká na slunci na smrt. Vyjdu-li živ... Musím vyjít živ. Život je tak šedivě blízký a oni —

Polnice. Skučí a vřeští.

Do boje!

Do boje pro život, poněvadž je důvěrně blízký.

Meče se vysoko vyšvihly v pozdravu a vysoko vyšlehla dvojí touha, touha zvítězit a žít. Dva tvrdé štíty do sebe prudce narazily, dvě tuhá těla se na sebe nelítostně sápou.

První výpad. První střetnutí. Třesk mečů se prosekává vzduchem a přehlušuje supění sevřených úst. Na prsou se srazily štíty podruhé — cirkem se rozléhá dutá rána. Kamenné stěny amfiteátru ji s pazvukem vracejí. Meče se nad hlavami zápasníků olizují jako dva doběla rozžhavené jazyky zloby. Zvonivé řinčení čepelí se vznáší nad arénou. K obloze vzlétají dva blesky světla. Z hrotů zbraní jiskří vášeň zabít a vášeň žít. Nenávidím tě, Spartaku, a probodnu ti krk. Davy syknou zatajeným dechem. Krixos doráží na Spartaka brzy zprava, brzy zleva, hned čelným výpadem. Teď zkouší napadnout jeho pravici, ta není chráněna štítem. Kdyby se mu podařilo zranit ho, seknout, bodnout nebo jen škrábnout na pravé paži — zraněnou rukou by Spartakus nemohl dlouho šermovat. Spartakus se točí ke Krixovi levým bokem, protože ho brání štít. A Krixos znovu útočí na jeho pravý bok. Čím víc mu Spartakus nastavuje levou stranu se štítem, tím neodbytněji pronásleduje Krixos jeho pravici. Spartakus couvá. Krixos za ním. Spartakus se točí kolem své osy a Krixos pobíhá kolem něho a neustále a neodbytně doráží na jeho pravý bok.

Ne, nepodlehnu ti, Krixe, nemáš právo na můj život, který mi proudí údy, plameny v tvých očích nemají sílu, aby sežehly všechny výhonky mého platanového pně.

Lačnost smrti a lačnost života se vlní, zmítají a proplétají v bojovém objetí, krvežíznivost a obrana se chytly do křížku a jejich úsilí se svíjejí a prolínají jako klubko pářících se hadů, nelze rozeznat jednoho od druhého, už nelze rozlišit nenávist ani svatý zápal, nelze odtrhnout zlé od pravdivého, dobré a správné od zkaženého a ztrouchnivělého.

Přibodnu ti krk k písku arény, Spartaku, a rozdrtím tě, rozšlapu tě jako štíra, synu umrlých čarodějnic.

Krixos vylákal Spartaka až k místu, provlhlému čerstvou močí Krassových běloušů. Ustupuje. Drží se ve střehu. Zdá se, že očekává Spartakův útok. A tak stojí oba proti sobě a vyčkávají, kdo zaútočí.

Vtom se Krixos zcela nenadále rozběhl a plnou vahou narazil štítem na štít Spartakův. Spartakus se rozpřahuje, slunce škrtlo paprskem o čepel, chce udeřit mečem do nekrytého Krixova ramene —

Hrdla diváků se stáhnou úzkostí.

Spartakus uklouzl v mokrém písku na minci. Jeho vysoká postava ztrácí rovnováhu. Zakolísal. Padá.

Krixos vycenil zuby a chystá se ké skoku.

Ticho, že by bylo slyšet opadávat růži. Ústa se otvírají napětím. Nehty zarývají rýhy do sevřených rukou. Zástupy zastydly očekáváním. Krixův úder byl divoký a nečekaný útok černého býka.

Spartaku, Spartaku. Neupusť meč, drž se ho, jako kdyby ti přirostl k dlani, nepouštěj se ho, ani dopadneš-li na záda do písku, nechceme, aby tě porazil.

Ale kdež, nikdo nemá právo vzít mi život.

Spartakus je mrštný jako natažená pružina, přesunul při pádu těžiště těla a nedopadl na záda, ani Krixos nemá právo vzít mi život, když mi ho nedal. Spartakus se svezl na zem bokem, nestrpím, Krixe, aby ses dotkl života, když jsi o něm až do této chvíle nic, pranic nevěděl, neznal jsi nic z jeho malých radostí ani velkých žalů, nedržel jsi nikHy stisk mé ruky a neslyšel jsi jediné slovo, které bych byl k tobě promluvil, jsem pro tebe cizí a neznámý, proč bys mi lámal větve? Proč bys mě podtínal?

Spartakus se vymrštil rychleji, než dopadl. Uskakuje šelmím skokem daleko nazad, aby se vyhnul Krixovu útoku, dokud se nebude moci chránit. A opět stojí pevně jak ulitý z kovu, s potemnělým čelem a odhodlaným trupem. Krixos znova pobíhá a kličkuje kolem něho. Drobnými přískoky tancuje hned sem, hned tam, jeho nízké nohy se pohupují v kolenou a pruží v chodidlech, svaly na lýtkách a šlachy na stehnech se bez ustání napínají jako prak, můžeš jen dvojí, buď nade mnou zvítězit, nebo zemřít. Zemřeš.

Spartakus se k tanci smrti zvábit nenechal. Stojí jako vbitý do země a klidnými, vyváženými pohyby jen otáčí mohutným tělem. Podsaditý Krixos naježeně podupává kolem a hledá na protivníkovi nekryté místo.

Chtivý a krutý, a možná že zbabělec. Silný, smrdutý mastným potem gladiátorů, ještě dnes večer buď svobodně ulehne ke stolu a bude si poroučet, nebo se svalí do písku s posledním krvavým zalknutím v hrdle, přijde sluha oblečený jako bůh Merkur, musí u

toho být nějaký bůh, aby to těm zaživa nepřipadalo tak opuštěné, s křidélky na přílbici a s křidélky na patách sandálů, a přitlačí mu na kůži rozžhavené železo, aby se poznalo, je-li opravdu jednou provždy po něm a má už to za sebou, pak nastoupí nosič mrtvol v rouše podsvětního převozníka Charóna, za nohy ho vtáhne po písku na vozík a převeze ho, převeze branou smrti, to je ta na severu arény, do ověnčené márnice. Po představení se uspořádá slavnostní oběť na šťastnou cestu tam v neznámu, a obětovat budou možná to, co by si byl poručil, kdyby místo toho svobodně zalehl ke stolu.

I Spartakus se potí, na prsou mu zrají hrozny krůpějí a stékají pod pásnici, jestli si nedá pozor, dostanu ho co nevidět, stojí jako sloup a jen se tu a tam pohne, jako olovnice na stavbě, takhle se dlouho zápasit nevydrží, už máš ustláno, viděl jsem pootevřenou branou, že márnice je taky plná růží.

Spartakus náhle vyrazil výpadem. Tak náhle, že sám Krixos vzkřikl překvapením.

Davy bouří nadšením.

Jen si křičte, kdybyste byli proti mně, zůstalo by všechno při stejném, já se nedám, mám usilovnou myšlenku, že ani vy nemáte právo na mou živou krev, i když vás jsou tisíce a můžete nařídit zabít nebo dát milost, tím méně práva máte vy, poněvadž se jen díváte, žádný hlas ani skřek To Krixos aspoň bojuje, Krixos útočil, ale teď se už bude jen bránit, jen bránit, moje nejistota se už obrousila. Supíš, couváš, Krixe, Spartakus zvedal mlýnské kameny a porážel staleté duby, co by neporazil tebe.

Spartakus útok vyhrál. Krixos se nestačil krýt. Spartakus musí bodnout do srdce nebo seknout přes hrdlo, aby Krixa složil.

Nezalehne večer svobodně k jídlu, márnice je také plná růží. Diváci křičí, Krassus zaťal zuby a pěsti.

Bodne nebo sekne?

Ale Spartakus ještě nechce boj skončit, nechce Krixa vyřadit, byl chtivý a krutý, a možná že zbabělec, ať tedy ukáže, jaký vlastně je. Spartakus nevede ránu čepelí. Zasahuje Krixa do hlavy těžkým jílcem.

Krixovi se překlopilo bělmo, jako když spadne vajíčko do studny, a omráčen sklesl.

Zástupy vstávají a šílejí radostí.

Dolehl do písku toporně, až to zadunělo. Napravo odlétl se zazvoněním jeho meč, nalevo se hřmotně skutálel štít. Leží bezbranně na zádech s přehrnutou zástěrou. Diváci se mu smějí. Krassus se vyklání daleko přes zábradlí, vyhrožuje pěstí jako kladivem a usekává:

„Vstaň! Vstaň! Tak přece vstaň!“

Krassův hlas není v burácení zástupů slyšet. Na Spartaka dopadly první olivové snítky.

„Doraz ho, Spartaku! Occide! Zab! Propíchni ho, chrousta! Verbera! Udeř! Zamáčkni ho!“

Spartakus ucouvl, stojí a čeká. Krixos se jistě ještě pozved-ne a utkají se znova kůže na kůži, štít na štít. Bodnout do takové bezbranné hory masa by bylo opravdu jako připíchnout jehlou ke stolu chrousta, když leží na krovkách a hrabe nohama ve vzduchu.

Krixos se nechápavě zvedá. Pomalu, náměsíčně se staví na nohy a dívá se na protivníka s údivem a nedůvěrou. Potácí se.

„Co okolkuješ? Seber si to! Zvedni si to párátko!“ huláká na něj Krassus.

Je brunátný až na zátylku a vojáckou obhroublostí hodnou plebejce obveseluje okolní diváky — dál ho v řevu slyšet není.

Zato plebejec Batiatus se tváří patricijsky, povzneseně a zlomyslně se usmívá, drobně a pro sebe.

Krixos zvedá z písku meč a štít. Krassus vyčerpaně dosedá na růžový věnec své ženy — a právě na zapomenutý trn, který vazačky neodlouply. Vydatně zaklel. Jeho žena se odtáhla.

Boj začíná znovu. Davy se nezklidnily, křičí dál, jásají a povzbuzují, ure! zpraž ho! setři ho! Krixův život je prohrán předem. Nemá naději na milost. Obecenstvo na něj zanevřelo.

Zápas trvá jen několik okamžiků. Krixos se z omráčení řádně nevzpamatoval. Je dosud malátný. A jako obrovský silák není zvyklý na rovnocenného soupeře. Jeho nohy nevydrží tolik námahy, když je darmo vyčerpal nesmyslným kličkováním kolem Spartaka. O

poslední zbytek sil ho připravil Spartakův klid. Tíha mu umrtvuje lýtka, jako kdyby měl místo nohou pytel s mokrým pískem. Ale ještě vzdoruje. A tu náhle cítí, že mu ochabují i kolena. Stehna se mu začínají chvět Svaly se na něm třesou, jako by měl zimnici.

Chvíle pro Spartaka. Rozběhl se proti Krixovi. Postačí jen narazit do něho prudce štítem. Nohy už ho nemohou nést. Vyčerpal se.

Krixos se válí po písku znova. Meč se mu pádem zlomil. Štít se odkutálel. Amfiteátr se směje, pští, povykuje.

„Occide! Zab ho! Bodni! Spartaku!“

Poražený gladiátor leží bez hnutí. Vyrazil si pádem dech. Hruď se mu nezvedá. Na kósmatých prsou lesklých horkem a olejem se srážejí kapičky potu. Kovově zelená moucha si mu sedla na zápěstí a noří sosák do vlhka pročpělého solí a tukem.

„Bodni! Zab! Occide!“

Palce vztažených paží směřují k zemi, a to znamená smrt, smrt poraženému, nebyl to žádný zápasník, jen hmota bez ducha, bronz bez umění.

Spartakus stojí nad poraženým soupeřem. Žádá o milost? Nežádá. Je vzpurný. Copak mu nezáleží na životě? Zabloudí pohledem do jeho očí, uvidí-li v nich strach aspoň teď. Ale ani teď, kdy leží nohama k bráně smrti, se v jeho zřítelnicích netetelí strach. Ještě nyní, když nad ním má Spartakus svrchovanou, poslední moc, v nich hoří jen nenávist a tepe v nich krev.

Zlato, věnce, šperky, zlato a smích, zlato a vavřín, růže a jásot prší na Spartaka ze všech stran. Jeho jméno rozdrnčelo stěny amfiteátru.

Spartakus! Spartakus!

Kapua se baví. Kapua zvítězila.

Krassus se už neovládá. Marně ho manželka Tertulla tahá za cíp pláště. Marně ho schovanka Amaltheia napomíná s nahrávaným pohoršením:

„Ale otčíme, ovládni se.“

„Dobytku. Chcíplotino. Mezku jeden. Oddělej ho! Zab ho a odtáhněte ho, ať už ho nevidím!“

Occide! Occide!

Bodni! Zab!

Právě takhle byste byli vyzývali, kdybych tu bezmocně ležel já, kdybych vykřikl obrysem svého trupu do písku a zakořenil se do něho slabostí a chrapotem. Ani Krixos, ani vy, nikdo by neměl právo na můj život. Tak ani já nemám právo na život Krixův. Stejně ani vy nemáte právo vzít cizí život, zítra zase vyjde slunce, zítra rozkvetou nové růže, kuchař uvaří kotel bobů s vepřovým masem — a Krixova dávka by měla v opuštěné misce vystydnout, a pak by ji měla schlam-stat prasata? Nebudu děkovat za zachránění svého života vraždou druhého. Já poslechnu spodní hukot a půjdu opačným směrem, Kapujští! Proč chcete jeho smrt. Poskytl vám podívanou. Vyhrál vám svým pádem soutěž. Triumfujete. A místo radosti chcete zamknout dveře a hodovat s nebožtíkem.

Occide! Occide!

Spartakus přehmátl meč do levé ruky, pravicí potřásá ve výši vstříc zástupům: Ne, nezabiju ho! Já jsem nad ním zvítězil, ne vy.

Davy řičí ještě víc, stavějí se proti jeho vůli, nové zlato, další květy sypou do arény a rytmicky naléhají:

„Zab ho! Zab ho!“

Spartakus potřásá hlavou a naznačuje, že ne a ne. Vzpur-nost má v krvi od dětství. Klikatý řetěz byla stálá hrozba a vysoké palmy nejednou dočasný úkryt. Nezabiju, umanul jsem si, že ne. Znova potřásá hlavou a vsazuje si na čelo vavřínový vínek, který se mu skutálel k nohám.

Diváci obracejí, začínají se jeho vůli podvolovat, začínají s ní souhlasit, oslavně na něho volají.

„Zab ho! Poroučím ti, abys ho oddělal. Slyšíš?“ chraptí Krassus, nepříčetný vztekem.

Batiatus dává znamení sluhovi a posílá ho za Spartakem do zápasiště.

Právě když se chce Spartakus od poraženého odvrátit a odejít z arény, bere ho sluha za rameno a vyřizuje, že sám pořadatel Krassus si přeje Krixovu smrt a Batiatus že mu důtklivě vzkazuje, aby Krassa uposlechl, jak se na gladiátora sluší a patří.

Krassus, Krassus... Krassus mi poroučí? Krassus mi nemá co poroučet, není můj pán, a i kdyby byl, tady v aréně nemá nikdo co poroučet ani zakazovat Třeba je někde otrokyně, třeba neohrabaná stejně jako Krixos, a ta by pro něj usedavě plakala, třeba nosí pod srdcem jeho dítě a Krixos má někde na okraji Říma kovářskou dílnu a chystal se, až se zítra vrátí, že oková sousedova koně a zajde si do krčmy za řekou na víno — a já ho mám probodnout, protože si to boháč Krassus vzal do hlavy? Místo co by mu měl podat pohár vody, protože Krixos jistě má v ústech chuť pustiny, místo toho ho chce zavraždit. Proč? Že prohrál? Proč se pouští Říman Krassus do zápolení, když neumí prohrávat. Někdo prohrát musí. Ale Krixos to nebude. Krixos prohrál zápas. Život neprohraje. Dokud je tvůj život v mých rukou, neprohraješ ho, Krixe. Pojď, vstaň a dělej, cos chtěl zítra dělat, ať už půjdeš pást ovce, nebo hrát při víně v kostky.

Odstrkuje sluhu, sklání se ke Krixovi, ten teď už sedí, je skrčený a nehybný, a podává mu ruku.

Krixos váhá.

Spartakus by rád odhodil zbraň, aby ho povzbudil, aby mu dodal důvěry. Ale odvrhnout zbraň, když ji neposkvrnil? Urazil by i Batiata, protože mu meč slíbil, jestliže zvítězí. Nemluví. Nemá, co by Krixovi řekl. Všechny myšlenky se mu zdají neúplné, vyrudlé, nevhodné, aby je vyřkl, aby je vyřkl právě v této chvíli, poněvadž se mu zdá velká a slavná.

Krixos se chápe jeho dlaně a pozvedá se.

Vypadá to, jako kdyby se cirkus měl rozpuknout, tak šílené je nadšení davu.

Spartakus ovíjí Krixovi paži kolem ramenou a odcházejí spolu.

Mlčí oba. Není třeba slov.

Je konec dnešního představení, konec slavností Flóřiných, a Flóra je veselá bohyně, bohyně květů a bujného veselí. Diváci se však nerozcházejí, ale dupou, tleskají, jásají, mávají šátky a větvemi myrt.

V aréně se válí zlato, věnce, drahokamy, peníze. Ničeho se Spartakus nedotkl. Šlape po růžových lístcích a odkopává vzácné klenoty. Vzpurnost má v krvi od dětství. Vzdorem se živil, když nebylo nic jiného.

U vchodu do gladiátorské školy ho dobíhá Batiatův sluha. Podruhé nese vzkaz od Krassa:

„Jsi pozván s naším Batiatem ke Krassovi na hostinu. Ba-tiatus ti vzkazuje, že jakmile se vykoupeš, můžeš si vzít cvičební koně a ihned přijet."

Spartakus se pohrdlivě mračí. Co bych tam dělal. Budu rád, když si odpočinu. Mlčí. Krčí rameny. Je vidět, že pozvání odmítne.

„Urazil bys Krassa, kdybys nepřijel. Víš, žes ho dneska urazil už jednou."

Urazil jsem Krassa. Jenže to mi přidalo na pocitu svobody. Kdybych mohl pokaždé zachránit někomu život, chtěl bych ho urážet denně až do smrti. Ale stále ještě neodpovídá, nenapadají ho slova dost břitká, aby je římskému pánovi vzkázal.

„Batiatus by se taky rozzlobil, víš, jak si tě oblíbil, neznepřátel si ho."

Kdybych byl prohrál, byl by si mě znenáviděl jako Krassus Krixa. Co s takovou oblibou. Jsem pro ně cizinec a věčně mě nechají trpět žízní.

„Nikam nejedu."

Sluha obrací oči překvapením a strachem. Jak se může gladiátor opovážit. Ani Batiatus by se to neopovážil. Krassus je pyšný a nezapomíná.

„Taková čest, Spartaku, a ty —"

„Nikam nejedu," opakuje Spartakus; hlas se mu stáhl do štítivé ostrosti.

Sluha krčí rameny, cosi brebentí, nemůže to sousto spolknout. Chce odejít. Ale ještě se vrací:

„Zapomněl jsem. Tohle ti posílá Krassova dcera." A podává mu náhrdelník.

Náhrdelník ze žlutých kamenů, je mi povědomý, ale kde bych já viděl drahý náhrdelník, mýlím se patrně, kameny se žlutě blýskají, jako když slunce žhavě dopadá do písku arény, hnědavě žluté kameny, jako torzo, písek se nezbarvil mou krví a dívčiny líce se nezbarvily ruměncem ... Žlutá dívka mi posílá žlutý náhrdelník...

„Dej zapřahat. Pojedu."

Amfiteátr se pomalu vylidňuje. Otroci nakládají do vozíků na odvážení mrtvol Spartakovy dary. Mnohé jim uvíznou pod prsty. Slunce zapadá. Začíná se stmívat.

3/ NA HOSTINĚ

Stalo se, čeho se Spartakus nejvíc obával: přišel, když hostina byla již v plném proudu.

Nebyl dosud nikdy ve velké společnosti, tím méně ve společnosti bohaté a vznešené. Hrozil se okamžiku, kdy vstoupí do přeplněné jídelny, bude nesmělý a rozpačitý, již od samých dveří vystavený zvídavým pohledům těch, kdo se dovedou chovat, hoví si na lehátkách, jsou ověšeni klenoty a usr-kují vzácné nápoje. Přál si, aby přišel, dokud společnost nezasedne ke stolům, dokud se budou při hovoru a žertech procházet v zahradách a sloupoví.

Pospíchal. Ale nemohl vstoupit do slavnostně vyzdobené jídelny jen v černé zástěře, rozcuchaný, zakrvácený od pádu do písku, uštvaný bojem a špinavý prachem, smrdutý gladiátorským potem na olejem natřené kůži. Vykoupal se rychle, jen tak, aby smyl špínu, ani do studené lázně už nešel. Ale co obléknout? Co obléknout, aby nevypadal k politování uboze před nastrojenými Římany a vyšňořenými občany kapujskými. A co hlavní: aby si ho všimla Aréna. Byla to těžká, přetěžká otázka; byl zvyklý na vojenskou zbroj nebo na šedivou tuniku bezvýznamných lidí. Batiatus však nařídil, aby si vypůjčil cvičební koně. Batiatus se jistě ani nepohorší, vypůjčí-li si i oděv. Vklouzl tedy chvatně do blankytně modré tuniky, jakou oblékají při zápasech trubači, a vyběhl před amfiteátr k připraveným koním. Tu se chtěl vyšvihnout do vozíku, ale náhle si vzpomněl, vrátil se zpátky do gladiátorské školy, vyšel odtud s náhrdelníkem ze žlutých kamenů a připjal si ho kolem krku. Vyhoupl se do vozu, převzal od vozataje otěže, řekl mu, že si bude řídit sám, a povolil koním opratě.

Vyrazili od amfiteátru písčitou cestou k Appiově silnici, která vede do města.

Když vjížděl Volturnskou branou do Kapuy, byla už úplná tma. A tu si uvědomil, že vlastně neví, kam jede. Kde je palác římského boháče Krassa.

Zastavil u prvního hloučku rozjařených chlapců a zeptal se na cestu.

„Pořád rovně — škyt — Obětní ulicí, až na — škyt — na Albánské náměstí — hek — a tam na konci je — dej mi ještě cucnout — bílý dům, tak říkajíc radnice — čím jsi to rozředil, pacholku? — a hned za radnicí — škyt — ráčí bydlet pan — že jdu pořád rovně? — pan Krassus.“

„Teď se mu to ještě jede, co? Ale zpátky si to pohrabe kolama vzhůru —“ doprovodil Spartakovo spřežení jeden z podroušených chlapců. „Nejsi ty ten Spartakus? Pojď se se mnou napít, ty ses mi moc líbil, chtěl bych se to taky tak naučit.“

Spartakus se v duchu chystal, co řekne sluhům a otrokům před branou Krassova domu, jak jim vysvětlí, že je pozván. Ale nebylo toho zapotřebí.

Zarazil před sloupovím, stáli tam otroci s pochodněmi, a hned k němu s hlubokými úklonami přispěchali sluhové a ujali se koní.

„Hostina už začala?“ zeptal se pokud možno lhostejným hlasem.

„Ovšem, pane, už dávno, ale nic nevadí, pán je vítán, vejdi pravou nohou,“ blekotal sluha a vedl ho prostornou chodbou, plnou růžových květů.

Teď otevře některé dveře a pokyne mi dovnitř. Budu stát na prahu ozářené místnosti, ověšené růžemi, a desítky párů očí se po mně svezou a poznají, že mám vypůjčenou trubačskou tuniku. Ušklíbnou se. Já pozdravím a ovšem se přitom dotmava začervenám. Zůstanu nejapné stát na jednom místě a nebudu vědět, co mám dělat s rukama, ke komu mám jít, kde je moje místo u stolu, co mám mluvit, jak se mám tvářit. Budou mě obhlížet jako divé zvíře vystavené v kleci na náměstí. Proč jsem sem vůbec přišel. Co tady chci mezi těmi mramorovými sloupy, nachovými závěsy a navoněnými slu-hy. Ano, vím, za dívkou s pihami jsem přišel, za jejím bystrým a smutným výrazem. To bude další palčivý okamžik, protože ji budu hledat

očima, jakmile vstoupím, a všichni na mně poznají, že ji hledám, a budou se škodolibě pošťuchovat.

Kdy už ten uklaněný sluha konečně otevře některé z dveří, chci už to mít za sebou.

Jenomže sluha jde dál, zabočil do úzké chodby, znenadání odhrnul jakýsi těžký závěs a vyšel před ním do zahrady.

Spartakus se ocitá na schodišti, které sestupuje do zahrad, a dech mu vázne úžasem.

Před ním se napíná hladina obrovského rybníka, červeně zalitá svítilnami, že se zdá, jako by rybník plnilo rudé víno. Anebo krev. Kolem na březích vyrostly stoly a lehátka, voní tu pečeně, zvoní stříbrné číše, vyšlehují šperky žen a prší tu smích a hovor, vybuchují výkřiky a bublá veselí. Po hladině rybníka plují osvětlené čluny, a také na nich se v smíchu hoduje. A všude, kam zabloudí oči, všude růže, na sloupech vrávorají růže, na hladině se načechrávají růže, lehátka a stoly věnčí růže, na podlaze jsou roztroušeny růžové lístky, Ka-pua, nachová růže, vyráží poslední výkřik na oslavu bohyně květů, je to růžová závrať, omamná a sladká, malátně hořké růžové šílenství, zběsilejší než v gladiátorské márnici.

Ve světle pochodní a lamp tajemně žíhají zlaté šperky hodovníků. Ňadra žen, zatížená drahými kameny, jako by byla poseta hvězdami. Všechny paní voní vzácnými vůněmi, jejich roucha jsou lehká a hebká a vzdouvají se kolem nich jako plachty vítězných lodí nebo vyzývavě přiléhají ke křivkám prsů, v bohatých, povolných záhybech sledují pohyby jejich vláčných údů. Dobře živení muži zvedají poháry neslýchané ceny, nedojídají krmě z vybrané kuchyně a bezstarostně hovoří o koních nebo o plánech na nové mramorové koupelny, nebo se navzájem usazují vytříbenou duchaplností. I sluhové se tváří spokojeně a nadějně, štědrost jejich pánů jim poskytuje výtečné živobytí.

Jen lahoda, přepych a hojnost se prolínají nad cinkotem vodní hladiny, splétají se a předstihují v obraze šťastného nadbytku, vítězoslavné vlasy pěstěných žen, nahé zuby neúnavných mužů, vyšité okraje jejich tunik na hrázi těla a touhy.

Rapua nemá chudáky.

Spartakovi se zamžil zrak. Slabost mu klesá na víčka, přestává slyšet příboj hovoru, přestává cítit vůně, ohraničovat tvary a rozlišovat barvy, zkreslené lampami do červenavého nádechu. Závrať. Mdlo. Zachytil se zábradlí schodiště. Tupé, oslabující prázdno mu stoupá z prsou do uší a do čela, hluché prázdno na rozmezí strachu a vzdoru, a vyplňuje ho hukotem, strach, strach z prokletí a hněvu, hrůza z nekonečnosti pádu mezi hvězdy, stál jsem na prahu, stačilo jedno lépe namířené máchnutí mečem a byl bych ten práh překročil a byl bych do té nekonečnosti navěky padal, polila ho sinavá bledost jako od měsíčního světla, pokožka mu ztrupelnatěla zrnky studeného potu, těžce polkl nasucho velký kámen, ještě jeden, kolenní klouby se rozpadají, oči se rozplývají do měňavé, černě rudé hladiny ozářeného rybníka, ještě jeden kámen, myšlenky se oddělily a vzlínají duhovým obloukem přes zelenou barvu do průhledné dálky a tam dosedají, jako dosedá sup na to, co je mrtvé a už neoživne, v zelené duze za zemí a mořem. Za zemí a mořem jsou hluboké, modravé lesy s mechovým příkrovem na kořenech, slunce tam svítí pokorněji, noci tam jsou hedvábnější a velebnější. U truhlice stojí žena, je slavnostně oblečena, její muž slaví narozeniny, má bílou suknici a v uzlu vlasů mladý révový lístek s úponkem. Má trochu zastřený a měkký hlas, nač bys chtěl dávat otci dárek, Spartaku, za chvíli budeš muž jako on, a muži si prokazují úctu jinak, prokážeš mu ji tím, že se za tebe nikdy nebude stydět; zahanbil se a plaše odložil připravený dárek, otec mu položil dlaň na hlavu, otec nosil hlavu vysoko a v očích měl objímající světlo jako v chrámu od věčného ohně, kvůli němu nemusel hlavu nikdy svěsit a oheň nikdy udusit, jistě mu hoří ještě i teď za vodou zapomnění, za červenavě politou noční vodou zapomnění, překročil jsem práh, na chvilku velikou jako jedna kapička potu jsem překročil práh do hlubokého prázdna, vlna strachu před smrtí narazila na můj břeh až teď.

Vzpamatoval se. Malátnost ho přešla Zvedl hlavu, tak, jak to vídal u otce, dokonce ještě o trochu víc, až ji poněkud zaklonil, a sestupuje po schodech do zahrady, k jezeru do společnosti.

Už si ho povšimli.

Zmlkli.

Pozorují ho — tak, jak to předpokládal, jako žirafu, vystavenou na náměstí.

Dívá se na ně zpupně, když k nim přichází po purpurovém koberci, velmi vysoký, svalnatě urostlý, s pletí ještě zlatovější ve světle lamp; ústa semkl jako závoru, žlutý pohled očí se strnule mhouří číhavým, světélkujícím pohledem, zalomený nos se pohněvaně klene.

Teď ho vidí zblízka, mají ho na dosah ruky, hrdinu dnešních her, kapujského vítěze, kterého ohlušili potleskem a zasypali zlatem. Zdá se, že se nedočkali vděku za své dary a za své peníze: míjí je přezíravým pohledem a rty má chladné jako dvě rybky. Ve své mohutnosti, s vybuchujícím ženským náhrdelníkem na kořenité mužské hrudi vypadá jako nádherný barbar, i blankytná tunika působí na něm cizokrajně, třebaže jiné muže docela přirozeně odívá. A neklaní se urozené společnosti, nýbrž jako vladař děkuje na pozdravy římských a kapujských boháčů ledabylým kývnutím, míjí je nevšímavě jako nasycená šelma lhostejně míjí malomocnou karavanu.

„Pojď si s námi vzít číši, Spartaku!“

Sklání čelo, do jeho pohledu se přivřel výsměch a jde lhostejně dál.

„Přisedni k nám, Spartaku!“

Gladiátor Spartakus odmítá pozvání vznešených vysunutým dolním rtem a kráčí dál mezi přetíženými stoly, vavřínovými stromky a tlukotem srdcí.

„Z obdivu, Spartaku!“ volá na něho skořicově chutná žena a hází mu růži a hroty jejích prsů jsou jako její trny.

Spartakus se zastavuje, aby na něj růže nedopadla, neza-

chytí ji, nechává ji spadnout na zem, a pak ji překročí se shovívavým úsměvem, už nejsme v cirku, paní, a jde dál.

Ohromil je.

Čekali, že se bude pokorně klanět, že bude zmateně breptat vyhýbavé odpovědi na jejich všetečné a ponižující otázky, že se bude červenat rozpaky, jako se červenal při vstupu do zápasiště, a oni že

ho pak sebejistě a milostivě pro dnešní večer pozvednou na svou vznešenou úroveň a dopustí, aby zvedl číši s jejich vínem, smočil prsty v jejich vodě a promluvil slůvko dvě s jejich ženami a dcerami. Skutečnost je jiná. Oni sami jsou ti, kdo se klaní, oni se zakoktávají, oni se rdí a gladiátor Spartakus na ně povzneseně shlíží blahovolným pohledem.

Míří přímo k vyvýšenému místu při levém břehu rybníka, tam se otáčí nejvíc sluhů a je nejvíc růží, tam tuší společnost Krassovu. Už vidí jeho široký zátylek, a vedle se komíhá Batiatus. Zdá se, že oba už hodně pili, ačkoli hostina začala teprve nedávno. Krassovi spadá růžový věnec do čela, kolem jeho lehátka se válejí skořápky od ořechů a křupají pod údery jeho červených sandálů. U jeho hlavy sedí v křesle bledá žena, ne právě mladá, její vlasy jsou černější než srst černé kočky a její hluboko zapadlé oči do sebe vtahují muže jednoho po druhém, po pořádku, jak jdou kolem.

Spartakus pátrá po písečné dívce, kvůli které přišel, ale v Krassově kroužku ji nevidí.

Právě ho spatřil Batiatus.

„Spartakus!“ zvolá nadšeně.

Po jeho zavolání se zvedá Krassus, zvedá se vrávoravě, v ruce třímá číši a ulévá z ní víno na podušky, jak se kymácí a ruka se mu třese. Stáhl prostřední a shodil tak ze stolu mísu s ovocem. Jahody a rané třešně se kutálejí po podlaze mezi ořechovými skořápkami.

„Buď zdráv, Krasse,“ řekne Spartakus a pozvedá ruku k pozdravu.

Krassus je v obličeji temně rudý. Ohrnuje rty a odhaluje pokřivené, ale skvoucí zuby.

„Proč jsi nezabil Krixa?“ zašeptá ledově.

„Buď zdráv, Krasse,“ opakuje Spartakus a začíná ho pokoušet úsměv.

„Proč jsi nezabil Krixa, ptám se tě.“ Krassus přestal šeptat.

„Buď zdráv, Krasse,“ tvrdošíjně opakuje Spartakus a nedokáže úsměv potlačit.

„Proč jsi toho duba nezabil, neslyšíš?“ vede svou rozvzteklený hostitel a křičí jako na setninu.

To už se výstupem baví celá hodovna, čluny veslují blíž ke břehu, aby nikdo o nic nepřišel.

Spartakus se snaží zachovat vážnost, ale čím déle se dívá na Krassa, tím neodbytněji ho v hrdlé šimrá smích. Trpaslic-ky směšný mu připadá tento bezmocně řvoucí, zardělý nobilis s žílami na krku naběhlými, s neovládanými pohyby opilce a s očima vztekem rozběhlýma do stran. Nemůže pohled na něho vydržet, zatíná nehty do pěsti, aby se opanoval, je úsilím rudý v tváři skoro jako sám Krassus, ale nic naplat, pokušitel vítězí. Spartakus se musel zasmát. Stojí tu proti sobě, urozený pán a obyčejný muž, boháč a gladiátor. Krassus lapá po vzduchu. Spartakovy zuby teď vypadají jako vesele nebezpečný úsměv krokodýla.

Hosté zaraženě mlčí. Místy vyšlehne zadržovaný smích, ale vzápětí zase pohasne, hostitel ho zkropí ledovým pohledem.

Co řekne Krassus? Jak se zachová?

Spartakus se už nesměje, ovládl se, ale nutkání ho popichuje do očí. Hryže si rty a slzí.

Bledá černovlasá žena se savýma očima schovala tvář za vějíř. Jen tmavé tečky zřítelnic vypalují gladiátorovi tělo z kůže. Batiatus neví, jak se zachovat: má Spartaka napomenout? Má uklidnit Krassa? Má zapříst nějakou řeč?

Krassus mrštil pohárem o zem.

„Dám tě seřezat!“ křičí nepříčetně. „Dám tě zmrskat! Zmrskat jako psa!“

Spartakus zase spolkl velký kámen.

V hodovně ticho. Loďkami zčeřené vlnky rybníka cinkavě žbluňkají. Ve vzduchu se ještě chvěje nakřáplé zvonění číše o mramor a pazvuk Krassova hlasu: Zmrskat! Zmrskat jako psa!

„Myslím, žes mě pozval na hostinu, Krasse.“

Spartakova slova zvýšila napětí společnosti. Nebojí se. Odpovídá. Vhodně a vtipně odpovídá, takový gladiátor. Krassus se očividně zastyděl. Sklopil víčka a dlaněmi si přihladil zřasené roucho. Zkrotne? Nebo se rozzuří ještě víc? Koneckonců Spartakus má pravdu, ať je to třeba zápasník, a kdyby to byl i otrok, pozval ho, je u Krassa hostem, a pohostinství má své starodávné zákony a první z

nich je nedotknutelnost hosta, Spartakus mu dobře řekl: Pozval jsi mě na hostinu, Krasse.

„Tak žer a chlastej a nebuď drzý!“

Krassova slova suše zapraštěla jako blesk v košatém dubu a rozkřísla dobrou pohodu a veselost stolovníků.

Ticho, užaslé ticho, zahlcené hostitelovou nehorázností. S takovým tichem a pozorností se dosud nesetkal občan Krassus na řečništi na náměstí, ani velitel Krassus při proslovu ve vojenském táboře, takový dojem dosud na posluchače neučinil.

Do Spartakových očí jako by se pojednou soustředila celá hodovna, celá Kapua, celá Itálie, celý svět; nemračí se, zůstávají bez pohnutí; jen zřítelnice vystouply z břehů a zalily ho celého soumrakem; jeho opovržení nemá konce, náleží Kras-sovi, ale vtahuje do své hloubky všechny přítomné s jejich přejemnělostí, potměchutěmi, s jejich ctižádostmi, potřebami a sladkostmi. V očích mu leží síla nepotupené hrdosti, v pohledu zajiskřilo sebevědomí. Dívá se na Krassa, upřeně se dívá do jeho vystouplých očí a svou vážnou poctivostí ho svírá do nehybnosti, Krassus si připadá bez rozměrů jako rosolovitý výrůstek, bez zubů a bez nehtů a bez vlasů, slizce obnažený, s odkrytými boky a ústy přeplněnými nahnilého mokra.

Zdá se, že tato chvíle bude trvat věčně.

Spartakovi nezahraje na těle ani sval, ani jediný záhyb na jeho tunice se nepohne. Jen žluté kamínky náhrdelníku, lehce nadzdvihované dechem, vybuchují blýskavými zážehy světla a tkají Krassovi do očí oslňující vzor.

Krassus nedokáže odpoutat pohled od Spartakových zornic, hledí do nich zmámeně a ticho kolem něho mu nahání ještě víc červeně do tváří. Gladiátorovy uražené oči nemají dno a Krassus se do nich propadá stále hloub a hloub, tmí se mu v hlavě, rosolovité mokro na jazyku vyschlo, všichni mě vidí vyprahlého, otvírá ústa, zalykavě nabírá vzduch...

Krassus zmoženě dosedl na lehátko.

Spartakus se obrací zády a s hlavou vztyčenou, až poněkud zakloněnou, odchází, kudy přišel, s očima zahleděnýma do popela, do slepých třásní.

Ustupují mu mlčky a uctivě z cesty.

Na schodišti potkává vousatého starce v dlouhém řasna-tém rouchu. Stojí na stupních a rozpřahuje paže, aby mu zabránil v odchodu. Velekněz Prontos.

Spartakus na okamžik váhá, zarazila ho jeho důstojnost.

Schodiště je však dost široké. Obchází vztaženou Prontovu náruč a mizí za závěsem.

Spěšně jde spletí chodeb, jako kdyby se v tomto honosném domě pohyboval odjakživa. Pocit urážky, hněv, roztrpčení a neznámá svíravá lítost mu zaplavují mysl a zrychlují kroky. Co jsem hledal v tomto paláci. Jak jsem se mohl opovážit sem vkročit. Co jsem očekával. Není přátelství mezi kočkou a myší, vlk si nepozve berana, aby ho pohostil, Krassus si pozval šaška a šaška chtěl hostit. Člověka tvrdého a nedostupného nemohl potřebovat. Nemám zapotřebí tvých pečení, Marku Licinie Krasse, nemám zapotřebí tvých starých vín ani měkkých křesel, nestojím ti o tvoje ozářené jezero s vystlanými čluny, nedbám o tvoje tepané mísy se vzácným ovocem, máš vždycky čistý krk a vždycky špinavé ruce, přinuť vyšplhat na příkrou stěnu sněhu Batiata, on tam vyšplhá.

Já ne.

4/ NOC BEZ DOMOVA

Sluhové se před domem překotně rozestupují a svítí Spartakovi pochodněmi k vozíku, několik dalších vyvádí jeho koně, ustájili je mezitím, přehřebelcovali a dali jim napít

„Ty chceš odjet, Spartaku?“

O jeho paži zavadilo cosi hebkého, až neskutečného, že jím prochvělo zamrazení. Kolem rukou mu zavlál chvost neuspořádaných narudlých vlasů, ze tmy vyplavala chytrá tvář, hustě postříkaná pihami, ve světle pochodní také ohnivě narudlá a křižovaná stíny.

Co je mi po tvých slavičích paštikách, Marku Licinie Krasse, co je mi po tvých růžových věncích i obnažených vlasaticích, co je mi i po tvé dceři.

„Také ty chceš být nezdvořilý?“

Slyší vyčítavý hlas, před očima se mu mihne oblak zelenavé tkaniny a pak už vidí onen oblak stát ve svém vozíku a smát se jako rozsypané tajemství zakopaného pokladu.

Nedbám ani o tvoji dceru, boháči Krasse, jakýpak s ní chléb, jaká země, s rozhýčkanou gazelou, jakápak slova, o své rodné Thrákii ne, o lovu ryb taky ne, tedy snad o stuhách do vlasů nebo o pěstění pleti?

Podmračeně zůstal stát před vozíkem. Nevrle se dívá kamsi přes ni.

„Jdi si domů.“

Amaltheia se nepřestala smát, zurčí jako peřeje. Drží se okraje vozíku, dívá se na něj, pálí, nepohne se, dovoluje si na něj jako na kleštěnce.

„Jdi ven,“ opakuje Spartakus. O jizvách taky ne, o práci v přístavech taky ne, ani o spánku za špatného počasí pod širým nebem.

Dívka potřásá rozcuchanou hlavou a špulí ústa. Z očí, z tváří, ze rtů proniká pod smíchem smutek a marnost, hraje, obehrává se.

Nechceš odejít? Dobře. Jednou rukou bych tě mohl vzít za boky, vysadit tě dolů na dlažbu a ujet Proč bych to dělal. Chceš se vézt, povezeš se. Uvidíme, jak se budeš smát, až tě vysadím za městem před amfiteátrem.

Pokrčí rameny a nastoupí. Vezme od otroka opratě. Pobídne koně. Vozík vyrazil do tmy.

Oba mlčí. Spartakus nemá chuť navazovat řeč. Za tu krátkou dobu, než vyšel z hodovny před dům, se mu rozležela v hlavě Krassova urážka v celé obludnosti. *Tak žer a chlastej*. Nic jiného, nic jiného nedovedl říci, nic jiného ani neměl na mysli, když mi vzkazoval pozvání; žer a chlastej, žer, až ti pukne teřich, chlastej, až ti praskne chřtán, aby se mohlo říci: hle, štědrý Krassus pozval vítězného gladiátora! A Spartakus by se měl cpát, až by byl mastnotou lepkavý i ve vlasech, měl by se vděčně uculovat a klanět a kvapně polykat horká sousta, aby mohl včas a uctivě odpovědět na blahosklonné otázky hostiteli nebo jeho dceři. Jenomže to se Krassovi nepovedlo. Prohrál proti Spartakovi podruhé. Vyvolalo to v něm odezvu jako zařvání lva, pokusil se zařvat jako lev, a zaštěkal jako šakal. Takový Krassus může doopravdy vyniknout až smrtí, možná ani ne svou, ale něčí smrtí, potom teprve bude někdo. Zatím je jen nevyplněný džbán. Teď je tu ještě jeho dcera. Ta nade mnou už jednou zvítězila: neodolal jsem její tváři, snad není ani hezká, je jen chytrá, tolik chytrá a plná výrazu jako celý obzor i s horami a východem slunce. Pro ni, pro ten lidský pihovatý obličej jsem vešel do jejich studeného domu. O čem začneš hovořit, Aréno? Začneš vychvalovat můj dnešní zápas? Chtělas vidět gladiátora zblízka, chtěla sis na něj sáhnout, jistě začneš o zápasu.

‚A to si o sobě myslíš, že jsi spravedlivý?“ řekla náhle za jeho zády.

Její hlas je pojednou hluboký a vážný, zmizel vysoký zlatý smích. *A to si o sobě myslíš, že jsi spravedlivý?* Čteš snad moje myšlenky, Aréno? V nich není nic nespravedlivého. Pro tebe by byly jednotvárné, tvůj obzor s horami by se zachmuřil, ušní lalůčky by tě

začaly svědit netrpělivostí, číška by pře-kápla, stala by ses urozeně zlostnou.

„Neodpovídáš. A nesouhlasíš. Ale rozvaž sám: je to od tebe spravedlivé mrzet se na mne pro to, co ti způsobil Krassus?“

Cítí na paži její dech a slyší hudebnost teplého hlasu. Chtěl by jí vidět do obličeje, ale nemůže se odhodlat, aby se na ni ohlédl, má o ní svou představu, takovou, jak se mu žlutě mihla při jízdě arénou, představu dalekého torza bez údů a bez křídel, a nechce, aby jeho představa narazila na jinou skutečnost.

„Nejsi hovorný. Nemáš mi co říci. Ale já tobě ano. Člověk někdy slyší dopadnout odraz světla. A já jsem ho dnes slyšela.“

Projíždějí trhem, zvaným Seplasia. Je to středisko voňavkářského obchodu, draze se tu zpeněžují vonné výpary kampánských růžových strání. Teď se tu odbývá hostina pod širým nebem. Náměstí ozařují pochodně a svítilny, prostranství se vlní jako látka křiklavého vzoru. Vysoko, neobvykle vysoko visí hustě černá obloha s mrkajícíma očima hvězd. Na stolech voní sváteční jídla.

Postavila se vedle něho. Cítí na rameni úpal jejích vlasů.

„Nepředstavitelně lakomý,“ řekla.

Otřásl se odporem při závanu růží z náměstí. Pobídl koně k rychlejšímu klusu.

„Lakomý? Na slovo?“

„Ne ty. On.“ Dívka obehnala paží veselé zástupy na tržišti. „Neměl zlost proto, žes vyhrál Batiatovi soutěž, ale proto, že teď musí tohle všechno platit.“

„Co musí platit?“ ptá se jí roztržitě.

„Hostiny pod širým nebem. Kdyby byl vyhrál Krixos, byl by je platil Batiatus.“

Spartakus si stěží uvědomuje, co mu dívka říká, nevnímá smysl slov, ale čím dál poslušněji se poddává jejímu hlasu: hned pobývá na temeni skalních štítů, hned pluje ve vlnách

hustého sladkého vína; přechází z tónu do tónu, modrá a tich-ne. Spartakus ho dychtivě saje i s doteky vlasů.

„Lakomý? Je bohatý.“

„Krassus je pověstný skrblík. Nejlakotnější člověk v celé Itálii. Jistě to víš. To ví každý.“

Začne ho pomlouvat, aby se mu vlichotila. Co po mně doopravdy chce. Ale vždyť není tak těžké uhodnout, co chce mladá žena od gladiátora. Začne Krassovou lakotou, přejde na jeho hrubost, a pak bude mluvit o tom, že já jsem jiný, že to poznala hned, jak mě spatřila, že toužila porozprávět si se mnou a poznat mě.

„Něco takového jsem ještě neprožila.“

Zabočují kolem divadla a blíží se k Volturnské bráně. Je tu ticho, veselé davy se stáhly do vnitřního města k vínu, tanečnicím a kejklířům.

„Co jsi neprožila?“

„Takovou jízdu v noci.“

„Co mi povíš ještě o svém otci?“

„To nevadí, proč by lidé měli pořád mluvit. Mně to nevadí.“

Jako by jeho otázku o Krassovi neslyšela. Nenaléhá tedy. Ohleduplná.

„Co se ti na té jízdě líbí?“

„Kdyby ten vůz tak nehlučel.“

„Zastavím.“

„Chtěl jsi jet domů.“

„Domů?“

Řekl to trpce. Zmlkli. Koně uhánějí tmou. Jako kdyby od nich do vozíku vanulo teplo. Od kopyt odletují jiskry. Kola hrčí po dláždění.

„Zastavím.“

„Jeď dál, Spartaku.“

„V tichu bys mi mohla vyprávět.“

„Jeď dál, líbí se mi, když se na tebe dívám, jak držíš opratě a vedeš koně.“

„Rád bych tě slyšel vyprávět. Máš hlas tmavý jako cimbál.“ Teď se mi dá do smíchu, že cimbál není tmavý.

„Jeď až domů. Až potom.“

Až potom? Jaké si představuje potom. Nejsem eunuch, ale dát si na rošt Krassovu dceru, to je jako vykopat si jámu.

Noc.

Muž a žena.

Vysoké černé ticho mámí muže umlklým halasem šermu, ženu vzdálenými verši, brázdí její mysl jako údery vesel splavnou řeku.

Muž a žena. Básnířka a gladiátor.

Její vlasy ho lechtají na rameni jako jemný kožíšek malého zvířátka. Vlnění jeho svalů na napjatých pažích jí připomíná kamenný vlys a vyvolává touhu po hrdinském dobrodružství.

Obojí myšlenky jsou našlapování pardála na lovu.

Muž a žena.

Domů že jsem chtěl jet?

Kdybych teď zastavil, odpřáhl koně a nechal je ubíhat tmou do neznáma, kdybych nechal vůz stát na silnici a lehl si pod strom, byl bych doma právě tak, jako když koně ustájím, vůz uklidím a sám se uložím na svoje tvrdé kutě v gladiátorské škole, do kobky pročpělé mužským potem druhů, přbvo-něné mastným pachem olejů a zapařené chrápavým oddychováním. Kdybych zabušil na vrata nejbližšího neznámého stavení a vyspal se na seníku, i kdybych byl zůstal v Krassově paláci zmořen vínem a růžovým šílenstvím, byl bych stejně doma. Kde je můj domov? Tady i tam, v aréně i na vinici, ve větru nebo pod sloupovím radnice, kdesi na neznámém bojišti, rozběsněném válečnou vřavou a prosáklém mrtvolně sladkou vůní lidské krve, i ve vypiplaném lůžku kterékoli ženy, která by zahřála teplem účastného slova, všude a nikde, v nečase i v námaze, v potu a bezúčelnosti lhostejného cizince, který svoji vlast ztratil a jinou nezískal, pod vojenským stanem námezdného bojovníka je můj domov, v temné a nedohledné dálce, nemá barvu ani tvar, v každém kameni italské silnice a v každé vzduté vlně na moři, v tobě, patricijská dcero, i v tvé poslední přestárlé otrokyni, v třesku zbraní v cirku i v červánkovém západu slunce, ve sprostém hovoru gladiátorů a v řetězu dní bez cíle a bez úkolů, ve vidinách a v barvách, jaké nikdo nemůže vidět, v jezeru a tmě, v přátelském slově od kohokoli i v proudu vlastních úvah a myšlenek a vzpomínek...

V oblasti vzpomínek, tam snad je můj pravý domov, kdesi daleko a dávno, nedohledně, jakoby neskutečně dávno. Mlhy let, nesnází a zkušeností se přes vzpomínky vrší a zaclánějí představu domova

kalnou přehradou nedostupnosti, tklivým přísvitem nesplnitelného přání. Vidím touto Sedavou, časem a lopotou zvrásněnou clonou vzdálenou zemi, stulenou v rozpřáhlých náručích lesů před nápory moře, zemi prostou a chudou, s hrdelní, jednotvárnou řečí, zemi starých neproniknutelných hvozdů, doširoka rozmáchlé duby, světlé plata-ny s hladkými šedivými boky, vysoké ztepilé borovice třpytí se v západu slunce jako bronzové sochy, vidím zemi mlčenli-vých hor, důstojných jako moudří starci. Vidím ji, jak se nalévá pučením jara, tuším, jak se vystavuje prvním vlahým paprskům, roztoužená, cudná žena v objetí dlouho očekávaného muže; nalévá se pupeny, zapaluje se prvními zelenými plamínky mladého osení, plamínky sílí a mohutní, až se rozhoří do bohatého požáru žní. Vidím ji nehybnou a unavenou parným létem, pohrouženou do své vyprahlosti, jak očekává bouři; vidím ji v noci, v noci, která je tolik jiná, nesmírnější a průzračnější než noc italská. Slyším všechny hlasy své země, rozšumělé deštěm, ztišené dusnem, unavené tancem, hlasy oddělené do jednotlivých písní i splynulé do velkého sboru lesů, moře, hor, plání a lidského života.

Tam někde, u kamenné obrubně studny, bosa, s hliněnou nádobou na vztyčené hlavě a měkkýma očima upřenýma do dálky, tam snad žije žena, která by rozuměla řeči mého jazyka i mého srdce, kráčí tak denně plavnou chůzí za stmívání čerpat vodu a denně na kohosi čeká, čeká smutně a marně a jen ty její oči volají a nedovolají se. Snad jsou šedé jak okraj studny, snad modré jako zvonky na louce, možná že hnědé jako zvadlý platanový list — ale stárnou touhou po komsi, a to jsem já, právě jen já na celém světě, a právě jen já jediný jsem nedosažitelný pro ni a ona pro mne, nikdy nemohu přistát na lesnatém břehu, rozběhnout se nedočkavě do kraje, jako vítr k ní přivlát, sevřít do dlaní její tváře a vylí-bat jí stesk z tklivých očí. Nemám cíl a nemám domov, nesmím mít ani přání a vůli, cizina je skoupá a nepřející, cizina je vždycky nepřátelská, i kdyby nastokrát ujišťovala...

Náraz zpět. Zaržání.

Koně sami zastavili u amfiteátru.

Spartakus pohlédne na Amaltheiu. Dívka se probírá z pohroužení v sebe samu, snad i ona přemýšlela o nedostupném, snad i ona snila o něčem, co zná jen ona sama, její vnitřní zrak. Dívá se na něho s jakýmsi provinilým úsměvem. Pojednou seskakuje z vozu na zem, vzhlíží k němu nahoru a šeptá zastřeně a jakoby pokorně:

„Spi dobře, Spartaku. Děkuji ti za tu jízdu, byla skoro jako posvátná. Buď zdráv.“

Klopí oči, a už se nesměje jako perly z pokladu, odchází, a už nepluje jako zelený oblak, ale vine se tmou jako vymyšlený přelud.

Náhle mu je líto, že ho opouští, dojímá ho, jak se tak klo-pýtavě vleče, je mu blízká, že ho nerušila planými slovy, že ho ponechala samotného s myšlenkami; najednou by chtěl mluvit a mluvit, o mrtvých krabech na pobřeží, že páchnou, jako když mezi kroužky pancíře zůstane krev; o mozolech od cvičného štítu; o křesacím kamenu, který měla jeho matka jako památku a chtěla ho do hrobu, až jednou umře, a oni s otcem nevěřili, že by mohla kdy umřít; o hliněné konvici na vodu, kterou otec vykroužil; o gladiátorech, jak se cvičí a jak žijí, o tom ona nemá představu, ona je vidí jen v plné kráse a síle v aréně; o pláštích s kápí, jaké si na sebe berou, když jsou zpocení po cvičení; o spánku a o soužití; o vránách a stádech, o obluzení a létavicích, tisíce slov by chtěl rozdrobit do noci, až by se jí celý rozdal a splynul s povětřím. Chtěl by za ní běžet, ale co počít s vozem a s koňmi, chtěl by ji zavolat, ale nezná ani její jméno, zná jen její hřejivý hlas a pískově hnědé tečky, roztroušené kolem nosu —

„Aréno! Aréno!“

Zelená vidina se zastavuje. Vyčkává.

, Aréno!“

„Koho voláš, Spartaku?“

„Tebe, Aréno. Vrať se. Počkej chvíli. Půjdu s tebou zpátky do města.“

Seskočil z vozu a vztahuje za ní ruku. Vrací se k němu rychle a překvapeně. Zpytavě a s nedůvěrou se mu dívá do obličeje. Myslela jsem, že už tě nikdy neuvidím.

„Opravdu? Opravdu se mnou půjdeš?“

„Přál bych si, abys mi to dovolila, Aréno.“

„Jak mě to jmenuješ?“

‚Aréna,“ řekl a chvatně jí pohladil rozvířené vlasy — ale jen letmo, a pak se k ní obrací zády.

Brána se rozvírá. Za ní se míhá několik čadivých pochodní. Spartakus vede koně do dvora.

„To už jdeš zpátky? Tě vyrazili, ne?“

Žádná odpověď.

„Tak jak ses poměl? Bylo - tohle?“

Žádná odpověď.

„Ses tak nadrnil, že ti to ani nemluví?“

„Nech ho. Nevšímej si ho. Stouplo mu to do hlavy. Vyhrál. A potom: svoboda. To hned má člověk tohle sebevědomí a tak.“

Brána se zavírá, je slyšet jen cvakání podkov ve dvoře a drnčení vozíku. Ale i ty zvuky se vzdalují, až zalehnou kdesi v hloubi dvora.

Ticho.

Amaltheia se opírá zády o studenou zeď amfiteátru. Z kteréhosi okna na okamžik proniká pravidelný dech nějakého spáče. Pak zase jen ticho a tma a v nedozírnu nad hlavou nečitelná písmena hvězd. Vzduch je vlažný, ale dívka se začíná chvět. Snad bázní. Snad samotou. Snad steskem. Touhou po hrdinském dobrodružství s tímto mužem. Líbí se jí, jak se jí ještě žádný muž nelíbil. Odkudsi se ozývá řinčení řetězu. Možná že je to zlý pes, utrhl se a vleče řetěz za sebou a cení zuby a větří neznámého a tiše k ní capká, aby se neprozradil a mohl přepadnout a skočit po hrdle. Rozlehlá budova, mohutná a zasmušilá jako skála, se táhne do kruhové obrovitosti za jejími zády: otáčí hlavu vlevo a vidí jen zdi, jak splývají s černem; obrací oči vpravo a vidí pouze strohé stěny, zaklesnuté do temna; pohlédne vzhůru a vidí toliko kamennou vysokou hradbu a ta končí až kdesi u hvězd. Netvornost stavby na ni doléhá, připadá si malá jako ztracené písmenko v moři celého jazyka, zdá se jí, jako kdyby se zdi chtěly semknout a uzavřít ji do soutěsky a rozdrtit ji a vymačkat z ní krev a život a myšlenky i verše.

Řetěz řinčí znovu. Blíž. Ještě blíž. Docela blízko. Je slyšet plíživé kroky.

Amaltheie připadá, jako by jí samou hrůzou narostly na kůži šupiny.

Náhle kolem ní přeběhne stín, ne, není to stín, je to obluda, živá obluda a vleče za sebou řetěz, je to člověk, je to muž, prchá kolem ní, nevidí ji, snad ne, a utíká směrem k městu. Tma ho pohltila.

Zavírá oči, aby se vymanila ze strachu.

Kdesi vrzla dvířka.

„Kam ještě jdeš?“

„Zavři a nestarej se.“

„Kdy přijdeš?“

„Nevím.“

„Se mi to nezdá, takhle v noci cárat. By se našinci netrpělo. Ví to Batiatus?“

„Zavři a nestarej se.“

Nádvoří se zase zavřelo. Dvířka zapadla. Před nimi stanul muž.

Nabídne mu ruku. Uchopil ji. Stiskl ji v obou dlaních, oříšek v louskáčku. Zabolelo ho to v prsou. Tak bolí láska, když začíná. Překlopit Krassovu dceru, to je jako vykopat si jámu. Nemusím ji mít. Ale zamilovat si ji mohu. Salvo honoře, jak říkají oni, Římané, bez porušení vážnosti. Jsem dost starý moždíř, co všecko se ve mně už roztlouklo a rozmělnilo na kaši, ale jak se přiblížím k ženě, je všecko hned jinak, nechci mít zázrak bez čarování, nechci mít skok bez rozběhu.

Vykročili zpátky ke Kapuji.

„Moje jméno je -“

‚Aréna. Pro mne Aréna. Je zbytečné, abych znal tvoje jméno. Vůbec nejsi hezká, a přitom jsi krásná. Podivná. Pro rozhovor jednoho večera a vzpomínku pro celý život. Teď tě dovedu domů, protože ty máš domov, a po cestě snad budu chvilku mluvit, ale pak zmlknu a budu přemítat a snít a bude se mi stýskat. Ty nemůžeš vědět, po čem se mi bude stýskat. Neznáš myšlenky muže, žádná žena je plně nezná, i kdyby se jí sebevíc svěřil. Mluvím zmateně, víš, Aréno, tomu se nediv, nejsem zvyklý mnoho mluvit, rozpovídám se nesnadno, působí mi obtíže vyjadřovat se slovy a větami, raději myslím, protože myslím v obrazech. Ale když se někdy rozhovořím,

pak mluvím překotně a patrně nesmyslně, protože bych chtěl svým slovům dát co nejvíc smyslu, protože bych chtěl co nejvíc věcí obsáhnout... A pak vaše řeč... Připadá mi trochu svízelný... svízelná, je tak přísná a nesmlouvavá, a člověk by si chtěl někdy polevit. Tak začnu myslet po našem ... Ano, co jsem chtěl říci, teď mluvím, ale pak asi zmlknu a ani ty už nepromluvíš, jen se na mne podíváš a zmizíš ve vratech vašeho přerůž... přerůžovělého domu a já už tě třeba nikdy v životě neuvidím. Ale uslyším tě, Aréno, uslyším tě už po celý život, kdykoli bude noc a květen a já budu sám a zavřu oči, uslyším tvůj hlas a několik slov, která jsem od tebe slyšel. Stává se to někdy, slyšel jsem o tom od jednoho věštce, že nás jediný pohled na některého člověka poznamená pro celý život Ty mi jistě rozumíš dobře, jistě si to nevysvětluješ tak, že ... Ale to je... to není důležité. Já jsem teď rád, že jsi se mnou, víš, kdy jsem měl naposled ženu? Člověk se pořád jen točí dokola. Ale co na tom sejde. Dnes sdílnou noc s líbeznou dívkou a zítra gladiátorská škola a nadávky cvičitelů a pokřikování pohůnků a bolení břicha od vařených bobů a donášení dozorcům a hřebelcování koní a leštění přílbic a... a co já vím, co přinese zítřek. Tobě se bude hezky spát, ty jsi žena a mladá žena a bohatá žena, nic ti nebude chybět. Zítra se probudíš, snad tě trošku zabrní hlava, řekneš si, to jsem včera se Spartakem přetáhla večer, a budeš se shánět po koupeli a po voňavce ... Ale mluvím bláhově, to máš tím, že nejsem zvyklý. Chtěl jsem ti vlastně říci něco docela jiného, ale asi mi už dojde dech. Slova jsou nepoddajná, kulhají mi za tím, co chci říci. A potom, ty mi nemůžeš rozumět. Ty snad mnoho vycítíš, hodně si domyslíš, dost vystihneš, ale plně mě pochopit nemůžeš. Proč jsi vlastně neučesaná, Aréno?“

„Tvoje otázka je právě tak neučesaná.“

„Tomu se říká pohotovost. A duchaplnost. Jmenuje se to tak? Já vím, to se teď hodně pěstuje, ve společnosti i na řečništi. Onehdy jsem jednoho poslouchal, a ten říkal samé takové trylky a kudrlinky a nakonec jsem nevěděl, o čem vlastně mluví. Ale tobě ty vlasy tak sluší, to jsem tím myslel, lišíš se tím od těch učesaných, a poslyš, ty učesané jsou mi protivné. Všechny mají hlas jako pilu a žádná z nich neumí mlčet. Ty umíš mlčet. To je veliký dar. Kdybys jen znala

moje snění a myšlení v mých samotách. V myšlenkách nejsem takhle zbrklý, myslím docela po pořádku a barevně, v myšlenkách mám moc jako oheň a voda dohromady. To ti máš celé proudy, celé chvosty barev, co se mi vynořuje v myšlenkách. To se nedá vyjádřit. Slova jsou šerá a bez chuti. Takové barvy snad ani ve skutečnosti nejsou. Jenomže svět je tak strohý... Já neříkám, pochop, neříkám, že svět je všední nebo nehezký proti mým snům a představám, to bych nikdy neřekl, protože moje představy skládají jen takové kamínky, jaké jsou kolem nás, nikam jinam pro ně člověk hrábnout nemůže, svět není všední, všechno, i úlomek slaměného stébla u příkopu je nevídaný div — může se v slunci lesknout jako zlato, jako duha...“

Odmlčel se a neuvědomuje si, že jí tiskne ruku.

„Jsi básník.“

„Gladiátor.“

„Gladiátor teprve od dnešního odpoledne.“

„Ale jednou provždycky.“ „Prodal ses?“

„Dal jsem se najmout.“

„Proč?“

Pustil její ruku. Její otázka ho podlomila. Divoženka. Nemoudrá. Saje krev.

Proč jsem se dal najmout. Krátká chvíle to byla, nehlídaná, zlomyslná chvíle netečnosti, ovečka, která se odtrhla od stáda a zavedla všechny ostatní. Teď už se nedá nic dělat, teď už se to nedá změnit, pět dlouhých let v ryčení zbraní a ve žluti písku, v nuceném cvičení, v rozjizvených hrudích a s připálenými žrádly, bez příležitosti vyklopýtat z toho ven, jak kost ohryzaných pět let a v darovaném zlatě a věncích a drahokamech ...

„Děkuji ti za náhrdelník.“

„Je to jen sklo.“

„Má pro mne cenu jako drahokamy.“

„Proč ses dal najmout?“

Kam ryješ, proč jitříš ránu, proč se tak neústupně dožaduješ odpovědi.

„Neptej se mě na to.“

„Nemůžeš to odvolat?“

„Zavázal jsem se.“

‚Aspoň kdybys byl u nás v Římě.“

Proč jí na mně záleží. Jenže ono jí na mně ve skutečnosti nezáleží. Není sice vtíravá, kdybych jí byl sám nenabídl, že půjdu zpátky do města s ní, byla by už dávno pryč, ale dychtí po hrách své zvědavosti a mých rozpaků.

„Jméno máš taky mužné, Spartaku.“

Před chvílí její ruku pustil a nyní se neodvažuje ji uchopit. Musí se tomu usmát. Zastaví se. Podívá se jí do obličeje.

Zachytila ještě doznění jeho úsměvu. V prsou teď zabolelo ji. Má zuby jako nože a celý je pravdivý a neobmyslný. Pociťuje prudkou vlnu zoufalství, že už ho neuvidí. Chtěla by se na něj dívat bez ustání.

Znovu vykročila, protože jí do očí vstoupily slzy a nechce, aby si jich všiml.

Žraloku starý, pomyslí si Spartakus a drapne jí po ruce, jako kdyby chytal pstruha.

Ruce se bolestivě zaklínily a hned od sebe odskočily.

Mlčí. Jdou. V představách zůstaly ruce v sobě. Dotýkají se hebce a prchavě v setkání tepen na zápěstí a drtí se v prstech jako kladivo s kovadlinou, mrazí z nich ranní šírání a praží z nich červené vedro, dva články řetězu, propust závrati.

Tak došli mlčky, s představou vkroucených prstů, až ke Krassovu paláci.

Dívka však obchází hlavní sloupoví a míří k postrannímu vchodu. Zastavuje u malých okovaných dvířek.

„Zvu tě na číši falernského, Spartaku.“

„Tam? Mezi ně?“

„K sobě tě zvu.“

„Ale jen na jednu.“

Otevírá dvířka a vtahuje Spartaka do malé chodbičky; není tam vidět na krok. Zasunuje závoru a znova uchopí mužovu ruku.

„Devět schodů dolů — pozor — dva, tři — nevolám otroka se světlem, nikdo nepotřebuje — šest — vědět, že jdeš se mnou - osm, devět“

‚A přece jsem tady.“

„Stojíš mi na lemu šatů.“

„Tvůj otec by se hněval, že jdu s tebou.“

„Nikdo by se — pojď rovně za mnou, tady už schody nejsou — nehněval, ale chtěli by nás obsluhovat — okamžik stůj, jen co nahmátnu dveře — a já se o to teď právě neprosím. Tak, jsme tady. Jsme u mne.“

Vstupuje do prostoru, který se neodvažuje nazvat ani místností ani zahradou ani lázněmi ani sloupovím; není to ani jídelna ani ložnice ani hřiště ani zákoutí se skupinami soch — a přece je na této rozlehlé ploše vše: stůl s křesly, zchystaný-mi asi jen pro ženskou společnost, protože lehátka pro mužské stolování zde nejsou; za sloupovím řada cypřišů a za nimi se leskne hladina lázně; stranou se na zemi rozkládá lože, široké a měkké, vystlané kožišinami; vzadu čnějí stromy za-hrady a vane sem vůně květin, svěží a trochu nakyslá, jakou Spartakus nezná. Toto závětří vkusu a pohody, tak rozdílné od přeumělkovaného přepychu Krassovy hodovní síně, ozařují kahance.

„Počkej na mne. Přinesu víno. Hned se vrátím.“

Aréna mizí za skupinou soch, představují kentaura s třemi bojovníky. Spartakus zůstává sám.

Chvěje se a neví proč. Sám s kentaurem a třemi nahými bojovníky v zatmělé síni, jakou dosud nespatřil, cítí se zaskočen, před ztroskotáním, s rozžitými odřeninami v nitru, bojovníci se dávají proti kentaurovi na pochod, kentaur se vzpíná, ale ustupuje, dýchavičně couvá, Spartakus za ním, malý kamenný dům u cesty.

Čtvercová okénka propouštějí málo světla a vzduchu, málo vzduchu. Kuchyň s otevřeným ohništěm a dymníkem ve stropě, očazeným kouřem a sazemi, hrnec s mlékem, věčně utíká a hořce a dusivě páchne, málo vzduchu, pánev s omastkem a ten prská; syčí v plameni a páchne ještě hůř než mléko. Nepokrytý dřevěný stůl a na něm mísa vařeného celeru. Plátky skopového masa sňaté z rožně pálí na rtech a do jazyka a na patře nechávají pachuť chléva. Matčiny ruce červené od páry a její obroušené nehty, krůpěje potu se jí perlí na čele od horka ohniště a halena se jí lepí na zpocená záda, za

dveřmi stojí sud s vodou, je pečlivě doplňovaný, navrch plesnivý a uvnitř oslizlý, voda z něho chutná bahnem a vyvolává představu žabího skoku, chlebové placky, suché a drolivé, narovnané pod plátěnou plachetkou v přístěnku. Dřez k mytí podlahy, obrácený na zápraží dnem vzhůru. Pleskavá chůze bosých nohou po kamenné výspě domku. Rozsochatý dub, jeho jedna větev vzrůstá do střechy, šumění jeho listů, zve-dne-li se i jen docela slabý vánek — při ostřejším větérku se listy třepetají a šustí, že připomínají svištění deště. Otcova kovárna, jiskry od kladiva, jeho těžká nahá záda a na nich se nadouvají svaly, kožená zástěra s propálenými místy, jeho paže s černým porostem, otevřený pohled klidných očí a v nich se rudozlatě odráží plamen výhně. Před kovárnou zastavují koně, hubené mrchy z chudých stavení i vyleštění hřebci obřadných spřežení, nikdo se nedohlídá koňských podkov a nikdo neurčí, kde odpadne, na městském dláždění nebo v úvoze skrčené vesnice, neklidný, hrdý pohled koňských očí a srstnaté šimrání tlamy, Spartaku, dones koni pít, následuje cesta k studni, skřípění okovu, crkot vody přelévané z jedné nádoby do druhé; pak chytit oběma rukama těžký džber; břemenem zrychlenými krůčky docupitat zpátky ke kovárně a podložit vodu pod frkající, ohrnující se hubu. Kůň dlouze a spokojeně srká, až vysaje obsah do dna, bereš mu džber a on po něm ještě natahuje moudrou hlavu a chňapá ti po ruce; kolem dveří bloumá slepice a kdáká, když otec vychází, ztřeštěně před ním utíká a kdáká, rány kladivem, kůň stojí a obrací nohu kopytem vzhůru a Spartakus je přes ni rozkročen a křečovitě ji drží, jeden hřeb, druhý hřeb, že to koně nebolí, já bych řval, kůň se ani nehne. Mouchy ho zlobí, švihne ocasem, jdeš, potvoro, stojíš?!, a pak mu v omluvu za tu potvoru podstrčíš dílek z chlebové placky, sebere ho z dlaně, jen ti ji přejede žlutými zuby, když odjíždí, stojíš před kovárnou a díváš se za ním, dokud nezmizí v kraji. Když už ho není vidět, chceš vejít do domu, otočíš se a s někým se setkáš, je to otec, právě tak se díval za prací, která se z jeho rukou vzdálila a tepe cesty, usměje se, tak jako by se usmál chlap na chlapa, povytáhne si zástěru a zajde do kovárny, kam asi jede ten koníček, kde tu podkovu zase ztratí, který kovář mu dá novou. Bude si při práci

zpívat, nebo bude nadávat na horko a na bídný život a na bídné počasí, už dva měsíce ani nekáplo, zvonivé hlasy kovu z otcovy dílny, zastřené matčino zavolání, Spartaku, pojď si něco sníst, hlasy z kovárny —

„Spartaku, pojď si něco sníst.“

Málo vzduchu, kentaur je tu zase zpátky a proti němu tři bojovníci v malebné síni.

Stůl s mramorovou deskou, křesla ze vzácných dřev, rounem plněné podušky. Dívka a její ruce jsou hladké a bílé a nehty přiostřené do špiček. Pleť na jejím čele je ovocně matná; vzdušná říza — už není zelená, převlékla se zatím do žluté, žluté jako housátko —jí neulpívá na potu zad, ale vlní se její chůzí v nedostupných vestálských záhybech, závoj jako dech jí zdobí ramena.

O čem jsi tu přemýšlel? Usmíval ses, jako kdybys myslel na malé dítě. Posaď se přece. Nechceš se vykoupat? Nebo aspoň umýt ruce?“

Na talíři křehké pečivo, které se drolí, nikoli však suchostí, ale samým omastkem. Žádná žabí voda ze sudu, ale silné voňavé víno v bohatě tepané amfóře. Dívčiny nohy nepleska-jí plochými chodidly po kamenech, cvakají červenými opánky po mramoru nebo tichnou na podložce vysokého koberce, její paže jsou útlé a vláčné, snad se jimi kalichů ani nedotýká, snad se jen tak nad nimi vlní v jakémsi tajemném náboženském obřadu, je neskutečná, je jako mlha nad lesem.

„Proč se na mne tak překvapeně díváš? Obsloužíme se sami. Nikdo nás nemusí rušit. Kdoví jestli se ještě kdy uvidíme,“ dodala šeptem.

Opravdu se na ni dívá překvapeně, udivuje ho její jistota. Hlavu točí stále za ní, jeho tvář dostává nový, jakoby obnažený výraz, ústa povolují v soustředěné něze, těžká víčka mu pulsují jako ve znepokojivém snu. Sestupuje k lázni a namáčí si ruce do vody, neví však, co dělá, vnímá jen dívčiny kroky a vlnění jejího roucha, Aréna nechodí, ale tančí, plane kolem stolu a prostírá na něm pochoutky.

„Rozsvěcím lampu do šera, lampu svého září přetékajícího srdce, čerpejte z ní světlo, oči milované, nikdy nezatápete ve tmě.“

Hlubokým hlasem zazpívala řeckou píseň — usmívá se pro sebe, neví, že i Spartakus zná řecky, v jeho vlasti se mluví řecky stejně jako domácím hrdelním jazykem, zazpívala mu vyznání.

„Jsem Thrák, Aréno, rozumím tvé písni," říká jí také řecky a myje si ruce, stále a bezmyšlenkovitě smáčí prsty v úbělové jímce.

Slova Jsem Thrák ji rozkrojila jako chléb, tak jí zazněla mužně a důvěrně, Jsem Thrák, stojím mu za to, aby mi řekl Jsem Thrák, v těch slovech padala hvězda a ona ji zachytila a shořela v jejím žáru, oči má plné slz a zuhelnatělá stojí a v pláči čeká, co jí řekne dál.

Přestal se mýt, ale nemá se do čeho utřít, otřepává ruce do lázně. Otočí se na Arénu, vidí, jak v pláči odvíjí z ramenou svůj drahý závoj a podává mu ho místo plachetky, on ho bere s očima upřenýma do jejích slz, nespouští z ní oči, otírá si ruce a mačká vzácný závoj, vlákno za vláknem ho prostupují trnutím v prsou, ve stehnech, v bedrech, utírá se do jejího těla a vpaluje se jí do očí obličejem roztrhaným na cáry, nové a nové slzy jí stékají po tvářích, hnětení tkaniny jeho prsty je hnětení jejího těla, bere si ji a používá jí jako ten závoj.

Oba ho pustili, upadl mezi ně, zmačkaný, pošpiněný a mokrý, oči se odtrhly.

Dívka se potácí ke stolu a přidržuje se sloupů, nemá hlavu, nemá ňadra, nemá paže a nohy, jen smutek a marnost jako velebné torzo.

Spartakus se plíží do křesla, padla na něj prázdnota, smutek a marnost, usedá, křeslo je plné podušek.

Podává mu číši vína.

Nebere číši, ale dívá se jí na třesoucí se ruku. Nemůže se vynadívat na modravé cévky na hřbetu ruky, na volavčí křivku od zápěstí k lokti, od lokte k rameni. Ale jako cestou sem, ani teď se neodváží ji uchopit.

Prudce bere pohár. Ulévá přes okraj několik kapek k oběti bohům. Naráz ho vypije.

Vstává.

„Jednu číši. Tak bylo ujednáno. Doprovodíš mě se světlem ven?"

„Byla ujednána jedna číše falernského."

„Je tedy čas rozloučit se."

„To nebylo falernské.“

Po jedné straně stolu sedí s vlasy v neuspořádaných chomáčích dívka a do klína jí padají slzy.

Po druhé straně stojí zachmuřený muž, zaťatá pěst se opírá o desku stolu, mračí se, proč mě tu zdržuješ, Aréno, nechci tu setrvat, chci jít odtud, tvůj přepych mě tísní a tvoje sličnost mě mate, neumím jednat s ženou jako ty, kdybych tě položil, byl bych hrdlořez, kdybych tě nepoložil, byl bych hloupý. Kdybych odešel, byl bych zbabělec. Kdybych zůstal, selhal bych, neopovážil bych se přisát se ti na ústa a vzít si tě, připadáš mi divoká a zvědavá, ale čistá, jsi větrná, ale nedotknutelně ryzí, neodvážil bych se servat ti šat z boků a vypít tvoji krásu.

„Vyveď mě odtud.“

„Mluvíš tvrdě.“

„Na tom nezáleží, jak mluvím.“

„Na čem tedy záleží?“

„Chci pryč.“

„Na čem záleží?“

„Jsi jako kněžka.“

„Na čem ti záleží?“

„Před chvílí to byl jen závoj kněžky.“

Amaltheia je náhle bledá, líce jí zsinaly, oči se zakalily a přestaly slzet, je pojednou šedivá a stará, jen její šat žlutě svítí.

Vstává, obličej uzavřela na devět zámků, a mlčky mu kyne, aby ji následoval.

Kráčí do zahrady. Jde za ní bez námitek, ačkoli přišli jinou cestou. Zuby jí jektají. Snad zimou. Je však teplo. Procházejí skupinami keřů a mezi vavříny, vydechují kořeněnou vůni. Spartakus je cítí, ale nevidí. Vystupují po schodech. Aréna se přidržuje zábradlí. Přidává do kroku. Na nejvyšších stupních téměř utíká. Zabočují do úzké chodby, chabě osvětlené šerem zvenku. Doléhá sem matný hluk hlasů, přibližuje se. Točí se doprava. Proniká sem slabá záře světel. Hlasy znějí docela blízko, přicházejí odkudsi zdola.

Ocitají se ve sloupoví. Odtud je rozhled na hodovnu, do

které tohoto večera Spartakus vstoupil. Pod nimi leží mramorový břeh rybníka. Po hladině vesluje jeden člun, visací kahan se klátí rytmem vesel, někdo si na člunu tiše zpívá.

Amaltheia stanula.

I Spartakus se zastavil.

Právě pod nimi je v hloubce stůl hostitele Krassa. Krassus zmrtvěl na lehátku, hlava mu přepadla dozadu. Spánkem povolený obličej má zákeřný a neřestný půvab. Vedle něho Ba-tiatus. Hlava mu leží na stole těžce jako balvan. Škytá ze spaní. Černovlasá žena s nenechavýma očima je vzhůru, skleněným pohledem se dívá před sebe a přežvykuje. Na stole se válí překocená amfóra. Opodál jakási skořicová žena s prsy jako trny poskakuje bosýma nohama v hromadě růžových lístků a sandály drží v ruce; je to kráska, která hodila Spartakovi květ. U sloupu se opírají dva sluhové, jeden tenký, druhý tlustý. Jeden se dloube v nose, koutky úst mu spadají dolů a tupě civí vlevo, druhý se rýpe v uchu, koutky úst se mu zvedají nahoru, a prázdně okouní vpravo. Pod sedadlem se roztahuje na zemi jakýsi kudrnatý stařec. Tunika se mu vyhrnula a vystavila zářím pochodní kornaté tělo starého ještěra. Nad ním se dvě zhaslé krásky hádají jako psice o milence a o to, která z nich s ním stráví květen v jeho kapujské vile. Sluha, který má na starosti čas, unaveně obrací vodní hodiny a zívá na měsíc. Po všech koutech se povalují zmačkané růže.

Kapua, stolistá růže kampánská, dnes nevídaně oslavila bohyni Flóru.

Kde zůstala bohyně?

Amaltheia jde dál. Spartakus za ní. Oba mlčí.

Ona jemu nechce říci už nic. Aby zůstal a nikdy neodešel mu povědět nemůže. Sedět s ní u stolu a vyprávět si on už nechce. Marně bych rozsvěcovala lampu do šera, oči milované z ní světlo čerpat nechtějí. Dívka víc říci nemůže.

On by k ní promluvit chtěl, už zase by ji rád vzal za ruku a poprosil ji, aby mu odpustila, že ji nechtěl urazit, právě naopak, že ona je pro něho velebné torzo, ale nemůže říci mladé oddané ženě, že je torzo. Jde tedy beze slova cize

podle ní a tělo i srdce bolí, nechce si přiznat, že ji už nikdy neuvidí.

Prošli sloupořadím a sestupují po točitých schodech. Jedny dveře, chodba, druhé dveře, chodba. Branka, vrznutí závory. Ocitají se na ulici.

Podává mu ruku.

Spartakus stojí proti ní a bezradně se na ni dívá. Jistě se na něho hněvá. Urazil ji. Pokořil. Možná že se bude mstít, je Krassova dcera.

„Aréno...“ vysloví nesměle.

Co jí říci, jak jí to říci, aby nezanevřela, aby pochopila hned při prvních slovech.

„Můžeš kdykoli přijít, Spartaku.“

Její hlas je ztichlý, je to hudba stříbra a kalichů divokých durmanů, ale hudba zpokornělá a bez slavnostního osvětlení.

„Písečná dívko,“ šeptne a dotkne se rty jejího ramene.

Aréna má pocit, že se noří do lázně plné stromové mízy.

„Slunečná dívko,“ šeptne a dotkne se jí rty na druhém rameni.

Aréně připadá, že ji rozpjali na mučidla.

Spartakus odchází. Po několika krocích se obrací. Aréna dosud stojí ve dveřích.

„Přijdu,“ řekne tiše a zmizí za nárožím.

Vrchol noci se už přehoupl. Tma zčernala natolik, že její neproniknutelnost je průzračná. Chvěje se v ní jakýsi stříbrný povlak.

Ulice se mnoho neliší od Krassovy jídelny. Tam se kymácí opilec, tady kňučí znuděný pes u nohou své paní, paní je opřena o zeď jako kláda. Zde se zakopne o pohozený kalich. Jinde se sklouzne po ohryzku. Nepořádek, ohryzané kosti, oddělané veselí.

A růže, unavené, uplakané růže, voní už zvětrale a senně, ale ještě pronikavěji.

Kapua nemá chudáky.

Spartakus se vleče, co ještě budete dělat, jak se ještě budete bavit, v čem ještě budete marnotratně rozhazovat, máte

čím dál víc peněz, pořád víc zlaťáků, utopíte se v bohatství, zalknete se jím, omotáte se jím jako pavouk pavučinou a nebudete

vědět, kudy z něho ven, pro chamtivost zanedlouho nerozeznáte zlato od krve, peníze od srdce, pokladnici od přítele.

Cesta k amfiteátru se zdá nekonečná.

Proč tam vlastně jdu. Mohl bych stejně dobře přespat tady na schodech divadla jako tenhle zpitý člověk. Ten tu chrupe proto, že nezná cestu domů. Já bych si tu lehl proto, že žádnou cestu domů nemám. Ale nohy nesou tělo a tělo hlavu a hlava myšlenky bezděčně k přístřeší, kde jsem usnul a probudil se a uviděl světlo jitra po několik posledních dnů.

Kde je účel toho všeho, jaký je konec toho všeho...

5/ V PRACHU CESTY

„Ses vrátil? Už jsme tě nečekali. Mysleli jsme, že nám pláchneš.“

„Už ani nezdraví. Moula. Ty tvoje krámy a peníze ti donesli k tobě do díry. Ještě pár zápasů a budeš bohatší než Krassus.“

Dveře zvenku do dvora se s jekotem zavřely. V plápolavém světle pochodní se i tváře hlídek ve tmě komíhají a rozmazávají.

„Tu nečum a jdi hnípat. Je pozdě. Bude svítat. Ráno je cvičení.“

„A vrať ten hadr, co máš na sobě. Ještě před cvičením. Dědek se na tebe chystá, žes mu scházel do počtu.“

Jde rozlehlým nádvořím podél koníren s hlavou hrdě vztyčenou. Jako u Krassa. Tmavé vlasy se mu ve tmě světle lesknou. Mlčí.

„Zase nepozdravil. Asi mu na žranici u Krassa zašili hubu.“

„Ho znáš. Moc řečí nenadělá. Na co ten asi myslí, když tak pořád mlčí. Podivín.“

„Samotář. Se mu nediv, je tady pár dní. Až tu bude pár let...“

Ze stájí zazvonila podkova. Odfrkl kůň. Po dvoře se líným krokem táhne březí fena. Očichá Spartakovi nohy a dál drhne břichem po dvoře. Drápy jejích tlapek lehce cvakají o dláždění.

Spartakus vešel do chodby gladiátorské školy. Padla na něj únava a prázdnota. Chce se mu spát, víčka se mu klíží, písečná dívko, o vránách ani o létavicích, o krabech ani o křesacím kameni jsme spolu nemluvili.

Kamenné stěny chodby jsou oroseny. Klenutí stropu se ztrácí ve tmě. Vždy po deseti dvojkrocích visí na zdi blikavé kahany. Ve druhém od kraje dochází olej. Dva strážci přecházejí pravidelným krokem chodbou: jeden sem, druhý tam. Uprostřed se potkávají. Jeden na Spartaka zamumlá nějaký pozdrav. Spartakus neslyší. Nebo nechce slyšet. Druhý strážce zívá, hlasitě a procítěně, stěny jeho zívání s pazvukem vracejí.

Spartakus vchází do své cely. Tiše za sebou zavírá dveře. Den hledání zmaru.

Troje chrápání, dvoje supění a jedno skřípění zubů. Malým okénkem u stropu se sem dobývá měsíc, vypadá truchlivě a utrápeně, jeho světlo klouže po podlaze, je zelené a modré a stříbrné a šedivé a mléčně bílé, v rohu místnosti ozařuje cosi, co se blýská. Je tu zima, k ránu se ochladilo, kapičky chladna se na stěnách srážejí a tenkými čúrky stékají na žulovou podlahu, při zdech se už lesknou louže. Oknem nakukuje dovnitř větev trnky, po ní se vine svlačec, jeho šlahoun je delší než větev trnky, na konci větve spadá svisle dolů do cely nad hlavu jednoho ze spáčů, ve tmě vypadá jako chapadlo záhadného netvora, zelený hroznýš před osudným sesmykem.

Masitá hlava na pryčně u dveří zachroptí, zalkne se a za-chrchlá, tělo se vakovitě převalí, přitáhne si přikrývku blíž k bradě a chvilku spí tiše. Po několika taktech zapadá zpátky do pralesních zvuků chrápání. Šestero spících plic tu hude dojemnou píseň o zapomnění.

Spartakus svlékne vypůjčenou trubačskou tuniku, pečlivě ji rozprostře na stůl, aby se nepomačkala, a vklouzne na lože, zapadne tam jako výkřik do močálu. Těší se na spánek, přeje si, aby byl bezesný, jsem unaven, k smrti unaven, zítra časně ráno musím být svěží. A při síle. Bude cvičení. Věčné nudné cvičení. Rozebereme si štíty, do rukou nám dají dřevěné hole, takové hračky pro smích, to ze strachu, abychom nerozpárali dozorce, vstoupíme do arény, nahrneme se tam jako buvoli, cvičitelé budou řvát, budou řvát jako na splašené buvoly a my budeme poskakovat na slunci a vrážet do sebe tělo na tělo a hrát si na smrt těmi hračkami. V aréně bude vedro... Aréna. Písek. Pískově žlutá dívka Aréna. Zelený hádek, dívka podivného, neuspořádaného kouzla, v očích má krtečky, její paže jsou hnědavé plameny a šlehají modrými žilkami. Držel jsem její prsty na okamžik v dlani, tepaly a lnuly k mé ruce jako ten jemný svlačec k pichlavé trnce, tolik lahůdek připravovala na stůl a všechny tam zůstaly, nevzal jsem si, jako kdybych chtěl jejím pohostinstvím pohrdnout, zůstaly tam, tam u kentaura a tří bojovníků, zazpívala mi:

„Rozsvěcím lampu do šera, lampu svého září přetékajícího srdce, čerpejte z ní světlo, oči milované, nikdy nezatápete ve tmě.“

Její hlas se vinul jako třpytivá stužka, *nikdy nezatápete ve tmě*, kdybys věděla, v jaké tmě tápu, tato tma se na mne neodbytně lepí jako pavučiny, nasoukané mezi větvemi stromů, mám jí plné ruce, obmyká mě, mohu ji nabrat do dlaní a pomazat se jí jako sazemi, vniká mi do úst a chutná hořce a šedivě, jako popel, který piji, dusí mě a pouští mi žilou, a není východiska z této tmy, po pět přetížených let se na mne bude její bahno lepit, po pět nekonečných let se budu mrskat jako ryba, vyhozená na břeh, a budu prahnout po loku čisté vody, budu horký písek, kus krvavého masa, budu se překopávat pískem do krve a vysypávat se krví do písku, kdybych nemyslel v barvách, nepřipadalo by mi to tak těžké, je to dědictví po matce, ona také překypovala obrazotvorností. Jenomže ona byla žena, přijímala svět jinak. U mne to je horší. Jsem muž. O kolik mě obohacují moje košaté vidiny, o tolik mě ochuzuje život, který pluje kolem, a on pluje tak pyšně kolem, pořád jen kolem, a mne nechce nést s sebou. Unáší mě jen do svízelí, tam ano, na mělčiny, abych si natloukl kolena, na písčiny, abych si odřel prsa, do peřejí, abych si narazil kříž. Do hluboké, čiré vody v zelenavé krajině, plné vrb a včelího bzučení, tam mě nezanese. Jen krev a boj. Neustále krev a boj. Od chvíle, co jsem opustil břehy Thrákie, pouze krev a boj. Války kdoví pro koho a proti komu, zabíje-

ní kdoví koho a bez nenávisti a bez přesvědčení, jen proto, že jsem naživu, jen proto, abych byl naživu i dál, co na tom, za jakou cenu, za jaké vykoupení, a každou, každičkou chvíli ještě zostřuji vlastní myšlenky, proč jen se člověk nemůže oprostit, vysvléknout se z myšlenek jako z pláště, odtrhnout je jako špínu. Nikdy jsem neviděl bitvu tak, jak ji brali ostatní, jako zápas dvou stran, nepřátelská je v neprávu a je třeba ji porazit stůj co stůj, pro mne byla bitva neskutečná smyšlenka, připadal jsem si jako herec ve zbloudilé tragédii, hlavními hrdiny jsou sami bohové, ti nejhorší z bohů, tak zlí, že je snad ani neznáme, obludné lítice, které si pro potěšení roze-stavují v poli živé vojáky a řadí je a určují, kdo komu rozpárá břicho. Neslyšel jsem třesk zbraní, dusot jízdy, křik raněných, úpění umírajících, vřeštění polnic, slyšel jsem vítězný, nepříčetný smích a potlesk lític, které všechno nastrojily, cítil jsem je

nad hlavou, jak víří a dupou a chechtají se, měly křídla, a já je slyšel, jak se mi třepou kolem vlasů, ta křídla pádlovala vítr a on mi šuměl do uší a ohlušoval mě, a já pak nevnímal nic než ten smrtonosný šumot, uvěřil jsem, že jsem voják ve hře lític, a vrhal jsem se do boje šíleně a zaslepeně. Ale lítice jsem neviděl jako ženy, neměly tvar žen, měly těla narostlá z chlupatých mužských paží, býčích trupů, ještěřích ocasů a podsvětních křídel, a když jsem procitl, ta hrůza, ta hrůza. Krev, krev červená a proudící, krev hnědá a sražená, nasládle páchnoucí, rozpoltěné lebky s vyhřezlými sny. A ranění, ti mě zábli víc než nejzohavenější mrtví, a z raněných mě nejvíc lekala raněná zvířata. Člověk, ten může říci dej mi napít, může říci tuhle mě bolí a obraťmě, ale kůň se válí, bije kopyty slunce, odhrnuje zuby a jen ty jeho oči křičí a vyčítají a nic nechápou, a jejich nepochopení je úplné a jednolité jako moře, byly chvíle po vítězných bitvách, kdy jsem se skrčil za mrtvým koněm a plakal a plakal...

Spánek k němu nepřichází a je mu horko. Odhazuje přikrývku. Na čele mu vyvstává pot, žhavá vlna ho oblévá po zádech. Myšlenky se berou svou cestou, nedají se přimět k ústupu, právě ty nejpichlavější se řadí do pozoru a žádají o slyšení, a přece je tolik unaven, tolik toužil po spánku, po bezesném spánku, po chvíli prázdné jako smrt, po zapomnění na všechno, na velehory nepříjemného i na malá zrnka zlatého písku.

Otvírá oči, dívá se do tmy, řeka měsíčního světla změnila koryto i barvu, je v ní méně pávů, přibylo perlových holubic, dívá se do měsíčního pruhu a snaží se vidět jen věci kolem sebe. Oinomaovo lože zapraskalo, Oinomaos se převrací, mě-síčný nůž vykrajuje ze tmy jeho zženštile krásný obličej, má pootevřená ústa a i ve spaní vypadá domýšlivě. Zdá se mu něco? Sní o tom, že je jedním z konzulů a vede stát? Nebo je skromnější a zdá se mu o pořádné dávce smažených vajec se salátem? Teď se pohnul také Ybikus, o čem se zdá jemu,

0 holkách? Ybikus na nic jiného nemyslí, nikdo nezažil, aby Ybikus měl na mysli něco jiného než ženské.

V koutě pod stolem se znovu cosi blyští, co to tam je, svítící oči.

Spartakus neodolá a tiše vstává. Jde se podívat do rohu cely, shýbá se. A pak si jde zase rozmrzele lehnout do své pece.

Dary. jeho dary. Zvadlé věnce. Peníze. Snad je mezi nimi i ten, po kterém sklouzl a upadl, že by byl málem zavinil jeho smrt. Šperky. Zlaté, stříbrné i bronzové. S drahými kameny. S perlami.

Kapua nemá chudáky.

Uvědomuje si, že ulehl k spánku s Areniným náhrdelníkem na krku. je teď teplý jako jeho tělo. jako její tělo. Jako její závoj. Náhrdelník si nechá. Ale to ostatní, co s tím, rozdá to, jeho život je příliš jednoduchý, nač takové vymyšlenosti. Znovu zavírá oči a volá spánek. Šťastných šest těl v cele, ze se uvolnila a nezmítají se. Šťastných šest čel že se za nimi neplaší koně ani netrousí drobečky.

Proč ses dal najmout?

Neptej se mě na to.

Nemůžeš to odvolat?

Zavázal jsem se.

Slyší Arenin hlas tak zřetelně, jako kdyby stála u jeho hlavy. *Proč ses dal najmout?* Co se ptáš, děvče, zeptej se Oinomaa a zeptej se Ybika a všech ostatních gladiátorů, *anda-batů* s brněním a přílbou s hledím, *dimachaerů* s dvěma dýkami a holeněmi na nohou, *essedariů* na vozech, jezdců s kulatými štíty a s kopím, *murmillonů* s galskými štíty, *retiariů* bez přílby a všech ostatních s podivnými názvy, všechny ty přílby s hledím, všechny ty dýky a holeně, štíty a trojzubce a kopí, všechny ti odpovědí totéž, všichni ti nádherní jateční chlapi, kteří tu ve škole spí v celách s mrňavým okénkem nebo dokonce až tam docela dole s okovy na nohou, ti odpovědí totéž. Jich se ptej a uslyšíš o zoufalství a o nouzi a o trestech válečných zajatců, sirotků, chudáků, trestanců a cizinců. Uslyšíš slova, jaká jsi dosud neslyšela, slova tak sprostá, že se ti pihy zardí do krvava, a ta slova ti vybaví obrazy, o jakých jsi dosud neměla ani ponětí, co ty víš, co je beznaděj a sedli-na, co to je být očicháván dravou zvěří jako jistý úlovek, co to je být strunou napínanou k prasknutí.

Jsi básník.

Gladiátor.

Gladiátor teprve od dnešního odpoledne.

Ale jednou provždycky.

Prodal ses?

Dal jsem se najmout.

Proč?

Zase to tvoje proč, jako by ti nestačilo, co máš, jako by sis mermomocí chtěla sáhnout na boláky a bezvýchodnost lidí. které jinak vidíš jen na dálku, jen jako v divadle, aby ti nemohli ublížit a potřísnit tě svou ubohostí, ale nesahej na mne.

Proč jsem se dal najmout.

Protože mi nic jiného nezbývalo.

Marně zavírá oči, marně schovává obličej do přikrývky, dívčin hlas mu zní v hlavě v celé slunečné paprsčitosti. *Proč ses dal najmout, proč,* chvěje se ovzduší neodbytnou otázkou.

Protože nejsem z Kapuy, slunečná dívko, to jen v Kapuji nejsou chudáci.

Nesahej na mne.

Život ve vojsku se mu zprotivil. Utekl v Africe z Pompejova vojska. Toulal se nějaký čas po Itálii, sloužil v hospodářství u dobytka, pomáhal kovářům, pracoval v růžových zahradách. Potom poznal Korinnu, vdova to byla, masitá červe-nolící venkovanka s prsy jako hromádky štěrku. Měla ho ráda. Žili spolu skoro dva roky. Byla přítulná, lnul k ní, ale nerozuměl si s ní. Ona znala jen svoje slepice, ovčinec, starala se o dobrý stav rádla a záhon celeru pod oknem. A potom o lůžko. Tuze čistotná nebyla. Ale byla to dobrá žena, bezelstná a přímá, tak přímá, že nevrhala žádný stín, kam by se člověk mohl na chvilku uchýlit. Byl by si přál trávit večery v sadě nebo u ohně při rozpravě o lidských jménech, o zvířecích očích, o přípitcích osudu a smrti, o východu slunce, o důvěře a skvělých skutcích, stačilo by promluvit i slyšet jen několik slov, prostých a případných, a pak se třeba zavrtat do ticha, zachytit pohled, oživený bystrostí, přijmout chápavý úsměv a pak dále poslouchat nesčíslné hlasy ticha. Jenomže Korinna neměla pochopení pro klidné pohody večera, snad proto, že nestačila naplnit jeho číši a byla si toho vědoma, přála si volný čas jen promilovat. A Spartakus k ní tolik

lásky neměl, aby se jí pořád podvoloval. Ona buď plakala, nebo byla nevrlá, on čím dál zamlklejší. Po půldruhém roce zemřela na podivnou nemoc, podobnou moru, patrně se nakazila od strupaté tulačky, které poskytla přístřeší a obsloužila ji. Její smrti litoval asi jako ztráty věrného psa, při nejlepší vůli nemohl pocítit víc, i když se o to snažil, i když si dělal výčitky pro bezcitnost, pro nevděk a otrlost. Opustil hospodářství. Toho se ujal Korinnin bratr Sextus, a ačkoli Sextus Spartaka bratrsky zval, aby zůstal a pracoval s ním, odešel. Věděl, že ho Sextus zve proto, že u něho předpokládá city k nebožce, jaké neměl.

Toulal se po Kampánii a neměl co jíst Někdy mu dali v krčmě misku kaše, jindy dostal od pastýře kus ovčího sýra. A onoho osudného dne neměl nic v žaludku. Byl zesláblý a unavený hladem a horkem. Sedl si pod smokvoň, zul z opuchlých nohou prošlapané sandály, opřel se o kmen a díval se bezcílně před sebe na zadní prostranství za mlýny. Ležel tam moučný poprašek, hopsali tam ptáci a zobali roztroušená obilná zrna. Několik mlýnských kamenů tam stálo vedle sebe: asi je vyřadili, čekaly na přibroušení nebo přitesání. Nepřítomně hleděl na toto neutěšené zákoutí, oslňovalo ho slunce a vzduch, který se při trávě chvěl a čeřil. Co dělat. Co? Jít do mlýna a vyloudit něco k jídlu. Žebrat? Copak není na světě něco lepšího? Práce, pravda. Ale nikdo ho do práce nechce, každý si vezme otroka, je lacinější, neplatí se mu a může mu nařezat, kdy se zlíbí. Jsou dvě východiska: buď jít zase někam k vojsku, nebo umřít hlady. Od vojska odešel, zbývá umřít hladem. Nebo se protlouci zpátky až do jižní Itálie do Bruttia a dát se k námořním lupičům, ale to by otcův věčný oheň v očích kvůli němu zhasl. Zbývá umřít hlady. Druhá Korinna s hospodářstvím, prázdným srdcem a lačným tělem se už nenamane. A svoji ženu, svoji vznosnou diviznu, svůj spánek a svoji bílou bázeň, tu nenajde, s tou se nesetká, ta čerpá vodu z thrácké studně a dívá se do dálky...

Už usínal, když ho z polospánku vytrhlo hekání a supění: tři hubení otroci valili další obrovský mlýnský kámen na bíle poprášené prostranství za mlýnem. Za nimi se loudal dozorce, mastný a dobře živený, práskal bičem, pobízel je a láteřil. Náhle bylo slyšet dusot

kopyt, v ohybu cesty se objevil jezdec. Otroci se vyplašili a kámen překotili. S těžkým žuchnutím dopadl na udusanou hlínu. Chlap přejel nejbližšího otroka po hřbetě a spílal, jako by se pominul. Všichni tři vychrtlí ubožáci se snažili kámen znova postavit, aby ho mohli valit dál. Ale nadarmo. Pot jim stékal po zádech i po prsou, po čele až do očí, šlachovitá těla se napínala k prasknutí, ale kámen, sotva se nadzdvihl, vždycky zase sklesl zpátky na zem. Dozorce dupal a tancoval kolem, jeho bičík rejdil otrokům po zádech.

„Svoji práci si udělat musíte, dřív nažrat nedostanete, kdybyste měli počhcípat, vy zrůdy!“

Řval a řval a švihal a švihal.

Spartakus se zvedl. Přešel cestu, prach mu protékal mezi prsty bosých nohou, a stanul u nich.

„Pusťte mě na to,“ řekl.

Odstrčil jediným pohybem dva otroky a sám se shýbl ke kameni.

„Kam se to hrabeš? Kdo tě volal? Táhni, kanče!“ vřískal dozorce.

Spartakus jako by ho neslyšel. Dozorce ho chtěl od žernovu odstrčit.

„Nesahej na mne,“ zavrčel Spartakus a vztyčil se.

Rozvzteklený dohlížitel se nenechal zastavit. Napřáhl na Spartaka bič.

V tu chvíli se jezdec na cestě zastavil.

Spartakus se vztyčil podruhé. Udeřil pěstí dozorce do žaludku. Chlap se zakýval a svalil na záda. Spartakus se zase shýbl, kámen vzepřel a postavil ho. Dokutálel ho k ostatním. Jeden z otroků plakal vyčerpáním.

Dohlížitel se zatím pomalu sbíral.

Jezdec v ohybu cesty seskočil z koně. Přistoupil k Spartakovi. Měl pěkný plášť a na krku se mu blýskal řetěz. Byl to dlouhý a šeredně hubený chlapík. Ukázal husté křivé zuby v obdivném pousmání.

„Já jsem Lentulus Batiatus,“ řekl.

„Dobře ... dobře,“ odpověděl mu Spartakus roztržitě.

„Z Kapuy,“ dodal jezdec naléhavě.

„Tak.“

„Na tebe jsem čekal," bodře pokračoval muž v dobrém plášti.

„Nechtěl jsem tě zdržet"

„Já jsem Lentulus Batiatus."

„Už jsem slyšel."

Co mu měl říci. Zadíval se na jeho důkladné jezdecké sandály z tlusté kůže a na své bosé napuchlé nohy. Ale život byl ještě jeho.

„Potřeboval bych tě," pokračoval neznámý jezdec.

„Za peníze si koupíš úplně nového otroka," odpověděl mu a jeho pohled spočinul na bohatě vykládané pochvě jezdcova meče.

„Nejsi trochu pomatený?" otázal se neznámý bez škodolibosti, naopak v jeho hlase zazněla účast.

‚A na co?" zeptal se Spartakus a nemohl odtrhnout oči od meče. „Na co bys mě potřeboval?"

„Copak mě neznáš? Jsem Lentulus Batiatus."

„Já nevím, kdo tady je pomatený."

Byl unaven vedrem a bolely ho nohy. Neměl chuť na rozprávku.

„Jsem majitelem gladiátorské školy v Kapuji."

„To nevadí."

Když Batiatus viděl, že jeho slova neučinila dojem, dodal:

„Jak jsem řekl, potřeboval bych tě."

Spartakus se už neptal, na co. Majitel gladiátorské školy. To by znamenalo bojovat v aréně. To by znamenalo zase prolévat krev. Ale znamenalo by to taky mít z čeho žít. Znamenalo by to mít co jíst, kde spát, do čeho se obléknout, čím se přikrýt v chladnu, kam se schovat v dešti, kde se skrýt v bouřce, co obout na rozbolavělé nohy. Znamenalo by to vědět, co budu dělat zítra, co mě čeká ráno, co mi přinese poledne, co mě uspí večer.

„Takového siláka jsem ještě neviděl," pokračoval Batiatus, když viděl, že se tulák nemá k odpovědi. „Hledám nejsilnější-ho muže Itálie."

„Tak vida."

Batiatus se ovšem nepřiznal, že takového muže hledá už po několik měsíců a že ho hledá marně; neprozradil ani, že je nejvyšší čas, aby ho už našel, protože co nevidět se budou konat hry a on dosud nemá důstojného soupeře pro Krasso-va Krixa.

„Mám ve škole pěkné chlapy, ale tohle by nikdo z nich nedokázal.“

„Nejsilnějšího muže Itálie ...“

Spartakus zavřel oči a viděl mísu navršenou kouřící ovesnou kaší a v ní kousky skopového masa a ovčího sýra. Vůně k němu stoupala jako Sirénin zpěv a zvedala ho na špičky, vypínala ho jako luk.

„A podmínky?“

„Šermovat umíš?“

„Ale ano.“

„Na nohy vydržíš?“

„Ale ano.“

„Ubytování, stravu, výzbroj, oblek a to ostatní. Co dostaneš od diváků, je tvoje, s tím si můžeš nakládat, jak chceš. Kromě povinných cvičení naprostá volnost. Ale školní kázni se musíš bezpodmínečně a tvrdě podrobit, to je samozřejmé. Za každý vyhraný zápas ještě zvláštní odměnu kromě darů od obecenstva. Za prohraný nic. Ale ty budeš jen vyhrávat.“

„Dokud jednou neprohraju.“

Chvilku se táhlo mlčení. Spartakus si představil postel s poduškou pod hlavou. V žaludku znova zakručelo. Telecí mozeček s vejcem a mladým hráškem, dobře ušité sandály a na zimu takovýhle plášť...

„Na jak dlouho?“

„Nejméně na pět let.“

„Na pět let ...“

„Přijímáš?“

Kdyby byl Spartakus méně unaven a vyčerpán, byl by postřehl v Lentulově hlase nedočkavost

„Ale jestli mi někdo sáhne na svobodu, vymlátím ti celou tvoji školu.“

„Tak jsi srozuměn?“

Spartakus neodpověděl a šel si obout zbytky sandálů.

„Jak se vlastně jmenuješ?“

„Spartakos,“ zabručel a utáhl si levý řemínek

„Budeme ti říkat po latinsku, Spartakus. Uvidíš, že se ti u nás bude líbit. Jen si vymiňuji, že do svého prvního zápasu nesmíš vyjít ze školy. Potom kdykoli budeš chtít.“

„Dobře, dobře.“

A dal se vysokým a hustým prachem cesty vedle Batiatova koně ke Kapuji.

6/ KAPUJŠTÍ CHUDÍ

Hladina slabě hučí, bohaté roje včel se zvolna a krouživě přibližují, uprostřed se z mlhy vynořuje tichounký plamínek, rozsvěcím lampu do šera, jsem na lovu z Kapuy, ty by ses mi hodil, jsi nejsilnější muž Itálie a jestli chceš být slavný, dej se najmout, jdu jako mátoha v prachu, jsem dobrý počtář, spočítal jsem si to, protože jenom někdy míval prach tak beznadějnou barvu, hlas písečné dívky mi doznívá do vědomí, lampu svého září přetékajícího srdce, jakmile se objevila, vydal jsem se na cestu kolem včelích rojů, jsem špatný počtář, čerpejte z ní světlo, oči milované, milované, co to znamená milované, to je asi něco pro vykoupení a naplnění seslané, stopu mých bosých nohou v prachu rozhrnou stopy slunce a stopy chladna, jsem špatný počtář, jestli si chceš zničit jméno, tak smlouva je smlouva, prší, děsný nečas, přední stěna se brzy rozpadne, je nacucaná vodou, nikdy nezatápete ve tmě, dobře, dobře, nastavil jsem ruce sám a sadař na mne řval...

Troje krátké vyštěknutí polnice. Vzápětí znova. A opět. Jako rozdrážděný pes.

Spartakus polekaně vyskočil z lože. Měsíční řeka už vyschla. Svítá.

„Co se děje?“

Anup zívne. „Nestarej se. To není pro nás.“

„Ale co to je?“

„Spi a mlč.“ Anup se obrací zády.

Xerxes z kouta vrčí: „Jděte si vyprávět na latrínu.“

Z chodby je slyšet dupot, šoupání, zmatek hlasů, povely, zvonění řetězů a práskání bičů.

Dvojčata Kastor a Pollux vystrkují chlupaté nohy z postele a naříkají.

Kastor: „V tom se už stejně spát nedá.“

Pollux: „V tom se už stejně nedá spát.“

Ybikus vyvaluje otylý břich a zívá. „Kdo to zase co... To zas někdo včas nevstal z děvky.“

Poslední se probírá sličný Oinomaos. Vyšpulí růžová ústa a ptá se udiveně:

„To byl poplach?“

„Ne. To tě zvou do kuchyně na kuřátko k snídani,“ cedí Xerxes špičatými zuby.

Ze dvora proniká nářek a řev. Je slyšet svištění řemenů, údery bičování.

Spartakus si připadá jako v hrozném snu. Nechápe, co se děje. Ostatní se tváří mrzutě, že přišli o zbytek spaní, nemluví, pomalu vstávají.

Oknem vstoupilo růžově šedé svítání. Zbarvuje bílý zvonek svlačcového květu slézovým odstínem, ostře tesané obličeje zápasníků kreslí jako unylé básníky.

Spartakus se nechce ptát, co všechen ten povyk znamená, osopili by se na něj, gladiátoři pro slovo daleko nejdou. Vstává, obléká svou vetchou tuniku, visí na skobě v koutě, a přesvědčí se, že vypůjčené modré se do rána na stole nic nestalo.

Ybikus: „Kdo to asi byl?“

Oinomaos: „Asi někdo zdola.“

Xerxes: „To určitě. Kudy?“

Kastor: „Dobře, že to neprasklo dřív.“

Pollux: „To by bylo vůbec po spaní.“

Anup: „Vy dva jednou zaspíte smrt.“

Spartakus jde odvést vypůjčenou tuniku. Vychází mlčky na chodbu, v zamyšlení. Jeho druzi se k němu chovají, jako kdyby mezi ně nepatřil. Jako by ho mezi sebe nepřijali. Nic mu neřeknou, nic nesvěří, na nic se ho nezeptají; nesejde jim ani na jeho mínění, ani na jeho přání. Leckdy se někdo z nich utrhne jako na malého nevycválaného usmrkance nebo na nepohodlného vetřelce. A přece bydlí jako oni, jí jako oni, líhá stejně, namáhá se právě tak, nepodřizuje se řádu o nic méně než oni. Jsou tak cizí proto, že je

mezi nimi teprve několik dní? Nebo proto, že má větší sílu než oni, že v něm

vidí protivníka, který je jednoho dne v aréně docela jistě zabije? Neměl kdy s nimi o tom promluvit, nepustí ho ke slovu, zahradili se.

Chodbou utíká dozorce z levého křídla. Kopne do jedněch dveří, strčí hlavu dovnitř, zahuláká: „Tak honem, honem!“ a seběhne po schodech do dvora. Sotva udělá Spartakus pár kroků, vyřítí se ze dveří skupina sedmi sluhů z arény a pádí za dozorcem. Vypukl snad požár? Ale to by se pak přece týkalo všech, i jeho a Oinomaa a Ybika a Xerxa a ostatních.

V tmavé chodbě se ve dne v noci svítí. Plamínky kahanů jsou dnes dlouhé a plápolavé — patrně právě doplnili olej. Z okruhů světla vystupují na zdech kostrbaté kresby: postava nahého gladiátora s obrovskýma očima na stopkách a pod tím nápis: OINOMAOS, NEJTEPLEJŠÍ PRIKRÝVKA ZDEJŠÍCH PANEN. Pod vedlejším kahancem je namalován kříž, na něm odsouzenec, a nápis hlásá po způsobu nápisů na chrámech: VYBUDOVAL SENÁT A NAROĎ ŘÍMSKÝ. Opodál je kosočtverec, do něho vede šipka s nápisem CESTA DO ZÁHUBY. Jiný nápis hlásá: KDO MI NEPŘIJDE NA POHŘEB, TOMU AŤ HO USEKNOU. TRAVINIUS. Pak tu jsou také kresby bez průpovídek, takových je, nejvíc, a doplňují je pouze jména gladiátorů a příslušných dívek, paní a vdov.

Pavučiny, špína, plíseň, hmyz. Zápach ztuchliny a mokrého zdiva.

Dveře školní šatny jsou zavřeny. Kolem utíká cvičitel. Spartakus se ptá:

„Kdy sem přijde Aulus? Chci odevzdat tuniku.“

„Na to je teď kdy, teď zrovna.“ A už je pryč.

Spartakus míří do dvora. Jde kolem kuchyně. Závan kořeněných bobů mu napadne chřípí a skoro zvedne žaludek. Zase boby. Pořád boby. Den co den. Taky se gladiátorům kvůli tomu říká *hordearii,* hracheři, bobeři, fazolníci, čočko-dani.

Stane ve dveřích do hlavního nádvoří.

Nevěří vlastním očím. Okamžik, kdy by chtěl umřít a záro-veň nejvíc žít, žít ve svých předcích, v sobě samém i ve svých

potomcích. Zavře oči a znova je otevře, je to pravda, vidina nezmizela, smysly dosud nejsou zamlženy vedrem, je brzy ráno, před chvílí teprve vyšlo slunce^

Na kamenné dlažbě tu klečí stovky otroků, mají jen pásni-ce na slabinách, nebo jsou úplně nazí. Jitřní světlo jim zapadá hlubokými stíny mezi svaly na vystavených zádech. Klečí tu v přísně vyrovnaném útvaru, každý na svém místě, tak, jak denně cvičívají. V jejich řadách křižují dozorci s okovanými důtkami. Okamžik za okamžikem prohne otroky novou ranou, novou bolestí, novým výkřikem. Vzduch na nádvoří zhoustl krví a řevem. Ze sklepních cel vyvádějí další a další zástupy otroků, řetěz je spojuje po dvaceti. Zmítají se, snaží se vzdorovat, vytrhnout se, bránit. Ale pod ranami a kopanci poklekají na rozlehlém prostranství za ostatní a hluboko sklánějí hlavu, aby ji uchránili před bičem. Z mužů se stala těla, studeně zpocená strachem, zkroucená a zhroucená v hromadu zkrvaveného masa. Skelné oči s pročervenalým bělmem se tu a tam obracejí vzhůru s výrazem děsu, úpěnlivé prosby a smrtelné, nemohoucí nenávisti.

Noční hlídka jde ze služby. Prochází kolem Spartaka. Zastavuje ji.

„Quinte, co se to děje?“

„Někdo pláchnul.“

„Kdo?“

„Z otroků.“

„Který?“

„Co já vím. Se nestarám.“

„Vždyť utekl tobě. Tys měl hlídku.“

„—ch si to. Beztak zmizel při tom nočním courání. Se ještě uvidí, kdo za to může.“ A zašel do budovy, ještě je ho slyšet, jak kašle.

Spartakus nechce věřit *Beztak zmizel při tom nočním courání.* Protože jsem byl na procházce, prchl otrok. Proklouzl tmou. Nikdo ho neviděl. Je na svobodě. Zbavil se řetězů. Vyvlékl se z bití. Dýchá volný vzduch. Někde šlape měkkou trávu. V ní se třpytí rosa. Dívá se na východ slunce. Ozařuje ho růžově. Hruď se mu zvedá svobodným dechem. *Se ještě uvidí, kdo za to může.* Snesu trest. Co

se mi může stát. Nejsem otrok. Nic se mi nestane. Po mezi jde muž a zalyká se radostí. Radostí ze svobody. Za tu cenu to stojí.

Kapua nemá chudáky.

Rány svištivě dopadají, otroci se prohýbají pod nárazy, někteří dopadají na ruce a po čtyřech, jako provinilá zvířata, drží s vytím údery býkovce a důtek, zoufalé vytí, beznadějné a žalobné, hlasy jsou už chroptivé a umrtvené bolestí, milost při všem živém, dejte nám milost, ale žádná slova se neozývají, jen skřeky a práskání bičů, smilujte se, při všem na světě, smilujte se, ale žádná zřetelná prosba nerozřízne vzduch růžového jitra, jen vzlyky a nelidské řvaní a škrtání důtek roz-krajuje svítání na chuchvalce slz a muk.

Druhý noční strážce jde kolem Spartaka.

Volá na něho: „Lykaonte! Za co je trestají?“

„Někdo pláchnul.“

„Copak je to jejich vina?“

„To je tak vždycky.“

„A jak dlouho? Kdy s tím přestanou?“

„Až ho najdou.“

„A když ho nenajdou?“

„Až jich čtvrtinu... to... až jich čtvrtina zůstane pod bičem.“

„A co když —“

„Já chci taky spát, víš? Ty už sis to odchrápal. Moc se staráš. Moc. A nauč se zdravit, budeš to potřebovat — květe jasmínu. Naše malá stydlivko.“

Poslední slova utrhuje už z chodby, a pak je slyšet jen šoupání jednoho jeho sandálu, protože dopadá na levou nohu, zranil si ji před rokem při zápase a od té doby zastává pouze strážní službu.

Kapujští chudí. Tady jsou. Tady jsou v celé nahotě, bídě a ubohosti.

Spartakus je rudý odporem, hrůzou a rozhořčením. Chtěl by něco udělat, chtěl by vyskočit a srazit pěstí prvního chlapa s důtkami a zašlapat ho jako hada, chtěl by zavolat do toho řevu a zmatku něco velkého a výhrůžného, co by je vzpamatovalo, co by zarazilo jejich běsnění; ale stojí, nemůže se pohnout, bezmocně se dívá do vřavy a ústa má otevřená, roje včel se přibližují, jsem špatný počtář, prach

míval jenom někdy tak beznadějnou barvu, vždycky ne, jenom někdy, přibližovala se ve vlnách a v krizích, nikdy nezatápete ve tmě ...

Kapua nemá chudáky.

Kdosi kdesi svobodně vykračuje, volný vzduch mu fičí kolem spánků, je sám samojediný a stovky tady za něho trpí, stovky lidí, ne lidí, stovky bytostí, pouhých živých tvorů, spojených řetězem v řetěz bolesti a ran, trpí za jeho volné vydechnutí.

Až jich čtvrtinu... Až jich několik desítek, možná několik set, kdoví kolik jich tu klečí, až jich několik set naposled vydechne s očima zalitýma záští, bude vykoupena písnička, kterou si někde mezi olivami notuje. Věděl, co útěkem způsobí? Věděl, co se stane? Možná že jsem tomu napomohl, že se opravdu vykradl ve tmě, když jsem šel na procházku se zeleným obláčkem.

Nemohu vzít všechno jejich umučení na sebe. Jediné moje tělo by je neobsáhlo.

Třetí strážný z noční hlídky se s kusem okoralého chleba loudá kolem bičovaných.

„Rufe! A co když ho najdou? Co se s ním stane, když ho najdou?“

„Ukamenovat.“

„Kdo by ho měl kamenovat?“

„Je jich tady málo?“

„Tihle tady? To sis vymyslel.“

„Nezdržuj. Ještě jsem nežral.“ Zívne, loudá se dále a užvy-kuje z chleba.

Všichni tři se na mne utrhli. Quintus, Lykaon i Rufus. Pro všechny jsem cizí a opovrhovaný. Proč. Co jsem jim udělal. Na cele se na mne obořili Anup i Xerxes — a ostatní čtyři,

Ybikus, dvojčata Kastor a Pollux i samolibý Oinomaos by byli učinili totéž, kdybych se byl zeptal jich.

Nepatřím mezi vás, nechcete mě vzít do svého společenství.

Odvrací se a jde zpátky do cely.

Je prázdná. Ostatní asi šli do koupele. Na pryčnásh jsou přikrývky ještě rozházené, je dost času, poplach způsobil předčasný budíček.

Spartakus usedá na svoje lože.

Jenže já mezi vás patřím, nic naplat. Teď teprve to pořádně vím, nadarmo mě sem nohy v noci nenesly, k domovu mě nesly, mám domov, a tím jste vy, vy všichni, ne tyhle mokré a počmárané zdi, ale vás šest, ne tenhle kamenitý dvůr, ne žlutý písek arény, ani tyto stáje, ani malé zatuchlé komůrky našich ložnic, ale vy; ty, děvkaři Ybiku, Polluxi, hezoune Oinomae, ty uštěpačný Xerxe, vy, blíženci Kastore a Polluku, a nejen vy svobodní z ostatních cel, ale i vy ostatní, vy všichni, otroci, kteří tam teď klečíte a křičíte bolestí, ve vašich srdcích a mezi vámi je můj domov, všichni jsme nalezenci kdoví odkud, sebranka bez rodu a bez hodností a bez úřadů a bez peněz, jsem jeden z vás a budu s vámi, ať chcete nebo nechcete.

Oknem pronikají útržky křiku.

Hlava se mu roztočila z pachu mužského potu ve světnici. Cítí houpání okolo žaludku. Stydí se, že na ně myslí tak s pohnutím, jako na ženskou. Ale já vás mám rád, vy stádo buvolů.

Srdce se mu prudce rozbušilo. Vstal a vrávoravě se prošel ložnicí.

Jestliže ho najdou, ukamenujete ho.

Chápu, že po takových mukách dovede člověk vzít kámen a mrštit jím po druhém člověku, aby ho zabil.

Pět let mezi vámi, pět let to mám vydržet, málokdo to vydrží pět let, dávno umře, dávno zůstane ležet v aréně. Největší možná bída. A když nezůstane ležet v aréně, zešílí nebo skončí sám, nalehne na meč, pověsí se, opatří si jed, skočí do vody, zabije se ze strachu před smrtí. Největší možná bída. Jsem špatný počtář.

Přehlídka kapujských chudáků, kapujské bídy. Rozdíl: včerejší růžové orgie a dnešní krvavé kuropění. Včerejší zlato a šperky a jásot — dnešní bití a utrpení a řev. Zpupná Kapua už teď nerozezná zlato od krve, peníze od srdce, pokladnici od člověka. Kam až se budeš popínat, nachová růže omamné vůně. Je moc velký rozdíl mezi tvým pánem a tvým otrokem, moc hluboká propast mezi tvým smíchem a tvým nářkem. Já patřím mezi kapujské chudé, já nemám právo se smát, čemu bych se smál.

Nemůže v samotě ložnice vydržet. Vyšel na chodbu. Z lázní se ozývá šplouchání vody a halas mužských hlasů. Věší vypůjčenou tuniku na kliku oděvního skladiště a vchází do své lázně.

Voní tu párou, dobrým olejem, mýdlem a mužskými těly. Všech šest gladiátorů z cely tu je, ráchají se ve vodě a pokřikují na sebe.

Svléká se a vstupuje do nádrže teplé vody. Rozhlíží se po svých druzích: vtipkují a cákají po sobě. Nevšímají si ho.

Jejich těla napovídají o jejich životě a jejich povahách mnohem více než jejich tváře. Spartakus se na ně dívá novýma očima.

Syřan Ybikus s vyvaleným břichem, lesklý a tvrdý a osmahlý od hlavy k patě; jeho mohutný zadek svítí nad hladinou jako dva pecny horkého chleba. Je to tělo oplácané, nestoud-né napohled, poďobané od neštovic, jako by z něho každá žena, které se zmocnil, vydloubla malý důlek;

Peršan nevyslovitelného jména, zvaný Xerxes, vytáhlý a šlachovitý, samá uzlina a boule, hladký jako slepýš, úzký v bocích a komářích nohou; už na těle je vidět, jak je zlomyslný a svárlivý;

Rekové Kastor a Pollux, stejných, naprosto stejných těl a téměř totožných obličejů; rozložití, liknaví, chlupatí i na zádech jako opice, s dlouhými pažemi; jen podle pouhých plecí se pozná, že jsou dobráčtí a váhaví; i ta jejich srst je

dlouhá a měkounká jako jinošské chmýří; nežili zřejmě nijak vášnivě, ale ani bohatě; zdá se, jako kdyby ta těla byla zvyklá věčně spát nebo rozjímat o ničem;

Egypťan Anup, olivový, trochu zakrslý, nadměrně široký v ramenou a útlý v bedrech, ale bez vystouplých svalů, vypadá, jako by byl ulit ze sopečné lávy, která náhle ztuhla, tak je celistvý a oblý; podle pohybů i držení těla je zřejmé, že je to hrubec a omezený tupec;

Řek Oinomaos, nejmladší ze všech, ztepilý, krásný jako socha z mramoru, souměrný a pevný; jeho tělo je pěstěné, zbytečné chloupky vytrhány; z vláčných a vypočítaných pohybů lze soudit, jak je samolibý, a hra jeho svalů napovídá ozhýčkanosti.

A s nimi Spartakus.

Thrák Spartakos, štíhlý obr; jeho tělo v sobě nese klid velkých, vážných a hlubokých lidí, kteří málo mluví, ale hodně přemýšlejí; kovová, pružná tuhost svalů nasvědčuje však i tomu, že dovede jednat; světlo jako by si na jeho postavě hrálo: někde se hrouží

modrý stín, jinde se rozlévá chvějivé příšeří, tam září plocha světla; na pažích se světlo a stín setkávají váhavě a nesměle, na zádech jako by splývaly, na nohou jako kdyby stín dal světlu výhost: na jeho postavě se odehrává věčný děj, kypí na ní neustálý život. Tato rýha se vpalovala do jeho těla zvolna, po léta, prohlubovaly ji svízele a únava a trvalo dlouho, než dosáhla tohoto nesmlouvavého tvaru; tato prohlubeň naopak jako kdyby vznikla náhle, snad za jedinou bitvu v tratolišti krve. Nic z jeho života nezůstalo stranou, všechno se vrylo do jeho povrchu neklamnými vry-py, dlouhé dny bídy i noci nevyžité lásky, přízraky válečných lític i prostá pohoda otcovy kovárny. Je to tělo jako samým osudem postavené do vesmíru: voní z něho vzduch širých dálek, hovoří o horách v jeho vlasti, poznamenává je touha po svobodě a právu, tryská z něho světlo a celého ho naplňuje.

Je jako osamělý dub na skalním srázu: postupuje jím život, který je těžký, ale bohatý, s rozsáhlými rozhledy do šíře

kraje, do výše k slunci i do hloubi k úpatí; bičuje ho vítr, ohýbají ho vichřice, ale on pyšně roste a roste svůj život rozmáchlých haluzí i tisíce plodů — až jednou sjede blesk a srazí ho.

Na Spartakově kmeni se dá přečíst i předzvěst tohoto blesku.

Je sám, stranou od ostatních; nahotu neskrývá, ale také ji nevystavuje. Myje se a poslouchá.

Anup: „Za městem je prázdná chatrč.“

Ybikus: „Na co by mi byla dobrá. Livia má svoji světničku.“

Anup: „Ale ne, ten, co zmizel, že by se tam mohl schovávat.“

Xerxes: „Na to zajisté ještě nikdo nepřišel.“

Kastor: „Asi ho najdou.“

Pollux: „Podle všeho.“

Ybikus: „Nebo taky ne. Spíš ne. Přišli na to dost pozdě.“

Oinomaos: „Šel bych se někam napít, než se to tu skoncuje“

Ybikus: „Vyjednal jsem ti to s tou, jak jsi chtěl.“

Oinomaos: „Umí to vůbec?“

Ybikus: „Ti říkám, že jsem s ní nic neměl. Chce za to peníze.“

Oinomaos: „Ty já jí dám.“

Xerxes: „Utíkat doufám umíš. Je vdaná.“

Anup: „Naposled to bylo loni v zimě, jak zmizel Dornus.“

Kastor: „Taky ho chytili.“

Pollux: „Kdyby ho radši už taky chytili.“

Oinomaos: „Kdy utekl?“

Xerxes: „Hlásil se ve vrátnici. Ty tvoje dotazy.“

Oinomaos: „Nemusel bys do mě hned po ránu šťourat.“

Xerxes: „Nesnesu, jak ty mluvíš. Já fo prostě nesnesu. A dělej s tím mazadlem, naplácá si toho na moulu jako nějaká děvka.“

Oinomaos: „V tom ty se tak vyznáš, ty. V děvkách.“

Xerxes: „Ybikus mě vycvičil. Ybikova gladiátorská škola. ' Proslavenější než Batiatova.“

Anup: „Ještě že vy dva spolu nejdete do arény. Povraždili byste se tam navzájem.“

Xerxes: „Oinomaos by se nakrucoval i v posledním tažení.“

Do dveří se vsune ježatá hlava: „Už to víte, kdo to byl? To je poprask.“

„Kdo?“

„Krixos.“ A zmizí.

Spartakus upustil mýdlo do vody. „Krixos?“ vykřikl s takovým zděšením, že ostatní ztratili chuť na další řeč.

„No a co?“ zabručí Xerxes.

„Krixos byl přece svobodný, ne?“

„Byl Krassův otrok,“ neochotně vysvětluje Anup.

„Ale co má tedy společného s naší gladiátorskou školou? Proč vlastě tam ty venku trestají?“

„Copak ty to nevíš, jak včera —“ nakusuje Ybikus.

„Neví, byl na hostině,“ říká Pollux. „Přišel sem posel od Krassa, že daroval —“

„— Krixa Batiatovi,“ pokračuje Kastor, „aby ho vrchní dozorce zařadil do našich.“

„A jemu se to tam dole asi nezdálo,“ utrousil Xerxes.

Spartakus vyskočil z lázně. Zběžně a chvatně se utírá.

„A věděl to, že nesmí pryč? Co by z toho bylo?“

„Asi sotva,“ míní Oinomaos, „hned ho sebrali a šoupli dolů.“

Spartakus se v mžiku oblékl do tuniky. Běží ven.

„Kam tak pospícháš?“

„Utři si záda, teče ti po nich.“

Spartakus už je na chodbě a utíká ke stájím.

Otroky na dvoře polévají studenou vodou. Aby okřáli a mohli snášet další rány.

Krixos, Krixos, kterému jsem zachránil život Když ho najdou, zemře. Když nenajdou, ubičují tyhle. Krixos nevěděl, co způsobí, Krixos za nic nemůže...

Spartakus vsedá na neosedlaného koně, odstrkuje hulákajícího podkoního, neohlíží Se na hlídku a cvalem vyráží z brány.

Uhání ke Kapuji.

II/ KOLIZE

Jako běžci předávají pochodeň života.
LUKRETIUS

1/ PROBUZENÍ PO HOSTINĚ

Dám tě zmrskat jako psa!
Myslím, žes mě pozval na hostinu, Krasse.
Tak žer a chlastej a nebuď drzý.

Krassus se probírá z opilého spánku.

Rozhovor se Spartakem se mu vetřel do snů a probudil ho. Červená se hanbou. Taková nehoráznost. Hloupost. Neuvážená hloupost. Vyložené sprosťáctví. A to jsem řekl já, Mar-kus Licinius Krassus, já, známý, přímo proslavený svou pohostinností. Tak žer a — ne, to je příliš. Taková ostuda. A odčinit se to už nedá. Bylo to už vysloveno. Řekl jsem to. Zařval jsem to ve svém domě na svého hosta. Nejdřív jsem ho pozval, zvlášť jsem za ním poslal sluhu, a pak jsem ho urazil a vypudil. Však se na mne taky podíval. Všichni pozvaní se tlačili blíž jako k souboji řečníků. Krassus proti Spartakovi. Krassus, urozený občan, potomek prastarého vznešeného rodu, otec rodiny a pán stovek otroků — Spartakus, thrácký gladiátor, nejnižší z nízkých, bez domova a bez původu. A ctihodný Krassus ten souboj prohrál. Dlužno přiznat, že právem. Po zásluze.

Krassus se rozhlíží kolem sebe. Otroci už hodovnu uklidili. Jen několik zmožených spáčů ještě zůstalo na lehátkách. Nebo pod nimi. Vedle hostitele spí majitel gladiátorské školy Lentulus Batiatus s hlavou na stole. Sípe ze spaní.

Slunce se nedávno vyhouplo nad tmavý okraj obzoru. Od jezera vane chlad, jitra jsou studená, je teprve začátek května a letošní rok byla obzvlášť urputná a dlouhá zima. Teplá vlna proudí vždycky jen za dne. Rána, večery a noci jsou lezavé.

Krassus se halí do pokrývky. Nemůže se odhodlat, aby vstal a prošel dům, jak činí každého rána. Vzpomínka na

gladiátora Spartaka se mu zavrtává do svědomí a nutí ho k usilovnému přemýšlení.

Stál proti mně jako démon hněvu, ty jeho oči, pro bohy všemohoucí, ty jeho oči. Něco takového jsem ještě nikdy neviděl. Ten gladiátor je rozený vládce. Nebo vojevůdce. Kdyby se podíval takovým královským pohledem na kohortu, seřaděnou do šiku před bitvou, vybojují mu celý svět a položí mu ho k nohám. Je si toho vědom? Má v pohledu mohutnost hor. Mohutnost hor ... Co mě to napadá. Myšlenky vhodné pro pisálky básní. Ale přece jenom — ten obr má něco do sebe. Barbar to je. S náhrdelníkem na krku. Ale jeho postoj, jeho chování, jeho pohled ... Podivný náhrdelník. Kde ho sebral? Někde jsem ho už viděl. Jistě mu ho poslala nějaká ženská. Kde jsem ho jen viděl? Počkejme. A takhle to je. Amaltheia.

Tak vida. Dceruška. Schovanka. Čím dál lip. Ta má vůbec potřeštěné nápady. Toužila být posvátnou pannou vestálkou. Jednak si vzpomněla pozdě, ve dvanácti letech, a uchazečská léta jsou od šesti do deseti. Za druhé je adoptovaný sirotek bez otce i bez matky, a každá novicka musí mít otce i matku, a to ještě urozené a počestné — Amaltheina matka byla Ře-kyně a otce kdoví kde je konec. A za třetí to je pitomost, Amaltheia má příliš živou letoru, aby dokázala zůstat třicet let ve svém úřadě poctivou — co by z toho taky měla. Prohřešila by se proti takzvané čistotě, a pak by ji za trest pohřbili na „zločinném poli“ za quirinálskou bránou v Římě. To bych asi nepřežil. Buď bych z toho zešílel, nebo bych si sáhl na život. Nebo bych hned první noc zabil stráže, a odezdil bych si ji. Ale to už by asi byla, pro bohy všemohoucí, mrtvá, v té malé kobečce by si vzduch vydýchala za chvilku.

Už vidím Amaltheiu, jak střeží posvátný oheň bohyně Vesty. Vyhasl by jí každý druhý den. Jako doma. Nemá smysl pro nějakou pravidelnou práci. Je roztěkaná. Jak říkám, potřeště-ná. Nejdřív chce být posvátnou pannou vestálkou, a když se jí to zvrtne, dá se do skládání veršů. Básničky, s tím souhlasím, to pro ženu je, zejména pro neprovdanou pannu. Až se provdá, bude mít jiné starosti, pak toho jako slušná žena zavčas nechá, tak ještě do narození prvního dítěte by se jí veršování dalo shovívavě trpět, ale potom už by

veršovánky musela vystřídat důstojnost a povinnosti matky rodiny. Ale dívka a básně, to k sobě jde, to spolu ladí, zato s mužem to neladí, to se nehodí, je to nemužné a dokonce směšné, škoda mužské síly na veršovánky, ztrácejí čas, ve kterém by mohli a měli vydělávat peníze, rozmnožovat rodový majetek a starat se o čeleď. Amaltheiny básničky prý jsou docela pěkné, obdivuje je i básník Lukretius Karus, ale to je pětadvacetiletý kluk, asi se mu líbí spíš básnířka než její básně. Ale když to o nich říká i Terentius Varro, a to je uznávaný spisovatel a je mu už přes čtyřicet, asi to je pravda. Moje nevlastní dcera je básnířka. Ale hlavně aby jednou byla dobrá matka.

Co to je platné, já si mohu přát, co chci, ona nakonec, jak je vidět, nadbíhá gladiátorovi Totiž nakonec... Kdoví, co bude nakonec. Nejvyšší čas, aby se vdala. Je už dospělá. Má všelijaké touhy. Já to chápu. Koneckonců ať dá svým touhám volný průchod. Ale jen ať z toho není ostuda. Musím si s ní promluvit Kde se vlastně brouzdala po celý večer? Neslyšel jsem ji zpívat řecké písně, ani přednášet ty její ufftukané říkanky, ani šveholit s hosty o ničem. Kde byla Amaltheia. Budeme už muset odjet z Kapuy. Pihovatý vrabčák se nám tu nudí. V Římě má přítelkyně a známé a takové ty ženské zájmy...

Do hodovny vchází po špičkách černošský otrok. Přiblíží se ke Krassovi, nahlédne mu opatrně do tváře, a když vidí, že má oči otevřené, uctivě se pokloní.

„Licinie... před domem je gladiátor a přeje si mluvit s Lentulem Batiatem. Mám ho uvést?“

„Batiatus spí. Nikoho sem nevoď.“

Černoch se shrbeně a po špičkách vytratí.

Krassus si přitáhne pokrývku blíž k silnému krku.

Rozhodně v nejbližších dnech odjedeme. Je tady sice hezky, tenhle dům je výstavný a účelný... Batiatus chce, abych ho od něho koupil. Ani mě nenapadne. Nikdo nemá mít pro sebe víc než jeden dům. Všechno další je nad poměry, i kdyby člověk plaval v penězích. Rozmařilost v nakupování domů vede k hospodářské záhubě. Římský palác mi stačí. Však taky stojí za to. Vypíná se na samém vršku Palatinu. Zdaleka viditelný. Kdokoli přijde do Říma, je

jím očarován. Jaký je to chrám? ptá se. A odpoví se mu: To je dům Marka Licinia Krassa Boháče. Krassus Dives. Tak zní moje celé jméno. Krassus Boháč. Protože já jsem boháč. Největší boháč v Římě. Největší v Itálii. Kam se na mne hrabeš, Batiate, se svou gladiátorskou školou. Ubohost a dřina. Musíš bydlet jako ve vězení, div že se s těmi svými hrachery necpeš fazolemi. Dej mi pokoj. To já — rozhlédnu se, koupím, prodám. A tím je to odbyto. Čistá práce. Ale musí se umět chytit příležitost za pačesy.

A já umím.

Vždycky jsem uměl.

A potom: získat si oblibu. Svrchovaně důležité. Krassus jde po náměstí, slunce pere do zad, vlněná tóga je horká, krk se potí, ale Krassus jde pěkně pěšky, žádná nosítka a vozíček a takové ty krámy, co dělají odstup od lidu. Krassus jde, Krassus kráčí a dívá se přívětivě kolem sebe. Potká ho občánek, takový malý, scvrklý, ustaraný, od daní vyždímaný občánek, a řekne uctivě:

„Buď zdráv, Licinie."

Licinius se zastaví, přejede si dlaní zpocenou hlavu a bodře odpoví:

„I ty, příteli. Máme dneska horko, že? Chudáci na polích a na vinicích, když mají v tomhle ohni pracovat. Jak se jmenuješ, příteli?"

Občánek se zapýří rozpaky i pýchou a zabrebtá: „Gellius Cinna nebo Mummius fiskus, Licinie. Ze Subury, Licinie. Nebo Glaukus, Licinie. Mám ovocnářský obchod v Obětní ulici. Vyhlášené třešně."

A Krassus na to: „Zítra pořádám ve svém domě hostinu. Zvu tě. A koupím od tebe deset košů tvých vyhlášených třešní."

Občánek se klaní až na zem, Krassus se místo pozdravu usmívá a odchází, Krassus je už dávno pryč, ale Mummius Cinna se ještě na náměstí klaní.

Tak se to dělá. Jít mezi lid. Dát se vidět. Pohovořit. Projevit účast. Budí to důvěru a získává oblibu.

Pod sloupy se opět vynoří černoch. Vystrašeně se blíží k pánovi.

„Co zas chceš?"

„Ten gladiátor, pane... prý má pro Lentula Batiata něco naléhavého."

„Ten gladiátor počká, až se Batiatus vyspí.“

„On řekl, pane, že čekat nebude.“

„Tak ať se postaví na hlavu.“

„Přijel na koni, pane, a říká, že se sem musí dostat za každou cenu a že —“

„Jdi už.“

Černoch se rozpačitě usmívá a mizí.

Krassovi se nechce vstávat. Samolibé myšlenky mu dnes učarovaly.

Krassus Boháč.

A všechno to závisí na otrocích. Čím víc máš otroků, tím větší máš moc a tím víc peněz ti plyne do měšce. Protože čím víc otroků, tím víc se udělá práce. A čím víc udělané práce ... a dál už si to spočítá i malé dítě. Moje zásada: vše ovládej pomocí otroků, otroky však ovládej sám.

Lepidus je prý taky boháč. A Antonius rovněž. K smíchu. Nikdo se nemůže zvát boháčem, kdo nedokáže na svůj náklad vydržovat vojenský tábor. To bych zmohl jediný já, Krassus.

Snad se toho jednou dočkám.

Potom teprve Řím uvidí, kdo je Markus Krassus. Protože Krassus by válku vyhrál. O tom není pochyby. Stačilo by zeptat se na mínění mého posledního otroka. Zachvěl by se a řekl by: Náš Krassus zvítězí.

Umím velet. Vyznám se ve vojenství. V obléhání i v obraně. Ale na co by byla Krassovi obrana. Pro mne je útok. Pod

silou mé vůle a pod mocí mého pohledu by se dávala nepřátelská vojska na útěk i se svými veliteli. Nikdo nemá tak panovačný pohled jako já. V tom jsou všichni zajedno. Sevřu do očí celou kohortu a...

Spartakus.

Spartakův pohled je silnější.

Ale to nikdo neví. Jen já.

Ostatně... Kde by se se mnou mohl Spartakus měřit? Kdo je Spartakus a kdo Krassus? Spartakus se nikdy nemůže stát velitelem, velitelem vojska, které by se střetlo s Krassem. Ale kdyby se to stát mohlo, došlo by k bitvě všech bitev. Kdo z koho. Kdyby byl

Spartakus králem cizí země a napadl by Řím. Římskému vojsku bych velel já. Na jedné straně ... Zdá se, že šílím. Vymýšlím si jako kluk, když si hraje na vojáky. Urážím osud a bohy, když třeba i jen v myšlenkách dopustím, že by nějakého Spartaka postavili proti Římu. Taková chvíle nemůže nastat. To by Spartakus musel být opravdu králem mocné cizí země, a ne gladiátorem u Batiata v Kapuji.

Proč mi tak leží na mysli? Pěkně urostlý. Chová se vznešeně jako urozený muž. A já jsem ho urazil. Já, u kterého najde kdokoli kdykoli pohostinství a přístřeší, jsem urazil hosta. Půjdu se mu omluvit. Bude to vypadat docela pěkně. Odčiním to a ještě nadto si získám další příchylnost. Bude se povídat: Krassus Boháč... Ne. Urozený Markus Licinius Krassus Boháč se šel osobně omluvit do cirku neznámému gladiátorovi za urážku. To zní hezky. Rozhodně. Každý den má člověk udělat něco pro dobrý zvuk svého jména.

Půjdu hned.

Krassus vstává a protahuje se. Zívá. Dívá se na jezero. Nepluje po něm už ani jediný růžový lístek. Hladina je téměř nehybná, modře se leskne. Čirou vodou prosvítá vzor pestré mramorové mozaiky na dně. Čluny jsou přivázány k břehům. Za jezerem se zelená zahrada, rozprostírá se daleko dozadu. Krassus se rád kochá pohledem na její krásu, ale nerozumí jí. Pro něho to jsou jen barevné kytky a zelené listí a vůně, které na něho působí buď příjemně, nebo nepříjemně. Ví, že je to všechno tuze hezké a vkusně sestavené, ale neví proč, v čem to spočívá. Ví také, že všechno, co je krásné a vkusné a drahé, že je vhodné pro něho.

Až docela vzadu v zahradě, kam není z hodovny vidět, je druhý hlavní vchod do paláce. Tudy chce Krassus odejít. Vyjde do Provaznické ulice a odtud se stočí do vnitřního města. Půjde do cirku. Nyní ještě rozvažuje, má-li vzít Batiata s sebou, nebo má-li ho ještě nechat vyspávat.

Právě ve chvíli, kdy se rozhodne, že si ho vezme s sebou za svědka pro svoji omluvu, ozve se poplašený křik služebnictva, je slyšet dusot koně a praskání lámaných větví a na druhém břehu jezírka se objeví jezdec.

Kdo to sem vnikl zadním vchodem, napříč zahradou, s koněm přes záhony a keře rovnou do jídelny? myslí si Krassus a chystá se vybuchnout. Vtom poznává Spartaka. Na neosed-laném koni, v roztrhané tunice a s Amaltheiným náhrdelníkem na krku. Kůň přešlapuje na kraji jezera, od mramoru, škrábaného podkovami, vyletují jiskry. Spartakus se drží za hřívu; vlasy, rozcuchané větrem, mu spadají do čela.

„Batiate!“ volá přes jezero, „Lentule Batiate!“

Objíždí břeh a blíží se.

Batiatus vystrašeně zvedne hlavu ze stolu. Sotva vidí na oči. „Co je? Co se děje?“

Krassus je opět temně červený vztekem a rozhořčením. Snahy o omluvu jsou ty tam. Vidí vetřelce, vklusal do jeho domu na koni, vřítil se sem jako bouřka a bez pozdravu tady huláká na jeho hosty.

„Co se opovažuješ!“ křičí na něho. „Takhle se vchází do mého domu?“

Ostatní spáči se probrali také a vyjukaně mžourají na jezdce. Nevědí, jestli se jim to zdá, nebo jestli jsou skutečně vzhůru. Bolí je hlava.

Spartakus předjel až ke Krassovu stolu.

„Takhle se vchází do Krassova domu?“ křičí Boháč.

Gladiátor si ho nevšímá.

Do hodovny se nahrnuli sluhové. Zmateně pobíhají od sto-

lu ke stolu, rádi by zakročili, rádi by se pána zastali, ale nevědí jak.

„Vyhoďte ho! Ven!“ hřmí Krassůs.

Snadno se poručí, ale kůň přešlapuje, vyhazuje, frká. Nelze se k němu přiblížit.

Jsou vůči vetřelci bezbranní a bezradní, bojí se. Jeho i svého pána.

Batiatus se konečně vzpamatoval. Protřel si oči a uvědomil si, že Spartakus vjel na koni do Krassova domu, a to je ovšem neslýchané, ale na druhé straně, právě že to je neslýchané, se něčeho takového člověk nedopustí jen tak, pro nic, a na Spartakově obličeji je vidět krajní rozčilení.

„Co si přeješ, Spartaku?“ ptá se vlídně a s obavami, co se v cirku stalo.

„Co stojí Krixos?“

„Co to povídáš?“

Batiatus má podezření, že se Spartakus pomátl na rozumu, gladiátorům se to stává.

„Zač bys mi prodal Krixa?“ naléhá Spartakus a tiskne koleny nepokojného koně.

„Já ti... já ti nerozumím,“ blekotá Batiatus. Už je to tak. pomátl se, škoda ho, takového zápasníka už do smrti nezískám.

Spartakus se stává netrpělivým. Před sebou vidí školní nádvoří a na něm kapujské chudé. Čím déle bude vyjednávání trvat, tím déle je budou bičovat. A Batiatův mozek nechce a nechce zabrat.

„Prosím tě, abys mi prodal Krixa,“ opakuje Spartakus zvýšeným hlasem.

„Ale proč? Co to je za nápad? Tobě není dobře, Spartaku? Ať ti dají bylinky pro spaní, a až se vyspíš, třeba ti bude dobře, někdy to pomůže.“

„Neschází mi nic, Batiate. Chci na tobě Krixa. Prodej mi ho.“

„Jak tě to vůbec mohlo napadnout?“

Batiatus začíná být popuzen, co to má znamenat, chlapi se po zápase opili a uzavřeli nějakou nesmyslnou sázku nebo co.

„Vyhrál jsem ti soutěž nad Krassem, Batiate, a prosím tě o jedinou odměnu, prosím tě, abys mi prokázal tu laskavost a prodal mi Krixa.“

Krassus o své porážce nerad slyší, je jako na trní a čím dál rozhořčenější, čím dál zlobnější, protože si jeho čeleď nedovede s vetřelcem poradit. Varuje Batiata rukama:

„V tom je nějaká léčka, v tom je podvod, dej si pozor, Batiate.“

Batiatus se mračí. Zalamuje prsty. Jenže on se asi nepomát. Ti, kdo zešíleli, mluví úplně jinak a mají úplně jiné oči. Spartakus je jen tolik rozrušen.

„Má to tak naspěch? Musíš proto hned ráno bouřit? Takhle se vřítíš do cizího domu? To je neslýchané, Spartaku. Zapomněls, kde jsou tvoje meze.“

„Nehněvej se na mne, Batiate, ale já bych chtěl Krixa," vede svou Spartakus jako malé dítě. „Prodej mi Krixa. Prosím tě. Teď hned."

Má tak úpěnlivý obličej, že se v Batiatovi cosi pohnulo,

i když nechápe.

„Ale proč? Řekni mi proč."

Spartakus otevře ústa naprázdno. Pravý důvod říci nesmím, to bys mi ho neprodal a místo toho by ses ihned rozjel do cirku a ještě zostřil tresty.

„Mám ho rád. Jsme přátelé. Chci mu vykoupit svobodu. Prosím tě, prodej mi Krixa."

„Jsi směšný, Spartaku. Čím bys ho chtěl zaplatit?"

„Dám ti za něj všecko, co jsem dostal za včerejší zápas. To by ti mohlo stačit. Je toho dost."

Nabídka je slibná, Batiatus je dobrý obchodník. Tolik za jediného otroka... Skoro se mu zatočila hlava. Ale peníze jsou jedna věc a čest a vážnost druhá věc. Kdyby svolil pod dojmem takové kupní ceny, zadal by si. Musí ještě váhat a namítat.

„Dostal jsem ho darem," namítne s úsměvem.

„Tak vidíš. Nic tě nestál. Nemusíš tedy být drahý," odsekne Spartakus.

Batiatus se směje. Vyjednávání se mu začíná zamlouvat. Sice se dosud nerozhodl, ale kdo by takové částce odolal, pravděpodobně mu vyhoví, jen co jednání dospěje tak daleko, aby mohl svolit se ctí.

V tu chvíli zasahuje Krassus. Musí svoji bezmocnost nějak vybít.

„To se přece neopovážíš. Daroval jsem ti ho, Batiate. Ne-zhrdneš přece mým darem."

Za takovou cenu zhrdnu, Krasse, ale musím to obratně navléknout. Tys nedbal na moji hrdost v Římě, já nebudu dbát na tvoji hrdost v Kapuji.

„Řekl jsi mi, Krasse: Dělej si s ním, co chceš. To jsi mi řekl. Udělám s ním, co budu chtít."

„To je urážka!" vybuchne Krassus.

A to je okamžik, na který Batiatus čekal. Teď prodá Krixa ne pro lákavou nabídku, nýbrž ze vzdoru ke Krassovi.

„Tak jsi mi to řekl, Krasse, a kdybys mi teď chtěl bránit, abych si s ním dělal, co chci, urážel bys ty mne. Já ho Spartakovi prodám. Krixos je tvůj, Spartaku. Za cenu, kterou jsi mi nabídl.“

Spartakus se nezdrží šťastného zasmání. „Děkuji ti, Krasse, žes mi pomohl. Jsi výtečný hostitel. Jenže to už já znám od včerejška. — Krixos je tedy můj, Batiate? Teď si s ním mohu dělat já, co chci?“

Batiatus kývá hlavou na souhlas. Krassus se dotčeně odvrátil. Zatíná pěsti zlostí a hanbou.

Vtom se kdesi shora ozývá smích, drobný skřiváncí smích, jako by pršely perly do stříbrné vázy.

Pohlédnou vzhůru. Na ochozu ve sloupoví, tam, kudy v noci vedla Spartaka, stojí schovanka Amaltheia, dívá se dolů do hodovny a směje se.

Spartakus zbledl, všecka krev se z něho vylila, všecky myšlenky mu utekly, rozhučely se roje včel, místo koňské hřívy cítí v rukou závoj, vlákno za vláknem ho prostupuje trnutím v prsou, ve stehnech, v bedrech, utírá se do jejího těla a vpaluje se jí do očí obličejem roztrhaným na cáry ... Aréna se směje. Proč se právě teď směje? Tady je něco k smíchu jen pro hlupáky.

„Buď zdráva,“ pozdraví ji chladně, jen aby se neřeklo, že zase už nepozdravil. Znovu se obrací na Batiata:

„Půjč mi svůj prsten. Aby mi ve škole věřili.“

Batiatus snímá prsten a podává ho gladiátorovi.

Amalthein smích vystoupil do vítězných výšek.

Spartakus navléká kroužek na prst a couvá s koněm zpátky k jezeru.

‚A co budeš s Krixem dělat, pověz,“ usmívá se Batiatus, nemůže se dost vynadívat na svého urostlého, nadšeného gladiátora, který uzavírá tak velkorysé obchody.

Spartakus neodpovídá.

„Řekni, co budeš s Krixem dělat?“ baví se Batiatus.

Spartakova odpověď ho však přibije na lehátko:

„Nic. On totiž utekl.“

Ale to už uhání na druhou stranu rybníka.

Amalthein smích je stále hustší.

„Vždyť jsem to věděl, že tě podvede. Darebák to je,“ ulevil si Krassus.

Černé žíně ocasu víří za koňským zadkem. Spartakova pravice mává mezi větvemi střemch. Nad zahradami se vznáší Amalthein smích, uspokojení a škodolibosti.

„Buď zdráv, otče,“ volá dolů, „dobře ses vyspal?“ A už utíká pryč, seskakuje po schodech do nádvoří, běží ke stájím a volá na vozataje:

„Dovezeš mě do cirku. Zapřáhni. Pospěš si.“

Pak běží do svých komnat, bělavé roucho za ní vlaje jako závoj ranní páry nad lesem, a vrhne se do náruče staré seschlé otrokyni:

„Ani slovo, Selene. Neprozraď. Neboj se, dopadne to dobře. Zamkni a klíč nech u sebe.“

Sevře jí ramena, vtiskne políbení na zvrásnělé hnědé čelo a utíká zpátky, do nádvoří k připravenému vozu.

2/ PRVNÍ JISKRA

Spartakus cválá k amfiteátru. Prudce rozrážený vzduch ho studí, ale nevnímá chladno, necítí vítr. Zachránil jsem Krixa. Podruhé jsem zachránil Krixa. Zachránil jsem i ty ostatní.

Pobízí koně k ještě rychlejšímu cvalu.

Divil ses, Krasse, že? Pěkný pozdrav jsem ti přinesl na dobré jitro. Jen aby proti mně nepoštval Batiata. I Batiatus je surovec, jak by nebyl, když vykrmuje muže na smrt, ale dá se snadno ovládat. Teď spolu zůstanou sami a Krassus Batiata přesvědčí, že jsem se vlastně dopustil podvodu, že jsem ho přelstil, že jsem ho zesměšnil a pokořil, a umluví ho tak, že ke mně Batiatus najednou pocítí hněv a že mi odplatí. Jenomže Krassus je uražen, že Batiatus opovrhl jeho darem. Bude mu to vytýkat. Batiatus bude odporovat. Střetnou se. A na moji lest vůbec ani nepřijde řeč.

Ale kde Krixos je? Bylo by třeba ho najít. Těžko by se mu podařilo dlouho se skrývat. Nemůže být daleko od Kapuy. Kdyby ho našli... Kdyby ho našli oni, Batiatovi muži... Možná že po něm dá pátrat sám Krassus. Pak běda Krixovi. Musím ho najít já. Musím ho objevit stůj co stůj. Batiatus mi musí dovolit ho hledat. Protože Krixos je můj. Sám mi ho prodal. Mám jeho prsten jako důkaz.

Kůň se řítí do brány amfiteátru.

„Počkej! Tohle si odsmrdíš!“

Spartakus nedbá, přeskakuje dřezy s vodou k napájení a zastavuje uprostřed nádvoří.

Nic se nezměnilo. Tři otroci se už zhroutili pod ranami. Na ostatní dopadají biče a důtky dál, studená voda, bič, studená voda, bič. Pouze dozorci se vystřídali, je příliš vyčerpávající tak dlouho bičovat.

„Dost!“

Z nebetyčné skály s řevem spadá do propasti vodopád, a to je Spartakův hlas.

„Stát!“

Orlí nos se pyšně rýsuje proti slunci, rýha mezi očima se prohlubuje soustředěním.

Napřažené paže se zastavily. Biče se svíjejí u nohou dozorců. Všechny oči se upřely na Spartaka, i krví podlité oči se na něho obracejí s neuvěřitelnou jiskřičkou naděje.

„Tady vidíte Batiatův prsten. Jedu od něho. Koupil jsem Krixa. Krixos je můj. Jestliže ho najdete, přivedete ho ke mně. Jestliže se někdo opováží vztáhnout na něj ruku, bude mít co dělat se mnou. Já jsem teď jeho pánem. Odveďte otroky z nádvoří.“

Seskakuje z koně a předává otěže podkonímu.

Po nádvoří se rozvěsilo užaslé ticho. Na schodech do školy stojí Ybikus, Anup a ostatní ze společné ložnice. Mlčí. Jen se po sobě dívají. Dozorci civějí s otevřenými ústy. Několik zbičovaných otroků se zhroutilo. Ostatní těžce oddychují a šílenýma očima mžourají po dláždění a po své krvi, rozstříkané na kamenech. Podkoní poslušně odvádí koně.

Jeden z dozorců se pokouší ohradit:

„Co sis to vzpomněl? Neposlouchejte ho, jak to, že ho posloucháte? Tady poroučí Batiatus.“

Spartakus přistupuje těsně k němu.

„Znáš tenhle prsten? Je to Batiatův prsten nebo není?“

Dozorce mlčí.

„Rozuměls už? Ne já, ale ten prsten teď poroučí.“ Obrací se a volá za podkoním: „Přední levá podkova se viklá. Dej ji do pořádku.“

Všichni mlčí a strnule se na něho dívají. Má velitelské oči. Člověku je úzko a připadá si malý, úplně maličký. Neuměli by to vystihnout, jako to vystihl Krassus, ale cítí to všichni. Osamělý, tvrdý a důstojný jako hora. Dozorci stojí a nehýbají se. Něco takového se jim dosud nepřihodilo. Cítí sílu a jsou proti ní bezmocní.

„Řekl jsem, abyste otroky z nádvoří odvedli.“

Odvádějí je tedy.

Spartakus jde do školy. Rozestupují se a dělají mu místo. Sledují ho očima.

Došel až ke skladišti šatstva, na klice tam dosud visí bledě modrá tunika, kterou si včera vypůjčil. Bere ji do rukou a trhá ji na kusy. S cáry se vrací do nádvoří. Jeden z otroků, které vlekou kolem, vybočil z řady, ohnul se k jeho ruce a políbil ji. Spartakus se odvrací, je rudý až po kořínky vlasů. Jde k dřezu, namáčí hadry z tuniky do vody. Sklání se k nejbližším otrokům, kteří čekají, až je odvedou, a smývá jim krev ze zad.

Propukají v pláč.

Spartakovi kanou slzy po tváři. Sám dobře neví, jsou-li to slzy štěstí nebo dojetí. Dusí ho radost z toho, že se mu jeho úmysl podařil, že je zbavil utrpení. Dojímá ho, že nikdo z nich neuronil jedinou slzu, dokud je bičovali, ale že vzlykají, když jim ošetřuje rány. Slzy mu tryskají hustým proudem a zamlžují mu zrak. Přikládá na zmučená záda mokré klůcky, pokleká vedle kapujských chudáků, po kolenou se plazí od jednoho k druhému a chladí jim bolest, ale nestačí na ně na všechny, je jich mnoho, je jich tolik, všichni potřebují svěží obklad a já mám jen jedny ruce, já jsem na vás sám.

Ale tady už se plíží posměvačný Xerxes a drží kus plátna, a za ním Kastor a Pollux a Oinomaos a ti druzí, Pallas a Re-llus z vedlejší cely a Diomedes a Phaon z protější a jiní a jiní, všichni s čistým hadříkem a poklekají vedle Spartaka a mlčky činí jako on, smývají rány a velkými gladiátorskými tlapami se lehce a neobratně dotýkají živých zad svých druhů.

Jsou jednotní.

Nemluví, protože se za svoje počínání stydí. Teprve tenhle thrácký hromotluk jim ukázal. Máchají plátno ve vodě, ostýchají se prolomit ticho, ale slova v nich klíčí a domáhají se cesty ven. Přemýšlejí o sobě a o druhých, poprvé za svého pobytu v gladiátorské škole o svém životě důkladně rozvažují — dříve ho brali jako samozřejmé a nutné zlo, ale neza-hloubali se nad ním, prostě proto, že se zahloubat nechtěli, že se báli. Ale teď je všechno náhle jiné: objevil se mezi nimi člověk, který o něm nejen přemýšlí,

ale který ho také prožívá mnohem citlivěji než oni a neostýchá se jednat podle toho, jak cítí, a nebojí se, že se mu ostatní vysmějí.

Už několikrát se mezi nimi objevil muž citlivější než oni, ale nelišil se od nich ani neomaleností, ani způsobem života — ledaže byl mlčenlivější než ostatní. A za nějaký čas, když jeho tiché zhnusení životem dostoupilo vrcholu, skončil pc některém zápasu sebevraždou. Pochovali ho, někdy mu i postavili nádherný pomník, a život šel dál, aniž se o tom rokovalo.

Ale tento Thrák je jiný.

Tento Thrák probudil v gladiátorech myšlenku.

Klopí oči, nezvedají hlavy, jako by se každý bál setkat se s pohledem druhého, ale rozumějí si, jak si dosud nikdy nerozuměli. Spojuje je soudržnost, vzájemné pochopení a oddanost. Dnes ty, zítra já, nikdo neví, kdy na něho dojde, kázeň je tuhá a Batiatus náladový, provedeme sebemenší maličkost a upadneme v nemilost a budeme se krčit jako ti otroci, kteří jsou věčně přikováni, a budeme toužit po kapce studené vody. Patříme k sobě, Germán, Thrák, Gal, Řek, římský otrok Rellus, Gal Gallus, Germán Varnus, Syřan Ybikus, Egypťan Anup, Řekové Phaon, Oinomaos, Pallas, Kastor, Diomedes, všichni jsou jen řetěz stejných tužeb, všichni ti nespočetní, zapsaní v papyrových svitcích na ebenovém stole Lentula Batiata, zapsaní a upsaní k životu těžkému jako balvan na hrobce. Všichni stejně si přejeme, aby nám nepřehřáli vodu do koupele, všichni společně se mrzíme, když vystydne prosná kaše, všechny čeká naprosto stejný zítřek a úplně totožné pozítří, nic je nerozlišuje, všichni jsou urostlí, všichni jsou silní, svalnatí a houževnatí a všichni jsou nespokojeni a nešťastni; ani řeč je nerozlišuje, všichni mluví stejně, Řek, Nu-miďan, Germán, mají společný jazyk, syrový a surový jako jsou sami, ale rozumějí si jím. Rozuměli by si i beze slov, stačí pohled na dozorce a víš, že bude mimořádné cvičení; stačí vtáhnout do chřípí pach z kuchyně a víme, že poobědváme hrách a skopové plíčky; stačí před zápasem nastavit ucho pod okno a okamžik poslouchat hučení přeplněného cirku a poznáš, jakou mají diváci náladu, už podle nesrozumitelné směsice jejich hlasů poznáš, že dnes nedarují nikomu z poražených život;

stačí dotknout se bříškem palce ostří meče a poznáme, kdo ho brousil; stačí polknout jediný doušek nápoje a podle svíravé chuti poznáš, že ti do něho přisypali popel, aby se ti prý uklidnily vnitřnosti,.rozbouřené zápasem. Stačí nám pět smyslů, k čemu my potřebujeme řeč, podívám se ti na stažený krk, otroku Relle, a poznám, že bys chtěl umřít, ale že se bojíš zabít sám sebe, protože na vlastní oči vidíš, jak těžce umírají ti, které ty zabiješ v aréně; pohlédnu ti do očí, thrácký obře Spartaku, a poznám, že toužíš po ženě, že se ti po ní stýská, ale že je kdesi daleko a je jaksi snová, taková, jakých si my druzí nevšímáme.

Spartakus je vidí ošetřovat otroky, tuší jejich myšlenky, pochody jejich úvah se na něho přenášejí, protože jsou všechny stejné, už na zádech jim pozná, jak se mají navzájem rádi, je šťasten, že přišli i ti nejvíce neurvalí a zlomyslní a pomáhají. Kouše se do rtů, obává se, že se pohnutím rozeštká.

A podívejme se, tady pajdá i Lykaon z noční hlídky, chtěl jít spat, ale nešel, dal se strhnout ostatními a kulhá po dvoře s kusem bílého hadru. A za ním druzí dva, Rufus, možná že se ještě nenajedl, a Quintus, lhostejný, utrhačný Quintus, a je to právě on, kdo při tomto obřadu družnosti první promluvil.

„Jsem si hned myslel, že něco spíská. Tomu to tak právě kouká z očí.“

„Jsem mu to povídal ráno, že je květ jasmínu,“ poznamená Lykaon. „To zas bude dneska vedro.“

Už začínají rozvazovat i ostatní.

Ybikus: „Nemůže mě přece nikdo přinutit, abych jim neumyl rozšlehanou kůži.“

Anup: „Že jsi ale z lázně vyletěl.“

Xerxes: „První protivník člověka vždycky nějak poznamená. Když nad ním člověk vyhraje, samozřejmě.“

Kastor: „Jenže takhle to vždycky začíná, když něco končí. To my známe.“

Pollux: „To my známe, takhle to začalo před dvěma roky v Ravenně, že byli všichni zajedno. Potom zapálili cirkus.“

Ybikus: „Co to bylo za matrónu, co jsi s ní včera jel?“

Xerxes: „Tebe se taky nikdo neptá, kterou jsi kdy přežehlil.“

Oinomaos: „Tohle vůbec nevypadá jako gladiátorská škola. Nejsem tady u vestálek?“

Lykaon: „Květ jasmínu on je, což o to.“

Spartakus mlčí a kloní hlavu, aby zakryl slzy. Přece jste mě mezi sebe přijali.

Xerxes: „Co brečíš?“

Rufus: „Tak přece taky něco řekni.“

Spartakus si utře hřbetem ruky nos, pozvedne zarudlé oči a podotkne suše:

„Potřeboval bych najít Krixa.“

„Se ví,“ odpovídá Quintus, „pomůžeme. Nemůže se schovávat daleko.“

Ybikus: „Jenže kdy ho budeme hledat?“

Xerxes: „Místo za ženskou půjdeš jednou za Krixem.“

Chvíli zase nikdo nic neříká, až si posléze někdo uleví: „To je život. To ty tu ještě nejsi dlouho. To teprve uvidíš.“

„To bych rád věděl, co by se dalo ještě víc vidět,“ namítne Spartakus.

Oinomaos: „Jen kdyby se tolik nechlastalo. To teprve byste byli skvělí chlapci.“

Xerxes: „A co kdyby se tu taky trochu předlo a tkalo, co říkáš?“

Kdosi poznamenává: „Měl by to Batiatus na pár dní zkusit, ten náš život.“

Anup: „Ticho, dozorce.“

„Ať mi vleze na záda. Rval jsem se včera jako lev, dostal jsem jednu sečnou do ramene, vůbec nehnu levou rukou a krvácí mi to, nechce se to zavřít, potvora, dělal jsem, co se dalo, a stejně jsem to projel. Nedostal jsem za to ani chlup a navrch od cvičitele řeči. Že jsem se měl líp zaštítit. Kašlu mu na ty jeho rozumy. Jemu se to mluví, ale dokázat něco.“

„To je bláhovost, co říkáš. Já jsem to nad tebou vyhrál, a nevyplatil mi taky nic. Že to nebyl výkon s takovou třasořitkou — tak si to přeber.“

„Nad tím aby člověk doopravdy uvažoval.“

„Mělo by se něco podniknout“

„Naše škola je proslavená.“

„Pssst . . .“

Přechází stráž, její krok je pomalý a nadutě pravidelný, meč se houpá u pasu. Když přejde:

„Co chceš podniknout? Tady. Se tady podívej, jak taková věc končí.“

„Je toho už až po krk. Dneska se při cvičení na velitele ani nepodívám. Musel bych mu jednu vrazit“

„Víte co? Řekneme mu, že —“

„Třeba se nejdřív poradit,“ míní Spartakus. „Mohlo by se stát, že by to dopadlo špatně jednou provždycky. To nesmíme dopustit.“

Před bránou zastavuje vozík. Stráž volá Spartaka.

„Aby za mnou jezdily děvky se spřežením, to se mně ještě nestalo,“ poznamenává Ybikus.

Amaltheia sestoupila z vozu a jde Spartakovi vstříc k bráně.

Vidí ji, zase je nadlehčená jako obláček, ale nic se v něm už neozývá, pociťuje úlevu, že to včera tak obstojně dopadlo. Velice půvabná a zajímavá dívka. To je všechno. Žádná z barev a žádný z obrazů včerejší noci se v něm neopakuje. Dívka jako každá jiná. Ten její smích na ochozu nad hodovnou, ten ho rozladil. Smála se jako hloupá husa. Proč za mnou chodí. Co mi chce. Záminka. Jak nejobratněji odmítnout Krassovu dceru?

„Co si přeješ?“

Rozzářený obličej jako kdyby se jí schoulil do klubíčka. Nechápe jeho odměřenost a chlad.

„Ty se na mne hněváš?“

„Ne.“

Do očí jí vstoupily slzy. Vzpomněl si, že i v noci měla

v očích slzy, a on že s ní v tu chvíli splýval očima v jednu bytost. Popudí ho to.

„Přestaň.“

Tolik už Amaltheia nevydržela. Rozeštkala se.

„Proč jsi sem přišla?“

Mezi vzlyky se jí podaří vyslovit: „Prosím tě, nehněvej se na mne —“

„Nic ti nevytýkám.“

„— ale až uslyšíš, proč jsem přijela —“

„Tak už mi to řekni.“

Amaltheia má v obličeji tolik žalu, že by se nad ní kámen ustrnul. „Jsi to vůbec ty, Spartaku? Proč ses tak změnil?“

„Vůbec jsem se nezměnil. Neprodlužuj to, prosím. Proč jsi přijela?“

Vzdorovitě pohodila hlavou. „Kvůli Krixovi.“ .., „Nelíbilo se ti snad, že jsem ho koupil?“

„Koupils ho, ale nemáš ho.“

„Co vlastně chceš?“

„Aby sis šel pro něj.“

S převahou se ušklíbla. Slzy se konečně zastavily. Teď se mu dívá drze do očí.

Hledí na ni nechápavě a s nedůvěrou. Záminka. Léčka. Jeden ze způsobů, jak si pohrávat s gladiátorem.

„Je u mne,“ pokračuje dívka. Posměšně se usmála.

„Kde by se u tebe vzal?“

„Já jsem Krassova dcera a on je Krassův otrok. Zná mě. Kam se měl schovat?“

‚A on ti věřil?“

„Neprodlužuj to, prosím. Pojeď si pro Krixa. Je pro mne nebezpečné přechovávat nadále tvého otroka.“

Konejšivě jí pohladil paži. „Odpusť, prosím tě. Odpusť mi, Aréno. To jsem nemohl tušit.“

Nastupuje s ní do vozu.

„Jedu pro Krixa!“ křikne na hlídku v bráně.

Jedou do Kapuy. Už potřetí od včerejšího večera jede do Kapuy.

„Odpusť,“ šeptá potřetí. „Jak se k tobě dostal?“ Bere jí z ruky opratě. Dotkl se přitom jejích rukou. Už je to tu zas, ta ohnivá bolest v prsou.

„Utekl z cirku v noci, když jsem na tebe čekala před bránou, víš, když jsi ty šel ve tmě dovnitř, on se dostal ven. Viděla jsem a slyšela

někoho s řetězem, jak běží kolem mne, a b^la jsem se, že mi něco udělá. Řetěz táhl za sebou. Myslela jsem, že se mi to v té tmě třeba taky jen zdá. Ale byl to Krixos. Čekal na mne doma. Tam u postranní branky, víš. Když viděl, že přicházíme společně, počkal, až odejdeš. Tak mi to potom řekl.“

Ohlédl se na ni v ustrnutí.

‚A tys ho ukryla?“

„Přece ho nenechám bez pomoci.“

‚A co kdyby tvůj otec — ?“

„Já mám domov, a ne vězení, Spartaku.“

Připomněla mu tak Batiatovu školu. Před očima se mu stále ještě klenou chodby školní věznice, matné stěny prosáklé vlhkem a prosycené chladem, čpící plesnivinou a letitou špínou, vidí nahotu otroků v nádvoří, nahotu a bezmocnost.

K čemu to je.

Zkoušejí, aby mohli žít, žijí, aby mohli zápasit, zápasí, aby mohli umřít.

Zabíjejí se, když kapujští ukáží palcem do písku, zabíjejí se, protože diváci chtějí vidět krev a smrtelné křeče živých lidí, omámeni sluncem, ohlušeni třeskem zbraní a jekotem polnic, zpiti krví, která prýští z čerstvých ran, chtějí vidět co nejvíc síly, vyplýtvané nadarmo.

Člověk si chová v klecích lidi, jako se chovají v chlívkách prasata, a posílá je spolu do arény zápasit.

Já vím, je mnoho takových Batiatů, jsou v Římě, v Pompejích, v Praeneste, v Ravenně, chovají si lidi k boji, rozmohlo se to, celá Itálie se raduje při pohledu na krev, mají málo válek s cizinci, mají málo válek občanských. Římanům nestačí krev a mrtví a ranění z válek, vynašli si gladiátorské hry. Hry tomu říkají. Pro ně jsou to jen hry.

Hra, v které buď zabiješ, nebo budeš zabit.

A výnosná hra.

Výnosná hra o životy, bezcenné, opovrhované, zesměšňované.

Je nás mnoho, Kapujští, dejte si pozor.

Je nás mnoho a máme zbraně, je nás na tisíce v Kapuji, ve Spoletiu, v Praeneste, v Beneventu, Pompejích, v Klusiu, v Římě, v Kamerinu, v Ancodě a co já vím, jak se jmenují všechna italská města, kde se tato hra hraje. Stačí, aby se jediná jiskřička rozhořela jasnějším plamenem, a vznítí všechny bašty, jsme nebezpečná hořlavina, dejte si pozor na tu nepatrnou jiskřičku.

Vůz zastavuje.

Spartakus vchází potřetí do Krassova domu.

V gladiátorské škole právě začala cvičení.

3/ VŘENÍ

Schyluje se k poledni. Slunce stojí vysoko a únavně pálí. Po obloze putuje osamělý obláček, třpytivý od slunečních paprsků a načechraný. Listí na stromech se ani nepohne vedrem.

Bránou cirku projíždí majitel, Gnaeus Lentulus Batiatus, vykoupán v Krassově lázni a posilněn jídlem z jeho věhlasné kuchyně. Má výbornou náladu, že podráždil Krassa. Ovšemže se po Spartakově odjezdu ještě chvíli hněval, ale dlouho ne, nakonec to zapili starým kapujským a šli se spolu vykoupat. Krassus se zajisté snažil proti Spartakovi mluvit, je to nebezpečný člověk, říkal, jen se mu podívej do těch jeho očí a hned sám uvidíš, že je nebezpečný člověk, ale na takové řeči Batiatus nedá. Krassus má důvod proti Spartakovi štvát, protože byl příčinou jeho včerejší porážky, a umět prohrát bez roztrpčení, to neumí snad nikdo, a vůbec už ne Krassus. Dokonce chtěl Spartaka ode mne koupit. Směšné. Jednak Spartakus není otrok jako Krixos, nekoupil jsem ho, jen jsem ho najal, a byl bych zpozdilec, abych se ho vzdával. Jeho síla se rozkřikne a zanedlouho mi jeho věhlas přitáhne do cirku zástupy z celé Itálie.

To zas bude dneska pěkný den. Kolikpak činí čistý zisk z včerejších her. Jestlipak už to správce spočítal. Asi sotva, bylo toho hodně.

Batiatus projíždí bránou svého cirku.

Stráž ho po vojensku zdraví.

Na nádvoří před školou vystupuje z vozíku. Tam už ho vítá velitel cirku a podává mu hlášení.

„Stav mužů: osm mrtvých, všichni otroci, zemřeli při trestu. Z včerejšího zápasu dvaadvacet těžce raněných, leží na oše-třovně, sedm raněných schopno chůze a lehčí práce. Ostatní

mužstvo je na cvičení. Uprchl otrok Krixos. Zápasník Spartakus chybí na cvičení.“

Batiatus nepatrně shrne obočí. „Proč?“

„Odjel neznámo kam s hlášením, že přivede uprchlého otroka Krixa.“

Majitel cirku pokývne hlavou. „Dál.“

„Ohlásil se statkář Krisius s nabídkou luštěnin a —“

„Koho se dovolil Spartakus?“ přeruší ho pán. „Komu se omluvil?“

„Nikoho se nedovolil. Ohlásil to stráži a odjel.“

„Dál.“

„— a výzva otrokáře Kamerina, že mu přijelo nové zboží z ostrova Delu, silní muži, máš-li zájem si přijít někoho vybrat. Kromě toho — “

„To není žádný pořádek!“ vybuchl Batiatus. „K čemu tu teda stráž je, když si chovanci dělají ze školy holubník!“

Batiatus se obrátil na podpatku a zlostně odchází. Vzápětí se otočí zpátky:

„Nechal tady aspoň můj prsten?“

„Nenechal.“

„K čemu tu tedy jste, když ne pro pořádek?“

Na Batiatovu tvář lehly mraky. Vyzáblé rysy, tak dost strohé, zpřísněly ještě víc.

Jde přes nádvoří a potkává gladiátora Diomeda; nese štíty do arény. Nepozdraví, dělá, že pána nevidí. U koníren stojí hlouček jízdních, mezi nimi Anup ze Spartakovy ložnice a Phaon z vedlejší, sestrkují hlavy dohromady, šuškají si. Ba-tiata to znepokojí. Vzápětí se ujistí, že takhle postávají vždycky a vždycky si šuškají, proč by v tom měl dneska být nějaký skrytý smysl. Nicméně gladiátoři, sotva ho spatřili, rozešli se s významnými pohledy. Rovněž nepozdravili, jen Phaon, protože musí jít přímo proti Batiatovi, neochotně za-huhlá:

„Brýtro, Batiate.“

Pitvorně se šklebí, protože je bezmála poledne.

„Tak jak je?“ bodře ho osloví majitel.

Phaon se zastaví, je na něm vidět, jak nerad. Neřekne nic. Mžourá proti slunci.

„Je vám horko, co?“ pokračuje Batiatus v opotřebovaných přívětivostech.

„Mám práci ve zbrojnici,“ zabručí Phaon a jde pryč.

Batiatus projde hospodářskou budovou do hlediště. V aréně se koná pravidelné cvičení. Obloukem obchází sedadla a usedá na své pozorovatelské místo nad hlavní bránou.

Několik gladiátorů zvedlo hlavu — a rychle se odvrátili. Okolním zápasníkům něco varovného zasykli a nikdo se nahoru na Batiata už nepodíval a nikdo nepozdravil.

Holota. Něco není v pořádku.

Prázdné hlediště vypadá ještě mnohem větší, než když je zaplněné. Batiatus pocítí uspokojení a majetnické sebevědomí. Je pravda, že školu zdědil po otci, ale je také pravda, že to, co tu stojí a leskne se na slunci, vybudoval on, a ne otec. Od otce zdědil školu sotva se stovkou gladiátorů, co to bylo. Místo amfiteátru tady stály dřevěné kůlny. Otec se zmýlil, když synovi nedůvěřoval a sýčkoval, ty všechno jen zmrháš, Lentule, nikam to nepřivedeš, ničeho se nedopracuješ, vedeš nezřízený život, kdybys žil řádně, nebudeš tak vyžilý a vychrtlý, to jsi tak spotřebovaný nepravostmi. Nebyly to nepravosti, nýbrž nemoc, nikdo neví jaká, Batiatus může sníst, kolik chce, a spát od večera do rána a od rána do večera znova, je pořád stejně vyzáblý. Otec synovi křivdil. Sám se mu nemohl v obchodní zdatnosti rovnat ani dost málo.

Přispěchali tři otroci a napínají nad pánem část plachty a přinášejí mu misku oliv a rozředěné víno.

Ovšemže také hodně pomohl sňatek s Pomponií: jednak věno samo, jednak skutečnost, že neměla ani jediného sourozence, a že tedy zdědila veškerý majetek po otci. V neposlední řadě ovšem přispělo také to, že nepřivedl na svět děti, protože děti, to jsou výdaje a nebezpečí, že po mé smrti někdo prodá nebo rozhází, co já jsem pracně postavil a nashromáždil. Ať si každý prodává a utrácí svoje. Děti jsou výdaje a nevděk.

Batiatus se dívá do arény a stále se zlostně mračí. Je mu vedro. Plachta ho proti horku chrání, ale přesto svlékl tuniku a ponechal si

jen kratinkou zástěru. Vyzáblé paže a kostlivčí žebra mu trčí nad zábradlím.

Právě proti němu cvičí Xerxes s Oinomaem. Xerxes má dnes výstroj jako *murmillo:* přílbu s odznakem ryby, galský štít a krátké kopí — pouze dřevěnou hůl, při cvičeních se nepoužívá ostrých zbraní. Oinomaos cvičí jako *retiarius*, bez přílby, s širokým krunýřem na prsou; na levé ruce ho chrání vinutí, drží síť, a do ní se snaží lapit Xerxa: chytá rybu, jejíž odznak se třpytí na Xerxově přílbě. V pravé ruce drží Oinomaos trojzubec, tím potom zabije rybku, až ji chytí do sítě. Oba poskakují po písku, Oinomaos vždy znovu vymrští síť, ale Xerxes mu opět a opět uniká, protože je štíhlý a mrštný.

Jen se tužte, hoši. Ať vás mám pod dozorem. Budu muset říct vážné slovo. Za týden pořádám nový zápas. Kapua je nenasytná, kdekdo se dožaduje dalších her, na Krassově hostině se mě neustále ptali, brzo-li zase něco uspořádám. Zajisté, co nejdřív, abyste byli spokojeni. Čím dřív, tím lépe pro mne. Aspoň nebudu chlapy dlouho živit nadarmo, taková těla něco spotřebují. Ono se řekne, krmíš je jen hráchem. Ale ten hrách si taky jen ze vzduchu nevyčaruju. A omastit se jim jídlo musí pořádně, málo platné, a jednou denně maso být musí. Ale je na ně pěkná podívaná, to se musí přiznat. Batiatus má nejlepší gladiátory v Itálii. Kdepak bratranec Lentulus Klodiánus v Pompejích, u něho jsou samé šlachovité mrchy, utahuje je na jídle a dopřává jim málo volnosti. Chlap musí mít výběh a ženskou, a když to nemá, není to chlap a v aréně si počíná jako valach, a ne jako hřebec. Neobávám se být k nim hodný a poskytnout jim pocit svobody, je snadné být hodný, když druzí vědí, že oni nesmějí být beztrestně zlí. Aspoň pocit svobody.

Opodál se potýkají Kastor a Pollux. Mají výstroj *andabatů:* brnění, štít, přílby s hledím, krátké široké meče. Pohybují se jako ospalí. Vrážejí do sebe jen tak, aby se neřeklo. Ale švih a pravou bojovnost to nemá. Cvičitel je bodře napomíná.

„Pohyb, vy dva tady, máte to za jedny peníze, hoši," říká jim.

„Právě proto," na to Kastor.

Pollux dodává: „Tady se nikdo nepřeplatí."

Hleďme. Copak to dneska je. *Tady se nikdo nepřeplatí* To patří mně. Jim se to mluví. Oni jen berou, kdežto já platím.

Boby. Ono se řekne boby. Ale co to ostatní. Nesmí jim být v noci zima, to znamená spousty vlněných přikrývek. Je třeba, aby měli pěstěná těla, a kdo to platí. To je samý olej a samá mast, samozřejmě prvotřídní, aby jim nějaký neřád nerozežral kůži. K tomu zase patří lazebníci, *unctores*, aby je natírali. Ty musím draho platit, protože natírat tělo mastí je umění, a kdo se v něm vyzná, nechá si to zaplatit. Kromě toho abych vydržoval celou smečku lékařů a ranhojičů, protože ranění potřebují odborné ošetření a raněných jsou desítky po každém zápase. A to je nějakých vodiček a bylinek a odvarů a obvazů a dlážek a jak se to všechno jmenuje, a to se platí z mé kapsy. A to nepočítám to hlavní, odborné vyučování: každý druh zbraní má svého cvičitele, a nejednoho, a to je *doctor myrmillonum* a *secutorum* a *oplomachorum* a *magister Samnitum* a ostatní. Ti tu pochopitelně jedí a bydlí a natírají se oleji a tak to jde dokola.

Oinomaovi se právě podařilo chytit Xerxa do sítě. Rybka sebou mrská, snaží se vymanit, ale síť ji obepíná a přitahuje stále blíž. Lovec Oinomaos se směje. Co je k smíchu? A Xerxes začíná dělat pod sítí skopičiny, kroutí se tam a vyhazuje nohama a vystrkuje bílý zadek.

„Co vy tady, chlapi!“ křičí na ně cvičitel. „To není veselohra! To je zápas na smrt!“

Z druhého konce arény se ozývá řev jiného cvičitele:

„Kdo si myslíte, že jsem? Poroučím tady já, nebo vy? Buď zachováte kázeň, nebo jdete do želez!“

Batiatus je čím dál zachmuřenější. Ale nemá kdy sledovat cvičení dále, protože k němu přichází hospodářský správce s listinami účtů.

„Už jsem to spočítal, pane. Celkem se vybralo pět tisíc dvě stě třicet osm stříbrných denárů římských, třicet dva tisíce čtyři sta patnáct stříbrných denárů kapujských, tisíc sto třináct zlaťáků kapujských a —“

„Jaké bylo vydání?“

Správce hledá prstem po papyru. „Největší položka byly nové postroje, a pak hostina předevčírem, ta stála tentokrát mnoho, pane —“

Batiatus ustaraně pokyvuje hlavou. Kdo se nad tím důkladně nezamýšlí, nedovede si představit, co peněz spotřebuje gladiátorská škola. Ano, důležitá položka: slavnostní hostina před zápasem, *cena libera*, je zvykem vystrojit ji gladiátorům pokaždé večer před hrami. Vybraná jídla, víno po libosti, masa, vejce, pečivo, a chlapi se cpou, jako by neměli jeden, ale čtyři žaludky jako kráva. Tohle takový Krassus nikdy ne-ocení. Jemu se řekne: nepatlej se s nimi. Kdybych pocházel z urozeného stavu jako on, kdybych bydlel v Římě a pletl se do státnictví, kdybych k tomu dovedl řečnit a vyznal se ve filozofii, nemusel bych popohánět takovou holotu ze všech koutů země. Říká jim sebranka. Má pravdu. Předevčírem při hostině byli obzvlášť nestydatí. V řečech, ale hlavně v jídle. To je peněz. Přivedou mě svými zatracenými požeráky na mizinu.

„A čistý zisk? Kolik je tedy čistý zisk?“

Batiatovy hubené prsty se hrabivě třesou, když sahají správci po listinách, a oči mu samou zištností lezou z důlků. Spočítal to správně?

Náhlé ticho. Třesk štítů a nárazy dřevěných zbraní ustávají. Konec zápasů dvojic a přestávka před společným cvičením.

Batiatus zvedá oči od účtů a rozhlíží se po aréně. Gladiátoři se shlukují, šeptají si, mnohovýznamně se pošťuchují, dívají se nahoru na Batiata. Jsou zticha, nepovykují jako jindy. Zdá se, jako kdyby na dálku chtěli vyčíst výši jeho zisku, tak zlomyslně se tváří.

„Jdi s tím teď. Až po cvičení.“

Správce tedy odchází a gladiátoři se pošklebují.

Rád bych věděl, co se tady vlastně semlelo. Nálada muž-stva je strašlivá. Každý kouká, jako kdyby chtěl vypálit rybník. Takové divné opovržení mají v očích. Mlčí. Ani dršťka Quintus neláteří. Lebky se jim nějak slavnostně klenou. Já vám dám klenutí, holoto. Ono vás to přejde, ty záhadné pohledy a to významné mlčení. Rozhodně tady něco neklape. Kam se podělo to uličnictví, když cvičí dřepy. Chechtají se, kopou do zadnic — a dneska? Mlčí. Nelíbí se mi

to. Žádná vřava. Žádný chaos. Nestrkají se. Odkládají hole i štíty klidně a tiše. A zase mlčí. Dívají se na sebe, jako kdyby mluvili. Mluví spolu očima, ale co si říkají. Ke mně nahoru se nikdo ani nepodívá. Jindy mě zdravívají. Je urážlivá ta jejich nevšímavost. Já si na vás posvítím. To by tak scházelo, nějaké výtržnosti. Vypadá to povážlivě. Musím se zařídit. Jako kdybych zaslechl Spartakovo jméno. Mluví o něm.

Batiatus volá stráž.

„Nestalo se tady nic, když jsem tu nebyl?“

„Krixos utekl.“

„To vím. A dál?“

„Nic.“

„To není možné. Copak to nevidíš, jak se chovají?“

„Nemají náladu.“

„To právě vidím, hňupe. Ptám se tě, proč ji nemají.“

„Když vyšlo najevo, že utekl Krixos...“ Strážce se namáhavě odmlčel.

„Tak co?“

„— tak jsme vyvedli ven otroky a trestance.“

„To se tak dělá vždycky, a ještě nikdy to nezpůsobilo takovouhle náladu. Vždycky právě naopak, vždycky jsou po tom poslušnější a mají lepší kázeň.“

„Jenže Spartakus to ještě nikdy neviděl.“

„Co neviděl?“

„To bičování. Pobíhal tady, jako když mu přeskočilo. A pak ujel do města. Vrátil se s tvým prstenem, pane, tvrdil, že jsi mu Krixa prodal.“

„Prodal. Dál.“

Batiatus se kousl do rtu, zčervenal v tvářích a začal popo-sedávat. Souvislost se Spartakem přijde, to už je jasné. Krassus měl pravdu, a to mrzí Batiata nejvíc. Neměl si zadávat, neměl si s gladiátorem začínat, měl ho dát na místě ještě u Krassa zmrskat pro smělost a porušení kázně, a ne mu prodat Krixa.

„Když Krixos patřil Spartakovi, a ne do školy, tak jsme otroky nechali.“

„Přestali jste s bičováním? A to je všecko? Dál.“

„Spartakus si počínal trochu panovačně, jako kdyby mu cirkus patřil. Ale měl tvůj prsten, pane, a my jsme nevěděli, co vlastně smí a co nesmí.“

„To jsem zvědav, co se ještě dovím.“

„Už nic. Jen že je ošetřoval.“

„Tamty?“

„Tamty. A ostatní je začali ošetřovat taky.“

„To se ještě nestalo.“

„Ne, to se ještě nikdy nestalo. Jindy si jich nevšímají. Tamtěch.“

„A co se stalo potom?“

„Potom už nic. Vedli řeči jako obvykle, ale že je vedli při tom, když tamty ošetřovali, to bylo na tom... já nevím, jak bych to řekl...“

„Řekni to, jak umíš, neplatím tě za básnické vyjadřování.“

„Ty řeči neznamenaly nic, ale že to bylo při tom ošetřování, tak něco znamenaly.“

„Ejhle básník mezi mými strážnými. Dojed' do města. Ihned. Do kasáren. Ať mi sem pošlou jeden oddíl z posádky. Taky ihned. Před vojskem si dají pokoj. Vykouří se jim to z hlavy.“

„Hned tam jedu, pane.“

Batiatus propustil strážce a znovu se zadíval do arény.

Sem tam probleskne jeho jméno. Spartakus. Zasyčí to, a hned se to vytratí. Spartakus. A pak to vyšlehne z druhého konce. Spartakus. Pořád se ohlížejí k bráně. Asi se ho nemohou dočkat. Co čekají? Co jim má přinést? Přivede Krixa. To je všecko. Jakmile se Spartakus vrátí, došlápnu si na něj.

V Pompejích se před třemi roky pokusili vzbouřit Klodiánovi. Několik jich umučili a byl pokoj.

Klodiánus. Málem bych zapomněl. Chce si ode mne vypůjčit tři vozy zbraní a výstroje, bude tam pořádat nějakou výjimečnou podívanou. Musím to dát naložit a vypravím to do Pompejí.

Spartakus. Nejde mu z mysli. Předevčírem se při gladiátorské hostině ničeho ani nedotkl. Seděl s nimi, pil vodu s medem, poslouchal jejich neslýchané řeči a shlížel na všeobecnou vřavu s opovržlivým pošklebkem. Pro řasy mu nebylo vidět do očí a nos

jako kdyby mu samým pohrdáním ještě o kus povyrostl. Ale objev to byl. V poslední chvíli. Krixos se už naparoval po městě a já pro něho neměl soupeře. Má něco divného v očích, Krassus má pravdu. Je to něco divokého i beránčího, chvíli to srší a hned to zas tichne jako tůň. Má patrně moc svobody. Musím mu jí trochu ubrat. *Prodej mi Krixa. Chci Krixa.* Proč bych neprodal. Nic jsem za něj nedal a poklady jsem za něj dostal. Takové obchody by se daly dělat častěji. Že Krixos utekl? Co je mi do toho. Utekl Spartakovi. Já jsem za něj cenu dostal. Bohatství ze Spartakovy světnice si dám přenést do své truhlice a tím je to vyřízeno. Ještě ten náhrdelník, co má na krku, mi patří. O ten si mu ještě řeknu. Řekl, že všecko. A pak mi má vrátit prsten. Musím mu šlápnout na přezky. Nepřijde si na cvičení. Aby mi nějaký Spartakus nepřerostl přes hlavu. Tresty platí pro všechny. Potrestám ho. Jen co se vrátí. *Sáhne-li mi někdo na svobodu* — nebo jak to řekl? *Ale jestli mi někdo sáhne na svobodu, vymlátím ti celou tvoji školu,* tak to řekl, když jsem ho najímal. Podívejme se na něj. Byl by s to to provést, a ještě mu nikdo na ni nesáh. Jsi gladiátor, tak poslouchej. Gladiátoři museli poslouchat odjakživa. Teď máme rok 681 od založení Říma, tak poslouchají už bezmála dvě stě let. A protože Batiatova škola je největší a nejlepší v Itálii, budou tam gladiátoři poslouchat nejvíc. A kromě toho jsme v Kapuji. Kde jinde by měli být tak na výši.

Přál bych si, aby se moje škola proslavila pro všecky časy.

Aby se jednou vedle bojů s Kartágem a vedle pozemkové reformy bratří Grakchů mluvilo v dějinách i o gladiátorské škole Gnaea Lentula Batiata.

„Batiate! Pane!“ Dozorce stane bez dechu před majitelem. „Mužstvo její!“

„Cože?“

„Nechávají všecko stát na stole.“

„A říkají něco?“

„Nic. jen nakouknou do misek a odstrčí je.“

„Dobrá. Neubude. Řekni lidem v kuchyni, že mají pro dnešek volno. A celý zítřek. Gladiátoři dneska jíst nechtějí, zítra jíst nebudou. Já je naučím. Můžeš jít. Počkej. A jinak? O čem mluví?“

„Diví se, že se ještě nevrátil Spartakus.“

„Tak je nech divit. Až se vrátí, budou se divit ještě víc. Sebranka.“

Batiatus odchází do své pracovny. Vzrušeně pobíhá po místnosti.

Nekázeň mu vyženu z hlavy. Když mu lehne snivost na oči, člověk by ho hladil. Ale když se mu do nich vetře ta nespou-tanost a zpupnost, tak jen ho něčím praštit. *Hm.* Víc z něho v takové chvíli nedostaneš. *Hm.* Mluv do něho jak chceš, pořád jen *hm* ve všech možných přízvucích a zabarveních. Jiný ti tak odpoví proto, že ho nic jiného nenapadne, že mu mozek zrovna nemyslí a neví, co by řekl. U něho to je naopak. *Hm.* A přitom mu vidíš na nose, jak mnoho by chtěl říci, či jak mnoho by dovedl říci, ale nechce, neuznává tě za hodna slov. Jen počkej. Už abys přišel. Aby ti ostatní viděli, jak dovede Batiatus zatočit s tím, kdo je neposlušný. Jim nemohu zatím nic udělat. Mlčí, jsou nápadně slušní, neperou se, nepovykují, nespílají si a dokonce nejedí. Měl bych být vlastně rád. Jenomže ... Proč mlčí? Proč jsou slušní? Ani Xerxes s Oinomaem se neštěkají. Čím to? Něco se chystá.

Už aby tu bylo vojsko.

Sebranka to je, Krassus má pravdu.

Poslední gladiátor už dávno odešel z arény, koně už dávno

vybírají ze žlabu oves a z jeslí vytahují nejchutnější stébla trávy. Batiatus se však donekonečna obírá myšlenkami na své chovance a na jejich nezvyklou náladu. Má strach. A nemá čisté svědomí. Je si vědom, že nejedná vždycky dobře, že tuze, tuze často nejedná dobře...

V jídelně gladiátoři vstávají od netknutých pokrmů a netrpělivě se potloukají po místnosti. Nevědí, co dělat, jsou zmatení a nerozhodní.

Dychtivě očekávají Spartaka.

Anup: „V hledišti se začínají množit ještěrky.“

Xerxes: „A někomu na mozku švábi.“

Ybikus: „Co to bylo za ženskou, co pro něj přijela? Oinomae — ty znáš každou sukni.“

Nikdo neví.

Ybikus: „Aby ho někam nezavezla.“

Xerxes: „A neprodala za mrzký peníz v nevěstinci.“

Phaon: „Kdy vlastně budou ty příští zápasy?“

Diomedes: „Asi za deset dní.“

Ybikus: „Byla to moc krásná žena.“

Xerxes: „To je doba. Mohl se už dávno vrátit.“

Diomedes: „Slyšel jsem, že se Batiatus rozčiloval. Chce si to s ním vyřídit.“

Oinomaos: „Jenže já si myslím, že to je pitomost, nejíst. Já osobně, kdyby na mně bylo, já bych jedl.“

Kastor: „Nemáme ho jít hledat?“

Pollux: „Pojďte ho hledat.“

Oinomaos: „Jídlu nic nebylo, tak proč nejíst? Pro nic za nic.“

Ybikus: „Počkáme do večera. Pak ho půjdeme hledat.“

Diomedes: „Najednou ho chcete jít hledat. Ještě ráno jste na něj sotva promluvili.“

Kastor: „Vždyť ty taky.“

Anup: „Čím to asi je, že se najednou ty ještěrky v hledišti začínají tak množit?“

Pollux: „Přestaň už myslet na ty ještěrky.“

Diomedes: „Proč jste ho vlastně neměli rádi?“

Xerxes: „Měli neradi, přímo neradi.“

Phaon: „To je doba. K nepřečkání.“

Oinomaos: „Já vlastně nevím.“

Xerxes: „Já ti to povím. Protože je jinačí než my, proto. Úplně jinačí.“

Phaon: „Květ jasmínu.“

Oinomaos: „On je doopravdy úplně jinačí. Proto jsme ovšem nemuseli odmítat jídlo, podle mne.“

Xerxes: „Ty budeš těch dnešních fazolí litovat do smrti, ty hladolete.“

Ybikus: ‚A pak nám asi vadilo to jeho sebevědomí.“

Pollux: „Bodejť by neměl sebevědomí, když má takovou sílu, že ho vlastně nikdo nepřemůže.“

Kastor: „To nás asi taky štvalo, že jsme věděli, že nás po jednom všecky přemůže a my jeho nikdy.“

Diomedes: „Vlastně to teď vypadá jako vzpoura.“

Oinomaos: „Trochu nás rozdělal, a my hned přestaneme jíst.“

Xerxes: „Přestaň už s tím žrádlem.“

Oinomaos: „Ty drž hubu, ty šťouro. Ty kloudně nepromluvíš, ty jen popichuješ, ty obřezaná perská stvůro. Tebe mám právě po krk. Ty jen bodáš a bodáš a nic z toho. Ale zachránit otroky před trestem, jako Spartakus, to jsi neuměl. Ty jen bodat a bodat.“

Xerxes: „Přátelé! Rodáci! Otroci a gladiátoři! Slavný řečník Oinomaos k vám pronese řeč, ve které před vámi rozestře hodnoty Spartakovy, poněvadž byste o nich jinak nevěděli.“

Oinomaos: „Já ti ten čumák přece jen rozbiju. Tak proč jsi teda Krixa nekoupil ty? Proč? A proč jsi nešel čistit rány otrokům ty, proč? A proč jsi —“

Phaon se dívá z okna. Náhle přeruší Oinomaa překvapeným výkřikem:

„Vojsko!“

Už je vidět vojáky, jak vyskakují z vozů, odpřahají koně a hrnou se do nádvoří.

„Tak teď už to začíná smrdět.“

„Všivák. Posádku si na nás zavolal. Ale poslouchejte, jestli bude chtít něco udělat Spartakovi, tak —“

Diomedes: „To by si mohl zkusit.“

Pollux: „Samo sebou. Na to se dívat nebudeme.“

Kastor: „Na to tedy ne.“

Ybikus: „Vojsko na nás?“

Kastor: „Ale já jsem vám říkal, že takhle to začíná, když to má končit. To my známe.“

Pollux: „To my známe.“

Anup: „A jak to dopadlo, když v Ravenně zapálili cirkus?“

Pollux: „Jak by to dopadlo. Ukřižovali je.“

Kastor: „Zbyli jen takoví, kdo to zaručeně nemohli udělat.“

Do dveří vklouzla ježatá hlava Rellova:

„Poslyšte! Batiatus nařídil vojákům dát Spartaka do želez!“ Po jídelně se rozhostilo ticho. Takové ticho, že je slyšet, jak pod oknem bzučí moucha.

Z nádvoří až sem pronikají úsečné vojenské povely přivolané posádky.

Průvan zabouchl dveře do jídelny.

4/ ITALSKÝ ÚL

„Jsi můj," řekl před chvílí Spartakus Krixovi, když ho vyvedl zadními dvířky z Arenina příbytku. „Nikdo na tebe teď nesmí sáhnout."

Krixos se dívá nechápavě a nedůvěřivě. Obličej se mu stahuje rozpaky. Neví, co by řekl. Neví ani, jak se má tvářit. Má nového pána. Byl zvyklý vzhlížet s úctou na Krassa a tetelit se před ním bezmeznou bázní. Ale to byl Krassus, urozený pán, bohatý a mocný. Jediné jeho slovo uvedlo do pohybu celý palác v Římě: sluhové se mohli přerazit ochotou, otroci se krčili hrůzou a otrokyně zděšeně kňučely. Když vystoupil na řečniště, poslouchalo přeplněné náměstí se zbožnou úctou a obdivem jeho proslov. Byl to muž, který velel vojsku, muž, kterému dal sám diktátor Sulla název *Magnus,* Veliký, a nechal ho v Římě triumfovat. Krassus tehdy táhl Římem v čele vítězného vojska, měl nachový plášť a na spáncích vavřínový věnec. Byl to pán a vzbuzoval úctu a vážnost. Byl to někdo. Ale Spartakus? Jak se éhovat ke Spartakovi? Je gladiátor jako on, Krixos; včera s ním bojoval v aréně. Včera by ho byl málem zabil — a dnes ho má oslovovat *pane.* Včera se musel Spartakus obávat Krixa — dnes se má Krixos hrbit před Spartakem. Kdo je Spartakus? Neznámý Thrák, jako Krixos je neznámý Kelt, bez rodu, nemajetný, bez moci. Dovede Spartakus jediným slovem zvládnout zástupy otroků? Umí Spartakus vystoupit na řečniště a mluvit, bez přípravy a plynně mluvit a získat si mínění davů nebo vojska? Dovedl by se Spartakus postavit v čelo vojska a velet mu a vést je od vítězství k vítězství? Spartakus není nikdo a být jeho otrokem je těžké. Jak to, že má Spartakus vůbec právo na otroka?

A tak jde Krixos mlčky vedle něho kapujskou ulicí a uva-žuje, co bude dál. Proč mě vlastně koupil. Co ho k tomu přimělo.

„Proč jsi to vlastně udělal?"

„Kdybys mohl vidět, co jsi svým útěkem způsobil, jistě bys neutekl.“

„Měl jsem se snad nechat přivázat jako vůl ke kruhu? To nám ani Krassus nedělal.“

„Co jsi dělal u Krassa?“

„Na stavbách. Krovy.“

„Hm. Tak dobře.“

Přicházejí na náměstí. Dnes je den trhu. Látky, koně, voňavky, holubi, sýr, bronzové předměty a sošky, květiny, sandály, spisy básníků a filozofů, olej, ryby — všechno, na co si vzpomeneš, poskytuje tržiště ve všech jakostech, barvách i cenách. V jižním cípu se koná trh na otroky: muži, ženy, dívky, černoši, Germáni, Galové, pohlední i škaredí, tupí i učení, všichni jsou na prodej. Je tady křik, kupující se handrkují, otrokáři lají. Páchne tu člověčinou, kyselým potem a teplými výpary.

„Sto sesterciů.“

„Ani nápad. Má křivou páteř.“

„S rovnou by stál sto padesát.“

„Tak si ho nech.“

Spartakus se zastavuje. Proudící dav do něho strká, smýká jím, podráží mu nohy. Ale on nemůže odtrhnout oči od otrokářských stánků. Jako kdyby viděl trh s lidmi poprvé. A vlastně si ho opravdu poprvé řádně všímá. Dříve, v městech, kterými prošel, se zastavil na tržišti pro kus sýra, pro sandály nebo pro lacinou tuniku. Otrokům nikdy nevěnoval pozornost, poněvadž v jeho životě bez domova pro ně nebylo místo. Až dnes. Teprve dnes se dívá doširoka otevřenýma očima na lidi vystavené k volné prohlídce a k prodeji. Mladé ženy a dívky jsou většinou nahé; jejich půvaby mají přivábit zlaté mince.

Na požádání se otáčejí a ukazují se ze všech stran. Dívají se netečně a tupě, ke všemu lhostejné, na všechno připravené. Muži mají na sobě jen pásnice; výraz jejich tváří se mísí s takřka neznatelným rysem bezmocné zlosti.

Sem prý chodí každý týden také Batiatus a doplňuje řady zabitých gladiátorů. Vybírá si ztepilé mladíky a zakládá tak gladiátorský dorost. Zavře je tam dolů, tam za mříže a do pavučin a do vlhka — a

potom jsou z nich ti, které vyvlekou na dlažbu nádvoří a mrskají je, když se někdo pokusí o útěk. Tak končí v Kapuji ti, kteří jsou mladí a silní.

A ti druzí? Ti slabší a starší? A ženy a dívky?

Z Jižní ulice je slyšet práskání bičů a rachot řetězů. Na náměstí míří dlouhá řada otroků, spojených řetězem. Je jich snad padesát, snad ještě víc. Sotva jdou. Je to čerstvá zásilka lidského zboží, přistála nedávno v některém přístavu, v Neapoli, v Kumách, v Misenu nebo možná i v Pompejích. Za každým desátým otrokem je dozorce a pohání je k rychlejší chůzi. Otroci jsou vyčerpaní dlouhou cestou, šli bez odpočinku a téměř bez jídla a bez pití, jen rány bičem jim dodávaly sílu. Mají žízeň, otvírají okoralá ústa a oči se jim toužebně stáčejí po nádobách s vínem u krajního stánku.

„Čí jsou to otroci?“ ptá se kdosi z lidí na tržišti.

„Klaudia Opulenta,“ odpovídá dozorce.

„Ten třetí zpředu se mi líbí. Zač by byl?“

„Přijdou na trh až příští týden. Včera v noci je teprve vylodili.“

Unavený, smutný průvod se bere dál, až zmizí za rohem Hrnčířské ulice.

Spartakus přistupuje k muži, který měl zájem *o toho třetího zpředu:*

„K čemu jsi potřeboval toho člověka?“

„Člověka? Kterého člověka?“

„Jak je teď vedli.“

„Toho otroka?' Na vinici. Včera mi jeden pošel na úžeh. A stejně jich mám málo.“

Gladiátor pokyvuje hlavou. Na vinici. Pošel na úžeh.

Tržiště vře dál, přelévá se, bublá, kypí a valí se v hlučných, pestrých a bohatých vlnách dál a dál po náměstí.

„Tak kolik? Teď už doopravdy,“ ozývá se od vedlejšího stánku.

„Tak tedy pětasedmdesát.“

„Tady jsou. Jak je stará?“

„Třiadvacet“

„To už je moc. Mladší nemáš?“

„Mám, tahle, té je osmnáct, ale ta neumí vázat.“

„A tahle umí vázat?“

„Koberce, pokrývky i rohože.“

Spartakus si prohlíží mladou ženu; zahaluje se do pláště a sestupuje po schůdkách k svému novému pánu. Na vázání koberců si ji tedy koupil...

„Hej ty! Chtěl bych něco... radši ženskou, ty jsou lacinější, nemusí nic umět, nějakou hodně lacinou, chci ji na růžové pole pro Fulvia.“

Spartakus náhle přidává do kroku. Stáčí se však na východ, tam, kde je Porta Romana, Římská brána, a nikoli k severu, kudy se jde do cirku.

Krixos ho tahá za tuniku. „Kam tam jdeš?“

„Pojď.“

„Máš přece teď cvičení.“

„Pojď.“

Krixos tedy jde.

Spartakus si představuje vinice, obrácené k slunci, růžová pole, zalitá horkem, vazačské dílny, prosycené pachem ovčí vlny — a v tom otroky. K tomu se přidružuje nedávná vzpomínka na mlýny za Kapuou, kde viděl špatně živené otroky, jak valí pod bičem obrovský mlýnský kámen. A jako poslední vidí strašný obraz dnešního rána ze školního nádvoří.

Touží vidět ještě víc, co nejvíc z rubu kapujského přepychu a blahobytného veselí. Chce se podívat zblízka na ty, které si zámožní kapujští občané odvedou z tržiště do polí, do dílen, na vinice.

Přicházejí do předměstské čtvrti, kde jsou jedna vedle druhé dílny vazačů koberců.

I zde jsou ulice rovné a pohledné, protože Kapua je nejlé-pe stavěné město v Itálii, ale dláždění je tu horší než ve vnitřním městě.

Mezi nízkými domky se batolí nahé usmolené děti, válejí se po rozpálené dlažbě, honí se v pomyjích, vylitých do ulice, nebo si hrají drápky s kamínky. Jsou pohublé a ve své hře nedětsky roztržité. Co chvíli sebou trhnou, úzkostlivě se rozhlédnou a plaše se vracejí ke hře, jako kdyby to bylo něco nedovoleného. Plavovlasá holčička tluče sukovitým polínkem do okraje kašny na rohu, ale jakmile spatří

Krixa a Spartaka, dává se na útěk, jenomže ve zmatku běží proti nim místo opačným směrem; očka jí mrkají jako dvě zaskočené myšky.

Spartakus ji zachytí. „Kam tak chvátáš?“

Maličká se dává do pláče.

„Pověz, kam sis namířila?“ Drží ji ve výši, třepe s ní a směje se na ni. „Řekni.“

„Pusť mě!“

„Vždyť já ti nic neudělám, neboj se, já jen bych chtěl vědět, kam chvátáš.“

„Pusť mě! Nebo tě uvidí maminka a bude křičet, já to nechci slyšet, pusť mě! Nech mě!“

Na prahu jednoho domku se objevila pobledlá žena, je dosud mladá, ale už vrásčitá, šat jí visí na ploché hrudi a u země odkrývá kloubovitý kotník. Přiskočí ke Spartakovi, vyrve mu dítě, stulí je na srdce, tiše s ním zmizí ve dveřích a prudce je za sebou přibouchne.

Spartakus jde za ní.

Ostatní děti se rázem rozprchly. Z nároží sice vykukuje jakási rozježená hlava, ale obezřetně a jen jedním okem. Křik a povykování ztichlo, ulice je v horku holá jak vysušená kost.

Spartakus otvírá dveře domku.

Je to jedna z vazačských dílen. Schoulené ženy a muži trpně uzavřených obličejů se tu krčí nad rámy napjaté osnovy a vplétají do ní pestrá vlákna vzoru. Je tu dusno, šero. Mastný pach.

„Jak dlouho trvá, než uvážete takový koberec?“

Hodnou chvíli neřekne nikdo nic. Tu a tam se po něm od práce skoulí nedůvěřivý pohled.

Vyzývavě krásná modř a červeň se pod rukama vazačů proplétá ve složitě úponkový vzor s členitými listy a zvoncovými květy.

„Dlouho,“ odpoví konečně tmavý zarostlý muž, zřejmě předák.

„Jak dlouho?“

Pokrčení rameny. „Moc dlouho.“

V koutě se popelí dvě průsvitná děcka a u nich stojí vystrašená plavovlasá holčička. Otroci, jejich otrocké ženy a otrocké děti. Krátký a vratký spánek. Nesvoboda.

„Kdo je váš pán?“

Spartakův hlas zní skřípavě, ale zvučně a přátelsky. Stojí v obdélníku dveří se schýlenou hlavou a skrčenými rameny, je příliš vysoký.

Matka plavovlasého děvčátka se na něho dívá pološíleným pohledem. Vedle ní pracuje trudovitý muž, napadený nemocí kampánských bradavic. Překousne nachové vlákno, vyplivne na udusanou hlínu podlahy otřepky vlny, které mu uvízly na jazyku, a řekne vyšeptalým hlasem:

„Vipsanius Makro.“

„Kde má dům, váš Vipsanius Makro?“

„V Lázeňské ulici.“

„Jaký má dům, váš Vipsanius Makro?“

Ticho.

„A kdo jsi vlastně ty, že nás tady vyslýcháš?“ ptá se ten s vyrážkou.

„A tropíš si posměch,“ dodá špatnou latinou matka plavovlasého děvčátka. „Posměch z našeho pána.“

Spartakus na to neřekne nic. Mají z pána strach. Bojí se, že k nim poslal někoho na výzvědy.

„Tuniku máš starou a vetchou, je na ní vidět slunce a déšť a nad kolenem asi psí zuby. Co se vyptáváš?“

„Jaký má dům, váš Vipsanius Makro?“ opakuje Spartakus.

„To víš, že má dům,“ odpoví váhavě zarostlý předák. „Slou-py z růžové žuly, hned ho poznáš, nejkrásnější dům v Lázeňské ulici.“

„Jak vypadá, váš Vipsanius Makro?“

„Dobře vypadá, není velký, ale co mu chybí na výšce...“ spustí předák.

„A byl včera na zápasech, váš Vipsanius Makro?“

„To se ví, že byl, hodil prý tomu novému, tomu Spartakovi, měšec zlaťáků. Vychvaloval prý ho ještě při večeři, moc nadšeně o něm mluvil.“

„Vyřiďte tomu svému Vipsaniovi Makronovi, že Spartakus na něho taky nezapomene a že ho co nejuctivěji pozdravuje. Nezapomeňte to vyřídit.“

Zabouchl dveře a jde dlouhými kroky dál vyprahlou ulicí, nasáklou sluncem, zamřížovanou krátkými, sytě modrými stí-• ny zdí a střech.

Rozložitý pořez Krixos se valí půl kroku za ním, černě se leskne, dupe, jako by ulicí procházel slon, a mlčky se diví. Nový pán v něm začíná vzbuzovat podiv, a to už je první krok k úctě a poslušenství. Jak se panovačně a drze vyptával. Jak nakvašeně rázuje Kapuou. Tenhle Spartakus je jiný a asi velmi zlý.

Přicházejí na kraj města. Nedaleko stojí východní brána, Porta Romana. Před ní se na návrší rozkládají vinice. Révy se pnou po kůlech nebo po mladých jilmech; čerstvá zeleň listoví osvěžuje parnem zarudlé a oslněné oči.

Na vinici se plahočí muži jako mravenci na obrovském mraveništi. Bosá chodidla se boří do prašné, suché, rozpálené půdy; na hlavě mají šišáky proti úžehu. Přivazují výhonky, přiřezávají zaschlé větve.

Otroci.

Nahoře na svahu se prochází dozorce s bičem. Někteří otroci mají na nohou železné kruhy, spojené tenkým, ale pevným, na krok dlouhým řetězem; chřestí při každém pohybu.

Spartakus se zastavuje. Krixos kobrtne a stane za ním jako vbitý do země.

„Čije to vinice?“

Otrok zdvihne rozplesklý nos od kůlu, nedůvěřivě se podívá po velitelsky řezavém hlasu a potká světle hnědé oči sluncem rozsvícené do zlatova.

„Gaia Kornelia je tahle vinice.“

„Gaius Kornelius — kdepak bydlí?“

„Nedaleko Jovovy brány.“

„Gaius Kornelius — jakýpak má dům?“

„Z numidského mramoru s širokým schodištěm a na tom schodišti stojí vavříny.“

„Gaius Kornelius — kolik má milenek?“

Rozpláclý nos otrokův se z té otázky ještě víc zkřivil, řetízek mezi nohama zděšeně zazvonil a nůžky v ruce několikrát zavrzaly do

prázdna. Polkl, přejel Spartaka hloubavým pohledem od sandálů k hustým vlasům a zpátky, prozíravě se rozhlédl, kde je dozorce, a huhňá:

„Prstů je jen dvacet — tak jak si to pamatovat?“

„Gaius Kornelius — byl včera v cirku?“

„Jak by ne.“

‚A kdes byl ty v tu dobu?“

„Tady se přece muselo mokřit. To vždycky večer. Ve dne by se to spařilo. Je moc horko.“

„Gaius Kornelius — dal něco Spartakovi, nevíš?“

„Spartakovi — to byl ten Batiatův? Dal. Řetěz s černým kamenem, povídalo se ráno v čeledníku.“

„Spartakus mu vzkazuje, že to má u něho schované — Gaius Kornelius.“

Kývá rukou na pozdrav a chce jít dál, když vtom se objeví dozorce. Pošlehává bičíkem do vzduchu.

„Co je to tady za zábavu? Jděte si svou cestou, vy dva, a nezdržujte tady.“

Bičík kreslí zákruty a závity vzduchem, mrská sebou, svíjí se a práská.

Spartaka jako kdyby očaroval: nemůže z mrštného koženého hádku spustit oči, sleduje jeho vláčné švihy, dívá se na širokou ruku, jak jím pohrává a krouží, do spánků mu zvolna stoupá červeň, zřítelnice se mu temní, potahují se skelnou

mázdrou, prsty se bezděčně svírají v pěst a tělo se přikrčuje jako ke skoku, kožený řemínek tancuje a třepetá se, slunce pálí do hlavy, zlatý řetěz s onyxem mi hodil Gaius Kornelius, útlý hádek se vlní, svinuje se a rozmotává, hrdlo se stahuje, na zápasech byl, mramorový palác s vavříny na schodech má, kolem uší začíná vířit a kolotat prázdnota, bičík pleská a sviští vzduchem a oči ho sledují, nemohou se odtrhnout, za chvíli ten hádek sjede po zádech některého vinaře a uštkne, vždycky jen uštkne, protože vinice náleží Korneliovi a Kornelius má nesčíslně milenek, proč by neměl, patří mu dům s vavříny, bičík sjede a dopadne a pokoří a zanechá pruh krvavé podlitiny, otroku, jsi majetkem Gaia Kornelia...

Spartakus se vymrští. Skočí po dozorci. Vyškubne mu bič. Urve řemínek od rukojeti. Rukojeť zlomí, hodí na zem a zašlápne do prsti. Řemínek napne oběma rukama, trhne jím a přervaný upustí.

Užaslému dozorci se zdvořile ukloní a seskočí zpátky na cestu.

„Jdeme," kývne na Krixa a čapím krokem míří k Římské bráně.

Dozorce za nimi láteří, ale neodváží se napadnout dva svalnaté obry.

Krixos přešlapuje, chtěl by promluvit, ale neví, jak do toho. Nikdy by nepředpokládal, že bude mít takového pána. Bič. Zlomil a pošlapal bič. Kdo to kdy viděl? A dozorce nemohl nic dělat. Vůbec nic. Jen nadával. Neopovážil se víc. Neodvážil se vztáhnout ruku na mého pána. A můj pán se mu poklonil — jak se mu poklonil! Tak by se asi poklonil imperátoro-vi. Bylo to uctivé. A bylo to drzé, hlavně to bylo neobyčejně drzé.

Blíží se k růžovým polím.

Po krajině se rozlévá přeslazená, kořeněná vůně. Rozlehlá pole bohatých květů se táhnou až k obzoru, k hoře zvané Tifata; na jejím vrcholu se bělá chrám bohyně Diany. Ranním žárem se plně rozvily růže, stolisté, světle i tmavě nachové; vydechují klidnou, až línou a malátnou vůni. Mezi keři stojí

muži a ženy s dětmi, otrhávají květy a házejí je do velikých proutěných košů. Jiní sedí na úzkých stoličkách, vybírají květy z košů, otrhávají jednotlivé plátky a sypou je do jiných košů. Oškubané semeníky s tyčinkami odhazují kolem. Opodál je neveliký rybník; z něho nabírají muži vodu a rozlévají ji na keře, až dolů pod větve a ke kořenům, aby se listy a poupata nespařily.

Otroci. Zase otroci.

Stovky se jich tu den co den vleče růžovým lánem, ať je horko, ať je deštivo, ať půda pálí nebo ať se lepí blátivými obaly na chodidla, týdny a měsíce a roky se plouží řadami růžových keřů a přistřihují, zalévají, roubují, řízkují, otrhávají a okopávají trnité rostliny.

Davy otroků se plazí úpalem a ošetřují pěstěné šlahouny, v nečase i v bouři je obskakují, a pár boháčů si jimi pak vystele jídelnu; jeden večer se s nimi potěší a zrána je vymetou na smetiště. Zástupy otroků se namáhají, aby se několik hebkých krásek mohlo navonět v

podpaží, vůně vyčichne, ale práce otroků zůstává a trvá, vtiskla se do rysů jejich tváří, opakuje se znovu a znovu od svítání do setmění.

Dozorci s biči lelkují mezi nimi, a běda, kdyby někdo chtěl na chvíli polevit, běda, kdyby někdo únavou a vedrem na vteřinku zdříml.

Spartakus se shýbl a ulomil dlouhou růžovou větev. Otrhává květy a poupata.

„Komu patří ta pole?“

Hlas z řady otroků mu odpoví:

„Sextovi Fulviovi.“

Spartakus oškubává listy.

„Sextus Fulvius bydlí v Kapuji?“

„Ano. Na jižním cípu Seplasie. Má tam dům.“

„Mramorový? Se zahradami?“

„Tak. A s vlastními lázněmi. Do těch lázní si zve hosty. Mladé kluky, rozumí se.“

Spartakus orval z větve všechny listy. V ruce mu trčí holý trnitý prut, dlouhý, silný a pružný.

Kosmatý dohlížitel se výhrůžné blíží rozkvetlou řádkou k cestě.

Otrok louskne očima po Spartakově šlahounu. „Zahoď to. Ať to nevidí.“

Gladiátor jako kdyby neslyšel. „Sextus Fulvius si potrpí na chlapečky? Vida. To byl jistě na včerejších zápasech, tam bylo chlapečků ... Tam se nestačil dívat.“

Krixos tuší bouři. Dozorce se omrzele škeří, došel už skoro až k nim.

„Samo sebou že byl na zápasech.“

„Jak se mu líbil ten nový, ten Spartakus?“

„Říkal, že by ho chtěl mít za lázeňského.“

„Jenže Spartakus už není žádný chlapeček. Je to zralý mužský.“

„To já nevím, já jsem ho neviděl, ale pán říkal, že se mu líbí.“

„Copak mu dal, nevíš? Měšec? Zlatý řetěz s drahokamem?“

„Prý mu hodil olivový věneček.“

„Aspoň má vkus, ten Sextus Fulvius.“

Dozorce si založil ruce v bok.

„Chlape drzá, kdo ti dovolil rvát tady růže.“

Spartakus přeskakuje škarpu a ocitá se u dvou obrovských košů, napěchovaných už otrhanými, jednotlivými květními plátky.

„A co teprve kdo mi dovolil tohle.“

Každou rukou pozvedá jeden koš, naklání je ve výši a stojí v záplavě vonných lupínků; prší mu do vlasů, po rukou, po prsou, po nohou. Odhazuje koše, uskakuje před dozorcem a kopanci převrací nejbližší nůše.

S křikem sem spěchají dva další dozorci.

Ženy zděšeně křičí, děti se jim choulí do sukní, muži ustávají v práci a užasle pozorují rozzlobeného kolosa, jak zadu-pává do prachu růžové květy a velké koše odkopává jako hadrové míče.

Dozorcův bič dopadl Spartakovi na lýtka.

V mžiku se obrátil a šlehl chlapa trnitým prutem doprostřed obličeje.

Druzí dva dohlížitelé uchopili Spartaka za ruce. Povalili ho do růží.

Je tu však Krixos. Jediným skokem se vrhá mezi ně a jako rozzuřený býk bije kolem sebe. Hlína a růže vyletují do výšky, pět těl supí a zmítá se po zemi, Spartakova trnitá metla švihá hlava nehlava.

Z druhého konce pláně sem chvátají tři jiní dohlížitelé s biči a důtkami.

Je třeba vyřídit první dva dříve, než sem doběhnou ti tři další.

„Pomozte! Zvířata! Pomozte přece!“ křičí chlupatý dozorce na otroky.

Nikdo z nich se ani nehne.

Krixos se zmocnil jednoho biče. Švihá jím napravo nalevo. Uzlovitý řemínek se zasekává do vypasených těl dozorců. Spartakus chraptí zlostí a nepříčetně šlehá prutem srstnatého pohůnka do zkrvavené tváře.

„Růže! Tady máš taky růže. Voní ti? Chladí tě? Růže! Má i tuhle podobu. Tu neznáš? Taky příjemná do nosu, co? Při-voft si!“

Odvrací se, zvedne opět jeden koš a hodí ho do rybníčka. Květy plavou po hladině, jako malé člunky se kolébají na soustředných

kruzích, které košík ve vodě vykreslil. Jen plavte, smrduté, neřestné růže. Na Krassově rybníce jste včera taky plavaly.

Zblunknutí.

Voda se při břehu rozevřela a hned zase splynula do rozvlněných kol. To Krixos povalil do vody dalšího z dohlížitelů. Jeho hlava se vzápětí vynořuje a ústa vyplivují doušek kalné špíny s růžovými plátky.

Poslední dva se marně snaží zdolat rozběsněné gladiátory. Jejich biče ve chvilce letí doprostřed rybníka a po tělech jim dupou podrážky okovaných sandálů.

Krixos se rozhlédne po zpustošených keřích, protáhne se, vysmrká několik kapek krve a prohodí přes rameno na svého pána:

„Nestačilo by to?“

„Hm,“ na to Spartakus a zamyšleně pozoruje svůj zlomený prut

Odcházejí. Někteří otroci se uchechtávají, jiní se strachem čekají, co se stane, až se dozorci seberou.

Spartakus si dlaněmi rovná vlasy.

„Řekněte Sextovi Fulviovi, že bylo Spartakovi líto, že se tu s ním nesetkal. Byl by mu rád poděkoval za olivový věneček.“

Mlčky jdou zpátky ke Kapuji.

Za branou se Krixos ptá: „Co budeme dělat dál? Kam jdeme teď?“

Spartakus odpoví: „Domů.“

A tak se Krixos stáčí Albánskou ulicí k severu. Jdou domů. Do amfiteátru. Do gladiátorské školy.

Dvě výtržnosti za jedno odpoledne. V odvetu jen naražený nos. Pánovi se nestalo nic. Slušná práce. Však jsou taky dva nejsilnější muži Itálie. Spartakus a Krixos. Pán a otrok. Hrome, to je přece pán. Za takového do ohně a do vody a do podsvětí a všude. Ale co ho to posedlo? Zdál se klidný, takový, kterého nic nerozzlobí. A najednou — tumáš. Chytne ho to, zrudne jako Krassus, pod nosem se mu vyhloubí vráska, oči se mu tak divně bíle či zeleně nebo jak rozsvítí a začne řádit. Cení zuby, syčí a mlátí kolem sebe. A pro nic za nic, když se to vezme. Kdo mu co udělal. Tu růži přece trhat nemusel, to měl dozorce pravdu. A on mu ještě do toho jeho voňavého chrástu

skočí rovnýma nohama. Ale líbilo se mi to. Moc se mi to líbilo. A ten dohlížitel v rybníce!

Krixos se hlasitě zasměje.

A teď zase vedle mne jde vyváženým krokem, klid sám. Tváří se nevinně jako nemluvně. Kdo by řekl, že ještě před chvílí tomu chlapovi mrskal trním po hubě. To je podivín. Včera mě mohl zabít, a místo toho si mě z arény vedl jako nevěstu. Dneska mě koupí, neví vůbec, kde jsem, a pak mě vezme na procházku místo na cvičení. Dobrá. Byla by z toho nepříjemnost, i kdyby to byla jen obyčejná procházka. Natož tohle. Ještě nechá všude vzkaz, aby každý věděl, že to spískal Spartakus. Z toho bude notná polízanice. Gaius Kornelius z vinice si bude stěžovat. Růžový Sextus Fulvius taky. A ten třetí, ten... Vipsanius Makro se asi připojí, i když tam ještě k žádné půtce nedošlo. Jak se z toho chce Spartakus dostat. Kdybych do toho měl co mluvit, byl bych mu tou radou, aby zmizel z Kapuy. Je svobodný, tak co. Ať zmizí. Šel bych s ním. Jenomže já jsem jen jeho otrok, musím držet hubu a nechat si rady.

„Načpak myslíš, Krixe?“

„Na znamení.“

„Cože?“

„Jestli je lip utéct hned, nebo až jestli přijde božské znamení.“

„Myslíš, že to stojí za to?“

Ulice jsou poloprázdné. Blíží se k poledni, vedro znenáhla dosahuje vrcholu. Lidé se stahují do chladnějších síní a do stinných sloupoví. Chystají se k polednímu jídlu. Na římsách vrkají holubi. Na rohu proběhla mourovatá kočka. Zbloudilý pes se probírá ve zbytcích jídla ze včerejší hostiny; válejí se pod přístěnkem starého domu a začínají pronikavě páchnout. Usadily se na nich povlaky černých much a vos.

Spartakus jde zachmuřen. V chřípí mu uvízla růžová vůně, stoupá mu do hlavy a dráždí ho k zlosti. Otroci. Samí otroci. Kapua je plná otroků. Nesvobodných tvorů s řetězem mezi kotníky, vyplašených žen s očima smutnýma jako mrtvé květy a podvyživených dětí se spečenými vlásky a špínou za nehty. Tisíce otroků v dílnách vazačů koberců, na vinicích, v palácích, ve stájích, ve voňavkářstvích, na

růžových polích, v mlýnech, v lesích. Tisíce otroků na několik desítek pánů v mramorových palácích s žulovými sloupy a vavřínovým loubím. Několik Vipsaniů, Fulviů a Korneliů s dalekosáhlým rodokmenem zazobaných pradědečků a jejich čistotně předoucích manželek. V Římě je tomu právě tak. Hrst Liciniů Krassů, Aemiliů Lepidů, Antoniů, Pompejů a Liviů — zástupy jejich tkalců, sluhů, lazebníků, kuchařek, loutnistek, zahradníků, vyšívaček a zemědělců, zedníků a tesařů a komorných a vychovatelů a písařů, nespočítáš je a neznáš ani jména jejich služeb a prací a plahočení. A stejně tak ve Spoletiu, v Marubiu, v Lucerii, v přístavech Ostii, Tarentu, v Picenu, v Antiu, v Misenu.

Celá Itálie je úlem otrockých včel a panských trubců, ale včel je nekonečně víc.

Kdyby se všichni kapujští chudí, všichni římští gladiátoři a ostijští přístavní dělníci a misenští galejníci a tarentští veslaři, všichni pompejští kočí a lucerští zemědělci spojili a sjednotili proti oněm Makronům a Fulviům a Krassům, kdyby strhli pouta a odhodili poníženost a vystrašenost, kdyby se spojili v jedno obrovské vojsko Spravedlnosti a Svobody, kdyby všichni vyrvali dozorcům důtky a obrátili je na svoje utlačovatele, změnila by se Itálie v pohřebiště starých, zpohodlnělých rodů s býčími šíjemi a kučeravými lebkami a rozkvetly by na ní nové, zdravou krví červené výhonky svobodných, pracovitých lidí, lidí, nikoli už otroků s pouty a řetězy.

Není moci na světě, která by přemohla sjednocenou, horoucí touhu po svobodě. Není moci na světě, která by umlčela její vítězný jásot.

„Co říkáš?“

Spartakus myslí bezmála nahlas.

„Touhu po svobodě, říkám. Jásot, říkám. Vítězný jásot, Kri-xe.“

‚A to je co?“

„Kdyby se do toho všichni dali.“

„Pročpak ne. Ale sotva jsme sem přišli. Jakživ jsem nebyl bez pána.“

‚A proč tě uvěznili?“

„To nic nevadí. Hlavně aby bylo to znamení.“

Spartakus bezděčně přidává do kroku. Tváře mu hoří. Opakuje si slova, která mu tanula na mysli, když jel ráno s Arénou pro Krixa:

Stačí, aby se jediná jiskřička rozhořela jasnějším plamenem, a vznítí všechny bašty, jsme nebezpečná hořlavina, dejte si pozor na tu nepatrnou jiskřičku, ve mně už vyšlehla a mnozí mně podobní by šli za jejím světlem.

Šli by, šli, všichni by šli, všichni touží po svobodě, ale bojí se jí, protože ji neznají. Kdyby jí okusili... Šli by, všichni by šli, jako šel Krixos, bez pobídky šel a bil dozorce.

Blíží se k amfiteátru. Gladiátoři jsou už jistě po obědě. Svobodní se asi chystají do města. Ybikus za ženskými, Oino-maos za pannami, Xerxes na víno, Diomedes si půjde zahrát v kostky do krčmy U kojence. To je vyhlášený zapadák. Rvačka každý den.

Pomalu se budou trousit k městu. Spartakus se podivuje, že dosud nikoho nepotkali: ani Oinomaa s načesanou dlouhou kšticí, ani kulhavého Lykaonta s velkolepým plnovousem. Cože se ještě nevypravili? Koná se snad mimořádné cvičení dnes také odpoledne?

Před bránou amfiteátru stojí v několika řadách vozy. Koně jsou vypřaženi, ale podél vozů přechází hlídka. Neznámá hlídka, cizí muži.

„Máme tam vojsko. To jsou přece vojenské vozy," podivuje se Krixos.

Spartakus mlčky přikývne. Stalo se něco? Vojenské vozy před cirkem? To znamená, že vojenská posádka je uvnitř ve škole. Pročpak k nám asi přijeli.

„Jak dlouho už tady jsou?" ptá se Krixos.

„Nevím. Tady asi něco začalo," řekne Spartakus.

„To jsme přece věděli, že to takhle nezůstane navěky. Až z toho dostávám závrať, když si to představím."

„Co jsi věděl? Nic jsi nevěděl. Nikdo ještě nic nevíme. Stáhni si tuniku, Krixe, moc ti toho kouká."

„Kouká mi to hlavní. Ať si mě nikdo nežádá. Kapouni se neperou."

Jakmile vstoupili do brány, zakvílel roh. Čtyři vojáci přiskočili ke Spartakovi. V okně své pracovny se objevil Lentu-lus Batiatus.

„Porušils kázeň, Spartaku. Proto budeš potrestán,“ poučuje ho opatrně z okna.

Spartakus mhouří oči sluncem a trochu i překvapením. Vojáci mu nasazují pouta. Nevzpírá se.

Krixos se na vojáky vrhá. Prvního srazil pěstí.

„Nech je. Slyšels, Krixe. Nech toho.“

Spartakův obličej je posupný a panovačný. Krixos nerozhodně stojí. Pán poroučí, nutno poslechnout. Krčí rameny a pokouší se namítat:

„Proč mi to nechceš dovolit?“

jeho hlas přerušuje mohutné mručení a temný, zlověstný šepot. Ozve se táhlé, pronikavé písknutí.

Ze všech dveří školy, ze všech stájí, ze zbrojnice a zásobáren a skladišť se vynořují postavy gladiátorů, vylézají jako hmyz z podzemních děr a pomalu a hrozivě naplňují nádvoří. Beze slova, bez výkřiku, jen s hukotem a mručením pevně stisknutých rtů.

Je mezi nimi i načesaný Oinomaos, proto jsem tě nepotkal na cestě do města, ty jsi doma a čekal jsi, na mne jsi čekal, a tuhle se kolébá pupkatý Ybikus a utahuje si významným posunkem řemen v pase, a zde Diomedes, nešel hrát v kostky ke Kojenci, zůstal doma a čekal na Spartaka, všichni čekali a dočkali se, tušili, že se na mne něco chystá a chtěli být při tom.

Zaplavují rozsáhlé nádvoří tmavým, pomalým proudem, jako kdyby se ze stran do středu rozlévala žhavá sopečná láva nebo husté, kalné bahno.

Batiatus překvapeně ustupuje od okna. Pociťuje uspokojení a úlevu, že rychle poslal pro vojenskou posilu; tušil, že něco není v pořádku, zná je už, tu svoji sebranku.

„Co to znamená! Rozchod! Okamžitě rozchod!“ křičí z okna prvního patra do nádvoří.

Nikdo ho neposlouchá, láva lidských těl teče zvolna, ale neúprosně do středu, už jen malý kruh zůstává volný a v něm stojí Spartakus s pouty na rukou, čtyři bledí vojáci a rudý Krixos.

„Co to děláte. Co to děláte?“ naříká jeden ze čtyř vojáků.

„Teď jsme tady uvízli,“ řekne druhý.

„Zaplatí nám někdo za tohle?“

„Skočí na nás, už na nás skočí.“

„Jděte pryč!“

„Teď sami vidíte, co z toho pochází,“ vysmívá se Krixos.

Láva se zastavila.

„Všecky vás vsadím do vězení! To je hromadné porušení kázně!“ řve Batiatus a hlas mu přeskakuje.

Chvilku je ticho, hrozivě podbarvené temným hučením davu. Náhle ticho rozseknou dva kovové hlasy, Kastorův a Pollukův:

„To není porušení kázně!“

„To je vzpoura!“

Do Batiatova okna letí dva kameny.

Nové výkřiky a nové hlasy vyšlehují nad vzdutou hladinu tichého reptání:

„Pusť Spartaka!“

„Táhněte, odkud jste přišli.“

„Máte to jenom kousek.“

„Pošli pryč vojáky, Batiate!“

„Na tohle my nepřistoupíme.“

„Na Batiata!“

„Jdeme na něj!“

‚Ať to ví celá Kapua.“

Ale Spartakus zvedá do výše spoutané ruce, rozhlíží se po gladiátorech, snaží se podívat do očí každému z nich, ale není to možné, je jich hustý dav, natlačený do nádvoří, a ještě nejsou všichni, ostatní zůstali v chodbách a odtud je slyšet jejich výkřiky. Dívá se tedy na hladinu jejich tmavovlasých hlav, na hladinu ve výši svých ramenou, drží ruce ve výši, jako je držel ve výši včera při jízdě kolem arény, jenomže včera to byly ruce vítězné, a dnes jsou to ruce spoutané, drží je ve výši, dívá se upřeně a úpěnlivě do sterých tváří svých druhů, je tady vojsko, zklidněte se, teď není dobrá chvíle, čekejte na moje znamení, ale teď poslechněte, poslechněte

mne, Spartaka, a ne Batiata, oba nyní chceme totéž, ale já vám radím, já vás prosím, rozejděte se a vyčkejte, naše chvíle se odloupne z hory času jako písečné zrnko ze skály, ale ta chvíle ještě

neuzrála, nedejte se strhnout k nepředloženosti, rozejděte se v klidu a pokoji, prosím vás o to, moji druhové, přátelé, bratři, prosím vás o to pro vás samotné...

Výraz jeho obličeje a naléhavost pohledu na zástupy zapůsobily.

„Nemáme toho spíš nechat?“ ozve se Krixos.

„To stačí. Spartakus to asi nechce.“

„jednou se s tím vypořádat musíme.“

„Něco se s tím dělat musí.“

„Mlč, nikdo nás nevolal. Počkáme.“

„Zůstaneme na dvoře. Ale mlčte už.“

Teprve když nastalo naprosté, chladné ticho, jako ve zšeřelém chrámu, řekne Spartakus téměř šeptem, klidně a zvolna:

„Neztrácejte čas, já si trest zasloužím. Neberte se o mne. Kázeň jsem porušil, to je pravda. Až jindy, až budeme mít pravdu my. Rozejděte se. Batiatus za to jistě propustí vojsko.“

Obrací se k vojákům a dodává:

„Nemusíte mě držet. Neuteču. Půjdeme, ne? Trochu se to tu dneska rozhýbalo, ale já si myslím, že to nevadí, to přejde. Hlavně že nic nepodpálili. Kam mě zavřete?“

Jeho hlas dozněl.

Chvíli se po něm ve vzduchu zachvívá sebevědomý výsměch. Pak se zástupy gladiátorů mlčky stahují zpátky se skloněnými hlavami a zaťatými pěstmi.

Spartakus se musí hluboko sklonit, aby prošel železnými vrátky vězení.

Gnaeus Lentulus Batiatus ještě stojí v okně. Pak se náhle rozhodne a zvolá do nádvoří na velitele vojenského oddílu:

„Můžete odjet.“

„Odjet? Vždyť se to tu vaří. Vevnitř je neudržíš.“

„Už vás nepotřebuju. Můžete odjet,“ opakuje Batiatus.

Velitel se dívá nahoru do okna s otevřenými ústy. Nechápe. Náhle, z ničeho nic, před sebou v duchu vidí Spartakovy oči.

„Budeš mít štěstí, když nepřijdeš o život, Batiate. Nemáme tedy zůstat?“

„Nikdo se vlastně ani nepohnul, jen jeďte.“

Velitel hvízdl na své vojáky.
Pochopil.

5/ PRONTOS

Západ se třpytí zlatem. Sluneční kotouč není vidět pro husté třepení mraků; mraky prosycuje jeho světlo, že se oslnivě blyští jako z ryzího zlata. Útržky oblohy mezi oblaky se chvějí rozprášeným stříbrem; nad městem se stříbřitý opar přetavuje v chuchvalce myší šedi a na východě se šeď mění v zelenavou čerň. Podivný západ, přepychový a zlatý jako sama Kapua.

Podivný západ, myslí si velekněz Prontos. Po takovém zpravidla prší. Bylo by dobře.

Kovově měňavá nádhera oblohy ho však nezaujme nadlouho. Vrací se do svých myšlenek.

Prožil perné odpoledne. V jeho pracovně se takřka netrhly dveře: samá návštěva, samá žaloba, samá stížnost. Chtěl by mít ve svém věku už klid.

Jako první přišli Vipsanius Makro a Gaius Kornelius. Setkali se u brány, a tak k němu vstoupili společně. Nejprve se ve dveřích zablýskala zlatá spona, pod sponou se zavlnily záhyby bělostného hedvábí, nad sponou se zakýval třpytivý řetěz — to vše na ohromném břiše — a byl to Vipsanius. Za ním dlouhé hubené nohy v červených sandálech, nohy, nekonečné snědé nohy bez jediného chloupku, a nahoře, až příliš nahoře žlutavá tunika, tak kratinká a podkasaná, že člověk trnul, co kdyby zavál vítr — a to byl švihák Kornelius.

Zdvořilostní slova zkrátili na nejmenší míru a pak se zuřivě zakousli do účelu své návštěvy.

Vipsanius: „Gladiátor Spartakus ztropil výtržnost, Pronte. Gladiátor.“

Kornelius: „Už jsi o tom slyšel?“

Velekněz poposedl a zapřel se o opěradlo křesla. Nepatrně pobledl.

Vipsanius: „V mých vazačských dílnách nemá co dělat žádný gladiátor.“

Kornelius: „Je pravda, že kolem vinice může jít každý, ale záleží na tom, co tam dělá.“

Prontos ani nedýchá. Začíná mu hučet v uších, zmocňuje se ho strach, děs, přímá stěna pracovny před ním ustupuje, na prsou se mu usadil kus skály, začíná ho pálit rozžhavený čas.

Vipsanius: „Báli se promluvit, dokud nezajde za roh, ten Spartakus.“

Kornelius: „Člověk nemusí říkat všechno, co ví. Co o tom Spartakovi říká Vipsanius, to stačí.“

Velekněz se propadá a vynořuje, jméno Spartakus mu buší do spánku jako kladivo, obludné srdce obětovaného zvířete a do útrob rozlitá žluč...

Vipsanius: „Štval moje otroky proti mně.“

Kornelius: „Dal mi vzkázat, že mě pozdravuje, takový gladiátor. Zničil a rozdupal mému dozorci bič. Žádám pochopitelně náhradu.“

Vipsanius: „Postarej se, Pronte, aby byl potrestán. Nemůže mezi lidmi chodit jen tak.“

Kornelius: „Jsi velekněz, Pronte. Zařiď to. Je to nebezpečný člověk.“

Vipsanius: „Tvých slov každý uposlechne. Všichni si tě váží.“

Kornelius: „Tvými příkazy se bude každý řídit.“

Mlhy se rozestoupily, velekněz opět sedí ve své pracovně a před sebou má dva nepříjemné muže, kteří se mu oškliví už napohled.

„Znám svoje povinnosti, přátelé, a vždycky jsem jim uměl dostát,“ odpoví pomalu a suše. „Moji sluhové vám ukáží cestu zpátky zahradou, děkuji vám, že jste mě navštívili. Buď zdráv, Vipsanie, i ty, Kornelie.“

Když velekněz osaměl, znechuceně usedl ke knize Platónovy filozofie, aby přišel na jiné myšlenky. Namátkou rozvinul svitek u konce a četl:

... pevně stojí jedině tato myšlenka: máme se více stříci, abychom nečinili bezpráví, než abychom je nesnášeli, a muž se má nade všechno více přičiňovat ne o to, aby se zdál dobrý, nýbrž aby byl

dobrý, a to i v soukromém i ve veřejném životě; jestliže pak se stane, že je někdo v něčem zlý, má býti trestán, a to je druhé dobro — první je býti spravedliv — totiž trestem platit pokutu a tak se stávati spravedlivým; máme se vyhýbali všemu lahodění, ať jde o nás samy nebo o ostatní, o málo lidí i o množství; a rétoriky a veškerého jiného jednání jest takto užívat vždy k spravedlivému účelu...

A tu přišel sluha ohlásit Sexta Fulvia.

Prontos odložil knihu rozmrzen. Věděl, s čím Fulvius přichází. Město je plné Spartakových kousků: zlomil bič Korneliovu dozorci na vinici a na růžovém poli Sexta Fulvia způsobil téměř nenahraditelnou škodu a pobil se svým druhem pět dozorců. Jedni, ti, kteří mají o několik měšců méně a závidí oběma postiženým, ti si mnou ruce zavilým uspokojením; druzí, jejich příbuzní, přátelé a stoupenci zatínají pěsti. Ka-pua se rozdělila na dva tábory. Včera si libovali spartakovci. Dnes jásají jejich protivníci. Rozkřiklo se totiž, že ho Batiatus ještě včera odpoledne uvěznil. Za porušení kázně. Městem jdou hlasy, které žádají, aby byl uvržen do žaláře znovu, jakmile ho Batiatus pustí. Za veřejné násilí. A Prontos, představitel nejvyšších mravních hodnot, prostředník mezi bohy a lidmi, má svým slovem dopomoci k potrestání provinilce.

Jenomže velekněz váhá. Je starý, učený a života znalý muž. Pozná jádro člověka, jakmile se na něho podívá. Viděl Spartaka při zápase, viděl jeho tvář, jak se usmívá na křičící davy, a poznal, že je to tvář ohnivého člověka; viděl, jak pozvedl Krixa z písku, místo aby ho zabil, a poznal, že je to muž silný, dovede-li se za své přesvědčení postavit desetitisícovým zástupům; viděl, jak odmítl přímý rozkaz Krassův, když poslal sluhu do zápasiště s výslovným nařízením, aby Krixa usmrtil, a po znal, že je to muž hrdý, jestliže se nesklonil pod příkazem tak mocného pána; a konečně viděl, jak se v Krassově hodovně snažil vyjít v dobrém s podnapilým hostitelem, a poznal, že je i muž mírný a shovívavý. Jestliže se tedy tento muž, tak vyrovnaný a přímý, veřejně postavil proti Vipsaniovi, Korneliovi a Fulviovi, měl k tomu zajisté velmi závažné a spravedlivé důvody — a já proti němu nemohu vystoupit, aniž tyto důvody znám a mohu posoudit jejich oprávněnost.

Prontos se snažil sám sobě rozumově zdůvodnit, k čemu ho hnalo nezadržitelné citové nutkání a rozechvění vidiny.

Očekával Fulvia s nevolí.

Další nelibost se ho zmocnila, když k němu Fulvius vstoupil. Vyhlášený lukostřelec Fulvius vešel totiž do jeho pracovny ustrojen jako na cvičiště: vysoké okované sandály, vlasy stažené stuhou, na levém předloktí kožená chránítka, za pasem toulec se šípy a v ruce luk.

„Zmýlil ses, mladíku," řekl mu velekněz na uvítanou, „v mém domě cvičiště není. Musíš se obrátit na některého ze svých blízce důvěrných mladých přátel, nikoli na starého velekněze."

„Přišel jsem tě o něco požádat, pane," zaraženě odpověděl Sextus Fulvius.

„Pak odlož, prosím, svou výzbroj v chodbě."

Fulvius zahanbeně, ale mrzutě uposlechl.

„Já vím, proč jsi přišel. Abych se postaral o uvěznění gladiátora Spartaka. Nuže: snad je ti známo, Fulvie, že Spartakus v žaláři už je."

„Ano, ale pro porušení školní kázně. To ty víš také. Jenže celé město —"

„Kdo je celé město, Fulvie? Snad ty a Kornelius a Vipsanius a vaši příbuzní?"

„Zdá se, pane, že jsi proti nám."

„Zdá se jedině to, mladíku, že chci být spravedlivý. Musel bych vyslechnout i Spartaka."

„Vyslechni si ho tedy."

„Nemám na tom zájem."

Fulvius se prohrábl v hustých světle hnědých vlasech, pohlédl na špičku svých opánků a — jako kdyby mu ukopané špičky vnukly novou myšlenku — pokročil blíž k starému veleknězi.

„Utrpěli jsme bezpráví, pane, a proti tomu je přece třeba zakročit."

Prontos poklepl prsty na svitek, který právě četl: „Platón píše: *máme se více stříci, abychom nečinili bezpráví, než abychom je nesnášeli.*"

„Nečiním nikomu bezpráví.“

„To by se teprve zjistilo, kdyby mohli promluvit vaši sluhové a otroci. S dozorci mých služebníků se nikdo do rozporu nedostal — a proč, Fulvie? Protože nemám dohlížitele s bičem, nemyslíš?“

Mladý muž nepřišel do rozpaků. „Je všeobecně známo, pane, jak jsi dobrý, a právě proto se na tebe obracíme. Tvoje dobrota -“

„Dovol mi, abych tě přerušil opět Platónem: *máme se vyhýbat všemu lahodění...* Uspoř si tedy slova o mé dobrotě. I toto píše Platón: *muž se má nade všecko více pfičiňovat ne o to, aby se zdál dobrým, nýbrž aby byl dobrý.* Nuže, kdybych se chtěl dobrým toliko zdát, vyhověl bych vaší žádosti, ale protože skutečně chci dobrým být, nebudu v této věci proti onomu gladiátorovi zasahovat. Ostatně mi to ani nepřísluší. Nespadá to do mé pravomoci a do mého úřadu. Jsem velekněz, nejsem velitel.“

„Ale požíváš důvěry a vážnosti všeho občanstva, a proto se obracíme na tebe.“

„Nechci o tuto důvěru a vážnost přijít, a proto vás odmítám. Přísluší to soudci, senátu, kapujskému prefektu. Můžete si vybrat.“

Fulvius se nechtěl nechat odbýt. „Žádáme tě právě, aby ses na tyto úřady obrátil ty naším jménem, protože je známo jak tvoje řečnické umění, tak i tvoje obratné jednání ve všech choulostivých věcech —“

„Promiň mi, že se znovu dokládám Platónem: *rétoriky a veškerého jiného jednání jest užívat vždy k spravedlivému účelu,* píše. Nepovažuji tento váš účel za spravedlivý, a proto

ještě jednou a co nejrozhodněji odmítám a končím o tom rozpravu, Fulvie.“

„Pak ovšem, pane, tady —“

„— nemáš co pohledávat. Buď zdráv a přeji mnoho zdaru ve střelbě.“

S takovou tedy odešel Sextus Fulvius.

Po jeho odchodu se velekněz zachmuřil ještě víc.

Prontův palác stojí při okraji posvátného háje, na úbočí kapitolského svahu; na vrcholu svahu se tyčí chrám Jovův, chrám

nejvyššího z bohů. Kapitolský pahorek se vypíná v jižní části Kapuy. Palác obklopují terasovité zahrady, horce voňavé jižním listím.

Několik kněží z Říma a s nimi dvě Vestiny panny se těší v těchto dnech z velekněžova pohostinství; přijeli z Říma na kapujské oslavy Flóřiných dnů a Prontos je pozval, aby bydlili v jeho výstavném, prostorném domě a pookřáli v jeho zahradách.

Římští hosté nazítří už odjedou. Až dnes vyvstanou první hvězdy, zahájí velekněz hostinu na rozloučenou. Jídelnu otro-kyně už vyzdobily a v kuchyni se čile vaří, peče, dusí, smaží, tluče ve hmoždíři, strouhá, krouhá a krájí.

Velekněz však přechází na terase pracovny a nehledí si příprav k hodům, nehledí si ani hostí: nechává je o samotě v rozlehlých zahradách, a kdykoli na své nekonečné obchůzce terasou spatří dole mezi záhony některého z nich, rychle ustoupí do pozadí, nebo se skryje za sloup; nepřeje si, aby ho viděli, nepřeje si, aby ho přizvali k hovoru, má co dělat sám se sebou a se svým děsem.

Bláhoví. Nemám moc nad Spartakem, není moc, která by ho zadržela. Stačí jediný pohled do očí osudu, a moudrý člověk se nezpěčuje a pozná v chřípí vítr z velehor. Proč se stavět proti nezvratnému osudu.

Ale o tom vy nic nevíte.

Bláhoví. Nekonečně pošetilí.

Velekněz usedá ke stolu. Kloní hlavu. Dlouhý, bíle pro-kvetlý vous se dotkl desky stolu. Široké roucho, splývavé až k zemi, halí štíhlou a důstojnou stařeckou postavu do řasna-tých záhybů.

Bezmála sedmdesát let jde životem. Z toho více než dvacet let mu přísluší název *pontifex maximus,* hodnost nejvyššího velekněze. Jeho citlivá duše vnímá nejjemnější záchvěvy vesmíru a otřásá se pod jejich vlivem věšteckým viděním. Nic mu nezůstane utajeno. Budoucnost je pro něho jasná jako pohled otevřenými dveřmi do vedlejší světnice. Jako patnáctiletý chlapec předpověděl činnost bratří Grakchů: tenkrát je spatřil v kaluži vody před římskou radnicí; spatřil je jasně oba, Tiberia i Gaia, dva muže velikých a spravedlivých srdcí. Předvídal i válku s Jugurthou, který uchvátil v Africe Numidii; varoval před vpádem Kimbrů; vytušil i Gaia Maria,

vytušil, že se objeví silný, tvrdý, a postaví mocné vojsko; předem viděl i Mithridata, jenž dobyl Pergamon v provincii Asii a dal povraždit všechny italské obyvatele v Asii; čekal Sullu a čekal jeho nepřátelství s Mariem; nepřekvapila ho hrůzovláda Mariova ani diktatura Sullova. I smrt Sullovu předpověděl — nedávno, před pěti lety, kdy Sulla žil už jako soukromník v Kampánii, nedaleko Kapuy.

Pro Pronta nejsou věci neznámé.

Včera objevil Spartaka.

Neznal jeho jméno, nevěděl, koho to vidí v proudu krve a v netvorném srdci obětovaného dobytčete, ale poznal ho, jakmile vjel do arény. Nemohl se hodnou chvíli ani pohnout, neznámý muž ho omámil, zmocnila se ho posvátná, nevyslovitelná úcta a obdiv k onomu neznámému, který projížděl arénou, paže vzpínal do výše a volal svoje jméno do hučících zástupů, úcta a děs z neodvratného osudu a jeho krutých, strašlivých ran, kterými na Itálii dopadá. Gladiátor bude osud. A když se potkal s jeho očima, ztratil vědomí. Je to on, ano, on, zahřmí cosi tajemného, cosi horoucího a pobuřujícího do vylekaných tváří kapujských občanů. A nejen kapujských. Vidím ho v purpuru s mečem, vidím ho v čele nezměrných vojsk, jeho paže směřují k slunci, do výše, do větru a jeho oči žhnou a velí a vládnou.

Od vítězství k vítězství vedou jeho plamenné oči.

Do Prontovy pracovny se snáší šero. Obrysy předmětů začínají splývat se stmíváním. Vůně vavřínů stoupá sloupovím ze zahrad a usazuje se mámivým povlakem na velekněžově mysli...

Pošetilí...

Já nemohu přihodit svoje slovo na misku vah, protože vidím, kam vy nemůžete vidět. Spartakus na černém koni a s vavřínem ve vlasech.

Velekněz pije dlouhými doušky staré kapujské víno. Je unaven. Uléhá.

Soumrak pokročil. Nábytek a předměty v místnosti spojuje tajemný, mlžnatý závoj přítmí. Splývají a prolínají se, nemají ostré hrany a jasně vymezené plochy, samy jsou pouze šero, zde tmavší, jinde plavější, šero bez tvarů a bez hranic.

6/ V BLUDNÉM KRUHU

Ticho.

Ticho, že jím neproniká ani jediný poryv jakéhokoli zvuku.

Spartakus zvedne ruku, aby ticho přerval. Takhle bezzvučno bude snad po smrti. Teď na to ještě není chvíle. Řetěz zařinčí. Musí pozvednout zároveň i druhou ruku, tak je řetěz krátký. Odevzdaně povzdychne. Je vězeň, musí to vydržet.

Tma.

Tma, že ji nevybarvuje ani jediný záchvěv jakéhokoli světla.

Vězení.

Zavírá oči, aby v sobě viděl slunce. A už je vidí: široká jarní pastvina, zelená šťavnatou trávou a zrosená jitrem, uprostřed věkovitý rozsochatý dub, rozpřažený do všech konců světa, vzadu hory, temně modré dálkou, na pastvině strakaté krávy se zahnutými rohy a bílými nalitými vemeny. Nad krajinou slunce, vysoké a štědré, mimo hranice útěku a s dvojníkem vlastního stínu.

Otvírá oči. Tma.

Vstává. Napřahuje paže před sebe, poněvadž tápe. Jeden krok, krátký jako dětské roznožení, ohraničuje ho řetěz mezi kotníky. Druhý krok. Třetí. Čtvrtý. Dost. Náraz na zeď. Dál to nejde. Tedy zpátky. Dva, tři, čtyři kroky. Dotkne se železných dveří. Čtyři kroky po délce. A po šířce? Také čtyři. Tělo přilnulo ke stěně, ruce však pronikají dál. Ve zdi je otvor. Kam vede?

„Je ti něco?“

Strne leknutím, odkud k němu přichází ten mdlý, zamžený hlas.

„Kdo je tam?“ ptá se.

„Že se ptáš.“

Už ví. Oni. Ti, kteří zde žijí pořád. Žijí?' Ti, kteří tu tlí zaživa a mají pouze tři příležitosti vidět den: při gladiátorském cvičení, při zápase v aréně a... A jako dneska ráno, když je vyvedli do nádvoří.

‚A kdo jsi ty?“ ptá se tma za otvorem ve zdi.

„Spartakus,“ řekne tiše.

„Ty?“ užasne hlas z prázdna. „Proč tě sem vsadili?“

„Pro nekázeň.“

„Vidíš, neměl sis nás všímat.“

A zase je ticho, bez času, bez prostoru, bez paprsku, ticho naplněné představami.

‚A co vy? Už vás to —“ Nechce říci nebolí, jako kdyby to slovo mělo znovu zjitřit rány. A tak nechává otázku otevřenou.

„Že se ptáš,“ odpovídá temnota podruhé.

Už se neptá nic. Každá otázka je nevhodná, když míří tam k nim, každá je marná, protože na ni není takové odpovědi, aby se člověk nezastyděl. Přechází. Čtyři kroky tam. Čtyři zpátky. Je to krátké. Jako v kleci. Z rohu do rohu by to bylo lepší, pět kroků a kousek. Budu-li dělat menší, bude jich celých šest. Řetězy řinčí do pochodu. Je to bludné putování bez konce, uhnětené tmou a pohybem horkého těla.

„Co to tam děláš?“

„Chodím.“

‚A proč chodíš?“

Proč vlastně chodím. Mají pravdu. Je to bezúčelné. Oni, oni už nechodí. Vyrovnali se s tichem a s tmou, nejsou dost silní, aby se nevyrovnali.

„Ještě jsem si nezvykl. Proto chodím.“

„Tak si koukej zvyknout. Ať můžeme spát. Rušíš nás.“

Vlastně silní jsou, poněvadž se už vyrovnali.

Kopnutí do dveří. Dozorce. „Nechte si to bavení, až budete na hostině.“

Spartakus usedá. Opře se zády o zeď. Studí.

Oni tedy spí. Ale já nemohu. Pro mne to je nové a nepoznané. Klec čtyřikrát čtyři kroky. Tak malá, a přece bez kon-ce. Tma a ticho ji činí nekonečnou. Tma... Je den, venku sálá slunce. Před chvílí mě sem dovedli. Jak je to dlouho? Jak dlouho tu budu? Vlastně mi to ani neřekli. Třeba mě tady už nechají. Jako ty tam... vedle ... Šest kroků úhlopříčkou. Mohl bych udělat šest tisíc kroků denně. Kdybych tu

byl šestadvacet dní, ušel bych asi tři sta stadií. To by byla dálka. Od moře k moři. Na nejjižnějším cípu Itálie, v Bruttiu, bych tak přešel celý poloostrov. Tři sta stadií... nemá to smysl. Nic nemá smysl, dokud je člověk tady v tichu a ve tmě.

Nikdy nezatápete ve tmě... je verš z písně slunečné dívky.

Jak je teď směšná ta tvoje píseň, písečná dívko. Ty se nyní prohání kdesi po zahradě a házíš si míčem, a snad ani ne sama, možná že tě provází někdo opálený a dychtivý a ty si ho se zalíbením prohlížíš, jak je urostlý a pružný. A tady je řetěz tmavých, mlčenlivých klecí bez začátku a bez konce, víže se jedna k druhé a mohla bys do konce života obcházet a nedospěla bys k ústí, protože toto vězení jde kolem dokola do kruhu. Nejsou tu okna, jsou tu jen úzká dvířka, kterými tě sem vecpou, ale vytáhnou-li tě kdy jimi ven, to nevíš, v to jen doufáš.

Musí se něco podniknout, řekl ráno na nádvoří — který to řekl? Snad Phaon. Ano, musí se něco podniknout, myslel jsem si k tomu. Naše škola je proslavená. Co však se dá podniknout? Při sebemenším neklidu zavolají vojsko. A i kdyby nezavolali městskou posádku: v amfiteátru je tolik ozbrojených dozorců, že by nás zvládli. A my se ke zbraním nedostaneme, jsou dobře uzamčeny a klíče si hlídá sám majitel jatek Batiatus.

Zbývá jediné. Ale jak?

Mám hlad. Odpoledne před zápasem jsem jedl naposledy. Od Krassovy Arény jsem nic k jídlu nevzal.

Čas skapává zvolna, jako kalné a zahořklé slzy.

Spartakus uléhá. Zmáhá ho ospalost.

Upadá v těžký spánek. A potom se mu vynoří mísa s kouřícím masem. Lačně hltá. Nenasytně srká mastnou šťávu. Okusuje i chrupavčité okraje kostí.

Prudká rána ho probudí. Slyší neurvalý hlas ode dveří sousední cely:

„Večeře nebude!“

Dozorce na chodbě. Místo jídla nese do každé cely zprávu, že večeře se dneska neroznáší.

Spartakus usedá. Žaludek se mu svírá hlady. Hlídač právě tluče na jeho dvířka.

„Dneska se nevečeří!“

„Tolik ani nesním,“ odpovídá Spartakus.

„Ono tě to přejde,“ na to dozorce; kroky odměřují chodbu dál a hlas vyráží do omrzení jednotvárnou zprávu v bludném kruhu kobek.

Aspoň kdyby bylo možno vidět, jak cela vypadá, má-li strop rovný nebo klenutý, jsou-li stěny plesnivé nebo oslizlé. Ale jen černo — to je příliš smutné. Jak ty máš asi teď slunečno ve svém příbytku, který vede do sadu. Slyším tvůj hlas, proměnlivý a vláčný, je v něm krev, touha, klín, havran i holubice, tvůj hlas je chapadlo.

Jsi básník.

Gladiátor.

Gladiátor teprve od dnešního odpoledne.

Ale jednou provždy.

Prodal ses?

Dal jsem se najmout.

Nemůžeš to odvolat?

Zavázal jsem se.

Aréno, Aréno, zavázal jsem se, ale k výcviku a k boji, a ne k vězení bez jídla v černé kleci. Pohrozil jsem Batiatóvi, že si nedám sáhnout na svobodu, a přece se jí dotkli; já svou hrozbu splním, Batiate, slyšíš? Pomstím se, nejsem sám, tisíce včel se vyrojí v Itálii. Musí se něco podniknout. Letní podvečery bývají dlouhé a vlahé. Zbývá jediné. Ale jak?

A znovu ho zaplavuje spánek a znovu v něm usedá k prostřeným stolům s jablky a šťavnatými kýtami a znovu ho probouzí hlášení:

„Dneska se neobědvá.“

„Děkuji, nechci, já kuřata nerad!“ odsekává jako v mátožném vidění a chce spát dál.

Ale myšlenky se mu neodbytně vnucují. *Dneska se neobědvá.* Noc už tedy uplynula. Jak dlouho ještě? Žaludek už přestal bolet. Cosi ho svědí na paži. A na stehně. A na břiše. Asi hmyz. A na prsou také. Přejíždí prsty po pupencích, naskákaly mu po celém těle. To není od hmyzu, to je vyrážka ze vzdoru a z hladu, znám to, už jednou

jsem ji měl, tenkrát, než jsem se uchýlil ke Korinně. Jako kdybych ležel v mraveništi. Spát, nejlépe je spát, ale jen kdyby se do představ nevtíral obraz vysokých zalesněných hor, kde vane široký, svobodný vítr, hor, kde se ozvěna hřmění převaluje a vrací a přelévá jako hučení rozbouřeného moře. Co asi dělají ostatní? Možná že právě přemýšlejí o tom, že se něco musí podniknout. Anup asi u Kojence popíjí. Xerxes s Oinomaem se hašteří. A Krixos? Co můj Krixos?

Krixos třeba říká: „Na cvičení musíte, budou se po vás shánět."

A Phaon mu možná odpovídá: „Mohl bys to říkat někde jinde? Gladiátorům to neříkej, víš."

Oinomaos: „Co máte za lubem?"

Xerxes: „Co bys tomu říkal, kdyby se to kvůli tobě dalo napsat červenou barvou po zdech jako pořad her?"

Kastor: „Napadneme toho zloducha."

Pollux: „Trochu si ho jen podáme."

Ybikus: „To na mě najednou sáhla smrt."

Xerxes: „Zase nějaká ženská."

Anup: „Nepůjdete se na to cvičení přece jen podívat? Dalo by se tam něco ztropit."

Diomedes: „Kolik je hodin? Nepůjdeme si zdřímnout? Mně osobně se chce z hladu spát."

Spát...

A tak Spartakus zase usíná. Čas mu běží kolem hlavy, hodina za hodinou si podávají ruce ve skočném tanci a odplouvají kamsi do věčnosti.

„Večeře není!"

Probouzí se. Cítí nesnesitelné bolení hlavy. Hučí mu v uších. Celé tělo ho svědí.

„Tentokrát mi to dejte dvakrát," odpovídá.

„Jsem zvědav, kdy ti vyschne vtip," ušklebuje se dozorce a jde dál.

Spartakus opět usedá. Podivné fialové kruhy se mu pletou před očima a v uších slyší jednotvárné znění, cink, cink, jako kdyby někdo neustále brnkal na tutéž strunu lyry, cink, cink, je to struna vysokého tónu a tón se zařezává do nervů jako tenká hedvábná nit, a

to jsem tu teprve nějaký den, co ti vedle, když tu jsou týdny, měsíce, roky. Ale i já tu možná budu týdny, měsíce, roky, a pak už neuvidím fialová kola ani neuslyším pronikavou strunu, ne, to přece není možné, aby mě tu nechali, to se přece nemůže stát. A proč ne. Kdo by se mě zastal? Sám, samojediný, rab jako ostatní, rab jako ti vedle — a kdo se zastane jich. Kdo promluví v jejich zájmu. Hnijí tady zaživa v temnotě, a přece mají čela, za kterými se rodí myšlenky, mají srdce, která by chtěla objímat a milovat, ústa, která by toužila se přisát, ruce, které by chtěly pracovat, třeba zarážet pluh do země a potom srpem pokládat chrastící stébla, těžká zrnem, a místo toho ticho, tma, hlad. Na dvě stě vás je v tomto kruhovém vězení — co by to bylo práce a písní a smíchu a lásky. A nikdo, nikdo v celém světě není, kdo by vás odtud vyvedl. Něco se musí podniknout. Pro vás. Dosta-nu-li se kdy odtud, pomstím se za vás za všechny.

Zbývá jediné.

Útěk.

Ale jak?

A nikoli sám. S nimi. S těmi, pro které je každá otázka zbytečná. Ale jak? Jak? Kdybych byl volný, mohl bych se poradit s Diomedem a Kastorem a Xerxem a s ostatními. Oni také čekají na chvíli, která se pro nás odloupne z hory času. Jenomže ona se sama neodloupne. Musíme ji odtrhnout vší silou a bezohledně si ji urvat.

Pro svobodu, protože je život. Pro život, protože je bohatý a krásný a člověk ho chce nenasytně pít a má na to právo.

Kroky na chodbě.

Kolikrát ještě uslyším obchůzku kolem dveří.

Kroky se zastavují.

Kolikrát ještě se zastaví a nastrčí ucho, co asi dělám.

Závora se odsunuje. Dveře se s žalostným vrzáním otvírají. Plamen pochodně oslepuje Spartakovi zrak.

„Ukaž ruce.“

Budou mě mučit, propálí mi dlaně, vbijí mě na kříž a do úst mi nalijí roztavené olovo.

„Dej sem nohy.“

Budou mě asi natahovat, ale vždyť jsem nic tak zlého neprovedl, a struna brnká a fialová kola víří, co to se mnou dělají, svobodo, ty orle, na perutích vesmír, večeře není, šest kroků tam, to bude za šestadvacet dní tři sta stadií . . .

„Co to se mnou děláte?“

„Je ti tu moc veselo.“

Snímají mu pouta. V plameni smolnice vidí strop: je klenutý. Vidí i stěny: plazí se po nich zelenavé šmouhy plísně. A tady ve zdi trčí dva železné kroužky — na co ty kroužky?

„Vstaň. Postav se ke zdi.“

Chytili ho za vlasy a vpravili mu hrdlo mezi ony kroužky. A zatáhli je řetězem.

Hrdlem přikován ke zdi.

Jenomže kroužky jsou ve výši krku pro menší lidi, Spartakus je veliký, Spartakus je obr. Nemůže stát, krčí se s pokleslými koleny, aspoň kdybych mohl rovně a pohodlně stát.

Jeho tělo se křiví a hroutí, nemůže najít polohu, která by nebolela a neunavovala, chvíli visí za bradu jako oběšenec, chvíli si odírá o svůj obojek klíční kosti, chce-li se narovnat; a chlapci od stráže se smějí jeho bezmocnému tápání, až se jim břicha otřásají.

„Tak se pěkně vyspi — a připrav si zas na ráno vtip.“

Dveře se opět s vrzáním zavírají. Kobka se pohřížila znova do tmy a do nekonečna.

„Spartaku,“ volá hlas z otvoru ve zdi. „Spartaku, slyšíš? Jsi tam ještě?“

„Že se ptáš.“

„Choď chvíli, než usneš.“

A pak zas jen ticho a kdesi nad ním brnká vysoká struna.

Krixos: „Dovedete si představit, jak se bude Batiatus tvářit, až Spartaka osvobodíme?“

Oinomaos: „Nevěřte mu ani slovo. Nikdo se neopováží.“

Xerxes: „Největší baby mají nejdelší vlasy, a to jsi ty, Oinomae.“

Kastor: „Tady se moc mluví.“

Anup: „Já bych ten hlad něčím zapil.“

Ybikus: „Vyrazíme a venku si všecko řekneme v klidu, ne?“

A pak zase jen ticho a kdesi ve výši brnká vysoká struna a hlasy se propadají do zelených hadovitých propastí.

III/ KRIZE

A nechť bázeň změkčilá nepřepadne nikoho z nás. Před námi je těžký boj; pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit.
ALKAIOS

1/ NA ROZHRANÍ SKUTEČNOSTI A SNU

Velekněz Prontos se propadá do spánku; jeho mysl, oproštěná od přísného sevření rozumu, začíná plout na vlnkách snu, čeřených volně vanoucí obrazotvorností.

Teď, teď. Už se blíží. Už vzniká. Rodí se. Ne však on. Jakási jiná tvář. Chtivá a hranatá, krátký tlustý krk. Tvář Krassova to je, vylupuje se z temnot, pohybuje se, oči zlostně mžikají, za obličejem jde celá postava, má na sobě hnědý kožený krunýř a vojenskou tuniku, po boku mu visí meč a levice drží přílbu. Stan vrchního velitele. Plachty jsou rozhrnuty, dovnitř vane studený zimní vítr. Je vidět vojáky, jak pobíhají po táboře. Krassus je znaven. Odhazuje přílbu a vrhá se na lože z koberců a kožišin. Náhle se vymrští, setře si pot z čela a obrací se do tmavého zákoutí stanu:

„Co myslíš, Pronte, prorazí opevněním?“

A z husté tmy slyší velekněz svůj vlastní hlas, jak říká:

„Těžko říci, Licinie.“

„Čteš přece budoucnost. Řekni: zdolá opevnění?“

„Nuže ano, Licinie. Zdolá.“

„Ty lžeš. To není pravda. To nemůže být pravda.“ Krassus vyskočí z lože a přechází stanem. „Lžeš, kněže proklatá. Nenávidíš mě.“

Prontos trvá mírně, ale sebevědomě na svém:

„Prorazí, Licinie.“

„Nemůže, Pronte, uvaž to přece: příkop patnáct stop široký, patnáct stop hluboký, zeď vysoká a silná, tři sta stadií dlouhá, Pronte, víš ty, co to je tři sta stadií dlouhá zeď? Přes tu se nemůže dostat.“

„Ano, vím, ale zdolá ji.“

Krassus se zastavuje a tluče pěstmi do stolu.

„Nesmysl! Nesmysl! Nesmysl!“

Ve vchodu Krassova stanu se objevuje voják a hlásí:

„Veliteli, je tady vůdce nepřátel a chce vyjednávat. Překonal překážky. Přišel za tebou.“

Ve dveřích Prontovy pracovny stane sluha a ve tmě hledá očima svého pána. Vidí jeho záda, zhroucená v lehátku. Oznamuje:

„Pane, přijela Amaltheia, Krassova dcera a žádá o slyšení. Mám ji uvést?“

Velekněz neslyší sluhu, neví, kde je, vnímá jen zšeřelý vnitřek Krassova stanu a očekává návštěvu nepřítele, který se ohlásil tak náhle a nečekaně; celý římský tábor předpokládal, že se tísní se svým vojskem za příkopem a zdí. Krassus je ohromen a není schopen slova. A tak řekne Prontos vojákovi místo Krassa:

‚Ať vejde.“

Prontova slova zazněla stařecky seschlým hlasem místností. *Ať vejde*, řekl Prontos a odpověděl tak na sluhovu otázku, má-li uvést Amaltheiu.

„Mám přinést světlo, pane?“ ptá se sluha.

„Mám přinést světlo, pane?“ ptá se voják v Krassově velitelském stanu.

„Není třeba,“ odpovídá velekněz ze sna.

Odchází sluha z pracovny a odchází voják ze stanu.

Krassus s Prontem zase osaměli. „On...“ šeptá Krassus a ztrácí vládu nad rysy v obličeji. „On v mém táboře . . . v mém . . . Ta ostuda, Pronte, ta nesmírná hanba.“

Ve vchodu do stanu se objeví veliký muž. Má rozedraný nachový plášť, strnisko vousů se mu černá na bradě, je uřícen a sotva dýchá: ale oči mu planou a vavřín v jeho vlasech je nepovadlý. Zvedá do výše neozbrojenou ruku a nabízí smír, ale jeho nabídka vyznívá jako výhrůžka.

Prontos se probouzí. Hlavou mu zvučí Krassova slova. *Co myslíš, Pronte, prorazí tím opevněním? Příkop patnáct stop hluboký a patnáct stop široký, zeď tři sta stadií dlouhá* ... Bylo by to vůbec možné? Zeď tři sta stadií dlouhá? O tako-vých věcech se člověku může opravdu jen zdát, jaké hloupé sny, snad jen obrové v bájích by dokázali postavit takovou zeď a vyhloubit takový příkop.

V místnosti je tma. Velekněz se převrátí na druhý bok a usíná znovu.

Opět se mu objevuje další známý obličej. Dlouhý bílý vous mu spadá až do pasu. Velekněz Prontos. Sám sebe vidí Prontos.

„Tady jsi v bezpečí," praví.

Dívá se, ke komu mluví, hledí k lehátku a vidí tam hrozen drobných žlutých světélek. Světélka se vyjasňují, je to náhrdelník, žlutý náhrdelník, visí na bronzovém hrdle, zdobí vysoké mohutné tělo, orlí nos se klene jako zobák pohněvaného ptáka, vidí hrdý, přezíravý pohled zlatohnědých očí, rty se pánovitě semkly.

„Sem se nikdo neopováží vpadnout," pokračuje velekněz vážně.

Spartakus rozpačitě stojí u lehátka, klopí víčka, chce něco říci, ale patrně si netroufá.

Ve dveřích Prontovy pracovny stane ohlášená Amaltheia. Mhouří oči do tmy, je nesmělá, neví, smí-li vstoupit. Pátrá očima po veleknězi. Proč si sem nedá přinést světlo? Ani na mne neuvidí. Třeba ani mé prosbě nevyhoví, nebude-li mi vidět do obličeje. Možná že mi ani nebude chtít naslouchat. Kde vůbec je Prontos? Teď se pohnul. Na lehátku je. Jistě neví, že jsem tady. Už bych měla pozdravit, abych na sebe upozornila.

„Pojď ke mně blíž," říká Prontos, protože Spartakus se drží opodál a prsty rozpačitě žmoulá okraj tuniky.

Amaltheia sebou překvapeně trhne. Jak mě může vidět? Je ke mně obrácen bokem, a přece na mne mluví. Postoupí tedy o několik kroků do velekněžovy pracovny.

Spartakus se přiblíží ke stolu.

„Ještě blíž. Rád bych ti něco řekl."

Prontův hlas zní podivně a Amaltheiu z něho mrazí, připadá jí, jako by ani nepromlouval k ní, ale k někomu třetímu,

kdo je v místnosti. Rozhlíží se bedlivě kolem sebe tmou, ale nikoho třetího nevidí, jenomže velekněžův hlas je naléhavý, dívka má stažené hrdlo a nemůže promluvit, přicházím s žádostí příliš smělou, příliš troufalou, snad si ani nezasluhuji velekněžovy vlídnosti, ale jeho hlas jako kdyby nehovořil ke mně, možná že rozmlouvá se vzpomínkami a já ho vyrušila.

Přesto učiní opět několik plachých, váhavých kroků k Prontovi.

Spartakus přistoupí ke stolu. Mlčí. Dívá se do hladkého povrchu ebenové desky. Stále klopí oči.

„Posaď se," vybídne Prontos.

Amaltheia cítí, jak se zachvívá, srdce slyší tepat v hrdle. Jaký má tajemný hlas. Zdá se, že ví všechno. Zcela určitě ví, proč jsem k němu přišla. Bude mluvit sám. Bude mi odpovídat, dřív než jsem ho o něco požádala. Vidí do niter lidí jako do čiré studánky.

„Chceš mě o něco požádat, já vím," praví stařec.

Amaltheia rudne, ve spáncích jí tluče krev, teď by nedokázala promluvit, ani kdyby na jejím slově závisel vlastní holý život.

„Nemusíš mi nic říkat, jsem o trochu lepší hostitel, než je Krassus," pokračuje velekněz a v jeho hlase zaznívá shovívavý úsměv.

Dívka přivírá oči hanbou. Není třeba připomínat mi mého otčíma, nemohu za to, že se ke Spartakovi choval hrubě, nikdy to nedělá, naopak, není štědřejšího a velkorysejšího hostitele nad Krassa.

Spartakus zvedá oči a Prontos je nemůže poznat, tak jsou vděčné a mírné.

„Jsi příliš laskav, pane. Vpadli jsme sem jako stádo. Místo výtky se o nás ještě staráš. Nezasluhujeme toho," říká tiše a pokorně gladiátor.

„Je vůlí bohů, abych tvé prosbě vyhověl."

Tak praví velekněz a slavnostně pokládá dlaň na Spartakovu ruku.

Amaltheia vstává. Chce pokročit k němu, chce se mu vrh-nout k nohám, ale nemůže, rozčilením nedokáže učinit ani krok. Sklesne zpátky na židličku.

„Osud a bohové si tě vyvolili, Spartaku, a mně nezbývá, než ti pomoci. Učiním všechno, co bude v mé moci. Veliké je tvoje srdce a veliká je tvoje odvaha. Kéž je veliká i tvoje spravedlnost. Nevýslovně spravedlnosti, nevýslovně porozumění a nevýslovně snášenlivosti je zapotřebí k tvému úkolu. Kéž je ti dáno všeho měrou svrchovanou!"

Dívka tiše žasne. Ke komu Prontos promlouvá. Ke Spartakovi? Vždyť je tu se mnou sám. Spartakus ho nemůže slyšet, je ve vězení

na opačném konci města, a ještě za městem, v amfiteátru s okovy na nohou a pouty na rukou. Slyšela jsem přece dobře, řekl: *Osud a bohové si tě vyvolili, Spartaku.* Spartaku. Oslovil ho. Hovoří k němu. Nikoli ke mně. Co když se Prontos pomátl. Co když ho opustila duše.

„Víc nemám, co bych ti řekl, Spartaku. Všechno je pro vás připraveno. Přeji ti mnoho štěstí a zdaru. Kéž tě sami bohové provázejí na tvé přetěžké a neschůdné cestě, můj synu.“ Pozvedá ruku, jako by žehnal.

Amaltheie stékají slzy po tvářích, slzy zklamání a pohnutí. Nemluví ke mně, vůbec o mně neví, budu muset svou prosbu vyslovit. Nemá o mně tušení. Odmítne mě. Proč hovoří se Spartakem? Jak dojímavě, měkce a otcovsky, jako kdyby ho měl neskonale rád.

Spartakus vstává. Uctivě se sklání.

„Ponesu si tvoje slova v srdci, pane. Vždycky je budu mít na paměti,“ říká a líbá Prontovi ruku. Odchází. Žluté kamínky se mu blyští vzadu na krku.

Prontos ve svém snění vstává a vyprovází gladiátora na práh pracovny. Stojí ve dveřích a dívá se za ním, jak odchází chodbou.

Vtom slyší nebezpečný hukot. Uskočí ode dveří a prchá pracovnou k sloupoví, jež vede do zahrad. Hučení a hluk vzrůstá, blíží se. Vyděšený Prontos se uchopí za spánky a snaží se ukrýt. Není kam. Davy se blíží. Náhle stařec slyší krátké, kratinké pronikavé zasvištění. S výkřikem padá k zemi. Ze srdce mu trčí šíp a ještě se chvěje. Davy vnikají do zahrad a do paláce.

Probouzí se.

Po čele se mu perlí pot. Vztahuje ruce, chce v sobě zapudit přízrak mrtvého, zasaženého šípem z neznámého luku. Vidí ho však neustále, leží v kaluži krve na koberci a zmítá sebou ve smrtelné křeči.

Ve dveřích stane sluha se světlem.

„Hostina začíná, pane. Hosté čekají na tebe, abys ji zahájil. Budeš se převlékat?“

Pracovnu ozáří čadivý plamen smolnice. Lehátko, stůl, křesla, sloupy, papyrové svitky, vzorovaný koberec z kapujských dílen, vázy s květinami vystupují ze tmy.

Velekněz se ocitá ve skutečném světě. Jen studené krůpěje potu na čele mu připomínají předešlou vidinu. Stírá je rukávem širokého roucha.

„Postačí, když hostinu zahájí správce. Nemám pomyšlení na společnost. Není důvod."

Sluha se uklání, zmateně se dívá na velekněze i na Amaltheiu. Sedí jako přikována k malé židličce, choulí ruce v klíně a na tvářích se jí lesknou slzy.

„Jak si přeješ, pane, ale co mám hostům říci? Jaký důvod, že mezi ně nepřijdeš?"

„Že nemám prostě kdy," odsekne Prontos a sleduje směr sluhova pohledu. Obrátí se a spatří Amaltheiu.

„Kde se tady bereš? Kdo tě sem vpustil?"

Sluha chce rychle zmizet.

„Počkej! Rozžehni mi lampu. To jsi měl udělat už dávno, vždycky to tak žádám."

Sluha tedy připaluje od pochodně lampu v podobě leknínového květu, stojí na sloupku vedle stolu. Klaní se pánovi i mladé návštěvnici a odchází.

Amaltheia má dnes tmavé roucho a vlasy si neobratně svázala v uzel.

Je zřejmé, že chce vypadat důstojně — ale příliš se jí to nedaří.

„Rád tě vidím, dívenko. Doufám, že také nechceš mluvit o Spartakovi."

„Právě o něm."

Prontos zapadá co nejhlouběji do křesla. „Nezajímá mě, dívenko."

„Mám tedy odejít?"

„Mluv, když už jsi tady. Posílá tě Krassus, že? *V zájmu veřejného pořádku a v zájmu bezpečnosti občanstva by bylo záhodno, aby ses jako velekněz, jako představitel nejvyšších mravních hodnot zasadil o to, aby byl Spartakus za své neslýchané chování náležitě potrestán a uvržen do vězení.* Je to tak?"

Amaltheina tvář je vážná, soustředěná k pláči. Chvíli se na Pronta dívá, je to nerozhodný a pohnutlivý pohled, a pak řekne pevně:

„Přišla jsem tě požádat, Pronte, abys zajel do amfiteátru k Batiatovi a vymohl, aby Spartaka propustil na svobodu.“

Prontos nemůže uvěřit.

Aby Spartaka propustil na svobodu. A říká to tak samozřejmě, jako kdyby hovořila o svých líčidlech nebo o novém účesu. Co je mi do vašeho Spartaka. Už Fulviovi jsem řekl, že nemám s tou věcí co dělat. Proč mě do toho chcete mermomocí zaplést

Stařec vstává. Vztyčil se v celé hrozivé, velebné výšce proti drobnému obláčku rusých vlasů a hnědého hedvábí. Vztáhl paži.

„Nevíš, co mluvíš, děvče. Nevíš, s kým mluvíš.“

Amaltheia se vztyčuje proti němu. Je zcela malá, křehká, nepatrná proti důstojné mohutnosti velekněžovy výšky a jeho řasnatého roucha. Ale je rozhodnuta nepovolit a nevzdát se. Tváře jí hoří a zřítelnice planou. Slyšela. Ať už měla právo vyslechnout Pronta nebo ne, vyslechla ho, a tím se její úloha změnila: místo prosby vyslovuje téměř rozkaz.

„Spartakus je člověk spravedlivý a poctivý a ty to víš, Pronte; sám ve svých myšlenkách a ve svém přesvědčení mu přeješ a straníš.“

„Proč si to myslíš?“

„Protože jsi dosud nevyhověl stížnostem, protože jsi Fulvia dokonce příkře odbyl. Je toho plné město, že odešel s nepořízenou. A Korneliovi ani Vipsaniovi jsi nedal rozhodující odpověď. Přeješ tedy Spartakovi.“

„Odvozuješ tuze odvážně — ale i kdyby tomu tak bylo, neznamená to, že ho vysvobodím z vězení.“

„To by to mělo znamenat.“

Prontos je užaslý nad její smělostí. „Nevíš, jak máš mluvit se starým člověkem.“

„Vím, jak mám mluvit s moudrým a spravedlivým člověkem, Pronte.“

„Stavíš se dospěle, a jsi malý žabec.“

‚A ty se stavíš pohoršené, a zatím pohoršen nejsi. Ale měl bys být, a to tím, co se děje v cirku. Mluvila jsem s jedním gladiátorem, a ten mi řekl —“

„Kdy jsi s ním mluvila?“

„V noci po zápase.“

„Se Spartakem tedy. U Krassa na hostině.“

„S ním také, ale mám na mysli otroka, který utekl, protože ho přivázali řetězem ke zdi.“

„A Spartakus, co ten ti říkal?“ ptá se Prontos trochu výsměšně.

„O bičování.“

„Neposlušní zasluhují trest.“

„O bičování nevinných.“

„Dojímáš se pro nehodné, dívenko.“

„Dnes byl u nás na návštěvě Batiatus a vychloubal se, že nedal gladiátorům vůbec najíst. A proč? Protože už nechtějí pojídat pořád dokola boby. Proto jim nedal vůbec nic. Tak to vypadá v gladiátorské škole, a to nikdo nevidí, o to se nikdo nestará, to nikým nepohne.“

„Gladiátory si nechováme na pohnutí.“

„Všem stačí podívaná. Ale nikdo si nepřijde stěžovat na Batiata. Nikoho nezajímá, co je vzadu za tou podívanou.“

„To opravdu nikoho nezajímá, dívenko. Ani mne.“

„Rozumím, že to je pokyn, abych odešla, ale já nepůjdu. To, co Spartakus udělal, udělal sám pro sebe, protože je jedním z nich a protože nikdo jiný není, kdo by se jich ujal.“

„Jestliže se jich ujal Spartakus, proč bych to tedy měl činit ještě i já?“

„Ty se musíš ujmout právě Spartaka.“

„Slyšel jsem, že verše skládáš docela dobré a rozumné, dívenko.“

„Já se odbýt nenechám, Pronte.“

„Spartakus žádnou pomoc nepotřebuje. Pomůže si sám, když chce pomáhat druhým.“

„Ty dobře víš, Pronte, že Spartakus ještě neřekl svoje poslední slovo, a víš, že je statečný a silný a nesmlouvavý.“

„Ale dívenko.“

„Víš, že jedná tak, jako dosud nikdo nejednal, a že je to spravedlivé. Ty víš, že vystoupil jako bojovník za — “

„Tak dost.“

„Ty mě chceš jen ukřičet, protože víš, že mám pravdu a ty ji nechceš slyšet.“

Pronta její slova popuzují, především proto, že slyší svůj vlastní názor z úst mladičké, nevyzrálé dívky. Souhlasí s ní, vášnivě s ní souhlasí, ale nemůže odolat, aby ji neokřikl a neutvrdil tak sám sebe v převaze:

„Přeháníš. Ne tak zhurta. Spartakus dokázal jen to, že spořádal několik dozorců na vinicích nebo kde — a nic mu do toho koneckonců nebylo. Jestliže se ho v cirku něco dotklo, měl si to vypořádat s Batiatem, a ne s nůšemi Fulviových růží. Jen opatrně se svou plamennou řečí, dívenko — nejsi v ní důsledná, hovoříš jako pravá žena. Nevidím ve Spartakovi bojovníka za něčí práva, ale příliš horkokrevného muže, který ti zapadl do srdce.“

Amaltheie žhnou tváře a vlhnou oči.

„Neuznáváš moje slova, nechceš je uznat, protože jsem ti je přišla říci já, rozcuchaná Krassova schovanka, dcera kdoví koho, mladá dívka. Ale kdyby k tobě přišla některá z posvátných panen vestálek a řekla ti: Pronte, je tvou povinností

naplnit vůli bohů, nebo se jejich hněv obrátí proti tobě, tu bys přikývl a jel bys do cirku, protože by mluvila o bozích a nadpřirozených jevech. Ale když já nemluvím o bozích, ale o gladiátorovi, když ti neříkám, že je tvou povinností splnit vůli bohů, nýbrž tě prosím, abys pomohl jednomu obyčejnému člověku, odmítáš mě. Ale i já mohu upustit od skutečnosti a poukázat na bohy, Pronte — z čeho mě nařkneš potom, když mě obviňuješ z ženské nedůslednosti, když se držím skutečných věcí tak, jak se opravdu mají? Poslyš tedy i mne hovořit o božských znameních, viděla jsem, jak se na něho užasle a vyděšeně díváš, když se objevil v aréně, všimla jsem si toho, postřehla jsem, že v něm spatřuješ výjimečnou osobnost. Už tehdy jsi věděl, ne pouze tušil, Pronte, tys už v tu chvíli věděl, že Spartakus představuje cosi velikého, cosi bez hranic. Vím i to, že oběť před hrami byla nepříznivá, rychle sis

zakryl spodní roucho, viděla jsem to, viděla jsem, že se tváříš příliš lhostejně a klidně, když jsi pozoroval vnitřnosti zvířete, viděla jsem, žes při odchodu od oltáře klopýtal. Viděla jsem. Slyšela jsem. Nemohu tě přinutit, abys vyhověl mé prosbě a Spartaka osvobodil, jako by tě mohl přinutit sbor kněží a posvátných panen; já tě mohu jen prosit, úpěnlivě a pokorně prosit, aby ses ujal člověka, kterého stíhají proto, že se postavil za dobrou věc. A já tě o to prosím, Pronte."

Stojí proti veleknězi, rozpálena vlastními slovy, a dívá se na něho očima plnýma slz.

Stařec v duchu slyší hukot, jaký slyšel před chvílí ve svém snu. Vidí rozechvělý šíp, zaklesnutý do své vlastní hrudi, neznámý šíp, který přiletěl ze zahrad sloupovím do pracovny a zatkl se mu do srdce. Sextus Fulvius je výborný, vyhlášený střelec. A Sextus Fulvius utrpěl škody na růžových polích. Sextus Fulvius žádal na veleknězi potrestání viníka.

Prontos stírá rukávem nový pot z čela.

„Je přece v tvé moci, abys zasáhl. Můžeš přece jako vrchní velekněz zrušit —"

Prontos ji přerušuje rázným, hněvivým pohybem paže v dlouhém řasnatém rukávu:

„Udělám, co sám uznám za vhodné. Řekni svému otci, že mu vzkazuji, aby co nejrychleji opustil Kapuu, chce-li tě ještě nedotčenou provdat Buď zdráva, dívenko." Amaltheia odchází a ramena se jí třesou pláčem. Velekněz znovu otvírá Platóna a čte opět: . . . *máme se více stříci, abychom nečinili bezpráví,, než abychom je nesnášeli, a muž se má nade všechno přičiňovat...* Přeskakuje několik řádek a čte konec: . . . *vezměme si tedy jako za vůdce tu myšlenku, která se tu nyní objevila a která nám ukazuje, že nejlepší způsob života je toto: cvičit se ve spravedlnosti i v ostatní dobrotě a tak žít a umírat. Této myšlenky tedy následujme a vybízejme k následování i ostatní lidi* . . .

Prontos se nemůže soustředit. Platónovy stati o dobrém a čestném jednání a Spartakus mu v nitru vytvářejí zmatenou a hrotitou jednotu, nesourodou jednotu, která mu je proti mysli a dráždí ho.

Bouří se proti vlastnímu poslání, nechce a nemůže připustit, že by měl předpovědět velikost osobnosti v gladiátorovi. Předpověděl bratry Grakchy a stalo se, jak předpověděl; předvídal válku s Jugurthou a vypukla; vytušil Maria a přišel Marius; čekal Sullu a objevil se Sulla. Události i lidé šli svou cestou a ve svém řádu, nemohl jim pomoci a nemohl je zastavit, nemohl udělat nic pro ně ani proti nim, byl jen služebníkem, jen poslem budoucnosti. Ale tentokrát může zasáhnout, tentokrát ano. Nemohl diktátora Sullu vsadit do vězení nebo připravit o život, aby se nestal Sullou, a ani by to nebyl učinil, i kdyby byl mohl. Proč by to dělal. Sulla byl Sulla, každým coulem Říman. Spartakovi zkřížit cestu může, aby se nestal Spartakem. Může zavčas zabránit neštěstí, nesmí se tentokrát osudu podrobit, musí se mu postavit, je to jeho povinnost Je to jeho povinnost o to víc, že on jediný ví, že Spartaka osud předznamenal a naplnil rozžhaveným časem.

Prontos odhazuje svitek Platóna a volá na sluhu, aby dal připravit nosítka.

2/ PŘÍ PITEK

Právě když nosítka s velekněžem zastavila na nádvoří před schodištěm k Batiatově pracovně, vyšel ze dveří Sextus Fulvius v doprovodu kapujského prefekta Modesta. Prefektův obličej, až příliš podobný hlavě ovčí, se nadouvá vědomím řádně vykonané povinnosti; tvář Fulviova září vítězstvím.

Po prefektově zásahu se rozhostilo ticho. Gladiátoři, od včerejška rozhořčení a naleptaní a k tomu ještě rozzuření dnešním celodenním hladověním, se stáhli na poradu do svých světnic. Jejich mlčení je tak výhružné, že Batiatus dal svolat i dozorce, kteří mají dnes volno.

Pod oknem Batiatovy pracovny, kolem pochodně, upevněné ke zdi, sedí hlouček gladiátorů. Donedávna hráli v kostky. Teď jsou ztuhlí a zničení a kostky leží nehybně mezi nimi. Nikdo nemluví, jen se po sobě dívají.

Prontos vystoupil z nosítek.

Dlouhý štíhlý gladiátor si ho změřil posměšným pohledem a jízlivě podotýká:

„Tak teď ještě ve jménu bohů.“

Sextus Fulvius se před velekněžem hluboce sklání, na rtech mu pohrává vítězoslavný úsměv:

„Přicházíš pozdě se svým zásahem, Pronte. Prefekt zakročil sám.“

Prontos neodpoví.

On sám nejlépe ví, nakolik přišel včas. Jediný on zná záměry osudu.

Vstoupí bez ohlášení do Batiatovy pracovny.

Batiatus sedí za stolem a horlivě počítá — Batiatus pořád počítá.

„Co je se Spartakem, Batiate?“

Batiatus mu o překot shání křeslo.

„Už jsem to zařídil. Právě tady byl prefekt. Zostřil jsem Spartakovi vazbu, dal jsem ho připoutat za hrdlo.“

„To je málo,“ chladně poznamená velekněz.

„Zařídil jsem ještě víc, měl být ve vězení pět dní, ale propustím ho až za měsíc. Nemusíš mít už žádné starosti, Pronte. Smím ti nabídnout trochu vína?“

„Nepřidělávej si se mnou zbytečné výdaje, Batiate. Nezdržím se dlouho. Přišel jsem kvůli Spartakovi.“

„Také Fulvius s prefektem přišli kvůli němu a už jsem to zařídil,“ opakuje Batiatus trochu netrpělivě.

„Řím je tvrdý,“ řekne velekněz.

„To zajisté, a po právu.“

„A Spartakus vzpurný.“

„Vzpurný . . . “ Batiatus to slovo váží na jazyku, není-li příliš silné. „Snad jen trochu svévolný.“

„Nemám rád gladiátory,“ řekne Prontos.

„Já jsem z nich živ,“ odpoví Batiatus rozhodně. Takové řeči nemá ve svém domě rád.

„Ty jsi přece senát a národ římský vždycky ctil, nebo ne?“ ptá se Prontos lstivě.

Lentulus Batiatus rozčileně potrhl rameny. Nač tak záludné otázky. „Zajisté, ctil jsem a budu ctít.“

„Žerty stranou, Batiate, chvíle je příliš vážná. Spartakus by mohl mnoho znamenat.“

„A bude mnoho znamenat, jen co se zapracuje. Měsíc v žaláři ho zkrotí a bude z něho nejslavnější gladiátor. Nejslav-nější všech dob.“

„Toho se obávám také.“

Batiatus neví, co by na to řekl, a tak nalévá víno. Ale má nejisté ruce.

„Pohoštění není nutné, opravdu ne,“ odporuje velekněz. „Jsem na odchodu. Jen co dáš ukřižovat Spartaka.“

Batiatova ústa zůstávají dokořán. „Jak? Co jsi řekl? Nerozuměl jsem.“

„Řekl jsem, abys okamžitě dal ukřižovat Spartaka.“

„Ale to přece... Ty zajisté žertuješ, Pronte.“

„Řekl jsem, že chvíle je na to příliš vážná. Dej ukřižovat Spartaka,“ opakuje důrazně velekněz.

Batiatus je popuzen na nejvyšší míru. Ale ještě se ovládá. „Spočítejme rozumně, co by to stálo.“

„Je to moje přání i moje vůle.“

Z nádvoří pod oknem se ozvalo užaslé zahvízdnutí a horlivý šepot.

Batiatus je bezradný. „Nemluv tak nahlas, Pronte, oknem je všechno slyšet ven, a jsou tam chovanci.“

Velekněz se posměšně usmívá. „Ty jim říkáš chovanci? Hezké slovíčko. Takové nenápadné. Spartakus je tedy také chovanec?“

„Zajisté, ale ne tak hlasitě.“

„Mně to nevadí, bude-li mě někdo slyšet.“

„Ale mně to vadí.“

„Vždyť můžeš šeptat.“

Batiatus zatne pěst, ale znova se ovládne a usedne proti velekněz „Poslouchám tě, Pronte.“

„Už jsem se vyslovil. Dej ukřižovat chovance Spartaka.“

Batiata zlobí Prontův klid i posupné ticho, které sem zaléhá ze dvora. Ohrazuje se:

„Spartakus porušil školní kázeň a já ho proto trestám. Na to mám právo. A mám právo trestat ho, jak sám chci.“

„Jsou, pokud vím, i jiné tresty za porušení kázně, ne pouze žalář,“ namítá velekněz nesmiřitelně.

„Ale já mohu volit, který chci.“

„Máš volit především tvrdě. Řím je tvrdý. Spartakův přestupek je závažný.“

„Není ve škole dlouho,“ odsekne Batiatus.

„Právě proto. Tím spíš zasluhuje nejtvrdší potrestání, Batiate. Varuji tě.“

„Před čím, Pronte.“

„Před zásahem úřadů.“

„Úřad právě zasáhl osobou prefektovou. Uposlechl jsem. Co dál? Nedám se připravit o takový objev.“

„Promluvím-li však na pravém místě já, budou mít moje slova poněkud větší váhu než plesky holobrádka Fulvia — nemyslíš?“

„Vyhrožuješ?“

„Upozorňuji.“

Okamžik je ticho. Pak Batiatus uštěpačně poznamená: „Ještě odpoledne jsi řekl, že o něj nemáš zájem.“

„Odpoledne jsem ještě nerozvážil, co tento tvůj *chovanec* může znamenat.“

„Kdo ti o něm co řekl?“

„Božská znamení, Batiate. Doporučuji ti, abys mě uposlechl. Ukřižuj ho.“

„Kdo mi ho zaplatí?“

„Vydělal přece na prvním zápase tolik, že ti to jeho cenu vynahradí.“

„To už utratil.“

„Utratil?“ pozastavuje se Prontos. „Za co? Jak mohl za jednu noc utratit tolik peněz.“

„Koupil si otroka,“ ušklíbne se Batiatus.

„Který vydřiduch mu mohl prodat za to všechno jednoho otroka? To je vyděračství, Batiate. A proti tomu já, jako *představitel mravních hodnot*, rázně zakročím. Od koho koupil toho otroka?“

Z nádvoří se ozývá divoký výbuch gladiátorů.

„To nevím,“ kvapně řekne Batiatus a rychle dodá: „Já ho tedy ukřižuji.“

Z nádvoří syknutí a pak mrtvé ticho.

„A co tak najednou?“

„Je-li to tvoje přání, Pronte . . . Tvoje slova každý v městě ctí a tvoje vážnost je příslovečná.“ To víš, já si ukřižuju nej-lepšího gladiátora, objev, jaký nemá obdoby. Hlavně abych tě dostal z domu, pak už se to nějak zařídí.

„To jsem rád, Batiate, že jsme se shodli v míru. Ten člověk představuje veliké nebezpečí, věř mi.“

„Ještě víno?“ ptá se Batiatus a znamená to: A teď už jdi, je po tvém.

Jenomže Prontos se k odchodu nemá. Chce se na vlastní oči přesvědčit, že skutečně zasáhl do osudu, že se mu postavil do cesty a překazil mu jeho záměry s gladiátorem, chce se přesvědčit, že zabránil nebezpečí.

„Chtěl bych odsouzence před smrtí ještě vidět“

„To zajisté můžeš,“ ochotně přisvědčí Batiatus. Neuškodí nahnat Spartakovi trochu strachu a do poslední chvíle ho udržovat v domnění, že ho čeká kříž.

Světlo kahanu komíhá po stěně velkým a neohraničeným Batiatovým stínem. Volá stráž, poroučí, aby přivedli Spartaka. Hlas mu poněkud zešedl nejistotou, podaří-li se mu Pron-ta obalamutit a jak to dopadne.

Velekněz si pohodlně natáhl nohy před sebe a zabořil se hloub do křesla.

Batiatus roztržitě klepe kostnatými prsty o stůl. Nerozhodně přechází.

„Přijmeš za to odpovědnost ty sám, Pronte?“

Prontos neodpovídá ihned. V duchu slyší hluk davu a vidí šíp, jak se mu chvěje v probodené hrudi. Zachmuří se, vzpomene si na slova filozofa Platóna, odevzdaně povzdychne a pak odhodlaně odpoví:

„Ovšem.“

Venku pod okny to kypí a vře. Batiatus se snaží neusmát.

V mžiku se roznesla zpráva, že Spartaka vyvedou z vězení. Vroucí přání gladiátorů zprávu překroutilo, že ho propustí na svobodu.

„Propustili Spartaka!“ křičí Oinomaos, ale hlas mu selhal radostí.

Xerxes se mu samým nadšením zapomíná vysmát a opakuje po něm:

„Pustili Spartaka!“

Jeho zvolání se rozlévá dunivým pazvukem po nádvoří. Svolává ostatní.

Dvůr se plní gladiátory. Všichni chtějí Spartaka přivítat. I ti, kteří už spali, se vyhrabali z teplého kutě, a ti, kdo byli v lázni, nechali mydlení a natírání, chvatně se osušili a vyřítili se ven. Mazavka Anup nalil do poháru poslední doušek laci-né břečky, kterou schovával tajně přes přísný zákaz pod postelí, a pospíšil na nádvoří.

Amfiteátr plní ohlušující jásot, bouří a utichá, znovu vzplane a opět tichne, Spartakus, Spartakus, chceme Spartaka, chceme Spartaka.

Velekněz se přísně vztyčil. „Co to znamená?“

„To jsou moji chovanci,“ roztomile odpoví Batiatus. Jednak má radost, že Prontos projevy ze dvora nelibě nese, jednak tady vidí cestu, jak se později vymluvit, že Spartaka neukři-žoval: musel uposlechnout hlasu svých chovanců.

„Kázeň v tvé škole je neslýchaná. Již mě nepřekvapuje, co se Spartakus opovážil. Zasluhovali by ukřižovat všichni.“

„To by bylo jako začarované,“ řekne Batiatus. „Dávám přednost kázni dobrovolné před krvavou. Pálit, nabodávat na kůl, křižovat, to není to pravé.“

Na Batiatovi není vidět, jak je rozezlen. Schází krůpěj, aby pohár přetekl. Prontos si osobuje práva, která mu nepřísluší. Je to samolibý stařec a spoléhá na svoji vážnost. Jenže je právě už příliš starý, aby jí měl tolik, kolik si sám myslí.

Křikem v nádvoří se poplašily šelmy, chované v klecích za stájemi: příšerný řev lvů a tygrů naplňuje nádvoří, chodby, místnosti a vznáší se večerem jako hrůzná, tajemná a výhružná předzvěst katastrofy a mísí se s jásotem gladiátorů v ohlušující povyk. \

Nejhlučněji se projevuje Krixos. Jeho nadšený ryk se rozléhá chodbami. Samou radostí srazil dva gladiátory pěstí na zem a jiné dva začal v pláči objímat. Pak udělal řetěz kotrmelců a s bláznivým smíchem vyrazil ven na nádvoří.

Konečně.

Brána kruhového vězení se otvírá.

Nejdříve se objevuje Spartakova hlava, rozcuchaná a hluboko skloněná, aby mohl projít.

Gladiátoři propukají v nový jásot a lvi se přidružují dutými, hrůzyplnými skřeky.

Stráže ho drží za ruce. Vrávorá. Nepřítomně se dívá před sebe, oči mu oslňují plameny pochodní.

Krixos je skokem u něho, obejme ho a vyzdvihne ho do výše. „Ty už jsi toho udělal, Spartaku!“

„Spartakus! Sláva Spartakovi!“ volají.

Anup mu podává číši.

Stráže mu ji vyrazí z ruky a smýknou Spartakem na schodiště do Batiatovy pracovny.

Ticho. Jen kterýsi tygr zlostně chroptí.

Spartakus došlapuje na zem nejisté, jde potácivým krokem. Je slabý hladem a únavou. I když jeho přikování ke zdi trvalo jen asi hodinu, přece ho vyčerpala nepohodlná poloha pokrčených nohou, kdy vlastně visel za bradu v železném obojku. Na pažích i na stehnech se mu červenají pupence vyrážky. Hrdlo je rozedřeno řetězem. Přidržuje se zdi a pomalu vystupuje po schodech do prvního patra, do Batiatovy pracovny.

Strážce v chodbě mu otevře dveře a Spartakus stane na prahu.

Vidí Batiata skrčeného v křesle, s obličejem znetvořeným vztekem. Vidí stařičkého muže s dlouhým vousem — kde jsem se už setkal s tímto starcem. Ano, na Krassově hostině, postavil se mi do cesty, když jsem odcházel, a rozpřáhl náruč, aby mi zabránil v odchodu.

„Buď zdráv, pane," zdraví Pronta. Kdo asi je ten stařec?

„Slyšel jsem, žes koupil otroka za nehorázně předraženou cenu," začíná velekněz, vlídnost sama. „Kdo ti ho prodal?"

Pod oknem vyprskl dušený smích gladiátorů.

Batiatus semkl rty i pěsti. Cítí se Prontem zaskočen a ponížen.

Úředník, který chce zakročit proti vydírání, myslí si Spartakus. Usměje se, ale jeho úsměv je chabý a znavený. Loupne očima po Batiatovi. Neodpovídá. Příliš laskavý Prontův tón v něm vyvolal neklid.

„Nu, od koho jsi ho koupil, Spartaku?" vlídně naléhá Prontos.

„Vykoupil jsem tomu člověku svobodu, pane. Kdybych udal, od koho, uškodil bych mu." Gladiátorův hlas zní vlekle, nohy se mu podlamují. Zachycuje se veřejí. Stráže ho podpírají.

Batiatus si po Spartakově odpovědi oddychl. Ne, tohle Prontovi nedaruje.

Velekněz se však nedá odbýt: „Za tak vysokou cenu? To je nepřípustné."

„Žádná cena není dost vysoká za lidskou svobodu, pane."

Ze dvora se ozývají obdivné výkřiky.

Prontos se chce dovědět jméno stůj co stůj: „Když to prozradíš, budeš propuštěn z vězení.“

„Uvědom si, Spartaku, že tady rozhoduji já,“ rychle vpadne Batiatus.

Spartakovy leskle hnědé oči zdivočely opovržením. I tak ctihodný kmet kupčí pod rouškou spravedlnosti. Pohodí pyšně hlavou.

„Jestliže jsi mě dal vyvést jen proto, aby ses dozvěděl, kdo mi ho prodal, můžeš mě tam rovnou poslat znova.“

Ze dvora vzlétl do pracovny nový smích.

„Proč toho vydřiducha chráníš,“ mrzutě volá velekněz. „To je zpozdilost.“

Vydřiducha! uchechtne se pod oknem Xerxes.

Spartakus se křečovitě přidržuje stráží. Cítí, jak se mu chvějí nohy, nedokáže na nich ovládnout roztřesené svaly. Přesto se vzepne.

„Už jsem ti to řekl, pane; nechci svému příteli způsobit nové nepříjemnosti,“ říká sice pevně, ale zvolna a namáhavě. Proč mě nenechá v klidu, copak nevidí, že nemohu stát na nohou. Významně se podívá po Batiatovi a doloží: „Ublížil bych taky sobě.“

Ten se vyzná, libuje si Krixův hlas ze dvora.

„Ty už si nemůžeš ublížit, Spartaku,“ řekne velekněz.

„Já nerozumím učeným slovům, pane.“

„Neříkám nic učeného. Jestliže neprozradíš, budeš ukřižován. Rozhodni se,“ říká Prontos lstivě.

Batiatus uhodil pěstí do stolu. Poslední krůpěj dopadla a pohár přetekl. Pozvedá ruku, chce promluvit

Spartakus ho předešel. Vzkypěl v něm hněv a vykřikuje na velekněze:

„Já už jsem se rozhodl. Neprozradím. Ukřižujete mě? Když prozradím, ukřižujete mě taky. Nejsem římským občanem, nemám na to práva, můžete si se mnou dělat, co chcete, a taky to uděláte. Ale já už mám toho potupy dost.“ V rozčilení se dopouští chyb v latině, proto přechází do řečtiny a křičí na Pronta: „Myslel jsem, že jsi důstojný kmet, ale jsi zákeřný a nedůstojný hastroš! Mně už je

všechno jedno. Jsem zvyklý jednat s lidmi jako já, s lidmi, a ne s takovou bezectnou, slizkou havětí!“

„Na kříž! Na kříž,“ sípe Prontos. „Batiate, okamžitě na kříž.“

„Ve svém domě rozhoduji já, Pronte. Spartaku, jsi propuštěn. Jsi volný. Stráže, můžete odejít,“ říká Batiatus se zaťatými zuby.

„Slyšíte? Jděte.“

Stráže přestaly Spartaka přidržovat. Dopadl dlaněmi na desku stolu.

„Nepřeji si, Pronte, aby ses kdy ještě objevil v mém domě,“ suše pokračuje Batiatus. „Poroučej si svým chrámovým sborům, ale gladiátory nech na pokoji. Jdi.“

„Ty mě . . . ty mě vyháníš, Batiate? Mne?“

„Ano, já tě vykazuji ze svého domu, Pronte. Jednou provždy. Odejdi, prosím.“

„Stane se neštěstí, Batiate!“ úpěnlivě spíná velekněz ruce. „Uposlechni mého varování, při věčných bozích tě zapřísahám, zabraň katastrofě!“

„Nerad bych tě dal odtud vyprovodit strážemi, Pronte. Přeji ti dobrou noc. Tobě taky, Spartaku.“

Prontos klopýtá ze schodů, nevidí, neslyší, jen se strašlivě bojí a má pocit, že umře.

„Slyšels, Spartaku? Řekl jsem ti dobrou noc. To znamená, abys odešel do své ložnice.“

„Hm,“ Spartakus na to a nehne se z místa. Před očima mu opět tancují fialové víry. Cink, cink, zní kdesi nahoře vysoká

struna. Slyší Arenin hlas: *Je skleněný.* A pak slyší sebe, jak odpovídá: *Nemá pro mne proto menší cenu.*

„Chceš ještě něco?“ ptá se Lentulus Batiatus.

Gladiátora zalije červeň. Sklopí oči, polkne.

„Chtěl bych tě o něco požádat. Je to maličkost — ale pro mne velmi drahá. Týká se to ještě ceny za mého koupeného přítele.“ Odmlčí se.

Z nádvoří kdosi poznamenává: *A neřekne otroka, všimněte si. Otroka neřekne.*

Batiatus začal zase netrpělivě přecházet.

„Chtěl bych, abys mi vrátil ten skleněný náhrdelník. Má cenu jen pro mne, nerad bych o něj přišel. Ten, co mi ho vzali dodatečně, když mě zavřeli.“

Hrome, to je láska, podotýká dole Oinomaos.

„Samozřejmě. Jen si ho vezmi. Ale hlavně už zmiz,“ řekne Batiatus a oči se mu zelenají.

„Tak to už je všecko. Děkuji ti, Batiate.“

Náhle cítí, že je se silami u konce. Hlava se mu zatočí. Padnu. Ne. Nesmím. Nesmí mě vidět zničeného. Musím to vydržet. Musím pozdravit, odejít, zavřít dveře, a pak teprve smím padnout.

„Buď zdráv,“ řekne a jeho hlas se nese zvučně a sebevědomě.

S vypětím všech sil dojde pevným krokem ke dveřím. Otevře je. Teď — ještě ne. Ještě nesmím. Za dveřmi je stráž, ani jí nesmím dopřát podívanou. Cink, cink, na vítězství svobody, jsi básník, jsem gladiátor, rozsvěcím lampu do šera, lampu svého září přetékajícího srdce, že se ptáš, choď trochu, než usneš . . . Zavírá dveře a sestupuje po schodech, jako by neměly konce, nohy jsou slabé, mám hlad, večeře nebude, myslím, žes mě pozval na hostinu, ještě šest schodů, šest kroků, to je tři sta stadií za šestadvacet dní, tak žer a chlastej a nebuď drzý, ještě tři schody, stačí, aby se jediná jiskřička rozhořela jasnějším plamenem, a vznítí všechny bašty, půjdou, půjdou, všichni půjdou, ještě poslední schod, všichni touží po svobodě.

Sestoupil do dvora.

Čekají tam na něj. Xerxes, Oinomaos, Kastor a Pollux a ostatní. Anup mu podruhé podává zakázanou číši. Tentokrát mu ji nikdo z ruky nevyrazil.

„Na co připiješ, Spartaku?“

On řekne bez rozmyšlení:

„Na život, protože je bohatý a krásný. A člověk ho chce pít a má na to právo.“

V bezvědomí se hroutí do Krixovy náruče.

3/ SPIKNUTÍ

Spartaka odnesli do společné jídelny, protože jídelna je největší místnost ve škole, a tam ho vzkřísili. Donesli skromné pochoutky ze svých tajných soukromých zásob, nakládané olivy, datle, kousky uzeného masa, drobivý ovčí sýr. Uspořádali si malou hostinu na oslavu Spartakova propuštění — Oinomaos dokonce, aniž požádal o dovolení, doskočil ke Kojenci pro nějaký ten mok.

„jednou se ti taky za těmi dlouhými vlasy vylíhla kloudná myšlenka," poznamenal k tomu Xerxes.

Jedli, popíjeli, žertovali, nadávali na život a smáli se. Kri-xos krmil vyhladovělého Spartaka jako malé dítě, sousto po soustu mu vkládal do úst zrnka sýra.

Diomedes: „Nikdo není o nic lepší než my. To si myslím já. To si každopádně myslím."

Anup: „Tak co tu teda děláme, teď, v noci? Proč nespíme? Jedině proto, že je někdo lepší než my."

Phaon: „Lepší? To snad ne. Jen má větší moc. My žádnou, to je ta chyba."

Spartakus: „Ale my taky."

Krixos: „Všechno kvůli tobě."

Kastor: „No a co?"

Pollux: „To je jedno, kvůli komu."

Oinomaos: „Já bych odtud utekl, až bych brečel."

Spartakus se nezdržel smíchu. „Přišel jsem na to, že útěk je to jediné, co se dá dělat."

Xerxes: „Víte, abych pravdu řekl, už jsem na to taky pomýšlel. Jenže bych se neměl s kým hádat."

Oinomaos: „A to ty bys mě tu nechal?"

Spartakus leží s hlavou v Xerxově klíně a poslušně polyká sousta z Krixových prstů.

Oinomaos: „Na Xerxových vychrtlých kostech si zrovna moc nepohovíš.“

Xerxes: „Kdyby jen vychrtlých. Každá kost mě bolí zvlášť. Bude pršet.“

Oinomaos: „Za deště, to by bylo.“

Diomedes: „Dejte už s tím pokoj. Zbytečně vám pak přijde líto, že tady budete tvrdnout dál.“

Anup: ‚A co ty budeš dělat, když my utečeme?"

Diomedes: „Vy to myslíte vážně? Co bych tady sám dělal, ne?“

Ybikus: „Tak vidíš.“

Diomedes: ‚A kdy?“

Phaon: „Teď ne, až bude pršet.“

Spartakus se posadil. Napil se. „Zítra odtud povezou do Pompejí tři vozy zbraní a výstroje.“

Xerxes: „Zítra taky bude pršet. Moje kosti.“

Anup: „Tak dobře, já se na to oholím.“

Oinomaos: „Určitě to dokážeme.“

Xerxes: „Určitě. Obzvlášť když o tom budete mluvit, jako když vám otevřou brány dokořán a na cestu dají balíček se svačinou.“

Oinomaos: „Ty musíš věčně do něčeho šťourat.“

Xerxes: „Máš hlavu jako dýni.“

Oinomaos: „Jsem rád že aspoň to. Ty toho víš.“

Xerxes: „Protože to je pravda.“

Oinomaos: „Já už nechci slyšet žádnou pravdu. Všecky jsou lži.“

Xerxes: „Ty máš filozofii. Gladiátor a děvkař, to jsi, to ti jde, to všecka čest. Ale do filozofie se nepleť.“

Oinomaos: „A tvoje pravdy zrovna. Každá tvoje všeobecná pravda je jen tvoje osobní zakyslost.“

Dveře jídelny se rozevřely. Stojí v nich Batiatus, celý důstojný a bílý v tóze, venku je v noci trochu chladno.

„Vy dva se jen přete,“ řekne mrzutě. Vstoupí a zavře za / sebou. „Jen seďte, seďte,“ pokyne těm, kteří chtějí z uctivosti povstat.

Přišel si nás namlouvat, bleskne hlavou gladiátorům. Chce zahladit nepříjemnost se Spartakem a zajistit se, aby tu nic nevypuklo.

Nastal kratičký okamžik trapného mlčení, nikdo neví, o čem se najednou před Batiatem bavit, tím spíš, když se vlastně nehovořilo o ničem jiném než o útěku.

Tísnivou zámlku přerušil Xerxes. Dorozuměl se pohledem s Oinomaem.

Xerxes: „Už jsem se bál, že taky jednou uznáš, co já řeknu.“

Oinomaos: „To se neboj. Já mám lidi rád, ale to se tebe ^etýká.“

Xerxes: „Dostal už jsi někdy při zábavě přes hubu?“ Shazuje Spartaka s kolenou a vrhá se na Oinomaa.

Oinomaos: „Já už to nevydržím!“ A vrazí Xerxovi ránu pěstí do zubů.

„Tak dost!“ křikne Batiatus. „Okamžitě jděte od sebe,“ dodá už mírněji a rozmrzele.

Oba gladiátoři neradi uposlechnou a loudají se každý na své místo u stolu.

Měl mě uhodit víc, myslí si Xerxes, takhle se nám na to Batiatus asi nenachytal. Snad jsem ho nepraštil moc, myslí si Oinomaos, ale míň už jsem nemohl.

„Co tady vlastně ještě svítíte. Jděte už spát. A kde jste vzali pití? Neunavujte mě, hoši. Mám vaší nekázně po krk. Nenuťte mě do krajností.“ Zalovil v záhybu tógy a pokročil ke Spartakovi. „Tady to máš,“ říká a spustí mu do klína náhrdelník ze žlutých kamínků. ‚A spát, jak jsem povídal.“

Spartakus nepoděkoval a náhrdelník si připjal.

Batiatus opustil jídelnu rozladěn, námluvy se mu nepovedly.

Xerxes s Oinomaem si stiskli ruce.

Když všichni ulehli a mnozí už usnuli, otevřely se tichounce dveře ložnice a v nich stanul bílý stín v tóze. Přehlédl všechna lůžka a přesvědčil se, že na nich skutečně všichni leží. Tak přešel od světnice k světnici.

„Tohle ještě neudělal, co jsem tady, a jsem tady čtyři roky,“ zašeptá do tmy Ybikus.

„To on se s námi chtěl ještě rozloučit, než mu utečeme,“ odpoví Spartakus.

Kastor: „Já toho chlapa zabiju.“

Pollux: „Ať si mě nežádá.“

Spartakus: „Kam se otvírají dveře Batiatovy pracovny? Dovnitř, nebo ven?“

Anup: „Dovnitř. A co s tím?“

Spartakus: ‚A je uvnitř závora?“

Anup: „Není.“

Spartakus: „Škoda. Ale i tak se to dá udělat. Já už vím, jak to zítra provedeme. A teď vážně spát, aspoň naposledy budeme poslouchat pána.“

Všichni spali málo a špatně, byli příliš rozrušeni.

Ráno si promluvili s hubatým Quintem, kulhavým Lykaon-tem, mrzoutským Rufem a domýšlivým Lalomem. Vzali si je na starost Oinomaos, Diomecíes, Kastor a Pollux, protože ti čtyři dostali nejvíc peněz a darů za vítězství při posledních zápasech.

„To je taky služba, to bych tak chtěl dělat,“ uznale se ušklíbl Oinomaos.

„Budeš rád, když to jednou dělat budeš, spanilý orle,“ na to Lykaon. ‚Až ti někdo přerazí nohu jako mně a budeš mít po zápase a po oblibě.“

„Já vím, že tě Batiatus platí bídně,“ pokračuje Oinomaos.

Lykaon si ho změří. ‚A co ode mne chceš? Nepovídej mi, žes mě přišel potěšit v mém trudném údělu chromého vysloužilce, ty kráso nesmírná.“

„Nechci to zadarmo. Nabízím ti všecko, co jsem posledně dostal.“

„Tak to půjde hezky o hubu, když dáváš tolik.“

Domluvili se.

Právě tak se domluvily ostatí tři dvojice, i když ne tak lehce, chápavě a chytře jako Oinomaos s Lykaontem.

Potom se Oinomaos a Xerxes celý den usilovně hádali.

„Opovažte se servat, vy dva,“ křikl na ně Batiatus, když šel odpoledne kolem nich. „Jak si něco začnete, půjdete oba za mříže. A hladovku.“

Druzí obyvatelé Spartakovy světnice obcházeli ostatní gladiátory a se strnulým výrazem jim svěřili, oč jde. Lentulus Batiatus si jich

naštěstí nemohl všímat: byl plně zaměstnán výběrem a soupisem zbraní a výstroje pro Klodiána do Pompejí.

Obloha se pomalu zatahovala.

Vozy pro Klodiána naložili a vypravili. Volská spřežení je pomalu a těžce vyvezla z brány.

Skladiště zbraní dozorci opět pečlivě uzamkli.

Když se setmělo, dalo se do deště.

Jakmile se Batiatus uchýlil do své pracovny v prvním poschodí školy, pronikl z cely do dvora řev a prudká hádka Xerxa a Oinomaa. Je slyšet rány, nárazy dvou těl, která se zuřivě rvou.

„Dejte tam pokoj!“ křičí dozorce z nádvoří. „Kdo to tam dělá. Slyšíte!“

Hádají se stále zběsileji, až se rozhodnou, že půjdou na Batiata, aby je rozsoudil. Vyběhli ven. V chaosu nikdo z dozorců nepostřehl, že Oinomaos drží dotvrda zchumlaný kus hadru a Xerxes šátek a provaz.

Dali se ohlásit u Batiata.

Strážce je uvedl a opět vyšel na své stanoviště na chodbu před Batiatovy dveře.

Oinomaos se rychle podíval na zámek: klíč trčí zvenčí. Škoda, bude to obtížnější.

Batiatus sedí za stolem v křesle a obírá rybu.

„Co jste si zas udělali? Já asi jednoho z vás přepustím do Pompejí,“ říká přísně a otráveně. Zahryzl se do ryby.

Xerxes začal: „Tohle zvíře mi ukradlo —“

Oinomaos: „To není pravda! Ten kanec perská —“

Xerxes: „Je to pravda, viděl jsem, jak si na to děláš zuby. Batiate, ať se pode mnou rozevře zem, jestli —“

Zatímco Xerxes chrlí žalobu, Oinomaos bleskurychle při-skočí, a než může Batiatus vykřiknout, nacpe mu zmuchlaný hadr do úst. Ale to už je u něho i Xerxes a za neustálého rozčilování mu převazuje ústa ještě šátkem.

„Ty hnoji. Ty lžeš!“ křičí Oinomaos. „Mně budeš nadávat zlodějů!“ A společně přivazují Batiata ke křeslu.

Xerxes: „Jen se přiznej, co jsi v mé truhlici dělal, co? Chtěls mi přidat?“

Vyzvedli obrovský stůl a tiše ho přistavují ke dveřím.

Oinomaos: „Já mu nic nevzal.“

Xerxes: „Ty spratku. Ty řecká děvko.“

Na stůl postavili truhlu.

Oinomaos: „Batiate, řekni sám, ty mě znáš léta, byl bych já schopen špatnosti? Řekni.“

Batiatus, připevněný ke křeslu a s půlkou obličeje ovázanou, se jen potí, poulí oči a diví se, jak ti dva, aniž se přestá-• vají hádat, tiše zastavují dveře. Pokouší se pohnout, ale spoutali ho příliš dobře; snaží se zavolat, ale ani zvuk nepronikne z ucpaných úst.

Když dveře důkladně zabednili, řekl Xerxes: „Tak mu to sundej.“

A nahlédl oknem do dvora.

Na nádvoří se navzdory hustému lijáku potuluje skupina gladiátorů u dveří do chodby, odkud vede schodiště k Batia-tově pracovně. Jiný hlouček se shromáždil u zamčené zbrojnice.

Oinomaos odvázal Batiatovi šátek a vyňal mu z úst špinavý roubík.

„Pomoc! Stráž! Chtějí mě zabít!“ křičí Batiatus, jakmile popadl dech.

Strážce před dveřmi vzal prudce za kliku. Dveře nepovolily.

„Zabednili dveře, pacholci. Stráž! Pomoc. Pospěšte si, než mě tady zabijou.“

Xerxes s Oinomaem vyčkávají a tiše a v náramné shodě si zatím libují na Batiatově rybě.

„Stráž! Stráž!“ křičí strážce za dveřmi, aby přivolal pomoc.

Xerxovi se zdá, že nějak dlouho trvá, než přijdou ostatní stráže a dozorci, a tak křičí sám:

„Vražda! Vražda! Vzbouření!Povstání! Útok!“

„Vzpoura, přepadení!“ napovídá Oinomaos.

„ Vzpoura, přepadení!“

„Stráž! Pomoc! Vzpoura!“ křičí do toho Batiatus.

Stráže i dozorci se nahrnuli do chodby před dveře pracovny a snaží se prorazit dovnitř.

Gladiátoři venku předstírají, že chtějí přiložit pomocnou ruku — pletou se však a zvyšují zmatek a počítají přitom dozorce. Když se všichni strážci shromáždili na schodišti, vytratí se gladiátoři zpět do dvora, přirazí dveře do chodby a zastrčí závory.

Stráže jsou v pasti a prozatím bezmocné.

„Tak už to je. Polezte ven," volají na dvojici v pracovně. „Chcete pomoct?"

„Ne. S námi se nezdržujte."

Zatímco se Xerxes a Oinomaos soukají oknem do dvora, ujímají se ostatní svých úkolů: jedni spoutají ve strážnici podle úmluvy Laloma, Quinta, Lykaonta a Rufa, kteří zůstali na svých místech, poněvadž hlídka ve strážnici nesmí bez vystřídání opustit stanoviště; rozházeli ve strážnici stoly a židle, aby se zdálo, že tam vznikla rvačka, že se hlídky bránily a konaly svou povinnost. Druzí šli páčit vrata od skladiště zbraní. A konečně ostatní, a to největší část, vylamují dveře od vězeňských cel otroků: chtějí osvobodit především otroky, chtějí hromadný útěk z gladiátorské školy. Aby k nám už nepřicházela smrt.

Spartakus stojí v dešti na roubení studny, po boku má Batiatem darovaný meč a udílí rozkazy. Sám se rozhodl uprchnout jako poslední, nebo teprve tehdy, až strážci buď prorazí dveře z chodby do nádvoří, nebo do Batiatovy pracovny a odtud vyskáčí oknem.

Každý hlouček má svého velitele. Utíkají postupně, vždycky jakmile otevřou některou otrockou celu. První skupinu vede Krixos, druhou Oinomaos, třetí Xerxes. O vedení ostat-nich se rozdělili Anup, Kastor s Polluxem, Ybikus a Diomedes.

Sraz stanovili na severu města u divadla. Je dohodnuto, že budou prchat k jihu, k Vesuvu a k moři. Tam snad bude možno zmocnit se nějakých lodí a odplout z Itálie do jiných, svobodných zemí.

4/ ÚTĚK

Velekněz Prontos se pomátl na rozumu.

Od chvíle, kdy sestoupil po schodišti z Batiatovy pracovny, neslyšel od něho nikdo řeč, která by měla smysl a řád. Na nádvoří v gladiátorské škole usedl do svých nosítek, otroci ho donesli domů. Od té doby nejí, chodí po domě a tápe rukama před sebou jako slepec, prochází zahradami a nahlíží do křovisek a loubí a rozmlouvá tam s lidmi, kteří tam nejsou. Uprostřed řeči upadá do spánku, ať je to v pracovně na lehátku, nebo v sadě na trávníku, a mluví i ze spaní zmatené věty beze smyslu.

Před chvílí vyšel v největším lijáku do zahrad s pažemi vztaženými před sebe a s dlaněmi nastavenými jako misky dešti, dobrota mu sálá z očí, dej mi tajemný nápoi, osude a čase, abych přečkal a mohl se zodpovídat ze své slabosti, chladí ho déšť a chladí ho smích, slyší smích, stovky jehel se mu zabodávají do hrudi, kalí se mu oči, kam se poděl ten kříž, kata, kata na něj, vyklube se z něho dravec a já jsem varoval, neuspěl jsem, mohu jen prosit o odpuštění, špatný kočí, zavezl jsem kárku na kamenitý úhor, tady jsi v bezpečí, osud přemohl mne, tady jsi v bezpečí, veliké je tvé srdce a veliká je tvá odvaha.

Obešel zahradu a vrátil se do domu, otroci ho promáčeného převlékají, poddává se jim, říká jim, že je lepší hostitel než Krassus, otroci přikyvují a myslí si, dědek se nám zbláznil, když mu podají na posilnění mandle, rozsype je po koberci a říká jim, že to jsou zrnka času, že je rozsévá a až vyklíčí, že vyroste místo jednoho dne tolik dní, kolik zašil zrnek. Otroci uctivě odcházejí, dědka to vzalo, ještě dobře, že neblázní ukrutně, to se stává, že pán blázní ukrutně a bije otroky a dává je mučit, otroci odcházejí a velekněz se postaví do sloupoví své pracovny a dívá se do deště a do tmy a občas natáhne

paži směrem k divadlu, kapka za kapkou a koupel v osvobození z žalu...

Neúnavné proudy vody crčí z šedivě černého nebe. Rozpukaná půda lačně rozvírá kdejakou škvíru a hltavě přijímá vláhu. Šňůry velkých dešťových krůpějí spojují již od soumraku oblohu se zemí tak hustě, že je v kapujských ulicích pusto. Hospody jsou zavřeny, protože se nikdo neodhodlá vyjít z domu. V palácích se svítí a lidé se dívají z oken do tmy a do deště, cítí na tvářích svěží vzduch a obírají se myšlenkami na nudné, únavné nebo nešťastné věci, které člověka za takového počasí napadají. Světla z oken se daleko nenesou. Kapky je pohltí a rozmažou v úzký okruh matného svitu. Proudy kalné vody se valí po okrajích ulic, klouzají po kamenech a za městem se ztrácejí v měkkých dásních vyprahlé země. Jedinou hvězdu není vidět; všechny jsou skryty za mraky.

Šumivý smích deště smáčí střechy, šelestí po římsách, sviští po silnicích.

A přece je náhle slyšet hluk tlumených hlasů a dusot mnoha utíkajících kroků. Blíží se od severu, od Volturnské brány, a směřují k divadlu. Rozlehlá prostora divadla se zdá ve tmě a v lijáku malá, ale pod jejím sloupovím se lze ukrýt. Hlasy směřují do přístřeší sloupoví. Postavy se vynořují z prostoru ševelivých krůpějí jako velké chuchvalce tmy.

První z nočních poutníků doběhl: je to muž mohutného těla, oděný jen krátkou zástěrou a důkladnými sandály. Za ním utíkají další muži, všichni pouze v tunikách nebo v zástěrách, s plecemi nahými, vystavenými dešti.

„Tady máme počkat."

‚Aby nás tu ale nikdo neviděl."

„Kdo by šel v tomhle počasí ven? Ve městě nebude nikde ani noha."

„Ten déšť je jako... jako vlna naší... budoucnosti..."

„Jestlipak se to podaří všem."

„Spartakus mi řekl, že bude poslední. Já jsem byl první. Tak

počkáme až na něj." Krixos si sedá na mramor a opře se zády o sloup.

„Vstaň. Nastydneš. Máš holou díru.“

Už jich je dvacet. Mlčí, jsou netrpěliví. Ticho. Šumění deště. Tma. Nikdo nepřichází; žádné další kroky neduní od Volturnské brány.

„Snad by se tu nemělo tak čekat. Než se sejdeme všichni, to bude trvat. Takhle po Částech to bude trvat do rána. Dvě stě lidí, to není jen tak.“

„Spartakus řekl čekat, tak čekat“ Krixos svléká zástěru, stojí zcela nahý, a ždímá ji ze schodů.

„To tě vytrhne.“

‚Aspoň se to tak nelepí.“

„Něco bych pil.“

„Už zas?“

Pomlka. Déšť, déšť, déšť.

„Hrom aby do toho počasí uhodil.“

„Hrom by do toho tak zrovna ještě scházel.“

„Lepší počasí nemůžeme chtít. Podívejme se na Oinomaa. Jestlipak sis na cestu vytrhal chloupky z...“

„Nech si to štvaní teď.“

Ticho. Gladiátoři přešlapují zimou. Liják ještě houstne. Už ani nelze rozeznat jednotlivé krůpěje. V ulici je mrtvo a pusto, jen kapky odskakují od dláždění jako kalné a šedivé perly.

„To je doba.“

„Třeba jim to zatrhli.“

‚A jak, prosím tě. Jedině že by Batiatus.“

„Kdepak Batiatus. Ten je rád, že je rád“

U divadla se objevuje další skupina.

„Co to tak dlouho trvalo?“

„Ale to Varnus. Zhroutil se na půl cestě. Museli jsme ho nést. Kam s ním?“

„Položte ho tady, je tu sucho.“

Pokládají plavovlasého Germána pod sloupoví a sklánějí se nad ním. Jeho obličej, i jindy přirozeně bledý, je nyní zsina-lý, že jeho bělost vyniká i ve tmě.

„Co je mu?“

„Dostal toho předevčírem moc. Nemůže se hnout. Teče mu krev.“

Germán krvácí z rány na pravém stehně. Má na ní obvaz, ale mokvá mu i přes důkladné plátěné vinutí.

„Kde k tomu přišel?“

„Pral se s dozorcem, když ho vyváděli. A ten mu dal jednu mečem.“

„Ale co s ním budeme dělat? Přece ho nemůžeme takhle táhnout celou cestu.“

„Zatím ho nech, ať tu leží. Snad se sebere, než přijde Spartakus.“

Nový hlouček se vynořuje ze tmy; střásají ze sebe vodu, oklepávají se jako zmoklí psi.

„Jde to pořád dobře?“

„Pořád.“

„Kolik už nás je?“

Napočítají třicet osm.

‚A co zbraně?“

„Ještě to nevypáčili. Klíče nenašli. Patrně si je Batiatus odnesl do pracovny. Bez nich to nejde.“

Je jim chladno. Následují Krixova příkladu a ždímají tuniky nebo zástěry.

Nemohou se dočkat dalších druhů. Dvě stě. Než se jich vytratí dvě stě, uplyne dlouhá doba.

„Že jsme to navlíkli.“

Krixos se ohrazuje: „Vy jste to navlíkli. Vy. Spartakus to navlíkl.“

Z velekněžova domu pronikají tmou stařecké oči, jsem smělý, že jsem chtěl zastavit osud, přijde a zavolá cosi nesmírného a vášnivého a všichni mu budou rozumět a půjdou za ním, podrobí si vás všechny a vnutí vám svoji pravdu a prorazí opevnění a skvrny změní ve skvosty a skvosty přetvoří ve skvrny, nechte mě jít, nebraňte mi, ovce přijdou ke stříži, jak uzrál jejich čas a jejich rouno, slunce jen škrtne o špici jeho přílby a potečou za ním davy, jako teče moře

vlna za vlnou, zuhelnatí zbabělci a zrádci, jen vážky nad křovinami u řeky zůstanou volné ...

Pod sloupovím divadla se shromáždilo už devětašedesát uprchlíků. Zbraně dosud nemají. Zbrojnici se ještě nepodařilo vypáčit.

Dlouho, zdá se jim to nekonečně dlouho, nikdo nepřišel. Varnus je stále ještě v mdlobách. Déšť nepolevil, naopak zhoustl. Začíná se zvedat vítr.

Vtom se objeví Spartakus.

„Je zle. Stráže se už dostaly z pasti. Teď nás začnou honit. Musíme pryč.“

‚A co ostatní?“

„Víc nás už nebude. Je konec. Když jsem viděl, že stráže už prorazí ze schodiště do nádvoří, sebral jsem koně. Ještě jsem počkal v bráně, a když vrata vylomili, vyrazil jsem s koněm ven. Oni za mnou. Zamířil jsem k severu, směrem od města, na druhou stranu. Zmátl jsem je. Za chvíli jsem seskočil a koně jsem poštval dál. Ten cválá pořád někam k severu. Pak jsem to obešel a jsem tady. K jihu hned tak nepůjdou.“ co zbraně?“

„Nejsou.“

„Co bez nich?“

„To až potom. Teď pryč. Rozptylte se do ulic a utíkejte dolů k jihu. Pořád k jihu.“

„Kam chceš v tomhle počasí jít? Nemáme nic na sebe. Nemáme zásoby, nic.“

„Všecko až potom, teď pryč. Sejdeme se na jihu Kapitolia před velekněžovým palácem.“ Teď teprve si povšiml Varna. „Co je s ním?“

„Omdlel. Má zranění.“

„Tak už utíkejte,“ řekne, pozvedne Varna, přehodí si ho přes rameno a dá se na pochod.

Jde se svým břemenem mnohem pomaleji než ostatní. Za chvíli kráčí deštěm pustými ulicemi sám. Bere se nejkratší cestou, přímo středem města. Když jde kolem krčmy U kojence za náměstím Seplasia, slyší tam pod kůlnou hlasy, které

mu připadají známé. Zastaví se na chvíli, naslouchá. Lekne se: to jsou hlasy Batiatových kočí; poznává všechny tři, Marka, Tita i

Tiberia. Opatrně se přiblíží: pod střechou kůlny stojí vozy zbraní, vypravené do Pompejí pro Klodiána. Kočí se museli zastavit a schovat sebe i voly a náklad před lijákem.

Spartakus přidává do kroku.

Obklopuje ho smírný klid.

Vykonáno. Myšlenka se stala skutkem. Co přijde dál? Protože útěkem se nic neskončilo, naopak, to je pouhý začátek, je to první článek v řetězu činů, skutků a událostí — a jaké budou tyto události? Ať budou jakékoli, odpovědnost za ně padá na mne. Já jsem strůjcem, já jsem první jiskra. Cokoli se stane těmto lidem, mým druhům a mým bratrům, padá na mne. Teď je zapotřebí rozumu a pevné ruky. A vyrovnaného klidu. Mám tento klid. Cítím ho v každém nervu, cítím ho v sobě i kolem sebe, rozrůstá se do šíře, do hloubi a do výše; jako by se dal hmatat, je možno sevřít ho do pěstí, nabírat do dlaní a teple jím polévat prochladlé údy, rozstřikovat ho do ovzduší, dá se sát, pít, hltat vyprahlými ústy; je snadné vystoupit po něm až na špičky hvězd, protože tryská bujným, jásavým plamenem do výše; je právě tak snadné spustit se na něm až do lůna země, poněvadž spadá z oblohy mohutným deštěm a prostupuje zemí, naplňuje každou spáru okoralé půdy a zavrtává se celou kůrou povrchu; je možno rozrůst se jím do dáli i do šíře, protože se valí jako nezadržitelná lavina vzduchem, klid, vítězný klid.

Jak je ta stará řecká píseň?

A nechť bázeň změkčilá nepřepadne nikoho z nás. Před námi je těžký boj: pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit!

Náhrdelník ho studí na krku. Varnus se stává nesnesitelně těžkým. Tady za rohem, několik ulic vlevo, je dům Krassův. Co asi dělá Aréna. Spí? V suchu, v bezpečí, v teple. Nebo se baví s hosty. Předevčírem dopoledne jsem ji viděl naposled. Když jsem si od ní odvedl Krixa. Statečná. Obratná. Milá. Planoucí lampa jejího září přetékajícího srdce... *Čerpejte z ní světlo, oči milované, nikdy nezatápete ve tmě...* Zase tápu, vidíš, jak tápu, a ty mě necháš, tvoje světlem překypující srdce mě hechá, co by se staralo, daří se mu dobře, svízele je netíží, žije se mu blaze v Kapuji, a až se dost nabaží kapujské růžové vůně, vrátí se do Říma. Co bude za měsíc vědět o

Spartakovi? Ale kdež, za měsíc. Do týdne bude pro ni Spartakus hluchým jménem. A přece na ni nezapomenu, přece věčně uslyším její tvárný hlas a uvidím její modře prokr-vené paže. Zítra se doslechne, že utekli gladiátoři, mezi nimi výtržník Spartakus. Povzdychne si, snad si vzpomene na číši falernského, která u ní zůstala nevypita, snad mi v duchu popřeje mnoho štěstí na cestu a bude si dál hledět svých zájmů. Provdá se, jistě za někoho zámožného a s rozvětveným rodokmenem, a porodí mu houf dětí. Buď zdráva, líbezná, křehká, oblačná. Buď zdráva a měj se v životě hezky, jen hezky, písečná dívko. Loučím se s tebou, líbám tě doprostřed čela, nemysli na mne, co bys také myslila, stačí, že já si ponesu tvůj obrázek v srdci, slunečná dívko.

Pohlédne ještě naposled směrem ke Krassovu domu a vykročí ke Kapitoliu.

Náhle ho napadají tři jména: Vipsanius Makro, Gaius Kor-nelius, Sextus Fulvius. Vzkázal jsem vám, že na vás nezapomenu. Já nezapomenu. Na vás a na všechny takové, jako jste vy. Vy ani nemáte lidská ústa, máte krvelačné tlamy jako ty moje lítice, které kolem mne vířily v bitvách, tlamy s čenichy, a větříte rozleželé maso lidí, přibitých k těm vašim římským popravčím křížům.

Nedovedl jsem si představit, že bych mohl kdy pocítit nenávist, že by mě mohla proniknout celou hrůzou záškodnických myšlenek a úlisných úmyslů, nedovedl jsem pomyslit, že by mi duši a srdce sžíral červ tak podlý a strašný, že by mi krev upíjela pijavice tak bezohledná a neodbytná, že by mi nervy a všechno maso stravoval mor tak nevyléčitelný

a zhoubný, že by mi mozek zachvátilo šílenství tak strhující, vynalézavé, důkladné, vypočítavé, nebezpečné a nesmiřitelné, jako je nenávist.

Ale teď to všechno znám. Nenávidím.

Nenávidím!

Nenávidím každou myšlenkou, každou kapkou krve, každým škubnutím svalu, každičkým zachvěním brv. Už je to tak, stalo se to a odčinit to nelze: sžírá mi červ srdce, saje mi krev pijavice, stravuje mi mor maso, zachvacuje mi šílenství mozek. Nenávidím a poddám

se té nenávistné vášni, spaluje mě a přetavuje, poddám se jí v blaženém odevzdání jako hebkým loktům ženy, splynu s ní a spolčím se s ní proti vám a všude a vždycky s ní proti vám půjdu s hlavou odkrytou a myslí jasnou a srdcem neohroženým a duší čistou.

Střežte se toho hada, který se ve mně vylíhl. Bojte se toho hromu, který ve mně burácí. Varujte se té povodně, která mě zaplavuje.

Chraňte se před tou svatou nenávistí, která si mě vyhlédla za pevnost.

Před zahradami velekněžovými, stranou od brány, čekají gladiátoři.

„Co teď?“

„Tady si chvilku odpočineme.“ Spartakus položí Varna do měkké trávy.

„Nepovedlo se to. Nemáme zbraně,“ sklesle opakuje Oinomaos.

„Zbraně jsou pod přístřeškem u Kojence. Viděl jsem je. Počkáme si na ně za jižní bránou.“

„Tady jsme moc na ráně,“ míní Krixos.

„Tady je právě úplně pusto,“ odporuje Diomedes.

„Já bych byl pro to, přelézt tu zeď a odpočinout si vevnitř. Je to jistější než tady venku.“

Vtom před nimi v zahradní brance stane sám velekněz.

„Přišel jsem vás upozornit, že můj dům má dveře.“ A kyne jim dovnitř.

Zmateně stojí, dívají se na velekněze a mlčí.

Spartakus ho poznává. Užuž ho chce udeřit, ale stařec proti němu vztáhne paži.

„Nevýslovně spravedlnosti, nevýslovně porozumění a nevýslovně snášenlivosti je zapotřebí k tvému úkolu. Kéž je ti dáno všeho měrou svrchovanou.“

Spartakus pochopil, že starce opustil rozum. Nedokáže udeřit. Mlčky se na něj dívá.

Ostatní se zděšeně dali na útěk. Krixos uchopil raněného Varna a klopýtá za nimi.

Když poslední gladiátor zmizel ve tmě, pokyne Prontos Spartakovi, aby vešel.

„Až se převlékneš, přijď ke mně nahoru do mé pracovny," řekne a důstojně kráčí pěšinou napřed.

Spartakus se za ním ještě okamžik v úžasu dívá a potom se dá do běhu za svými druhy.

Déšť pomalu ustává.

Velekněz dospěl do své pracovny. Usedá. Vidí, co si vidět přeje, vidí Spartaka, jak za ním rozechvěle spěchá do pracovny.

„Tady jsi v bezpečí," praví mu velekněz.

Spartakus mlčí. Kaminky jeho náhrdelníku světélkují ve tmě. Prontos vidí hrdý, přezíravý pohled zlatohnědých očí a rty, které se pohrdlivě svírají.

„Sem se nikdo neopováží vpadnout," pokračuje velekněz.

Spartakus stojí rozpačitě, sklání víčka, chce něco říci, ale patrně si netroufá.

„Pojď ke mně blíž. Ještě blíž. Rád bych ti něco řekl. Posaď se — chceš mě o něco požádat, já vím. Nemusíš nic říkat, jsem o trochu lepší hostitel než Krassus."

Spartakus zvedá oči a Prontos je nemůže poznat, tak jsou vděčné a mírné.

„Jsi příliš laskav. Nezasluhujeme toho," říká tiše a pokorně gladiátor.

„Je vůlí bohů, abych tvé prosbě vyhověl."

Tak praví velekněz a pokládá dlaň na ruku Spartakovu.

„Veliké je tvé srdce a veliká je tvá odvaha. Kéž je veliká i tvá spravedlnost. Víc nemám, co bych ti řekl, Spartaku. Přeji ti hodně štěstí a zdaru. Kéž tě sami bohové provázejí na tvé přetěžké a neschůdné cestě, můj synu." Pozvedá ruku, jako by žehnal.

Spartakus vstává. Uctivě se sklání.

„Ponesu si tvá slova v srdci, pane," říká a líbá Prontovi ruku. Odchází. Žluté kamínky se mu blyští vzadu na krku.

Prontos vstává a vyprovází ho na práh. Stojí ve dveřích a dívá se za ním, jak kráčí chodbou.

Podle vůle bohů jsem zašil čas. Kouř se valí kolem, med nekane z pláství, ale oheň, z mokřin stoupá dým a mniška napadá les, jdi do dýmu a do ohně a ať se tvoje kroky obracejí také ke zpěvu.

Přestalo pršet.

Noc. Vane čerstvý vzduch, voní ještě deštěm. Je slyšet pleskání kapek spadajících ze stromů. Při krajích cesty se řítí bublavé stružky kalné vody. Ovzduší je průzračně černé, mraky se roztrhaly. Na obloze blikají různobarevné kahance hvězd.

„Mně se zdá, že už umřel.“ Krixos se zastavil a položil Varna na zem.

Seskupili se kolem. Znají, jak vypadá smrt, v aréně byla stálým hostem. Poznali ji i teď. Varnovy oči ztratily výraz a zesklovatěly. Tváře se mu neuvěřitelně rychle propadly, obličej se podobá obličeji smrti ze smutných maleb.

Diomedes: „Nezdržujte se.“

Oinomaos: „První. Měl by se pomstít“

Xerxes: „Nejprve pohřbít. To ho tady necháme pro krkav-ce?“

Kastor: „A pomstíme ho.“

Pollux: ‚A pomstíme.“

Phaon: „Tak co bude s tím hrobem?“

Od trhu Seplasie zahučelo vzdálené hrkotání vozů.

„To jsou zbraně od Batiata do Pompejí,“ řekne Spartakus. „Ty musí být naše. Potom v rychlosti vykopeme hrob.“

K jižní Jovové bráně zbývá gladiátorům už jen asi pět set kroků. Urazí je tiše a co nejrychleji. Za branou se schovají do příkopu u ječného pole.

Za chvíli je slyšet drnčivé hlasité dunění — to vozy projíždějí pod klenutím brány.

„Na ně!“

„Máme je nadobro zabít nebo co?“

„Když se nezmocníme zbraní, zemře nás sedmdesát. Kdyby je nedali po dobrém, zabte.“

„Pomstít Varna.“

Vozy zvolna dohrčely k poli.

Ječná stébla se třepou a šelestí nočním vánkem. Nad Kapu-ou právě padala hvězda. Světelným chvostem se mihla oblohou — zabořila se do nekonečné, beztvárné tmy. Odkudsi zavyl pes.

5/ ARENINA ÚZKOST

‚A nechť bázeň změkčilá nepřepadne nikoho z nás! Před námi je těžký boj: Pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit!“

Amaltheia si tiše, tichounce notuje starou řeckou píseň.

Je noc.

Čirá, teplá, voňavá noc, jaká byla před několika dny, kdy jela z hostiny se Spartakem do amfiteátru. Nebe se klene vysoko a je jasné temnotou. Měsíc jí nahlédá do příbytku. Dráždí ji.

Amaltheia leží, nemůže spát, převrací se v kožišinách. Měsíční svit jí ozařuje prstence nepoddajných vlasů; vinou a kroutí se jí kolem skrání jako drobní červenaví hádkové. Oči se doširoka otvírají a dívají se do tmy. Zdá se unavena, tolik unavena nebo tolik rozrušena, že nemůže usnout.

Je ticho. V domě všichni už dávno spí. Brzy ráno je čeká cesta.

Přeludný přísvit luny klouže po kameni sochy a kouzlí jí na obličeji neskutečné, proměnlivé výrazy: teď se zdá, jako kdyby se ústa usmívala; v okamžiku se rozsvětlí oči — jako bý hleděly na Amaltheiu, upírají se na ni, jsou však nehybné a bílé a nevidomé jako oči slepce, který se usilovně snaží prohlédnout

Amaltheia odvrací zrak od oněch mrtvých toužících očí — vzbuzují v ní úzkost a podivný strach. Zachvěje se. Naplňuje ji tíseň. Prostupuje jí stesk. Zachvacuje ji touha. Strach ze všeho, z ničeho, snad ze zítřka, snad z budoucnosti, možná že z celého života. Stesk po čemsi, čeho jí dosud nebylo dopřáno, ale co zná, co vytušuje, čím se tolikrát obírala za beze-sných nocí, protože dívka, citlivá a náruživá dívka, probdí mnoho nocí, je chtivá a zmatená a nedočkavá. Stýská se jí. je to tak prosté a tak slavné: není to muž, po čem touží, není to láska a objetí a polibky a vášeň s vrcholem rozkoše a doznívánim oddanosti — je to živelná touha starat se o někoho,

patřit někomu, duší, srdcem, tělem, každičkou myšlenkou někomu náležet a vědět, že nežije nadarmo, že je jí zapotřebí, Že má o koho pečovat, koho konej šit, koho povzbuzovat Vědět, že žije, že konečně žije plně a sytě s úkolem a naplněním.

Jeho jméno mi zvučí něhou a poctivostí.

Nosím tě v srdci, ty snědý a cudný, mám tě ráda, nikdo mi tě nevezme, protože jsi u mne uzavřen navěky. Slyšíš mě, když k tobě promlouvám ze své samoty? Slyšíš mě, ty se svými starostmi a horoucími slovy? Připadáš mi jako vysoká štíhlá borovice, planoucí na kraji lesa hnědou červení v západu slunce.

Jsi velký a přímý, jakoby slitý z bronzu a z písně mužského sboru, jako lesk na čepeli meče, jako dotek mozolnaté dlaně, jako varovné vzdálené hřímání. Jsi muž, zvučný a slavnostní jako kohoutí volání za ranního rozbřesku, když se den vzbouzí k životu, jsi žhavé letní poledne, prosycené žárem a předzvěstí větrné smršťě, jsi žulový balvan, odpadlý z vrcholu nebetyčné skály a shozený do zeleného údolí, jsi vinný hrozen, zralý a nabobtnalý dlouhými vedry; jsi nástroj, který léta odpočíval a čekal na svou chvíli, a ta konečně nadešla, jsi úsečný a ryčný povel, zahlaholený nad oddílem vojska, jsi čin, vyvstalý náhle ze strádání a útisku, jsi rozpukaná půda, plodná a bohatá, která se dočkala vláhy; chvěješ se touhou po velikosti a zvoníš písní svobody, jsi valoun surového železa, jsi valoun ryzího zlata, voníš krví a voníš deštěm, chlebem i kovem, jsi břitký rozkaz i něžné pohlazení, jsi výkřik bolesti i plaché pousmání.

Už je toho plné město.

A nejen Kapua — celá Kampánie se otřásá neuvěřitelnými zvěstmi. Sedmdesát gladiátorů uprchlo včera z Batiatovy školy v Kapuji. Za městem přepadli vozy s výzbrojí a zmocnili se zbraní. Vede je Spartakus. Táhnou směrem k Vesuvu. Pronásledovatele zahnali zpět do Kapuy. Gladiátoři prý si na pochodu zpívají starou řeckou píseň:

Pamětlivi minulých útrap snažme se teď všichni proslavit.

A co já tady.

Krassova schovanka, přeletující z jednoho města do druhého, ozdoba jeho hýřivých hodokvasů, trn v oku jeho uhrančivé ženy a terč neomalených uličnictví jeho dvou nezvedených synů.

Copak já sem patřím do toho nachu a do těch perel?

Kdo já jsem?

Krassus se mě ujal. Proč? Z vypočítavosti, nikoli z dobroty srdce. Krassus dělá všechno z vypočítavosti. Ujal se sirotka, říkalo se, hleďte, jak je Krassus Dives dobrosrdečný. Je ke mně hodný a vlídný, nemohu si stěžovat, pravda. Ale tísní mě to. Všechno mě to svírá, to bohatství a neupřímnost a šlechetností zakrývaná nepoctivost. Chtěla bych žít někde v malé chaloupce a pást ovečky. Vysmál se mi. Ovečky!

Mám prý se vdát, řekl mi včera. Jsem prý dospělá. Mohu si vybrat, koho chci, ale smí-li mně doporučit, navrhuje Klaudia Glabera mladšího. Pochopitelně, jeho otec je proprétorem a jeho slovo v senátě má velkou váhu. Krassus je ctižádostivý, Krassus se chce proslavit.

Spartakus už tak učinil. V několika dnech poletí jeho jméno celou Itálií. Proslavil se odvahou, činem, velikým, neslýchaným činem.

Krassus? Znají ho jen pro jeho zlaťáky. A také pro jeho bezcitnost a surovost.

Zítra ráno odjíždíme z Kapuy.

Spartakus... Mám tě před očima, tak jak jsem tě uviděla poprvé v aréně, vidím tě se vztyčenými pažemi, vzepjatými k slunci, vidím tvoje silné, pevné tělo, stavbou připomíná peň mohutného stromu, tělo, které jako kdyby zvučelo úderem perlíku o železo.

Musíme prý co nejrychleji opustit Kapuu. Proč? Nic se tu neděje. Batiatus zuří, boháči jsou vystrašeni a to je všecko. Nic se vlastně nestalo. Pár otroků uteklo z gladiátorské školy a chtějí žít po svém. To přece není nic nebezpečného. Čeho se bojí kapujští boháči? Jejich otroci spí ve svém čeledníku, ve dne pracují, jsou poslušní a nepomýšlejí ani na útěk, ani na zbraně.

Bojí se snad vznešení boháči o své životy? Batiatovi se přece nic nestalo, přivázali ho jen ke křeslu a snědli mu prý přitom rybu k večeři.

Kdesi zahoukal sýček.

Nová, ještě prudší vlna úzkosti zaplavuje náhle Amaltheinu hruď.

Co se to ve mně děje, to není samo sebou, takhle úzko mi ještě nikdy nebylo, svírá mi to hrdlo, třesou se mi ruce, nohy jako by mi ztuhly.

To přece není jen steskem, to přece není jen touhou po tobě, naopak, představím-li si tebe, je mi blaze, třebaže smutno a do pláče. Ty jsi světlý a přímý, ty nevzbuzuješ úzkost a tíseň.

Ne, přece znám ten pocit, jednou jsem ho už prožila.

Deset let mi bylo. Řekla jsem tenkrát, že Tertulla, Krassova žena, je odporná babizna. Vykřikla jsem to na ni před hosty, vyjekla jsem to rozhořčeně a z plna hrdla, protože na ni dotírala veliká tlustá můra a ona ji chytila a živou ji hodila do plamene kahanu. Byla jsem proto bita, tolik bita od ní i od Krassa. Snad jsem to neměla říkat, ona byla tehdy těhotná a měla všelijaké nápady, ale byla jsem dítě a ta seškvařená můra mě zahltila hrůzou. Zavřeli mě na tři dny do komory. A tenkrát jsem ten pocit prožila. Nebála jsem se samoty a tmy. Ale připravovala jsem se duševně k velikému činu: Rozhodla jsem se, že uteču z domova. A taky jsem utekla, jakmile mě z komory pustili. Jenomže mě velmi brzy našli a výprask se opakoval ještě procítěněji. A tehdy jsem si řek-la: kdybych byla utekla na koni, nebyli by mě chytili. A jakmile se nad domácností opět rozklenula duha míru, projevila jsem přání, že se chci učit jezdit na koni. Krassus mi vyhověl, Krassus mi nikdy nic neodepře. Sám mě učil jezdit. Pak jsem se stala svými krkolomnými jízdami v Římě pověstnou.

Mám ráda koně. Dívají se tak moudře a divoce. Mají měkké tlamy. A rozumějí, tak dobře rozumějí, co od nich jezdec žádá.

Noc se náhle rozčeřila podivnými zvuky.

Amaltheia zbystřuje pozornost. Jako kdyby se tiše otvírala mřížová vrata zahrady. A potom kroky. Tlumené kroky více lidí. Je jich dokonce mnoho. Nepřicházejí od vrat domu, naopak, jdou pryč ze zahrady.

Dívka vstává z lože. Vyklání se z okna. Nevidí však nic, protože brána je daleko a cesta k ní vede stranou od jejího okna. Jen měsíc vysoko a modravě září.

Znovu uléhá.

Patrně už nějaké přípravy k ranní cestě. Krassus dovede udělovat podivné rozkazy.

Jako ráno, když přijel Batiatus. Přihnal se a rozčileně vykládal, co mu gladiátoři provedli. Krassus ho klidně vyslechl, načež vyslal rychlého posla do Říma s rozkazem, aby okamžitě předělali všechny dveře v římském paláci tak, aby se otvíraly ven z místnosti. Musí to být hotovo, než se vrátíme. Strašpytel.

Třeba vyslal lidi, aby se už předem v noci porozhlédli, jsou-li cesty bezpečné.

Lentulus Batiatus se velmi rozčiloval. A ze všeho, zdá se, ho nejvíce hnětlo, že mu ti dva snědli tu rybu. O tom aspoň nejvíc hovořil. A pak o tom, jak k němu přišel Prontos. Že prý by byl málem ještě doplatil na to, že prodal Spartakovi Krixa. Krassus se smál — málokdo se dovede smát tak jako Krassus, když ho něco obzvlášť pobaví; řehtal se, supěl, tloukl se do boků, úplně se dusil a prolamoval návalem smíchu a pořád opakoval:

„Tak on byl k tobě velkomyslný, ten gladiátor?“

A zase se propadl do chraptivého řehotu, potil se, z očí mu tekly slzy, sevřenými pěstmi bil do stolu, řičel a prskal a vyl a halekal.

„Udělal sis s ním, cos chtěl. Tady to máš. Já jsem tě varoval, abys mu ho neprodával.“ A chechtal se dál.

Dovede být zlomyslný a jízlivý jako nikdo. Přesto myslím, že se smál spíš z nějakého nepříjemného duševního rozpoložení než z jedovatosti, spíš proto, že ho Batiatova zpráva rozrušila a chtěl přehlušit sám sebe, poněvadž na tom vlastně nic směšného nebylo.

Noc je klidná a spánek nepřichází, myšlenky poskakují z předmětu na předmět jako splašené hříbě a kdesi ve tmě se klene rozsáhlý oblouk a na něm se pyšní nápis:

SPARTAKUS

Mají zlost na Pronta. Batiatus rozhlásil, že Spartaka propustil na jeho výslovný příkaz. Nevěřím. Že prý mu velekněz vyhrožoval

zásahem úřadů. Nevěřím. Zavázal se také, že převezme veškerou odpovědnost. Ať prý ji tedy teď převezme. Ubohý Prontos. Zešílel.

Jmenuje mě Aréna. Písek. Vůbec neví, jak se jmenuji. Aréna. *Pro mne Aréna,* řekl. *Je zbytečné, abych znal tvoje jméno. Vůbec nejsi hezká, a přitom jsi krásná. Podivná. Pro rozhovor jednoho večera a pro vzpomínky pro celý život.* Tak rychle a udýchaně tenkrát mluvil...

Tenkrát. Od oné noci uplynulo teprve několik dní. Ale byly to dny nezvykle bohaté, napěchované událostmi a vzrušením.

Od Kapuy k Vesuvu hlaholí píseň o statečnosti.

Co dál?

Co bude dál.

„Amynte!“ ozve se náhle nocí.

Krassus volá otroka. Má asi žízeň. Amyntas ho obsluhuje a podává mu pít.

„Amynte. Slyšíš? Pít!“

Listy křovisk v zahradě se rozšuměly zavanutím větru.

„Amynte, probuď se konečně, chci pít.“

Krassův vyprahlý hlas chraptí do tmy marně. Amyntas usnul patrně tak tvrdě, že není s to se probrat. Je slyšet zadunění — to Krassus zlostně vstal z postele. Kroky, dupavé a vzteklé. Otevřel dveře.

„Amynte, světlo! Proč není na chodbě světlo. Kdo tady zhasil. Amynte! Gygu! Fanokle! Světlo! Kde je kdo? Spíte tak, nebo jste pomřeli?“

Krassův hlas přeskakuje a sípe. Odchází kamsi do hloubi domu. „Fanokle, kde jsi?“

Amaltheia si otčíma na okamžik představí, jak šátrá tmou v chodbě, rozespalý, rozpařený a bos a shání obsluhu, a vyprskne smíchy. Pak je však zase ticho, Krassův hlas se ztratil kdesi v čeledníku, a tak se nechává znovu kolíbat myšlenkami a okřídlenými sny.

Nerozuměl jsi mi dobře. Nechtěla jsem, aby ses se mnou pomiloval. Chtěla jsem s tebou opravdu jen hovořit při číši vína, dívat se ti do velikých lesklých očí s těžkými víčky a tu a tam se dotýkat tvé ruky. Nikdo z mužů, s kterými jsem se setkala, nebyl

takový jako ty. I jméno máš mužné. Přitahuje mě k tobě. Chtěla jsem se tě zeptat, kdo vlastně jsi, jaké máš úmysly se svým životem, jenomže ty jsi uzavřený, jsi vlastně podivín, jsi samá vidina, ale když ty jsi tak silný, že ta tvoje síla do sebe všechny ostatní lidi vtahuje a podrobuje si je. Vůbec tě to nemělo u mne zarazit, jistě jsi na to už zvyklý, jdou za tebou všichni.

Proč bych Krixa neukryla. Spartakus se tomu podivoval. Kdyby věděl. Ukryla jsem ho, protože jsem nevděčná a zlá holka. Nenávidím Krassa. Nenávidím jeho Tertullu, nenávidím jeho dva klacky, nenávidím jeho dům. A přece jsem mu povinna vším: úctou, vděkem, láskou. Nikdy se ke mně nechoval jako nevlastní otec. A já, mohu-li provést něco, čím bych ho rozzlobila, neváhám ani na okamžik. Právě tak s Krixem. Zápasník, který mu prohrál soutěž. Ze zlosti ho daroval Batiatovi a já jsem uprchlíka ukryla ve svém příbytku. Se zlomyslnou radostí.

jsem zlá, jsem tolik zlá, proč ho vlastně tak nenávidím, on mě má rád.

Zaplavuje ji nová vlna úzkosti. Co se to jen se mnou děje. Jako kdyby mi orel kloval játra.

Kde teď asi je Spartakus.

A kde zůstal Krassus, proč se dosud nevrátil do ložnice. Proč mu Amyntas nedonesl nápoj. Není slyšet kroky, jak otroci obnovují na chodbě zhaslé světlo.

Ze tmy a ticha se vynořuje dusot kopyt. Je to jeden kůň. Blíží se, řítí se velmi rychle. Už cválá před samým domem. Zastavuje.

Takhle znenadání přijel Spartakus, vjel až do domu na koni. Krev zabušila Amaltheie ve spáncích na poplach. Tehdy si přijel pro Krixa, dnes si jede pro mne. Hrdlo se jí seškrtilo, přepadla ji slabost z radosti i ze strachu, má pocit, že ztratí vědomí, bezděčně zatápe po Spartakově ruce.

Znovu vyskakuje z lůžka a naklání se z okna. Zase nevidí nic, jen černé listy křovin v černé tmě. Ale slyší. Jezdec seskočil na pěšinu, teď opatrně přivazuje koně, otvírá bránu, je slyšet, jak těžce skřípe, jak to, že je otevřená, proč ji otroci nezamkli, utíká po cestě k domovním dveřím. A už tluče na vrata.

„Krasse, Licinie Krasse.“ Nové bouchání. „Licinie. Vstaň! Tady Sextus Fulvius.“

Amaltheie se zhroutil svět zklamáním. Z domu žádná odpověď.

Další rány pěstí dopadají na dřevo vrat a duní celým domem tak naléhavě, jako kdyby hořelo celé město a záleželo jen na Krassovi, aby je zachránil.

„Krasse, slyšíš? Licinie, volá tě Fulvius!“

Noční host si pomáhá už i druhou rukou: bije na dveře střídavě oběma pěstmi ve zběsilém rytmu a křičí jako při vpádu barbarů.

Okamžik je ticho. Pak se utrhne odkudsi z okna Boháčův hlas:

„Co chceš?“ „Utekli mi otroci. Do jednoho.“

‚A co mám dělat?“ ptá se Krassus z okna mrzutě a cynicky.

„Půjč mi svoje lidi k pronásledování, zůstal jsem v domě úplně sám.“

„Kde bych je vzal,“ vrčí pán domu a Aréna ho v duchu vidí, jak se při tom štítivě ušklíbá. „Mně moje čeleď utekla taky.“

Ale to už se celým domem rozléhá Tertullino kňučení: „Neudělají nám nic? Licinie! Pojď mě chránit.“

„Co si počneme,“ kňourá rozespalý Markus, starší Krassův výrostek.

„Surovci,“ ulevuje si mladší Publius, „kdo nám teď donese světlo?“

Amaltheia se v mžiku oblékla a běží chodbou. Už chápe, co znamenaly tiché kroky a vrznutí brány. Otroci uprchli. Kam? Za ním. Za Statečným a Silným.

Spatří Krassa v matné měsíční záři, jak stojí v otevřených dveřích ženského čeledníku a netrpělivě podupává.

„Světlo! Okamžitě ať mám světlo.“

Z čeledníku se ozývá zděšené a úpěnlivé sténání. Ženy tedy neuprchly.

děte otevřít hostovi.“ ádná z otrokyň se však nepohne.

Krassus spatří Arénu. „Amaltheio. Dones mi bič.“

Amaltheia náhle vidí ve tmě Spartakovy oči. Dívají se upřeně na ni, jsou hnědé a zlaté, dívají se klidně a v zornicích dřímá napjaté očekávání.

Postaví se vedle otčíma do otevřených dveří a řekne: „Au-reo, jdi prosím otevřít dům.“

Rychlý stín se vykrade do chodby, uhne před Krassovou pěstí a cupe ze schodů.

„Klivie,“ pokračuje Aréna a se zavřenýma očima se dívá do Spartakových zřítelnic, „přines světlo.“

„Není, Amaltheio,“ ustrašeně odpovídá dívčí hlas.

„Copak není v celém domě oheň?“

„Ne, uhasili ho.“

„Jdi rozkřesat.“

Klivia mizí v hloubi domu.

„Řekl jsem ti, abys mi donesla bič.“

„Nebylo ho zapotřebí.“

Dívají se na sebe, otčím a schovanka, boháč a sirotek, on s hněvem, ona s opovržením. Aréna se chvěje. Nikoli strachem, ani rozčilením. Úzkostí se chvěje, pro dnešní noc si ji zajala úzkost.

„Co to znamená, Amaltheio?“

Moje jméno je Aréna, proč mě nazýváš tak cize, proč mě vůbec oslovuješ jménem, tvůj hlas nenávidím, haraší a chrchlá ti v krku, až někde dole, jakoby v žaludku nebo ze žluče vychází, připadá mi, že tvůj hlas páchne jako rozetřená ploštice, moje jméno se v něm křiví a zrůdně brblá, tvůj hlas znetvoří každé i to nejlepší slovo.

„Jak se to na mne díváš, Amaltheio?“

Sextus Fulvius nemá náladu na domácí rozepře. Přerušuje napětí mezi nimi:

„Co budeme dělat, Licinie. Víc než polovina všech otroků utekla z Kapuy. Vipsaniovi Makronovi utekli, Gaiovi Korneliovi, tobě, na koho si vzpomeneš, je bez čeledi. S tím se musí něco udělat.“

Tenhle hlas zase přepjatě kňourá a lísavě se mazlí, line se z nosu, jaké to mají lidé divné hlasy, jako by to byl hlas kleštěnce.

„Kdy vám utekli?“ ptá se Krassus.

„Asi už zvečera, teď teprve se na to přišlo.“

Přichází Klivia s kahanem a Amaltheia vidí v jeho světle drobného muže s obrovskýma šedýma očima a bohatými plavými

vlasy. Pohlédne na ni lhostejným pohledem mužů, kteří dávají přednost chlapecké společnosti, a mazlavě pokračuje v řeči:

„Je to vina Prontova, přiměl Batiata, aby Spartaka pustil z vězení. Udělal to schválně, navzdory našim zájmům a žádostem a navzdory veřejnému mínění.“

‚A co Prontovi otroci?“

„Zůstali. Říkají, že velekněz potřebuje ošetření, že je zcela bezmocný, že zešílel. Ale já tomu nevěřím. Chce se tak vyhnout odpovědnosti.“

„Pojď ke mně do pracovny, nebudeme tady stát na chodbě,“ říká Krassus. Do čeledníku zavolá: „Doneste víno!“ a vede hosta ke schodišti.

„Ale já se Prontovi pomstím,“ horlí Fulvius, „jakože jsem Sextus Fulvius, já mu to splatím. Kdyby se nikdo neopovážil, já se opovážím. Velekněz nebo ne, mně na tom nezáleží. Protože tohle už není jen tak, tohle se může rozšířit po celé Itálii.“

Jeho slova hasnou nahoře v poschodí.

Aréna se ocitá sama na chodbě před čeledníkem. Odkudsi proniká Tertullin škytavý pláč.

„Klivie, zanes paní Tertulle světlo, bojí se. — A co je s vámi. Víte o tom něco?“

Žádná odpověď.

„Selene, stařenko, aspoň ty buď rozumná. Řekni: věděly jste o tom? Věděly jste, že utíkají?“

„Věděly,“ zní tichá odpověď.

„Proč jste nešly s nimi?“

„Nechtějí ženy vzít.“

„Proč ne.“

„Prý bychom byly ve válce na obtíž.“

„Ve . . . ve válce?“ zajíkne se Amaltheia.

Ženy by jim byly ve válce na obtíž ... To znamená, ale to přece znamená, že se odhodlali bojovat, bít se — za co? Za svobodu? To znamená, že jsou spolu ve spojení, že se všichni dohodli, otroci Vipsaniovi, Korneliovi, Fulviovi, naši a všichni ti ostatní, kteří prchli; to znamená, že jsou odhodláni nevzdat se, zápasit o to, co v

nich vře a touží se uplatnit, to znamená, že jdou za ním, všichni jdou za ním a chtějí ho poslouchat a s ním zvítězit nebo s ním padnout. Ale jak mohou doufat, že budou silnější než vojsko. Protože počítají-li s válkou, počítají zajisté i s vojskem, se slavným, nepřemožitelným římským vojskem. Co to v nich plane, co to je, že to v nich probudilo naději, že by mohli zvítězit i nad římskými legiemi. Jakou víru to mají ve svého Statečného, když předpokládají, že se vyrovná zkušeným římským vojevůdcům.

„S kým jste byli ve spojení?“

Opatrné ticho, nejistý hlas: „S nikým.“

„Nelži mi, Dafne, mně lhát nemusíš. Krassus mě naučil dvě velice užitečné věci: jezdit na koni a myslet.“

‚A ty jsi ztratila podkovu?“ ptá se otrokyně Dafne tak bezelstně, že se jí nedá věřit.

„Ani podkovu, ale ani rozum. S kým jste ve spojení?“

Odpověď nedostává.

„Přece vás někdo musí vést, dávat vás dohromady, mluvit k vám — a Spartakus to není. Prozraďte mi to. Není to snad náš Krixos?“

„Krixos ne. Je jich několik.“

„Kdo? Otroci?“

„Gladiátoři. Schovávají se ve městě. Kde, to ti už neřekneme. Dávají otroky dohromady.“

„Nebojte se, já to neprozradím. Je mezi nimi sám Spartakus? Řekni, Selene, stařenko, prosím tě, řekni mi, je Spartakus ve městě?“

„Neptej se nás už, Amaltheio.“

Jestli je ve městě, musím ho najít, musím k němu. Osedlám si koně, nebo ne, to ne, bylo by to hlučné a nápadné, i pěšky mohu projít celé město křížem krážem a najít ho.

„Kdyby mě hledal Krassus, řekněte, že jsem se šla pomodlit do — třeba do Vestiny svatyně.“

„Teď v noci?“

Dívka nedbá a sestupuje ze schodů, úzkost jí svírá hrdlo a tělo jí polévá chladem.

Vyjde na zahradu.

Vtom do noci vytryskne řev zástupů. Přichází z jižní strany od Kapitolia.

Aréna spěchá k bráně. Fulviův kůň, přivázaný k mříži, nepokojně přešlapuje a hrabe. Zadkem se točí v bráně, že Aréna nemůže vyjít, nelze se přiblížit ke koni odzadu, ale jak to udělat, ten jankovitý hřebec se tu motá a vyhazuje, teď se

staví na zadní nohy, krk a hlavu napíná proti větru, hříva se mu ježí a vlaje — řičí —

Amaltheia spatří luk a toulec s šípy, připevněný k pravé straně sedla.

Pravda, vždyť je to kůň Fulviův a Sextus Fulvius je v Ka-puji vyhlášený střelec, svou oblíbenou zbraň prý s sebou všude nosí.

Nový zlobný a divoký řev davů se rozvalil do tmy, sílí a zaniká, znovu propuká a znova slábne, je to jakési nepříčetné vytí a přichází od jihu, zblízka, zcela blízko jsou, snad jen o několik ulic dál.

Spěchající kroky. Za mříží plotu se objevuje postava tlustého muže v širokém plášti.

„Je tady Fulvius? Prý sem jel. To je jeho kůň, že? Já jsem Vipsanius Makro. Oblehli jsme velekněžův palác. Potřebujeme ho tam.“

Krassus a Fulvius právě vyšli před dům, vylákáni řevem zástupů.

„Do zahrad jsme vnikli, ale do domu se nemůžeme dostat. Prontos je ve své pracovně, svítí, ještě bděl, když jsme tam přišli, je ho vidět, pobíhá z rohu do rohu a lomí rukama. Pojď s námi, Sexte.“

Sextus Fulvius se řezavě směje, běží ven, divže neporazí Amaltheiu. Směje se tak vítězně, že Arénu přepadá stejný pocit, jaký zažila, když kdysi viděla ubohou můru, jak se praží v plameni.

Prontos bude tou můrou, pozdě, pozdě, už bych ho nemohla varovat.

Fulvius se pořád směje.

Vyšvihne se do sedla, bere luk a vytahuje šíp. Vipsanius Makro hřebce odvazuje a Sextus Fulvius cválá s kleštěneckým smíchem do tmy. Vipsanius Makro se kutálí v jeho stopách.

Mlčí Amaltheia, mlčí Krassus.

Od jihu křičí zástupy a nad hlavami se klene klidné, hvězdami ponýtované, vysoké nebe. Kdesi dole, až daleko za jižní

Jovovou branou plane hvězda s podivným červenavým světlem, je veliká, nechvěje se, hledí dolů vyzývavě jako rozhněvané božské oko a šíří kolem sebe okruh matné, profialovělé záře.

Tam vede cesta k Vesuviu. Po ní jde muž, v jeho očích se zračí mohutnost hor. Zástupy utiskovaných se valí za ním. Vzplála jiskra a vznítila všechny bašty. Zpívají si starodávnou píseň o srdnatosti.

„Amaltheio. Pomoz mi zapřahat. Jedeme domů.“

„Kam domů?“

„Kam? Do Říma přece!“

„Do Říma? Teď?“

„Právě teď. Tady hoří půda pod nohama. Páchne to tu krví, a já vás chci mít v bezpečí. Tak pojď. Zavolej otrokyně, ať vytlačí z kůlny vozy, a my se spolu postaráme o koně. To patří nám mužským, viď, můj vrabčáku?“

Ovíjí paži Aréně kolem ramenou a vede ji ke stájím. V jeho hlase zní stydlivá, neumělá něha.

„Ale... otče,“ Aréna se tím slovem přímo škrtí, „já nechci jet vozem... mohla bych jet na koni?“

„Ale to víš, vrabčáku, my mužští přece ...“

Od jihu plane hvězda.

My mužští přece ... Ženy s sebou neberou, aby jim nebyly ve válce přítěží...

Kdybych se tak měla o koho starat, abych věděla, že je mě zapotřebí, že jsem co platná, že mám koho povzbuzovat a koho konejšit. Jde v čele zástupů k Vesuvu, jde k jihu a zpívá si píseň o neohroženosti. A já tady trčím, zbytečně, s prázdnýma rukama.

Do Říma se z Kapuy vyjíždí severní bránou, bránou Volturnskou.

K Vesuvu vede brána Jovova, brána jižní.

Je tma, měsíc zašel. Za severní Volturnskou bránou se cesta rozdvojuje.

Jak je to krásné, jet nocí a větrem na hbitém koni, jet a mazlit se se vzduchem, naslouchat hudbě podkov, jak zvoní o kameny, laskat se s koňovou hřívou, je tuhá a nepoddajná, leskne se i ve tmě...

Miluji tě, Vítězný, náležím tobě, ať se stane cokoli, spojila jsem se s tvou velkou rukou, připoutala jsem se k tvým mužným, světélkujícím očím, jsi ve mně pro věky a nikdo mi tě nemůže vzít, i kdyby nás dělila celá moře vzdáleností a celé světy lidských nenávistí.

6/ NA VESUVU

„Spartaku. Půjdeš na jídlo ven, nebo ti to máme donést dovnitř?“

„Nebudu jíst.“

Spartakus leží ve stanu a hlavou mu táhnou chmury. Tady uvnitř je stín a bezmála klid. Ale venku se to hemží, tluče, nadává, syčí, prská — tisíce zvuků mnohohlavého tábora se směšují se slunečním světlem a rozptylují mysl.

Nebudu jíst, nemám hlad, nemám žízeň. Nechce se mi ani spát. Chci vidět, slyšet, pozorně sledovat. Chci myslit a rozvažovat.

Založí si ruce za hlavu, dívá se na plachtový strop stanu a přemítá.

A venku se doširoka rozlévá život, vrchovatě nabitý událostmi. Kouř stoupá klidně a svisle k obloze; v široké záři dopoledního slunce se zbarvuje růžově. To vypouštějí rozšklebená ústa Vesuvu k nebi svůj horký dech.

Kraj tone v míru. Kampánie se vyhřívá, kvete, nalévá se plody a zraje.

Jaké plody ponesou letos kampánské stráně.

Jakou žatvu dají kampánská pole.

Jaké hrozny nabobtnají na kampánských vinicích.

Obloha je ryzí jako pohled dítěte, ani jediný obláček netáhne její nekonečně modrou pouští. Vzduch je čirý a průzračný, s dalekými rozhledy a svěžím, dosud neúnavným klidem. Dým z podivné kuželovité hory se v něm kdesi vysoko rozptyluje a ztrácí. Vznosné pinie rozpřahují měděné větve a sají teplo všemi štětičkami dlouhého jehličí. Objeví se cesta k dalekým sluncím?

Před očima se prostírají Pompeje jako naložené na plochý talíř, lze téměř spočítat všechny kruhovité řady sedadel v di-vadle a za Pompejemi se v slunci leskne a třpytí moře a na obzoru splývá blyštivou čarou s oblohou.

Na svahu Vesuvu se podél cesty zelenají vinice a dosahují až k samému vrcholu hory. Réva právě kvete. Křivé větve s tenkou loupavou kůrou pokrývá bohatá spleť laločnatých listů a útlé úponky se jako malá živá zvířátka, jako tenounké housenky, jako přilnavá chapadélka otáčejí kolem jilmů a kůlů. Roztřepané hrozínky žlutavě zelených kvítků se vystavují teplu a vydechují líbeznou, lehkou, ale sladkou vůni. Z květu na květ přeletují bronzové včely a zabořují bzučivé sosáky do medového lůna. Kolem se třepetají pestrobarevní motýli, dosednou, složí křídla, pootočí se, pak křídla v celé kráse rozprostřou, lehce se zakolébají a opět mihotavě vzlétnou.

Pohoda a hojnost. Mír.

Je to však pohoda jen zdánlivá. Je to mír klamný.

V nehybnosti se skrývá předzvěst nevídaných hrůz: otroci utíkají pánům. Stahují se k Vesuvu.

K nim se přidružují lotři, zloději a pobudové kdoví odkud, všechna možná chamraď ohyzdných tváří a vyzáblých těl, výlupkové bez domova a bez svědomí, kteří v sobě najednou objevili svatou a pronikavou touhu po svobodě a po boji za nezávislost a shledali, že jejich místo je mezi utiskovanými otroky a gladiátory a nikde jinde. Svoje názory a chápání svobody projevují už cestou k Vesuvu: přepadají poklidné občany, kteří jdou z vesnice do vesnice, svléknou je z pláště a oberou je o měšec. Otroci, dlouhým útiskem náchylní k nespravedlnosti a povzbuzeni nekalým příkladem takových zavšivených tlučhubů — kteří plamenně horlí proti bohatství a majetku vůbec — drancují statky, plení zahrady, loupí zlato a znásilňují ženy.

Obyvatelé se zavírají ve svých usedlostech na závory a ženy se bojí vyjít třeba jen na dvůr pro vodu.

Nejistota, strach a zděšení ovládly Kampánii.

K vrcholu Vesuvu vede jediná cesta, plazí se mezi révami na povlovnějším svahu hory a ztrácí se v hájku mladých mo-ruší. Při úbočí na trávníku hoří obrovský oheň ze suchého klestí a piniových šišek a nad ním se otáčejí rožně, narychlo zrobené z oštěpů. Nad plameny se opékají celí skopci a vepři, v kotlích bublá ovesná kaše. Polonazí muži snášejí stále nové a nové náruče klestí a větviček. Přihodí je do ohně; dopadnou s pronikavým praskotem, vzplanou,

mračno jisker se rozletí kolem, větvičky se rozžhavují do červena a kroutí se a svíjejí, až je plamen stráví. Připlete-li se haluz čerstvého jehličí, prská a čadí bílým, čpavým kouřem.

Opodál se tyčí stan. Kolem sedí muži a obírají se zbraněmi: brousí meče, zaostřují hroty kopí, navazují tětivy na oblouky luků, pobíjejí štíty silnými hřeby nebo železnými pláty. Jiní opravují řemínky na obuvi, někteří se cvičí v zacházení s dosud neznámou zbrojí. Nezahálí nikdo — jen ti, kdo se přidružili s nedobrými úmysly a nechápou, že nezávisle žít znamená něco dělat.

Sedmdesát jich prchlo z Kapuy. Na dva tisíce jich táboří pod Vesuvem.

Jiskra, nepatrná jiskérka — a požár, který založila.

Velí jim Spartakus, Krixos a Oinomaos. Spartakus je vrchním velitelem, Krixos vede Kelty a Germány, ostatní podléhají Oinomaovi.

„Spartaku. Co je s tím tvým jídlem?“ Krixův hlas zní už naléhavě.

„Už jsem řekl.“

‚A pak zase vyrážku z hladu, ne? Zkrátka ti to tam...“ Krixos něco brblá, ale není mu rozumět.

Proč mě nenecháte na pokoji. Proč mě nenecháte v klidu rozvažovat. Sami neuvážíte nic, sami se jen střemhlav ženete do boje, ale nepomyslíte na mrtvé a raněné; sami se o překot řítíte do války, ale nenapadne vás vzpomenout na válečné lsti a na nedostatek a neúnavné pochody a kloudný tábor — copak tohle je vojenský tábor? To je tlupa lupičů, kteří číhají u silnice na bohaté jezdce, a ne spořádaný tábor mužů, kteří znají všechny záludy a hrůzy války. Všichni hoříte nadšením, ale všichni byste v něm sami shořeli, poněvadž jste slepí.

Odvrátit se to už nedá. Připravuje se to, doutná to zatím pomalu, ale z hloubky — rozhoří se to plnými plameny, co nejdřív ten strašný požár zaplane.

Válka.

Šílenství v pohledech žen a krev se sune dolů po stehnech, trpělivost pro kousek soli a hrstku fazolí, úmrtí bez letopočtu a zrození ve zkamenělém děsu, několik kroků a smrt otrávenou studní,

vypražená tráva a bučení hladového dobytka, okoralé, nateklé rty, chuť bahna a prachu a popela, vyražené zuby, uřezané uši a nosy a pohlaví, unavené slunce s červenými stíny, opilá města a vražedné ruce na hrdle, nepřehledný vír řevu a vytí, bolesti a chroptění, úzkostné noci, marné myšlenky bez činů a unáhlené činy bez myšlenek.

Vítězství...

Mléko v kokosovém ořechu, nebe růžově rozkvetlé při východu a uzrále zvadlé s večerem, hlasy rozdováděných dětí, ošatky jablek v ženských pažích, čeřeny plné ryb a dobrodružství rozmilovaných těl, štědré náruče a krev v údech, kůže voní příjemným potem, zlatý prach světla kolem vlasů a pohřbená hrůza, cesty do všech končin všemi směry.

Bez boje není vítězství, ale bez krve není boj. Vítězství se rodí z krve.

Válka...

Zase už válka a bitvy, to hrozné, z čeho jsem kdysi zběhl, co už jsem nemohl snášet Zase mi budou kolem uší bít ohyzdná křídla lític, zase uslyším jejich smích, ječivý, zlobný chechtot, zase se mi oči potáhnou blanou a tou bude prosvítat tvář velitelova. Ale bude to moje vlastní tvář. Tentokrát uvidím na šupinatém krku svých lític svůj obličej, protože já jsem velitelem. Já jsem vojevůdcem ubohých vojsk.

Takové chvíle se musím obávat: protože potom, teprve potom mě může opustit klid. Zaleknu-li se krve, zaleknu-li se smrti svých druhů, shledám-li v tu chvíli, že jsem jejich životy neodpovědně vydal meči a ohni napospas — bude ztraceno všechno. Pak se zničí nejen jejich životy, pak se zmaří i vítězství i myšlenka. V té rozhodné chvíli, tváří proti hrotu nepřá-telského kopí poznám, byla-li moje myšlenka skutečně spravedlivá a svatá.

Nevýslovně spravedlnosti, nevýslovně porozumění a nevýslovně snášenlivosti je zapotřebí k tvému úkolu, řekl ten šílený stařec v noci našeho útěku.

Co všechno věděl ten stařec?

Co všechno věděl, že zešílel?

Do stanu se vsune Krixos s mísou kouřící kaše a v ní pluje kus pečené kýty.

„Tady to máš.“

Staví mísu na zem k hlavám Spartakova lůžka. Sedá si na bobek k němu.

„Nebudu jíst.“

„Dej pozor, vyfoukej si to, pálí to,“ říká Krixos, jako kdyby ho neslyšel. Namáčí do kaše dřevěnou lžíci a míchá, lžíce je bílá, zřejmě zcela nová. „Ten holomek z Pompejí, víš, ten, co k nám přišel na dnešek v noci s uříznutou hlavou pána v šátku, tak ten má moc řečí.“ Krixos se rozpačitě odmlčí.

Spartakus neslyší. Vidí jen bílou lžíci, jak krouží hustou kaší.

„Kdes vzal lžíci?“

„Co? Ale to... jen tak... Vede řeči nanic a do všeho šťourá, neřád ...“ Krixos zběsile vrtí lžicí a neví, kam by se podíval.

„Odkud máš tu lžíci,“ naléhá Spartakus; voňavá novost borové lžíce ho uhranula.

„Tak. Kus větve, to je toho. Když není jiná...“ Krixos se najednou zakucká a rychle odvádí hovor. „Samá práce, říká, od noci, co přišel, samá práce, a to že mohl nechat vlastního pána naživu.“

Spartakus neslyší. Vidí jen lžíci. Krixos mu vydlabal lžíci. Ostatní jedí rukou a kaši srkají rovnou z misek — vlastně z přílbic, protože misek je jen několik. Ani přílbic není dostatek, ve třech vozech Batiatových zbraní pro Klodiána do Pompejí nebylo tolik přílbic, aby mohly dva tisíce lidí jíst najednou. Střídají se. A já mám dokonce lžíci. Můj přítel Kri-xos vyřezal svému pánovi lžíci, aby se najedl lidsky a důstojně.

„Nebudu jíst.“

Krixos rozhořčeně vytáhne lžíci z misky, až se vroucí kaše rozstříkne kolem lože.

‚A to zas budeš. Naposledy jsem tě viděl jíst ještě v Kapuji, když jsme ti udělali tu hostinu na propuštěnou z vězení. Tak koukej, ať to sníš. Já jsem sice jenom tvůj otrok, ale právě proto musím o pána dbát. Tu lžíci jsem ti udělal, aby ti to lip jelo, stejně to za houby stojí,

tak aby ses tak moc nefrfnil. Jez.“ Nabere kaši a podává ji Spartakovi do úst.

Spartakus se posadí a poslušně jí. Je dojat, a tak se zarytě dívá na hladinu bělavé kaše. Jakmile se přestane kaší míchat, začíná se na ní tvořit škraloup.

„Tak jen do toho, chuť to nemá, jak povídám, ale zato výživu to má. Večír už budeme mít lepší, vložím se do toho sám. Ten rozumbrada Xerxes, že umí vařit a kdesi cosi, a tady ho vidíš, kařrala. Nedá se to pomalu žrát Ale já jsem byl nejdřív u Krassa v kuchyni, a pak mě teprve objevil, že mám sílu, a dal mě na ty krovy. A u Krassa se vaří, to musí uznat i ten straširybka Xerxes. Takhle by nás valná část pošla na následky polní kuchyně. Zbraně nejsou, stany nejsou, nádobí není — tak aspoň ten dlabanec ať k něčemu vypadá.“

A zatímco Krixos vykládal, sesoukal do sebe velitel polovinu kaše.

„Tady to maso si vem, to ještě ujde. Na tom se nedá nic zkazit, jen sůl by to potřebovalo. Byla to tučná ovce, taková prorostlá a — ale abych to domluvil. Ten z Pompejí pořád, to že jako mohl nechat pána naživu, když má zase makat, to že se nic nezměnilo a tady že to je skoro horší, tady že se ani nenažere a že —“ Krixos zmlkne, když vidí velitelův výraz.

Spartakus přestal jíst. „Dál. Co říká dál?“

„Nic.“

„Tak honem.“

„Až to sníš,“ na to Krixos a založí si ruce na prsou na znamení, že má času dost.

Spartakus poslušně vybere kaši a ohryzuje kýtu. „Tak co ještě povídá ten — jak se jmenuje?“

„Galba. A ober to pořádně.“

Teprve když o prázdnou misku cvakla holá kost, pokračuje Krixos: „Že zkrátka — já za to nemůžu — Spartakus je pán a otroci kolem něho tancujou.“

Nevýslovně spravedlnosti, řekl stařec, *nevýslovně porozumění a snášenlivosti.*

Spartakus vstává. Vychází ze stanu — z jediného stanu, který dosud sehnal. Ti, kteří právě jedí, zvedají hlavy od přílbic a přestávají žvýkat. Ostatní sledují Spartaka s otázkou v očích.

Neznali ho. ale slyšeli o něm. Jeho sláva se rozkřikla po kraji a oni šli za jeho zvučným jménem. Jakmile ho uviděli, poznali, že je tím pravým jejich velitelem: mohou obdivovat jeho urostlé, klidné tělo, mohou podléhat jeho pevným očím, mohou se obávat zarytě semknutých úst.

„Galba!“

Spartakův hlas zavlál nad táborem jak korouhev.

Nikdo však na to jméno nepřichází.

Velitel výzvu neopakuje. Stojí před stanem a mlčky čeká. Dívá se rovně před sebe, právě na amfiteátr v Pompejích. Jeho mramor se oslnivě bělá na východě města.

Hovor v táboře ustává, ustává i ruch činnosti, čekají, až se ozve ten, koho velitel zavolal. Za chvilku je ticho nesnesitelné.

Za jedním morušovým stromem se vyvalí tlustá ramenatá postava chlapíka s hranatým nosem, rozkvetlým čtyřmi červenými bradavicemi.

„Co je?“ brumlá a neochotně se hrabe vpřed. Zastaví se na pět kroků od Spartaka a bezradně se začne rýpat v trudovitém nose.

Smích.

„Stojíš před velitelem,“ tiše řekne Spartakus.

Galba nerad připaží a uraženě se zakymácí.

„Slyším, že nejsi spokojen.“

Chvilku ticho.

„To nejsem.“

„Co ti vadí?“

„Moc práce.“ Znovu se zakymácí.

„Cos od rána udělal?“

Žádná odpověď. Ostatní se pochechtávají.

„Neslyšel jsem dobře,“ ušklíbne se Spartakus.

Galba mlčí a kolébá se z nohy na nohu. Jeho nos září jako rubínový šperk.

„To chápu, že ses nadřel.“

Xerxa svrbí na jazyku poznámka, ale raději si zacpe dlaní ústa, aby neporušil Spartakovi dojem. Galba mlčí a hrozivě koulí očima.

„Proč sebou házíš. Stůj rovně. Teď jsi na vojně.“

Galba čepení.

„Co ti vadilo na tvém pánovi?“

Galba jako kdyby stál v mraveništi, přivázán ke kůlu. Nemůže odpovědět, nemůže se pohnout, jen se dívá na Spartaka a nedokáže odvrátit oči a pohlédnout jinam.

„Ty jsi vlastně docela mlčenlivý. A já jsem slyšel, žes toho nařečnil od rána až dost. Tak co ti vadilo na tvém pánovi. Odpověz.“

„Že mě honil.“

‚A sám že —“

„— nedělal nic.“

Spartakus lehce pokývne hlavou a chvilku si Galbu prohlíží. Otrok si připadá jako na rožni, jako ten beran, který se opodál otáčí nad plamenem.

„Kam jsi dal tu hlavu.“

„Kterou hlavu.“

„Ty víš.“

Galba pohodí rukou k zátočině cesty; vedle košaté lísky tam ve výši na oštěpu trčí uťatá hlava s pečlivým prstencovým účesem.

„Dej si pozor, aby tam nebyly dvě. Jdi.“

Jde. Cítí úlevu. Kameny pod ním kloužou.

Teprve když se Galba odplíží, obrátí se Spartakus na Krixa: „Dej to pryč.“

Krixos odkopne useknutou hlavu do křoví a Spartakus se vrátí do stanu.

Náhle se cítí unaven. Několik dní nejedl a pokrm, ke kterému ho Krixos přinutil, ho zmohl. Několik nocí nespal a přemýšlel, obíral se starostmi o své mužstvo, snažil se předvídat všechny možnosti, které by se mohly naskytnout, a uvažoval předem, jak jim čelit, nebo jak jim předejít. Teď se dostavila únava. Oči se mu klíží. Uléhá.

Po chvilce vchází opět Krixos. Nese jeho misku naplněnou vodou. Staví ji před něho a beze slova odchází.

Spartakus je rád, že tentokrát nebreptá, právě jako mu před chvílí bylo vhod, že mluvil a mluvil. Nikdy by v tom drsném kolosovi nebyl předpokládal tolik šetrnosti a citu pro náladu chvíle.

Zavírá oči. Kdybych tak mohl na chvíli usnout.

Bylo nás sedmdesát a chtěli jsme se přeplavit do jiné, svobodné země. Už se tak nestane, nebo zadlouho, za velmi nedohledně dlouho. Nejdříve bude válka, už nás není sedmdesát. Budeme bojovat, musíme bojovat, založili jsme oheň. Já jsem založil oheň. Mělo nás být dvě stě. Nepodařilo se.

Nebude to žádný slavný král, s kým se tentokrát utká římské vojsko. Bude to Spartakus, thrácký gladiátor, syn kováře, bývalý námezdný voják, potom zběh. A přece...

Doma říkali, byla to jistě hloupost, nějaká stará rodová pověst, ale říkali, že jsem po otci potomkem prastarého královského rodu, který panoval kdysi ve Spartě. Odtud prý i jméno. Otec se také jmenoval Spartakos — a všichni prvorození synové našeho rodu.

Snad. Ale co s tím.

Jako král bych byl sám.

Matka vždycky říkávala, když jsem se jako děcko nad něčím pozastavoval: „Už se zase dívá královsky.“ Maminka... Je živá? Skládá ještě chlebové placky pod plachetku v pří-stěnku? Mohl jsem se vrátit. Kdyby nás bylo zůstalo sedmde-sát. Byl bych přistál na lesnatém břehu a rozběhl se do kraje za tklivýma očima, které se denně upírají k obzoru v tichém očekávání. Jenomže ten hlas, ten její hlas, Arenin, proměnlivý a osudový, bych slyšel do konce života. A její oči, žlutavé jako kamínky náhrdelníku, by mě nadosmrti volaly zase zpátky sem do Itálie. Možná že by mi vzpomínka na ni už dovedla zkalit život s tou, která rozumí nejen řeči mého nitra, ale i mého jazyka. Jak dávno už jsem nehovořil svou rodnou řečí. Nechce se mi promlouvat jí se svými thráckými druhy. Mají jiné myšlenky než já. Nechávám si ji zvučet jen ve svých samotách, jako právě teď, když se snažím usnout a marně volám sen, když se mi vtírají vzpomínky, vždycky nevhod, vždycky, když je chci naopak zaplašit. Jenže člověk se nad minulostí tu a tam zamyslí.

Stáří prý žije vzpomínkami, protože mu nic jiného nezbývá, ale člověk v plné síle se dívá, má se dívat kupředu a nahoru a nezdržuje se minulostí. Jenže člověk se nad minulostí tu a tam zamyslí.

Město Philippopolis, po thrácku Felibeh.

Odvedl si mě tam bohatý řecký kupec, kterému jsem na jeho cestě okoval koně. Zalíbil jsem se mu. Má prý syna v mém věku. Byli bychom přáteli: mohli bychom se společně vzdělávat. A tak mě rodiče vypravili. Kleon se jmenoval ten chlapec. Byl trochu popudlivý, ale jinak dobrý. Poznávali jsme spolu filozofii Sokratovu a Platónovu, pročítali jsme Homéra a prožívali všechny hrdinské činy jeho reků. probírali jsme se v řečech Démosthenových a obdivovali jeho výmluvnost. Ale co naplat, život kovářského syna se uhnětl jinak než život bohatého kupce. Ze vzdělanosti zůstal jen smutek a někdy i přecitlivělost. Ale i vzpruha, a to nejčastěji. Vědomí, že je ještě něco víc než jídlo, spánek a ošacení. Pojmy krásy. Svobody. Někdy i ušlechtilosti slova, činu a myslil. Kde to všechno je a jak už je to dávno. Co se asi stalo s Kleontem. Právě teď se možná probírá v drahých látkách, které pošle zítra na trh. A počítá, kolik za ně utrží. Ví ještě vůbec, že měl kdysi přítele, který se jmenoval Spartakos? Chodili jsme spolu na cvičiště a vrhali koulí. Pro něho byla koule těžká. Pro mne ne. Byl jsem zvyklý na železo a na těžké věci. Měl jsem rád koně. Mám rád koně. Dal podkoní do pořádku tu levou zadní podkovu? Viklala se. Nebo to byla pravá přední? Proč jsem si neosedlal. Měl jsem naspěch. Ke Kras-sovi. Koupit od Batiata Krixa. V jezírku už neplavaly růže. Plavaly. Ale to bylo na růžových polích a tam se mrskal a svíjel bičík, nenávist omlouvá nespravedlnost, kolébají se tu mračna, náš osud je utkán z pohybů mračen, dívčí hlava s neuspořádanými vlasy a jiskrným obličejem se zahaluje do jinotajů a Krassus jako krocan, jako zlý duch čeká u jezera ...

IV / PERIPETIE

Ale není možno, není možno, abyste byli chybili, jestliže jste na sebe vzali boj za svobodu a spásu všech.

DÉMOSTHENES

1/ VÁLEČNÁ PORADA

Ve stanu je horko a přítmí. Po přikrývce leze velká bzučavá moucha.

„Spartaku! — Ne, s tím já nechci nic mít, to ať si vyřídí velitel sám. — Spartaku!“

V mžiku je na nohou. Hlavou mu ještě táhne dým z ohořelých trámů, jak mu čpěly v těžkém snu.

Do stanu vchází Oinomaos.

„Co se stalo?“

„Pojď si to srovnat sám. Kastus a Massinissa byli na lupu. V údolí.“

Malátným krokem vychází ze stanu. Na trávníku stojí dva otroci, kteří se na Vesuv přidali předevčírem. Před nimi leží tučný vepř.

„Přece musíme něco jíst,“ ohrazuje se už předem Massinissa; je ryšavý a hranatě mužný.

„Přinesli jsme to všem,“ dodává Kastus; jeho úplně lysá, hrbolatá hlava se blýská na slunci.

„Kde jste to sebrali,“ ptá se Spartakus a stěží přemáhá zívnutí.

„Dole ve vesnici. Řekl jsi přece, že to s jídlem nebude jen tak.“

„Pro to prase by mě asi Oinomaos nevolal. Co jste tam vzali navíc?“

Kastus svléká z ramenou vlněný plášť a hází ho na vepře.

„To taky je v pořádku. A co dál?“

Massinissa odpíná opasek a pokládá ho na plášť.

„To už je všechno?“

Oba mlčí a nejisté se dívají do země.

„Řekl jsem, že nesmíte brát nic jiného než jídlo, oděv a zbraně. Pojďte se mnou.“

Spartakus vykračuje po cestě vzhůru a oba muži v uctivé vzdálenosti za ním. Z tábora je slyšet Xerxa, jak si dobírá Oinomaa.

„To že jsi velitel? Vůdce loupežníků jsi. Kradou ti jako straky, ti tvoji hrdinové.“

„To proto,“ vzpouzí se Oinomaos, „že už jim lezlo krkem, co ty jsi navařil, Peršane.“

Spartakus a oba provinilci jdou mlčky a rychle po ne-schůdné kamenité cestě k vrcholu hory. Réva jemně voní, nad listy víří roje zlatých mušek, leskle zelené ještěrky utíkají mužům z cesty a klouzají pod kameny, jen hbité ocásky jim vyčnívají ven. Myši mizejí v děrách rychle a tiše jako chomáčky prachu — nepoznáš, je-li to myš nebo jen zachvění vzduchu při zemi. Rozhled se stává širším a kotouč pompejského amfiteátru se zmenšuje. Slunce se přibližuje, žár houstne.

Konečně stanou na vrcholu hory.

Uprostřed smutné a šedivé planiny zeje temná propast. Vystupuje z ní dým, páchnoucí po zkažených vejcích. Občas se odtud vznese obláček lehounkých, drobných vloček šedivě bílého popela — nadnášejí se vánkem a tančí ve vzduchu nad kráterem.

Spartakus se postaví na okraj propasti.

„Pojďte sem. Oba.“

Kastus a Massinissa se váhavě přibližují, Kastus je průsvitný strachem: trpí totiž závratí. Myšlenka, že by ho velitel za trest shodil do kouřící rokle, ho naplňuje neovladatelnou hrůzou.

„Co je naším cílem: svoboda, nebo loupeže?“

„Sv... svoboda,“ vyhrkne Massinissa.

„Chceme si sehnat na živobytí — nebo drancovat?“ ptá se Thrák dále.

„Na... na živobytí,“ seškrceným hlasem přitakává nešťastný Kastus.

„A souhlasíte s tím?“

„Ano,“ zní pokorný dvojhlas.

Spartakus vztáhne paži ke strži. „Tak to tam ukliďte. Všechno.“

Kastus vytahuje ze záňadří měšec zlatých mincí a se zavřenýma očima je nasype do rokle. Massinissa loví v záhybech šatu prsteny a náramky a hází je za mincemi.

„Víc toho není?“

„Není, veliteli, při bozích a při —“

„Bohy nech na pokoji, slovo chlapa musí stačit. A kůži z ču-něte potom napněte, bude nám dobrá na štít. Měli byste sehnat sůl, aby se kůže daly vydělat. Sůl by byla užitečnější než šperky, co říkáte?“

Provinilci se rozpačitě ošívají. Posléze se holohlavý Kastus zmůže na poznámku:

„Ty máš ale taky náhrdelník.“

Spartakus se dá do smíchu. „Jenomže ten jsem dostal za zápas, víš, a už nikdy ji neuvidím, a to mě rmoutí. Tak už jděte dolů.“

Směje se ještě, když se dívá za plešatou hlavou Kastovou a ohnivými vlasy Massinissovými, jak se stáčejí po cestě od kráteru dolů. Směje se a neví vlastně proč, protože vzpomínku na písečnou dívku prostupuje stesk a smutek.

Pak se ještě jednou rozhlédne po krajině.

Kraj je tichý, jako kdyby v něm ani nebyli lidé. Jen kdesi od severu se mihl osamělý jezdec; objevil se v zákrutu cesty a zase zmizel v křovinách. Spartakus přejde na okraj planiny a dívá se dolů. Hora je srázná. Hledá, není-li zde ještě nějaká malá stezka, po které by se dalo sejít k úpatí. Hledá však marně. Cesta, u které na úpatí jeho lidé táboří, je jediná, kterou je možno vystoupit a také sejít. Jinak jen strmé, příkré útesy — živá duše by se tudy nedostala dolů do údolí.

Podivná hora, myslí si, když se vrací do tábora, podivná a plná tajemství, bez úniku.

Ty máš ale taky náhrdelník.

Jenomže ten jsem dostal za zápas, víš, a už nikdy ji neuvidím, a to mě rmoutí.

V zátočině cesty nad samým táborem slyší náhle výbuch bezuzdného smíchu svých lidí. A pák jemný, ale jasný hlas Oinomaův:

„Jděte si po práci! Smích si nechte na jindy.“

Nato řezavý hlas Xerxův: „Slyšeli jste Oinomaa, ne? Koukejte zmizet.“

To je podivné, myslí si Spartakus, co se asi stalo, že Xerxes přizvukuje Olnomaovi. Hlasy obou znějí důtklivě a rozhořčeně. Asi něco důležitého.

Přidává do kroku. Tu slyší Krixa nepříčetného zlostí:

„Zabiju na místě těmahle rukama, kdo se něco opováží.“

Spartakus se dává do běhu.

Dorazí ke stanu. Zůstane stát jako zkamenělý.

V kruhu stojí Krixos, dvojčata Kastor a Pollux, Ybikus, Anup, všichni gladiátoři ze školy a uprostřed hnědý, bujný kůň. Na koni sedí — Ano, je to ona, sedí rozkročmo a svírá zvíře koleny, nahými koleny, protože má na sobě krátkou mužskou tuniku, je obuta do jezdeckých sandálů s ostruhami, na zápěstí má kožená chránítka, drží otěže, přes ramena jí visí černý teplý plášť. Je jiná, úplně jiná, než jak ji má v paměti, jako snědý štíhlý chlapec, dlouhé vlasy jí nesplývají neupraveně po ňadrech, síťka je stahuje kolem hlavy, ústa nezdobí líčidlo a ruce nekrášlí prsteny, a přece je to ona, pořád jako obláček, s chytrým, přívětivým výrazem v obličeji.

Když spatří Spartaka, usměje se, vyhoupne se ze sedla a stane v trávě.

„Buď zdráv, veliteli řekne.

Je zcela klidná; lehká roztěkanost, která ji vždy obestírala, jako kdyby nadobro zmizela. Dívá se přímo na Spartaka a čeká, až promluví.

Jenomže on je tak bez dechu, že neví, co říci, jak se zachovat. Radost, překvapení, bezradnost, údiv a stín nepochopitelné nevole mu vzaly řeč.

Xerxes jí bere z ruky otěže a Oinomaos snímá koni sedlo.

Dorozumějí se pohledem a zvíře odvádějí.

Spartakus stále mlčí.

Anup se k němu přiblíží a povídá: „Nejdřív jsme ji chtěli odehnat, ale pak jsme ji poznali. Je to ona, ne? Ta, co pro tebe do cirku přijela, když jsi hledal Krixa. Tak jsme si řekli, že počkáme na tebe. Ostatní se chechtali, co ji neznají, ale my jsme jim to zarazili. Kdo ona vlastně je?“

Velitel se ohlíží po Krixovi — stojí opodál, a výhružně koulí očima po hloučku otroků, kteří tutlají smích; zdá se, že se mezi ně každým okamžikem vrhne.

„Krixe, Aréno! Pojďte do stanu.“

A tak jdou.

Aréna — jděte mi s takovým pitomým jménem, myslí si Anup a vrací se k rozdělanému štítu.

Trojice usedá ve stanu do kroužku. Krixos se dívá uctivě a oddaně ze své bývalé paní na svého nového pána. A zas je ticho.

Vlna Spartakovy nevole vzrůstá. Stesk po ní a smutek je ten tam. Dráždí ho její svéhlavost, byla vlastně pořád jen svéhlavá, první jízdu vozíkem noční Kapuou si vynutila, pořád na sebe upozorňuje, teď zase tohle tady, chce mě pohltit, je jako neutuchající vidina.

„Proč jsi přijela?“

Jeho hlas jsou už zase kousky ledu, myslí si Amaltheia, jako když jsem pro něho přijela do gladiátorské školy. Určitě to jen předstírá, to není možné, aby mě nemiloval, nemiloval jako já jeho. Do tváří jí stoupá červeň, polévá ji pocit hanby, že za ním přijela, že tu teď proti němu sedí a dívá se mu do obličeje a dusí se přitom láskou a blažeností, on je muž, já jsem žena, to pomyšlení bolí v těle, všude kolem jsou samí muži a mně je z toho hanba a úzko.

„Mám důležitou zprávu,“ řekne věcně, zdánlivě s jistotou a bez rozpaků.

„Chceš se dát pobízet? Nebo dokonce prosit?“

„Z Říma sem táhne vojsko.“

„Jak to víš?“

„Jsem Krassova dcera.“

„Snad by se měl zavolat taky Oinomaos,“ míní Krixos. „Je taky velitel.“ „Zavolej ho,“ souhlasí Spartakus, protože tím získá čas a snad klid.

Oinomaos právě s Xerxem obskakují Amaltheina koně, přou se, mají-li mu podestlat chvojí nebo listí. Takových koní kdyby tady bylo víc.

„Oinomae, pojď k poradě,“ volá Krixos.

„Velitel všech velitelů, zlodějů a italských panen se ubírá na válečnou poradu,“ ušklibuje se za ním Xerxes.

Spartakus ho ve stanu slyší. Využije toho, aby se nemusel dívat na Arénu, vstane a rozhrne chlopně stanu. Ať tedy Xerxes nežárlí.

„Xerxe, pojď taky povědět svoje slovo.“

„Co bych tam dělal. On má Oinomaos všech pět pohromadě, aby na to stačil.“

Ve stanu sedí tedy čtyři. Amaltheia tentokrát nečeká na nepřívětivou výzvu.

„Budou tu co nevidět,“ pokračuje.

„Římské vojsko,“ vysvětlí Spartakus Oinomaovi.

Oinomaos: „Kolik jich je?“

„Tři tisíce mužů.“

Spartakus: „Kdo jim velí?“

Amaltheia sklopí hlavu. „Gaius Klaudius Glaber, proprétor.“ A jeho syna mi Krassus doporučoval za manžela, myslí si s trpkým výsměchem.

Spartakus: „Proč jsi nám to přišla povědět?“ V očích má nedůvěru.

„Aby vás nepřekvapili.“

Spartakus: „Co ti na tom záleží?“

Oinomaos: „To není dobrá otázka.“

Krixos: „Je tady a hotovo.“

Amaltheia mlčí. Dívá se do země. Pak řekne pevně: „Jste v právu.“

Spartakus nedůvěřuje. Je to Krassova dcera. Mluví pravdu? Není to nakonec léčka?

„Dobře, dobře. Děkujeme ti. Teď bys měla co nejrychleji zase odjet.“

Dívka se na něj dívá a zřítelnice se jí v příšeří stanu rozšiřují do černých propastí. „Nikam odtud nepojedu.“

Krixos s Oinomaem se potkají očima.

Spartakus: „Musíš se vrátit domů.“

„Domů? Nemám kam jet,“ vrací se mu jeho odpověď z jízdy noční Kapuou.

„Co chceš dělat, prosím tě," řekne Spartakus netrpělivě.

„Chci zůstat s vámi."

Její slova zasáhla. Krixos zatleskal jako rozradostněné děcko. Oinomaos zakabonil hezkou tvář.

Spartakus vyskočil. „To je nesmysl."

„Proto jsem přijela."

„Co bys tady dělala. Sama říkáš, že sem táhne vojsko. Chceš se snad ohánět mečem? Ani bys ho neuzvedla." Spartakus je čím dál podrážděnější.

Krixos se přimlouvá: „Snad by mohla vařit, ne? Pomohla by mi."

„Ta by toho uvařila. Vyloučeno. Seber se, Aréno, a odjeď. Ihned."

Krixos: „Počkat, snad do toho mám jako podvelitel taky co mluvit, ne? Ať tady zůstane."

Oinomaos: „Ještě jsem tady já. Kdo vlastně jsi?"

„Aréna. A neptej se mě."

Oinomaos: „Kdo je tvůj otec?"

„Nevím. Ale to je jen poloviční pravda. Neptej se mě."

Oinomaos: ‚A matka?"

„Nepamatuji se na ni."

„Zbytečné otázky," přerušuje Spartakus. „Tady nemá žena co dělat. To jsme si mohli vzít s sebou otrokyně."

„Starala bych se o raněné," namítá tiše, tichounce Amaltheia.

„Válka a nebezpečí není pro tebe," trvá na svém Spartakus. „Odevzdej jí koně, Krixe, a ty se vrať zpátky do teplíčka."

Tentokrát vyskočila i Amaltheia a staví se proti Spartakovi se zaťatými pěstmi. Je rudá rozhořčením. „Jenomže já o teplíčko nestojím, ty pyšný a pohrdavý Thráku," křičí na něho

v rozrušení řecky, „mohla jsem přece zůstat doma. Nebojím se nebezpečí, to už jsi zapomněl, žes byl u mne hostem, když tě Krassus vypudil z hostiny, to už jsi zapomněl, že jsem ukryla Krixa bez ohledu na to, co by tomu řekl Krassus, kdyby ho u mne našel, to už jsi zapomněl, že jsem si pro tebe přijela a ve svém voze tě odvezla do Kapuy. Snad jsem se osvědčila, nemyslíš? Učinila jsem ještě víc, ale o tom ty nevíš a nemusíš mi to věřit, jediný Prontos by ti mohl dosvědčit, že jsem k němu přišla a přemlouvala ho, aby tě vyvedl z

Batiatova vězení, jediný Prontos by to mohl dosvědčit, ale ten už tvoje činy zaplatil životem!“

„Moje činy? Mluvíš nesmysly.“

„Nemysli si o sobě, že jsi neomylný a dokonalý. Abys věděl, ty tvoje šarvátky pro nic za nic na vinici a na růžových polích nebyly vůbec uvážené, byla to nepromyšlená zpupnost a zavinila spousty zla tobě i mnoha jiným.“

„Nejsi na řečništi. Pamatuj se.“

„Nech mě mluvit, nepřerušuj mě, připusť mě ke slovu, než mě odsoudíš k odchodu, a uvaž aspoň tentokrát, co děláš. Nikdo nechce vyslechnout názory ženy, je to ponižující, potupné, že? Měl ses poradit s rozumem a ne s citem, než ses pustil do půtky s dozorci. Nejdřív jsem si taky myslela, kdovíjak hrdinný čin jsi nevykonal, ale na cestě sem za vámi jsem změnila názor. Útěk z Batiatovy školy, ano, to už bylo něco jiného, to už jsi uvážil a promyslil, slyšela jsem o tom podrobnosti od samého Batiata.“

„Dobře, dobře, tak už se uklidni, to jsou zbytečné řeči.“

„Já s tebou a s vámi všemi souhlasím, rozuměj mi dobře, já k vám patřím, nemám domov právě tak jako vy. Neusmívej se, Spartaku, co jsi u mne viděl, to není můj domov, protože já to za něj nepokládám. Chtěla jsem ti jenom říci, aby ses nestavěl neomylným, když takový nejsi a nemůžeš být — a abys důkladně rozvážil, než mě z vašeho tábora vykážeš — ty i tvoji podvelitelé. Chci jít s vámi. Dovedu jezdit na koni lip než mnohý z vás. Dovedu střílet z luku. Dovedu se starat o raněné, a to chci dělat: přivezla jsem masti a obvazy a všechny potřebné věci, jsou v tom ranci u sedla. A nebojím se, to uvaž především. To jsem taky už dokázala tím, že jsem přijela.“

„Proč mi to všechno říkáš?“

Ještě bych ti řekla víc, ještě bych ti řekla, že jsi zbabělec, že se ti po mně stýská a že po mně toužíš jako já po tobě, ale že si mě neumíš vzít, ne ze strachu před Krassem a před trestem, to teď už přece ne, ale ze strachu před sebou samým, ty dovedeš mít jen vidiny, ale činu se bojíš, nevydáš se mi, protože tě popuzuje, že taky ještě někdo jiný než ty má vůli a dokáže, co by jiný nedokázal, a že to je ještě ke všemu žena. Tohle bych ti řekla, kdybych si to u tebe

chtěla nadobro zkazit. Ale protože chci být s tebou a nechci si pokazit tu malou naději, že mě snad u sebe necháš, neřeknu ti to, ale hleď se vzchopit k odvaze milovat, nebo mi na tom za chvíli přestane záležet.

„Říkám ti to, protože tě obdivuji, Spartaku, i když jsem se tady na tebe rozkřikla, a chci tě poslouchat jako každý tvůj voják, ať mi nařídíš cokoli. Poslechnu tě už bez odmluvy, i když mě od vás vyženeš. V tom případě ale prosím, abych mohla počkat, aspoň až si kůň odpočine. Poraďte se spolu. Jdu se zatím podívat, je-li kůň v pořádku."

Rozhrnula plachtu a vyšla ze stanu.

„Hrome, to je holka," ulevil si Oinomaos.

„Já ji znám," hrdě řekne Krixos. „Proč by tu vlastně nemohla zůstat?"

„Protože kvůli ní budou jen mrzutosti a těžkosti, chlapi jí nedají pokoj," odpoví Spartakus, ale toužebně si přeje, aby ho přemluvili nebo přehlasovali.

„To si vezmu na starost," nabízí se Krixos. „Nedám na ni ani sáhnout. Zachránila mě."

„Co ty o tom soudíš, Oinomae?" Spartakus může se ctí ustoupit.

Oinomaos zamrká a potutelně se zazubí. ‚A co ten tvůj náhrdelník?"

„Slyšels ji. Řekla mi, že se nemám radit s citem, ale s rozumem."

„Když ji takhle posloucháš, tak už to má v suchu, holka. Teď jde o to, kam ji uložíme. Jedině k tobě do stanu," řekne Oinomaos, a poněvadž nemůže ovládnout úsměv, rychle skloní hlavu, aby velitele nepohněval.

„Já s ní spát nebudu!" vyhrkne Spartakus.

„Taky bych na ni nedovolil sáhnout!" na to Krixos.

Oinomaos se usmívá už zcela nepokrytě. „Vy jste jak malí kluci. Všichni víme, o co jde, a hrajeme si tady na schovávanou. Kdyby za mnou přijela takováhle, ale takováhle holka, tak to ti řeknu, Spartaku, že bych si jako kapoun nepočínal."

„Vůbec tomu nerozumíš," vrčí velitel.

„Já si jenom myslím, že chlap jako ty musí mít plnokrevnici, a když ji nemá, není sám v celku. Anebo se v tobě mýlím a ty nejsi chlap, jak já si myslím, že jsi.“

„To jsou řeči. Měl by tě slyšet Xerxes.“

„Co já mám vlastně teď dělat?“ rozhodí rukama Krixos. „Ona je moje paní a ty jsi můj pán, takže je pravda, že byste se už kvůli mně měli dát nějak dohromady.“

„Co já se tu vlastně namáhám,“ uzavírá Oinomaos. „S tím stejně nikdo nic nezmůžeme. Když ona bude chtít, vyspí se s tebou, i když ty to nebudeš chtít podstoupit a Krixos nad ní bude držet ruku. V těchhle věcech si ženská naštěstí vždycinky prosadí svou.“

2/ VYČKÁVÁNÍ

Podle Areniných údajů může římské vojsko dorazit k Vesuvu zítra dopoledne.

Co dělat?

Postavit se Římanům není možné, protože máme naprosto nedostatečnou výzbroj, a co teprve jejich přesila. Porazili by nás na hlavu hned v první bitvě. Dát se na útěk? Kde se může ukrýt na dva tisíce mužů?

Zbývá jediné:

Stáhneme se na vrchol Vesuvu. Římané se za námi nahoru neodváží, do vrchu by nikdy nezaútočili, tím spíš, když nebudou vědět, jaký počet nepřátel se na vrcholu skrývá. Ostatně i kdyby se takového pokusu odvážili: k vrcholu vede toliko jediná cesta a po obou stranách je strmý sráz. Stezka sama je úzká, takže by po ní nevystoupili víc než dva, nejvýš tři muži současně — ty by bylo snadné nahoře zdolat. Z jiné strany hory se k vrcholu nikdo nemůže dostat. Soustředit se na vrcholu je jediný způsob, jak se vyhnout okamžitému nebezpečí.

Ještě před večerem se jedna polovina tábora odstěhovala pod vedením Oinomaovým na vrchol. Spartakus znova nabídl Xerxovi, aby se ujal velení s ním — z obavy, aby utrhačný Peršan nevyvolával různice.

„Jen ať si to nechá sám," znova odmítl Xerxes. „Já vím, co mám dělat."

Druhá polovina tábora, Germáni, Keltové a část gladiátorů z Batiatovy školy, zůstala dole na úpatí.

„Ta holka ať jde s námi nahoru," řekl Oinomaos. „Kdyby se tady dole něco semlelo, ať je v bezpečí."

„Ať mě ten gladiátor nechá na pokoji," ohradila se Aréna. „Nečekám na jeho rady."

„Já nejsem gladiátor!“ zařval Oinomaos. „Jmenuju se Oinomaos!“

‚A já nejsem žádná holka. Jmenuju se Aréna.“

„Tak, Aréno, vem si koně a pojď,“ řekl smířlivě. Hrome, to je holka, takovou bych chtěl, až bych brečel.

„Půjdu s vámi, ale koně nechám tady dole, třeba se tu bude hodit.“

A hodil se: Spartakus na něm vypravil Phaona do kraje na výzvědy. Další hlídky rozeslal kolem Vesuvu. Pak nařídil, aby se až do setmění pracovalo na výrobě luků a štítů. Jakmile se setmí, půjde se spát. Oheň se rozdělávat nebude, aby nepřítel neměl znamení, kde se otroci zdržují. Krixa a gladiátory poslal do vesnic, aby obstarali nějaké zásoby pro případ, že by na vrcholu museli tábořit delší dobu.

Když nebylo na práci už vidět, pojedli studené maso od poledne, zabalili se do pokrývek a ulehli.

„Spartaku. Ti dva už zase zmizeli,“ hlásí Diomedes.

„Ten Kastus a Massinissa?“

„Zas už bez dovolení opustili tábor.“

„Jakmile se vrátí, ke mně.“

„Taky možná že od nás utekli.“

„Jestli opravdu utekli, není jich škoda.“

Snesla se světlá, měsíční jiskřící noc.

Spali neklidně. Ještě před půlnocí je probudil Krixos a gladiátoři: vlekli několik živých bečících beranů a vaky s obilím, pytle s prosem a čočovicí, tři košatiny ryb a deset voznic pitné vody s volským potahem.

„Kasta a Massinissu jste nikde v údolí neviděli?“

„Že by se nám tam hlásili, to se nám nehlásili. A my jsme je nehledali.“

Spartakus poručil vytáhnout zásoby ještě v noci na vrchol Vesuvu, protože výstup po měsícem ozářené cestě není nebezpečný.

Pak znovu usnuli, ale co chvíli se probouzeli a s úlekem naslouchali nočním zvukům.

„Spartaku. Tady je vedu,“ hlásí Diomedes.

„Nevoď mi je do stanu, vyjdu ven.“

V záři Diomedovy pochodně se blýská holá lebka Kastova a rudě plane ryšavá hlava Massinissova. Každý z nich nese na rameni nevelký pytel.

Dříve než může Spartakus začít s výslechem, hodí mu Massinissa pytel k nohám a současně s ním i Kastus.

„Tady máš tu sůl," omrzele řekne Massinissa, ale je vidět, jak je na sebe pyšný.

„Abys věděl, že poslechneme, co řekneš," ledabyle dodá Kastus, a světlé oči mu svítí štěstím, že se mohl Spartakovi nějak zavděčit.

„Ještě tam jsou v jednom statku tři kádě."

„Ale to musí jít někdo s sebou, dva to neuneseme."

„Vyslovuji vám pochvalu. Vypravte se pro kádě ještě teď, mužstvo k výpomoci si vyberte sami."

Spartakus oběma položil pochvalně ruku na rameno. Pyšně se na sebe podívali a okamžitě začali budit druhy, které si na cestu se solí vyhlédli.

Teprve k ránu přemohl tábor hluboký spánek.

Náhle všichni vyskočili, vyburcovala je polnice. Noc právě slabě šedivěla svítáním. Phaon se vrátil na uříceném koni z obhlídky kraje.

„Už jsou v Acerrách. Je to pravda, tři tisíce mužů pod velením Klaudia Glabera."

Spartakus dává rozkaz, aby i druhá polovina ležení vystoupila na vrchol. Sám zůstává poslední s Phaonem a gladiátory.

‚A hlídky v okolí?" ptá se.

„Poslal jsem je všechny sem, dojdou co nevidět," odpovídá Phaon.

Spartakus pokyvuje hlavou a přihlíží, jak se jeho mužové řadí a vystupují po srázné cestě a jak se dvojice ztrácejí v ohybu cesty.

Válka.

Už je neodvratně zde.

A jaká válka. Takovou Řím hned tak nezažil — a bylo jich mnoho, mnoho, které napsaly krví knihy římských dějin: boje

s Galy; války samnitské, kdy poražené římské vojsko muselo projít podle jhem, potupnou bránou ze tří oštěpů; válka s Tarantem, pomáhal mu král Pyrrhos, neblaze proslulý svým krvavě zaplaceným

vítězstvím; tři války punské proti Kartágu, kvetoucímu městu africkému, a proti jeho dvěma slavným vojevůdcům, Hamilkarovi a jeho synu Hannibalovi, tomu strašnému a nezapomenutelnému válečníkovi, jehož jméno roztřese ještě nyní hrůzou bytelná římská kolena; válka občanská, vzniklá z nesvárů Sully a Maria — mnoho jiných válek zažili Římané, mnoho kmenů a národů podrobili, nesčíslně měst srovnali se zemí, řady krajů ovládli, mnohá vojska porazili na hlavu a jejich vojevůdce vlekli v triumfu, s mnohými báječně bohatými a nepředstavitelně mocnými králi a panovníky cizích zemí se utkali a pokořili je.

Ale toto se jim v Itálii dosud nepřihodilo.

Teď se slavné římské vojsko, v čele zajisté s váženým a boje znalým občanem, vojsko dokonale vyzbrojené a co nejlépe vystrojené, vybavené obléhacími stroji a obrovskými praky, doplněné řadami bujné jízdy, hrdě ozdobené korouhvemi, odznaky, římskými orly a pruty se sekyrou, teď se toto slavné římské vojsko postaví proti neuspořádanému shluku nejchudších z chudých, nejubožejších z ubohých, nejslabších ze slabých: proti houfu otroků, kteří prchli svým pánům, utekli jen v sandálech a v tunice s holýma rukama a často ještě s železnými kruhy od řetězů kolem kotníků.

Takové tedy protivníky, takové nepřátele dostanou pyšné římské legie.

Otroci. Jaká hanba.

Otroci, opovrhovaní, nesvobodní, donekonečna bičovaní a do úpadu vydíraní otroci, chudí, nevzdělaní otrhanci bez rodu — nepřátelé římského vojska. Žádní králové, žádní Py-rrhové nebo Mithridatové se slony a vynikající jízdou — ale stádo odraných otroků s posmívanými zbraněmi gladiátorů, stádo Krixů, Oinomaů, Diomedů a Spartaků.

Ale ještě víc: toto ubohé, necvičené a nevyzbrojené stádo nad Římany zvítězí. Musí zvítězit. Nestrpím, abychom pod-lehli. Neporazí nás. Na naší straně je právo. Na naší straně bude i vítězství.

Spartakus dojde na vrchol Vesuvu poslední.

Jen několik zvědů zůstává na stezce, ukryli se po obou stranách v křovinách.

Muži jsou rozechvělí: odváží se Římané nahoru k vrcholu hory? Ať tak nebo tak, jsme tady v bezpečí — ale jak dlouho. Jak dlouho tady vydržíme. Kde se římské vojsko utáboří. Stovky napjatých otázek.

Nejklidnější je, zdá se, Aréna.

Dlouho se mezi otroky nerozhlížela a ihned si oblíbila dvojici Oinomaos-Xerxes. Chodí všude s nimi, pomáhá jim v práci a se smíchem popichuje obě strany — když vede Xerxes, podněcuje Oinomaa; když má navrch Řek, povzbuzuje Per-šana. Je ustavičně veselá a její drobounký smích rozmrazuje i ty nejzatvrzelejší pohledy těch, kdo se proti její přítomnosti v ležení pokoušeli reptat. Krixos v ní stále vidí svou bývalou paní, které je povinen díkem, a pokládá ji za svoji chráněnku: zpočátku se ji pokoušel před chlapy střežit, ale pak viděl, že je u Xerxa a Oinomaa v dobrých rukou.

Přestože horečně pracovali, vlekl se čas nekonečně pomalu. Jakmile se rozednilo, postavil se Spartakus na samý okraj srázu a vyhlížel do krajiny. Městečko Acerry, kde podle Phaonova udání táhlo římské vojsko, nebylo vidět pro jedlový les, táhne se mezi osadou a Vesuvem. Kde to vojsko je. Patrně se v lese utábořilo. Kdyby pochodovalo dál, bylo by je z Vesuvu už dávno vidět jako na dlani i s blyštivými odznaky a korouhvemi. Že by se byli stočili na západ, aby napadli horu z jiné strany, než odkud je otroci očekávají? Nic by tím přece nezískali; na Vesuv vede jen ta jediná cesta.

A tak se čas vlekl jako hlemýždí stopa, slunce neúprosně stoupalo výš a výš, minulo poledne a s ním obvyklá kaše a maso na rožni, přišlo odpoledne, kdy se Kastor a Pollux se skupinou otroků vypravili k úpatí do potoka pro další zásoby vody, snesl se soumrak s dlouhými fialovými stíny a stříbřitým povlakem rosy na listech révy, a Spartakus se pořád nadarmo díval do kraje směrem k acerrskému lesu; zvědové, roztroušení podél cesty na horu, pořád marně slídili v křovinách. Když slunce zapadlo do moře a Spartakus do kraje už neviděl, usedl mezi ostatní.

Zalehla je podivná, tklivá nálada; vyvolalo ji netrpělivé očekávání. Oheň opět nerozžehli. Obrysy mužů se černě odrážejí proti tmavé obloze.

Mlčí. Jen tu a tam se ozve nesrozumitelný šepot. Utichly vády mezi Xerxem a Oinomaem, utichl Arenin smích. Jen její kůň si chvílemi odfrkne; nebo je slyšet svist žíní jeho ocasu, když se ožene po hmyzu, úder kopyta.

A tu se ozve tiše měkký, hluboký hlas:

Nevelká síla je lidí, bezcílných starostí běh,
na rmutu rmutse v tom kratičkém životě vrší.“

Diomedes: „Chlap jako my stejně nikdy nic nedokáže.“ Přerušil Oinomaovu píseň bezohledně a rozkladně.

Xerxes: „Až Říman zaútočí, ono tě to přejde. A nech ho zpívat, to náhodou umí.“

Anup: „Takhle kdyby to bylo —“

Spartakus: „— čím zapít, to známe. Není, Anupe, Kastor s Pollukem se dali na vodu. Nosíte nám pití, jen co je pravda, styďte se.“

Diomedes: „Když chce chlap jako my spravedlnost, může se rovnou rozloučit se životem.“

Xerxes: „Tak se rozluč, ale někde stranou, kdo má tvoje žalozpěvy poslouchat.“

Spartakus: „Spravedlnost je největší věc na světě, větší než zůstat naživu.“

Diomedes: „Proto nám ji Říman taky nedá.“

Spartakus: „My už nechceme, aby nám ji dal.“

Ybikus: „Na Diomeda jde smutek, že nemá ženskou. Ale až vypukne řežba, bude první, kdo se rozveselí. Zpívej dál, Oinomae.“

Další tiché hlasy se přidávají a soumrakem pronikají tóny prastaré písně básníka Simonida:

„Nade vším stejně pak visí smrt, které uniknout nelze: smrti se dostává nedílným losem dobrému íak jako zlému...“

Ještě píseň nedozněla, a už je slyšet volání hlídek na stezce. Phaon hlásí, že přibyli další otroci od města Nucerie: je jich asi tři sta, jsou dobře vybaveni a mají dokonce i několik vojenských stanů.

„Pošli je nahoru,“ na to Spartakus.

Za chvíli se po dvou po třech mužích začínají vynořovat ze tmy vinice na planinu vrcholu. Spartakus, Krixos a Oinomaos jim vyšli

vstříc. Otroci vystupují beze slova, skládají zavazadla na zem a řadí se. Když vystoupil na planinu poslední, oddělil se z jejich davu jeden muž a burácí řecky:

„Kde je Spartakos?“

„Já jsem Spartakos,“ řekne Thrák a učiní několik kroků k němu.

„Já jsem Gannikus. Přišli jsme za tebou, chceme jít s vámi. Přijmeš nás?“

Na slavnostní burácení Gannikovo naváže řezavý hlas Spartakův:

„Mluvíš za všechny své muže, Ganniku?“

„Mluvím za všechny.“

„Před námi je dlouhý a těžký boj a mnoho útrap: chcete to podstoupit?“

„Podstoupíme s vámi všechno.“

„Podřídíte se bezvýhradně kázni a rozkazům?“

„Přišli jsme, že tě chceme poslouchat, Spartaku.“

„Vítám vás, bratři,“ řekne Spartakus. Oba muži se dlouze obejmou.

Ve tmě se vznáší slavnostní ticho. Aréna je strnulá a v očích se jí lesknou slzy. Jak je to prosté. Muži. Nezná je.

Ti, které znala z Krassovy společnosti, asi nebyli muži. Jsou silní a zvoní jako kov.

Noví bojovníci se rozdělili na dvě části; jedna polovina připadla Krixovi a druhá Oinomaovi. Gannikus se zařadil už jako prostý voják do čet Krixových. Potom vztyčili stany. Ten nejprostornější dali Spartakovi. Krixos se na nic neptal a ustlal v něm dvě lůžka: do levého předního rohu jedno a do pravého zadního druhé.

„Aréna si lehne dozadu, ty ke vchodu,“ přikázal.

Aréna mlčky vklouzla dovnitř. Spartakus něco zabrumlal, ale když neslyšel od ostatních žádné poznámky ani smích, vtáhl se do stanu také.

Ulehli.

Prostor stanu zeje mezi nimi a v něm se tetelí tisíce nevyřčených slov; probouzejí se jim v myslích a žijí a potkávají se a množí se v ovzduší, tisíce slov by se chtělo vtělit do rozechvělých hlasů a prolomit hráze.

„Spi oblečená. Kdyby něco přišlo.“

Ne, to jistě nechtěl říci, a také to vyznělo suše a cize. Zastyděl se.

„Ovšem,“ na to ona a také její hlas je bezbarvý a prázdný a také ona se zastyděla.

„Stačil by mi tenhle jediný velký den ze všech, Spartaku,“ dodá rychle, aby to napravila, ale při vyslovení jeho jména se jí přetrhne hlas a skončí vzlykem.

„Já ti rozumím. Ale už se uklidni a snaž se spát.“

„Musíme počkat.“

„Co jsi říkala?“

„Něco takového jsem ještě nezažila.“

„To jsi při noční jízdě Kapuou říkala taky.“

‚A taky to byla pravda. V souvislosti s tebou přijde vždycky něco... vždycky velký den ze všech.“

„Člověk musí pořád dál.“

„Jen některý. Jen takový —“ jako jsi ty, dodá už pro sebe, aby ho neuvedla do rozpaků.

..Snad se ti u mne přenocuje dobře.“ „Všechno je v pořádku, Spartaku.“

A pak oba předstírají, že už usnuli, a oba vědí, že tomu tak není.

Nade vším stejně pak visí smrt, které uniknout nelze. Smrti se dostává nedílným losem dobrému tak jako zlému ...

Já jsem ti křivdil, ty malá a milá, tys přišla a rozsvítilas lampu do šera, lampu svých září přetékajících očí. Mám v srdci nenávist, svatou a spravedlivou nenávist, a to mi dá sílu zápasit s malichernou záští. Každý by raději umřel doma.

Jsi tak blízko, myslí si ona, slyším tě oddychovat, ale ty nespíš, tvůj dech tě zrazuje právě tak, jako můj dech obviňuje z bdění mne. A nedá se spát, sotva mezi námi všemi někdo spí. A mezi námi dvěma se hromadí ticho, a zatím bychom chtěli hovořit, a nejen hovořit, chtěli bychom se vzít za ruce jako tenkrát, když jsme spolu šli nocí zpátky do Kapuy, pamatuješ, jak k sobě naše dlaně lnuly?

„Mají tě rádi, Spartaku.“ Znamená to mám tě ráda, Spartaku.

„Protože jsem je přinutil k silnému životu.“

„Jiný nemá cenu, Spartaku.“

„Jenomže většina lidí je slabá na silný život.“

„To je pravda, Spartaku.“ A pro lásku je většina lidí slabá, Spartaku.

„Proto milují toho, kdo je donutí, Aréno.“

Ničeho nelituji. Jsem tady a jsem šťastna. Zítra možná umřu. Když ne zítra, tedy o několik dní později. Ale poznala jsem sebe samu a myslím, že se sebou mohu být spokojena.

3/ PRVNÍ NÁPOR

Může být kolem půlnoci, když se venku ozvou rozčilené hlasy a do stanu vpadne Krixos:

„Už jsou tady!“

Spartakus i Árena jsou okamžitě na nohou.

Ybikus udýchaně hlásí: „Právě dorazili k úbočí. Postupovali až za tmy, aby nás tam překvapili. Rozkládají se táborem při ústí cesty. Tam, co jsme byli dřív my.“

„To znamená, že nás tady nahoře uvěznili.“

Ačkoli nic jiného neočekávali, přece jimi tato zpráva otřásla: uzavřeni na vrcholu hory, v pasti, hrozba hladu bez možnosti sestupu.

‚A jak to vypadá. Mají v úmyslu vystoupit nahoru?“ ptá se Spartakus.

„Zatím se nezdá,“ odpovídá Ybikus. „Teď v noci rozhodně ne.

Spartakus doporučil hlídkám při cestě co největší bedlivost. V táboře nařídil pohotovost. Arénu poslal zpátky do stanu a sám se procházel kolem kouřící rokle a netrpělivě očekával svítání.

S prvními světelnými paprsky sestoupil k vystřídání hlídek na stezku. Střídali se beze slova, našlapovali tiše a větve rozhrnovali s největší opatrností.

Nejníž je stanoviště Ybikovo. Náhle se Ybikus vynoří na pěšině a kývá na Spartaka, aby šel za ním. Mizejí v révových keřích, pak obcházejí rozeklaný útes a spouštějí se po nevysokém srázu. Stanou na malé ploché vyvýšenině porostlé jívou.

Ybikus rozhrne větve a pokyne Spartakovi, aby se podíval dolů.

Spartakus ztratí dech.

Přímo pod nimi leží ústí cesty a na něm se rozprostírá ještě nedohotovený římský tábor. Rozkládá se dole před očima jako narýsovaný: velký obdélník, rozdělený sítí pravoúhlých cest; hlavní

cesta, v jejím středu hlavní stan, před stanem fórum s vyvýšeným řečništěm a oltáře; čtyři brány, pečlivě hlídané. Každý stan, každého koně a nejen to: každého vojáka i s podrobnostmi výstroje lze vidět jasně jako na divadle. Čirým jitřním vzduchem pronikají i povely setníků a údery kladiv, jak římští vojáci přitloukají stanové kůly. Kolem celého tábora hloubí široký příkop — jiní snášejí ostrve, aby jimi zajistili valy.

Úmysl Římanů je zřejmý: chtějí se tu utábořit na delší dobu, chtějí si zajistit ležení proti útoku zvenčí a otroky hodlají na vrcholu hory vyhladovět.

Spartakus si nahoře nemůže v případě obležení opatřit ani potraviny, ani píci, dokonce ani vodu. Římské vojsko nebude mít těžkou práci. K boji pravděpodobně vůbec nedojde. Římané si počkají na úpatí, až ta holota otrocká nahoře pochcípá hlady. A bude po válce. Bude konec povstání gladiátorů a otroků. Tím splaskne Spartakova sláva. Život v Itálii se vrátí do starých vyjetých cest.

Spartakus se dívá dolů a nemůže odtrhnout oči od vybavených stanů, od bujných koní, jejichž srst teple svítí v ranním slunci. Kdybychom to všechno měli my! Celou Itálii bychom dobyli.

Z hlavního stanu právě vychází skupina důstojníků. A v jejich středu — ano, to je jistě vrchní velitel, Gaius Klaudius Glaber, prokonzul. Má bohatou stříbrnou kštici. Roztržitě se ošívá, jako kdyby ho obtěžovaly mouchy, nebo jako by ho cosi svědilo. Jde se svou družinou ke *quaestoriu*, tam mají v římských táborech hospodářskou správu.

Kdybych teď tak mohl stát proti tobě tváří v tvář, Římane, a mohl ti říci: „Pojď, změříme spolu síly ty a já, jen ty a já, a ušetříme mnohé životy, otrocké i římské.“ Ale marně bych domlouval Římanovi, Římané se vyrábějí ze žuly, jaká je na sloupech jejich paláců, a z mramoru, jaký mají na schodištích,

darmo bych ťukal na jeho srdce, Říman je bezcitný a strohý jako jeho zákony.

Hledáš právo — a najdeš odstavec zákona.

Hledáš spravedlnost — a nahmátneš sekyru s pruty, nahmátneš *fasces.*

Spartakus se odvrací a drápe se zpátky na stezku. Ybikus přepouští svoje stanoviště Massinissovi a vrací se s velitelem na vrchol. Spartakus neustále vidí římský tábor, rozložený pod kopcem, vidí kulaté zadky koní, představuje si kupy zbraní a štítů a přílbic ve stanech, představuje si sekyry, praky, kladiva, všechno potřebné nářadí, kterého se otrokům nedostává.

Něco se musí stát.

Něco se musí udělat.

Nestrpíme, aby nás tady nahoře vyhladověli.

Nesmíme dovolit, aby se tu zařídili a opevnili natolik, aby se jejich ležení stalo nedobytným.

Spartakus okamžitě svolává do svého stanu Oinomaa, Kri-xa a několik starších otroků a gladiátorů, mezi nimi Gannika; je hrdý na důvěru, kterou mu tím obdivovaný velitel prokázal; přizve také Xerxa, Anupa, obě řecká dvojčata, a pak povolá i Galbu — od té doby, co si představil vedle useknuté hlavy svého pána ještě svoji vlastní leb s trudovitým nosem, nastrčenou na hrot kopí, pracuje za dva.

„Musíme se za každou cenu dostat odtud dolů," začíná Spartakus.

Žádná odpověď. Jen mlčení, a to je výmluvnější než příval námitek.

„A nejen to. Musíme Římany buď porazit na hlavu, nebo zahnat na útěk."

Nové ticho, stejně srozumitelné.

„Jejich tábor musí padnout do našich rukou," uzavírá Spartakus.

„Maličkost," poznamená Xerxes.

„Ale kudy dolů?" ptá se Anup.

Krixos: „Ty máš otázky."

„Třeba na křídlech," na to Spartakus. „Ale dolů se dostat musíme!"

‚A ještě dneska, než se tam ten Glaber opevní," zahřmí náhle hlas Gannikův.

Kastor: „To je bída."

Pollux: „To tedy je."

Xerxes: „Zkusím sešplhat."

Oinomaos: „Nesmysl. Srazíš si vaz.“

Xerxes: „Někdo to zkusit musí.“

„Darmo by ses zabil,“ řekne Spartakus, „bez lana to nikdo zkusit nemůže.“

„Ta křídla nám nenarostou, to je hotová věc,“ ušklíbne se Xerxes.

„Za Gannikovým stanem je nestrmější svah,“ pokračuje Spartakus, „a vede právě na opačnou stranu hory, než kde je římský tábor. Nahoře je útes. Za ten útes by se dal zachytit provazový žebřík. A třeba čtyři nebo pět žebříků by se tam vedle sebe vešlo.“

Ybikus: „Provaz nemáme ani jeden.“

Oinomaos:‚Aréna má obvazy.“

Spartakus: „Na ty se nesáhne.“

Xerxes: „Taky by jich bylo málo, to je nápad.“

Gannikus: „Tak rozřežeme stany.“

Galba: „To by se mohlo.“

Krixos: „A z čeho příčky?“

Oinomaos: „Rozřežeme oštěpy.“

Xerxes: „A bojovat budeme lžícema.“

Galba: „Kopí by na příčky bylo málo.“

Krixos:‚Aspoň kdyby tady byly stromy.“

Spartakus; „Při stezce jsou vinice.“

A tím porada skončila.

Všichni se vrhli do práce. Jedni rozřezávají stanové plachty na úzké pruhy a kroutí z nich lana; druzí porážejí révové stromky, odlupují dlouhé vláknité strupy kůry a přiřezávájí asi deset palců široké příčky; jiní konečně splétají a svazují žebříky.

„Do setmění to musí být,“ nařídil Spartakus.

Všichni se snaží, aby splnili rozkaz. Pouze několik otroků a Aréna se starají o přípravu jídla.

Aréna je jako vyměněná. Její všudybylský smích zmizel. Jako kdyby byla od večera zbohatla o zkušenosti mnoha let. Její pohled se stal moudrý a jistý. Život se obnovil jako listí na jaře. Samota zmizela.

Mám ráda všechny ty lidi a každý dobrý člověk by mi dal za pravdu, že jsem s nimi.

‚Aréno. Tahle hora tady stojí už tisíc let," poznamená Germán Berenus, když míchá v kotli kaši. „To je divná hora."

„Dostal jsi strach?"

„Kdo by nedostal strach," na to Berenus.

„Uvidíš, že to půjde dobře."

„Ba ne. Určitě to nebudou chtít žrát."

„To je vážně divná hora."

V očích jí probleskují zážehy nadšení. Zavadí-li pohledem o Spartaka, oči jí zjihnou a změknou, jako kdyby se dívala na dítě, které si obratně vede při hře.

Spartakus její pohledy nepostřehl. Za celé dopoledne si na ni ani nevzpomněl. Střídavě dohlížel a pomáhal při splétání žebříků, střídavě pozoroval římský tábor, z útesu, kam ho zrána dovedl Ybikus. Římané s vybudováním opevnění zřejmě nijak zvlášť nepospíchají. Příkop ještě nevykopali, val ne-navršili a ostrve se válejí v ledabylých hromadách, jak je vojáci za jitra nanosili a naházeli na kupy.

Teprve později odpoledne, když otroci doděl*á*vali pátý nekonečný žebřík a když se radili, v jakém pořadí budou sestupovat, vzpomněl si Spartakus na Arénu.

Zastihl ji samotnou ve stanu, v jediném, který nerozřezali.

Dívka klečí na lůžku a pročesává si vlasy. Dlouhé, nepoddajné proudy rusých kučer se jí vinou kolem ramenou a splývají po zádech i po ňadrech. V příšeří stanu se lesknou a jemně praskají, jak jimi Aréna projíždí želvovinovým hřebenem. Kadeře jsou zcuchané, protože úpěly pod síťkou, a dívka se marně namáhá, aby je pročesala do vláčných hladkých prou-dů; je vidět, že byla dosud zvyklá, aby jí vlasy někdo česal, a že si s nimi sama neví rady.

Spartakus usedne na lůžko. Aréna ho přejede hladivým, něhyplným pohledem. Proudy vlasů jí visí do skloněné tváře, takže jí Spartakus nevidí do očí.

„Ještě nelituješ?" zeptá se jí.

Předstírá, že mu nerozumí. „Ne, ale co nejdřív si je ustřihnu. Nebudu se s nimi takhle každý den zlobit."

„Pomohu ti s nimi," řekne nejisté, ale přeje si, aby odmítla.

‚Až jindy.“

„Jsi statečná.“

„Ani ne. To mě Krassus jen naučil myslet.“

„Ty máš Krassa ráda.“

„Nevím. Byl pořád stejný.“

„Každý Říman je pořád stejný. Všichni jsou stejní.“

„Už nebudete sestupovat?“

„Chceme je překvapit a zmocnit se jejich tábora,“ řekne Spartakus.

„Já vím.“

„Dokážeš sešplhat po žebříku?“ ptá se jí.

„Sotva,“ přizná se prostě.

„Tak tě sneseme na zádech — Krixos nebo já.“

„Není třeba. Zůstanu nahoře.“ A češe si dál zcuchanou kadeř nad čelem.

„Nesmysl. Co bys tady sama dělala?“

‚A co bych dělala dole? V boji bych vám stejně nebyla nic platná. Počkám tady, až obsadíte Glaberův tábor, a pak k vám sejdu pohodlně po cestě.“

Jsi tak prostoduchá, nebo tak moudrá. „Ty věříš, že zvítězíme?“

„Nevěřím. Vy opravdu zvítězíte,“ odpoví ona tak lhostejným tónem, že nad ní potřese hlavou.

„Buď tedy zdráva,“ řekne jí a vstane, „a buď srdcem u nás.“ Když rozhrnuje plachty, aby vyšel ven, zavolá za ním:

„Přijď si potom pro mne nahoru.“ Pak chvatně zaboří hřeben do vlasů, aby se na něho nemusela podívat.

Pět žebříků je hotovo a připraveno ke spuštění. Muži čekají na setmění s mečem a se štítem a s oštěpem na zádech.

Slunce zapadá — roztřásá oslnivou nádheru, z poloviny se už noří do moře. Po hladině proskakují rubíny slunečního světla, zablyští se a ihned zapadnou do pohyblivých propastí temně modrých vln, vzápětí se opět vynoří, zazáří znovu a ještě oslnivěji, a zas se pohrouží do hlubin proměnlivých vodních spoust, rozčeřených jako nedohledný lán jiskřivých rudých květů.

Spartakus, oba podvelitelé, Gannikus a několik gladiátorů si jdou před sestupem ještě naposledy prohlédnout římské ležení.

Glaberovi vojáci se už zvolna připravují na noc. Polnice právě troubí večerní *classicum*, večerku. Nastupují *vigiliae*, strážné oddíly noční služby — budou se střídat po třech hodinách. Táborem prochází heslo. Kdybychom je mohli zaslechnout až sem nahoru na útes. Stráže zaujímají místo v táborových bránách. Zanedlouho bude římské ležení spát.

Římané si zajistili příkopem a valem tu stranu tábora, která přetíná cestu na Vesuvu — pro případ náporu Spartakových zástupů, uzavřených na vrcholu. Je to delší strana táborového obdélníku s levou postranní bránou. Pravá postranní brána je obrácena do kraje a před ní zeje příkop a nedodělaný val. Hlavní, *prétorská* brána tábora vede tedy k jihu, protější, čtvrtá zadní, které se říká *porta decimana*, se dívá k severu.

Sešplháme na opačné straně hory na severozápadu. Rozdělíme se na dvě části; každá z nich napadne římské ležení jednou bránou: Krixos oblehne zadní bránu, Spartakus vtrhne na hlavní. Postranní brány nechají volné, aby tudy mohli Římané utéci — levou bránou prchat nebudou, protože by sami sebe uvěznili na Vesuvu, jako nyní, uvěznili otroky. Mohou tedy uniknout jen bránou pravou, a to k lesům kolem města Nucerie.

„Ten tábor musí být náš. Stůj co stůj," opakuje Spartakus sevřenými zuby.

Potom se vracejí na vrchol hory.

Jestliže prohrajeme, zůstane nahoře ona, myslí si velitel, zůstane úplně opuštěná, až ji najdou; co s ní udělají, patří k nám, nebudou ji šetřit, místo na nás se pomstí na ní.

Krixos se už pouští po žebříku jako první. Ostatní netrpělivě čekají, až na ně dojde řada. Spartakus ještě přistupuje k Aréně.

„Kdybychom prohráli, nečekej, až tě tady najdou," říká jí důtklivě. „Sejdi sama dolů a řekni, kdo jsi, že jsi Krassova dcera a že jsme tě unesli. Rozumíš? Aby se ti nic nestalo. Bylo by tě škoda. Ty můžeš ještě —"

„— dostat za muže Glaberova syna, já vím," přerušuje ho Aréna. „Je na tobě řada, Spartaku. Volají tě. Šplhej." Jde za ním k útesu. Dívá se za ním do hloubi, ale tma už zhoustla, jen kratinkou chvilku vidí jeho tmavé vlasy a ruce, jak se zachycují příček — pak se jí ponoří do úplné tmy.

Stojí s tlukoucím srdcem na skále a starostlivě sleduje muže, jak se potápějí do tmavé prázdnoty, a chvěje se obavami, aby šťastně dosáhli dna, tam dole, nevysoko nad úpatím hory. Žebříky se napínají a provažují, ale drží pevně, udělali je poctivě, dělali je pro sebe a věděli, kdyby se některý přetrhl, že by několik bratrů přišlo o život.

Přichází Oinomaos a obejme Arénu kolem ramenou. „Tak holka, abych se s tebou ještě shledal," řekne, poplácá ji chlapsky po zádech, až se chuděrka zakymácí, a už staví nohu na příčku. Aréna má vlhké oči, rychle se skloní a pohladí mu vlasy, ještě na ně nad útesem dosáhne.

„Tak hrab se, hrab se," hudruje za ním Xerxes a Arénu přehlíží.

„Pojď sem, Xerxe, já tě pohladím," řekne Aréna a přivine se k němu.

„Koukej, to si nech pro velitele, ten se škrtí tvým náhrdelníkem, já na to nejsem," ohrazuje se Xerxes; ale když mu Aréna něžně přejede drobnou rukou po skráni, drží, div nepřede.

„Tak polez, polez," volá Oinomaův hlas z hloubi.

Xerxes za ním mizí ve tmě.

„Já tam nemůžu!" zoufale škemrá Kastův jekot; jeho hladká lebka se rýsuje proti světlejšímu nebi. „Já trpím na závrať a sletím a srazím ještě i ty, co lezou pode mnou, já tam vážně nemůžu."

Aréna ho prudce vzala za ruku. ‚A co když zrovna tvůj meč bude dole u Glabera chybět? Závrať je přepych. Nespadneš. Šplhej."

„Tak tedy já už lezu, ale jestli —"

„Nedívej se dolů pod sebe, dívej se jen na ruce, slyšíš, jen na ruce."

Kastus se tedy dívá na ruce a s roztřesenými koleny došla-pává na příčky. Žebřík se kymácí, připadá si jako na nestvůr-né houpačce zavěšené rovnou uprostřed nebe, cítí mrazení v zádech, má nejisté

nohy i ruce. Ale čím déle šplhá, tím větší jistoty nabývá; po nějaké chvíli se stává tak obratným, že se vine dolů jakoby hadím smykem, až by málem šlápl na ruku ryšavému Massinissovi, který sestupuje pod ním. A když do-skočí na pevnou zem, truchlivě se podívá do tmavé výšky, škoda že už je konec.

Na úpatí se otroci řadí do dvou oddílů za Spartakem a za Krixem.

Diomedes: „Už se spouštějí poslední. Za chvíli budeme všichni."

Xerxes: „Smutky už tě opustily, jak vidím. Chlap jako ty něco dokáže."

Kastor: „Štěstí nám přálo, nikomu se nic nestalo."

Pollux: „Že nespadl Kastus, to nepochopím."

Ybikus: „Tak se do toho dáme."

Anup: „Tohle byla zatracená práce. To Římani nečekali, to jistě nečekali, budou se divit i ušima."

Oinomaos: „Držte se při sobě, vy tam vzadu. Massinisso, nerozptylujte se nikam."

Galba: „Moc dobře si je dovedu představit, jak se budou divit."

Diomedes: „Na spravedlnost se jich nikdo ptát už nebude."

Gannikus: „Kus práce to byl, to je pravda."

Xerxes: „Když se na to dívám teď, tak to byl kus šílenství."

Berenus: „A ta hora tady stojí tisíc let, to je, co? A tohle ještě nikdo nedokázal. To je divná hora."

Krixos: „Už jsme všichni, Spartaku."

Pollux: „Hlavně aby se nás štěstí drželo i tam u toho Glabera."

Spartakus: „Na pochod!"

Krixos: „Na pochod!"

Pochodují rychle a tiše dvěma opačnými směry kolem úpatí hory: Spartakus k jihu, Krixos k severu. Obě vzdálenosti k hlavní i zadní bráně římského tábora jsou přibližně stejně dlouhé od místa, kde se otroci spustili. Spartakus má cestu snad o málo delší. Až tedy Spartakův oddíl dorazí do blízkosti Glaberova ležení, zaduje Phaon do polnice k útoku — polnice Krixova oddílu odpoví, a pak do boje!

Do boje pro život, protože je bohatý a krásný.

Dva tisíce špatně ozbrojených, neoblečených otroků proti třem tisícům nejobávanějších vojáků na světě.

Dorazili k ležení. Rozestupují se do délky podél rozkopaného příkopu; vzdálenost mezi táborovým příkopem a Spartakovým oddílem činí asi sto kroků; vzdálenost ve tmě dost velká, aby noční hlídky v bráně a na valech nic nezpozorovaly.

Do prvních řad se stavějí kopiníci, do zadních ti, kdo mají jen meče.

Uprostřed první řady Spartakus se zapálenýma očima a pevně semknutými rty.

Připraven, připraven,, připraven, šeptá tma od úst k ústům, až dostihne podvelitele z levého i pravého křídla. Je čas.

„Phaone - teď!“

Pronikavý jekot polnice natrhává zběsilými poryvy noční záclonu.

Z druhého doupěte tmy jako ozvěnou odpovídá zavřeštění polnice od Krixova mužstva, stejně výhrůžné a neočekávaně překvapivé.

„Za mnou!“

Spartakus vyrazil.

Kopiníci za ním.

Zadní řady vyrážejí válečný pokřik. Kopiníci se připojují dlouhými hrdelními výkřiky, že tma v okamžiku splývá v celistvý řev, jako by vyl prales plný šelem.

Hlídky římského tábora sotva stačily zatroubit poplach. Pochopily, že je všechno ztraceno. Nepokusily se ani napnout tětivu luku a vystřelit do útočných řad několik šípů: rovnou se obrátily na útěk, střemhlav běží do nitra tábora a křikem burcují vojáky, spící pod stany, rozsévají slova, z kterých vyklíčí jen porážka, ale něco se udělat musí.

Spartakovi muži přelezli příkop, přehoupli se přes nedovr-šený val a po celé šířce zaplavují tábor jako nelítostná rozvodněná řeka nenávisti.

„A nechť bázeň změkčilá nepřepadne nikoho z nás! Před námi je těžký boj: pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit!“

Píseň tisíce hrdel mohutně hřmí nocí.

Ze stanů vylézají vyplašeně stíny a zmateně pobíhají táborem. Většina vojáků vyběhla ze stanu beze zbraně, jak je ta neuvěřitelná

zvěst vyděsila. Ležení kropí smrt a hrůza. Jen málokteří se vzchopí k boji. Ostatní utíkají k hlavnímu stanu jako kuřata ke kvočně, v bezhlavé vřavě a chaosu, objevilo se několik pochodní, ale světlo zmatek kupodivu ještě zvýšilo, *centurioni* marně vykřikují povely a nabádají k obraně, vojáci jsou bez sebe a prchají a klopýtají a padají jeden přes druhého. Koně se plaší, vyhazují a řehtají. Jak se otroci dostali dolů z hory? Jak se dostali do tábora?

Do zbraně! volají velitelé v táboře.

Za mnou! volá Spartakus.

Darmo křičí římští velitelé svoje rozkazy, nikdo je neposlouchá, každý se řítí jen někam kupředu, a tak se *centurioni* tlačí s nimi, co jim zbývá, není možno zvládnout ten chaos, nesmyslně se potácejí vpřed a za nimi hřímá vztyčený obr s oštěpem ve zdvižené ruce.

Ale z opačné strany tábora běží v protisměru druzí vojáci, i u zadní brány je vřava a shon, i odtud zaznívá slavnostní řecká píseň a rozlévá se ležením, i tam se podvelitelé marně namáhají přimět mužstvo k pořádku a ke kázni. Římané ztratili hlavu a hrnou se do středu tábora a do jejich poplašeného křiku proniká ržání nepokojných koní.

Za mnou! burácí Spartakus od jihu.

Vpřed! volá Krixos od severu.

Proudy prchajících Římanů se slévají před hlavním stanem a v jediném pomateném toku spějí k pravé postranní bráně; jen nepatrné hloučky se pokoušejí bojovat, ale všichni ihned padají, římské ležení zachvátilo šílenství a hrůza, to snad ani nejsou lidé, kdo je přepadli, to snad ani není Spartakus a jeho otroci, ty jsme přece nadobro uzavřeli na vrcholu hory a odtamtud se nedá sestoupit, ne, to jistě nejsou lidé, copak smrtelný člověk může být tak hrozný jako ten zkázonosný obr, který nám dupe za zády? Utíkají s holýma rukama a s holými životy, nepříčetní strachem a na smrt vyděšeni překvapením, a nechávají za sebou zbraně, přílby, štíty, ženou se ven, ven, ven z této přízračné směsice povelů, kterých nikdo nedbá, a písní, za kterými se valí zástupy barbarů; Římané utíkají a koně, stany, zásoby, nářadí, zavazadla, vozy, všechno zůstává v táboře a

vojáci před sebou vidí jen otevřenou pravou bránu a za ní tuší volný, bezpečný kraj. Smrt je studená, svoboda je horoucí.

Za mnou!

Vpřed!

Pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit!

I prokonzul Gaius Klaudius Glaber, šedovlasý vojevůdce, jinak střízlivý jako náhrobní nápis, i ten propadl vřavě a vklínil se s družinou důstojníků do proudu svých prchajících vojsk.

Římský tábor padl do rukou otroků.

Krixos se vrhá na uprchlíky, aby některé zajal.

„Neber zajatce. Nech je. Přece je nebudeme živit," křičí za ním Spartakus.

A tak se udatní Římané vyřítili ze svého ležení a jako beze smyslů utíkají do kraje a do tmy směrem k nucerskému lesu. Spartakovi muži je nepronásledují, ale přesto se Římané ženou o překot dál, jako kdyby měli otrocké vojsko v patách.

„Xerxe!" je slyšet úzkostlivý hlas Oinomaův. „Xerxe! Kde je ten šťoura. Okamžitě ke mně. Viděli jste někdo Xerxa? Kde je ten Peršan prašivá." Hlas Oinomaovi přeskakuje chaotickým rozčilením, je z něho slyšet strach, že ho uvidí někde ležet mrtvého.

„Co je?" Xerxes se loudá od zásobáren. I jemu přeskočil hlas, ale radostí, že Oinomaa slyší, protože i on hledal jeho. „S navoněným velitelem je zkrátka potíž," remcá. „Co je?"

„Kde vězíš, tady je práce nad hlavu," zamlouvá i Oinomaos svoje rozrušení. „Vezmeš si na hlídku levou postranní bránu."

Spartakus vystoupil na vyvýšené římské řečniště.

„Ticho! Velitel promluví!" volá Gannikus.

„No, velitel nepromluví," usměje se Spartakus. „Velitel ví, že už byste taky chtěli spát a předtím že máte ještě spoustu práce. Úspěch sestupu z Vesuvu i přepadení Glaberova tábora vám řekly víc, než bych tady já mohl naříčnit. Dokázali jste, co ještě nikdo nedokázal. Buďte na sebe hrdi. A teď už jen několik příkazů. Všechny raněné sneste do vyslaneckého stanu — to je tady ten přede mnou vpravo. Ganniku, ranění budou napříště tvoje starost."

„Římany taky?"

„Taky. Ošetříme je až po našich, ale stejně pečlivě.“

„Římany i naše do jednoho stanu?“

„V bolesti jsou si všichni rovni, oni se tam už nepobodají. Můžeš jít za svou prací, pomocníky si vyber sám. — Phaone, ty pochytej s jízdními gladiátory ty odpoutané koně, ať nepobíhají táborem. Dejte se hned do toho. Oinomae, ty určíš ze svých lidí noční hlídky a střídání. Chce někdo něco říct?“

„Já bych něco měl,“ ozve se druhý velitel Krixos. Vystoupí ke Spartakovi. „Všichni, kdo patříte pod moje velení, se oka-mžitě, ale ještě teď hned vrhněte na opevnění, ať se Glaber nevrátí a neoplatí nám to. Vyhloubíte příkop, nakupíte val a zabodáte ostrve, Říman vám je tady už připravil. Spát se bude zítra. Já jdu dělat s vámi.“

První boj už máme za sebou, myslí si Spartakus. Ale všechny nebudou takové jako tento. Nebyl to vlastně boj. Jako bychom byli rákoskou vypráskali psa z boudy. Bylo to mnohem snazší, než jsem očekával. Neslyšel jsem šumění křídel svých lític. Neslyšel jsem jejich smích.

Spartakus volá, aby mu donesli do stanu pochodeň. V jejím světle potom přestele lůžko, z něhož se před nedávnem vyhrabal rozespalý Gaius Klaudius Glaber. Potom projde táborem. Všechno je v pořádku. Na valech se pilně pracuje, stráže přecházejí sem a tam, koně znovu ulehli, raněným se dostává ošetření.

Velitel zamířil k levé postranní bráně — od ní vede stezka nahoru k vrcholu Vesuvu. Na stráži stojí Xerxes.

„Tak kam, kam,“ vrčí na Spartaka.

„Heslo znám, tak snad smím projít.“

„To je ale doopravdy divná hora, Spartaku.“

Ze tmy se vynořil Oinomaos, jde přehlížet stráže.

„Ty jsi ještě tady? U bohů nesmrtelných, ty s tou holkou zacházíš, že to je k neuvěření. Na Vesuvu ho čeká roh hojnosti, a on se tady vybavuje s takovým, ale s takovým šeredným barbarem. Zmizni už odtud!“

Spartakus stoupá rychlými kroky vzhůru. Světlo jeho pochodně se kmitá mezi listy révových keřů, až se posléze spojí s temnotou.

4/ V PODZIMNÍCH DEŠTÍCH

Velmi půvabný muž je Markus Kossinius, toho času *quaestor*, osmahlý, se sivým, podmanivým zrakem a ústy jako zralá datle; je si vědom své přitažlivosti a přeceňuje se, pokládá se za neodolatelného a ze setrvačnosti kroutí svůdnýma očima i po mužích, po svých přátelích a důstojnících. Jako právě teď.

Setník Prokulus za ním přišel do lázně, aby mu ohlásil, že hlídky zase našly ráno při střídání noční stráže mrtvé.

Kossinius se dal dvěma otroky nerušeně dále svlékat, usmál se, jako kdyby mu Prokulus donesl milostný vzkaz a zeptal se medově:

„A co mám proti tomu dělat?“

Centurio přešlápl a sklopil oči, protože z velitele právě spadl poslední kousek látky a on tu stál před ním v celé svalnaté kráse a vyplazoval svoji nahotu.

„Všechny noční hlídky předtím byly zavražděny také, veliteli. Mužstvo se už bojí. Nikdo nechce převzít noční službu, je to jistá smrt.“

Kossinius opatrně a po špičkách sestupuje do teplé lázně a rozkošnicky se protahuje pod hladivým dotekem vlahých vln.

‚A co mám proti tomu dělat?“ ptá se podruhé a slastně mhouří oči.

Prokulus už toho má dost. Velitel se tady ráchá a čeká kdoví na co, má starost jen o tu pekařovu dceru z vedlejší ulice, o svěřené vojsko nedbá, trčí tady v Salinách, a ne a ne se odtud kvůli děvče hnout, a Spartakus řádí po okolí jako lítá šelma. Dosavadní život odplývá nezadržitelně kamsi do dálky a místo něho se usadil strach.

„Říci mi, co mám dělat já.“

„To, cos dělal dosud,“ zní měkounká odpověď, napolo sto-pená v nánosech mýdla.

„Vypověděli mi poslušnost. Noční hlídku zkrátka nikdo nevezme. Co mám dělat?“

Nad hladinu lázně se vynoří pěstěná ruka, prsty se seskupí v půvabném sklonu a zápěstí opíše ledabylou křivku v oblaku páry.

„Dát mi pokoj.“

Prokulus odchází beze slova — co ušetřil na hlase, přidává na dupání těžkých sandálů. A nezapomene třísknout dveřmi. Hromská služba u takového panáka. On mu to Spartakus nedaruje. Jenom nevím, proč se mám vézt i já. Spartakus je smrt

Takováto myšlenka Kossinia nenapadne ani zdaleka. Nač se zatěžovat starostmi o nějaké otrocké vojsko. Otroci vychcípají sami, když je páni nebudou živit.

Do lázně připustili horkou vodu a velitel sebou vrtí, trochu ho to pálí. Pitomci, nemůžete být opatrnější? Rozpaříte mi tělo, a já potom chytnu v tomhle sychravém podzimním počasí nějakou horkost. Mám tak choulostivou pokožku i dýchání.

Je nanejvýš nepříjemné trávit podzim v poli a při vojenském tažení. A v jakém vojenském tažení. Ten loupežník Spartakus uchvátil v květnu Glaberův tábor pod Vesuvem a od té doby se odtamtud nehnul. Počet jeho lidí vzrostl skoro na pět tisíc. Jeho chlapi pořádají lupičské výpravy do kraje. Kampánie už vypadá jako ohlodaná kost. Sklizeň pryč, dobytek pryč, drůbež pryč, vinobraní pryč, všecko pryč, všecko se ztrácí v bezedných chřtánech otrockých vojsk. Od května do podzimu se taky dá něco pozřít. Počínají si jako doma.

Otroci ho právě umyli, žádné místečko na jeho urostlém těle nevynechali, utřeli ho a položili na lehátko. Jeden připravuje břitvu a druhý potírá pánovu bradu a tváře běloučkým mýdlem. Pocit vlastního krásného těla naplňuje slastí a uspokojením. Zhasneme starosti. Život je motýl.

Ať se brání jakkoli, myšlenka na Spartaka se začíná neodbytně vtírat.

Římské vojsko stíhá porážka za porážkou. S první ostudou odešel z pole tenkrát v květnu Klaudius Glaber. Potom se radili v Římě v senátě, radili se ve vojsku, radili se v úřadech, radili se na ulicích; Řím se změnil v řečiště a Itálie v útulek bab vyjukaných strachem z otroků. Kdekdo řečnil sem a tam — řečnění se stalo obzvlášť

oblíbeným. A z Kampánie docházely hrůzostrašné zkazky, cestou náležitě zveličené a vyšňořené, o drancování a řádění Spartakových stád. Jenomže v Římě se řečnilo dál, nové a nové zvěsti přibývaly z Kampánie, zmatek a děs zachvátil celou Itálii a senát nebyl s to vypravit proti té spodině kloudné vojsko. Ne méně řečnil — budiž mu za to vzdán dík — Krassus Boháč. Chodil jenom nadutě po ulicích, vypínal se a chvástal svým bohastvím, že prý by stačilo na vydržování vojenského tábora. Měla to být nenápadná výzva, aby mu svěřili velení a vyslali ho do Kampánie. Jenomže na to mu nikdo nesedne. Kam až by vzrostla jeho bezuzdná zpupnost, kdyby dosáhl nějaké moci a postavení ve veřejném životě?

Otrok přejíždí po pánově tváři jako jed ostrou břitvou; Kossinius zavírá oči, aby se nemusel dívat, jak se mu před nosem kroutí jeho ústa, plná oparů.

A tak se na začátku podzimu dohodli, že do Kampánie pošlou jako vrchního velitele Publia Varinia, úřadujícího prétora. A ten vede voje z jedné porážky do druhé. Byly to, pravda, toliko malé potyčky, kdy se se Spartakem utkaly jen některé římské oddíly — ale všechny tyto potyčky Římané prohráli. Jedinou pořádnou bitvu svedl Variniův legát Furius, postavil se otrokům se třemi tisíci muži. Porazili Furia na hlavu a byl rád, že vyvázl holým životem.

Kossinius se mračí, protože ho otrok při holení zatahal za vous na ohryzku.

Od Furiovy porážky uplynul sotva měsíc. Kossinius, Furiův důvěrný přítel, se usadil se svými oddíly v městečku Salinách; leží mezi Herkulanem a Pompejemi. Rozložil se táborem na okraji osady, za svůj hlavní stan si vybral pohodlný a výstavný dům se zahradami a přepychovou lázní, po městě a v okolí rozestavil hlídky a tábořiště. Spartakus tábořiště pod Vesuviem a oba vyčkávají. Poslední týden odpravují Spartakovi zvědové Kossiniovy noční hlídky — a Kossinius předstírá, že neví, co to znamená. To není od Spartaka pouhá zákeřnost nebo válečná zlomyslnost: skrývá se v tom smysl mnohem hlubší. Když otroci dovedou nepozorovaně pozabíjet noční stráže, znamená to, že také mohou nepozorovaně vniknout do městečka, to je vlastně do samého středu Kossiniova ležení. Ale

Kossinius nedbá. Kossinius nevidí nic než svoji hladkou a upravenou tvář v zrcadle a neslyší nic než lichotky, které se sypou na jeho krásu.

Otroci dokončili bradýřskou práci, položili pána na břicho a cvičenými dlaněmi mu vtírají do svalů nejjemnější vonný olej. Je třeba pěkně promnout lopatky, potom krajinu kolem páteře...

Kossinia unavila horká pára i jednotvárné pohyby lazebníků. Je ospalý a oči se mu klíží. Usíná.

Rozjíždí se po zlaté silnici mezi zástupem slzících stařen, tváří obrácen k severu, kolem suše sviští palmový háj a v písku se krčí zajatkyně, v rukou drží lastury a bijí jimi o sebe. Všechny jsou jeho barbarské přítelkyně. Jede kolem nich dál k nádrži říční vody, jsou na ní větrem vzduté vlny a ze dna vystupují olejové skvrny. Myslí na dávná malá města, kterých dobyl a zmocnil se v nich zajatkyň, projíždí suchopárem srpnového náměstí a slyší za zády dusot koní a křik. Chce se ohlédnout, ale hlava jako by byla ulita z bronzu, krk se ne-ohýbá a Kossinius sebou bezmocně škube jako v poutech.

„Veliteli! Nepřítel!“

Probudí se.

Do lázně vpadl setník Prokulus.

„Spartakus s vojskem je v táboře.“

Starosti nezhasly. Život není motýl.

Kossinius se už neptá, co má dělat. V mžiku je na nohou. Otroci na něho házejí tuniku, opasek, plášť. Z ulic sem zaléhá křik a dusot koní. Chce vyběhnout ven ale dveře mu zahradí hlouček vojáků.

„Zadem, veliteli. Rychle.“

Prokulus zastrkuje závoru. Kossinius přeskakuje k zadnímu východu z lázně. V zahradě už na něj čeká desátník Longinus s jeho osedlaným koněm. Vyšvihne se do sedla a uhání středem svých mužů do hustého podzimního deště, směrem k městu Herkulaneu.

Je to zběsilá jízda, koně se plaší, ostruhy se jim zarývají do slabin, bičíky sviští. Ze Salin za nimi proniká hluk boje a řev vítězů.

Kossinius se nedívá vpravo ani vlevo, hledí jen před sebe na morušový háj nedaleko Vesuvu, tam se snad skryjí.

Prchají v nespořádaném shluku, nikdo nevydává rozkazy a nikdo nepodává zprávy, cválají vpřed s jedinou myšlenkou: zachránit se, prchnout.

Vtom se ozve ze zadních řad:

„Jedou za námi!“

Ostruhy se zabořují do boků unavených koní ještě hlouběji. Koně se řítí kupředu, ale pole jsou rozmoklá vytrvalým deštěm, kopyta se smekají, na podkovy se nabalují hroudy těžkého bláta, přední nohy se zabořují do tvárné hlíny, koně cválají dál, kusy mokré prsti odletují od kopyt až do obličejů vojáků, z nebe hustě prší a vane ostrý, bodavý, ohlušivý vítr.

„Dohánějí nás!“

Teď se Kossinius přece jén ohlédl, ale vidí pouze neurovnanou změť své vlastní jízdy, odfrkující nozdry koní a zaryté tváře vojáků; zuřivě šlehají zadky svých zvířat. Předstihují ho, nechápe, jak je to možné, ale všichni hřebci jsou najednou rychlejší než jeho, štvou se kupředu a dál a nametli mu do obličeje bláto a Kossinius zůstává pozadu, teď se mu ještě přilepil mokrý plášť na paži.

Co se to stalo?

Jeho kůň divoce a žalostně zařičí a podklesne na přední nohy, klopýtne, Kossinius taktak že se vymrštil, aby nepadl pod něj, a tu vidí, jak se kůň na zemi několikrát převalil, jak mu ze slabin proudem teče krev a v ráně trčí oštěp, jeho jízda se zastavuje, obrací se, koně couvají a vojáci nastavují kopí k boji.

Cosi se mihlo kolem Kossiniovy hlavy, a už se hroutí kůň setníka Prokula, kolem se zvedá barbarský ryk, teď klesá po hlavě ze sedla desátník Longinus s oštěpem zabodnutým v prsou, dopadl na zem ratištěm oštěpu a Kossinius se s hrůzou odvrací, protože Longinus se vlastní vahou probodl naskrz, hrot oštěpu mu ční uprostřed zad a tělo zůstává okamžik napolo vztyčené, podepřené oštěpem, ruce visí bezvládně dolů a hlava se uvadle kloní — potom tělo ztrácí rovnováhu a převrací se na stranu, sklíněno s oštěpem v nestvůrnou krokev.

Kossinius si připadá jako v přeludném vidění, potácí se na štíhlých nohou bezradně uprostřed houfu rozpařených koní a neví,

kam by se ukryl před bzučivými oštěpy, které prší všude kolem. Jako ve snách, zcela bezděčně vytahuje z pochvy meč. Kde mám štít? Ztratil jsem ho? Zahodil jsem ho? Zůstal u sedla? Vojáci kolem řvou a kopyta mlaskají v blátě, a pojednou Kossinius vidí vraného hřebce, černého jako saze a lesklého jako zelenavé havraní peří, a na něm se vzpíná obrovský člověk v nachovém vojevůdcovském plášti, jede bez přilby a pod hustým obočím se zaklikatily zlověstné blesky zlatě hnědých očí.

„Za mnou!“ volá ten muž ostrým, nepříjemným hlasem, všimne se Kossinia, pozvedne kopí, skloní se v sedle, Kossinius vidí ještě jeho nos, zahnutý a velký jako orlí zoban, slyší, jak ze snědého hrdla pronikl zpupný výkřik, a pak už nevidí a neslyší nic, pak už cítí na dlaních mazlavé vlhko a po vykoupaném těle mu mezi blátem stéká cosi teplého, co se sráží.

„Za mnou!“ volá dál Spartakus a země duní pod kopyty jeho vojska.

„Kupředu!“ křičí Krixos a jeho paže s kopím neví, co je odpočinek.

Setník Prokulus je dosud naživu, jeho kůň se válí po rozdu-pané zemi řídkého háječku a tepe kopyty do vzduchu, Prokulus se krčí za jeho hřbetem, a vtom vidí dva ryzáky, udržují spolu krok a směřují k němu; na jednom sedí někdo hubený a černý pláštík za ním schlíple vlaje v dešti, na druhém ryzáku kluše mladý hezký hoch s dlouhými vlasy — oba křičí z dravčích hrdel, mávají kopím a snaží se jeden druhého překřičet, snad se dokonce v trysku přou. Náhle se rozdvojují, vyzáblý se řítí vpravo a spanilý se žene kolem Prokula. Prokulus bleskurychle vyrve oštěp z útrob svého koně a zespodu ho zaboří do břicha krasavcova ryzáka. Jezdec přepadne přes hlavu svého zvířete, upustí kopí i štít, překulí se v přemetu, plášť mu přikryje oči.

Prokulus má u pasu meč a Prokulus ho využije, dříve než tady na tomto oraništi naposled vydechne, poněvadž už je jisté, že tady najdeme smrt, všichni z římského vojska Kossiniova tu padneme, ať je římská přesila jakákoli, protože Spartakovi otroci bojují udatně a neohroženě jako medvědi, jejich odvaha je nezlomná, jejich

srdnatost nelze zviklat, bojují pro sebe a za sebe, bojují za svobodu a za právo a za spravedlnost.

Ještě přes poledne zuří bitva, ale pak ustává déšť a ustává i vášeň válečné řeže.

Pouze hrstce Římanů se podařilo prchnout. Ostatní leží v kalužinách rozmoklé krve a špinavé vody, mezi mrtvolami koní, se ztuhlými prsty zabořenými do země.

Otroci se řadí.

I v jejich oddílech jsou mrtví.

I v jejich řadách jsou ranění. Shledávají je po bitevním poli, aby je odnesli do svého tábora: raněné k ošetření, padlé k hromadnému pohřbu na veliké hranici.

Spartakus objíždí seřaděné šiky vítězných druhů. Nachový plášť mu plihne kolem ramenou, na čele se mu perlí krůpěje potu, ale oči se dívají pyšně a na ústech se mu leskne úsměv. Kdykoli se pohne, zavlní se i žluté kamínky náhrdelníku a živě zazáří v chabém světle podzimního odpoledne.

„Zase jste dokázali, co ještě nikdo nedokázal," řekne tiše, a přece ho všichni slyší. „Byl bych šťasten, kdybych vám to mohl říci po každé bitvě. Vždycky mějte na paměti, za co bojujete. Bojujete pro sebe. Zabíjíte spravedlivě, protože zabíjíte ty, kdo vám brali to nejcennější v lidském životě, svobodu. Umíráte. Ale umíráte čestně a svobodně, s volnýma rukama a pod svým svobodným nebem."

Oči mu nadšeně planou a jeho pohled soustřeďuje do své hloubky každou jednotlivou tvář, osmahlou sluncem, ošlehanou větrem, a zdá se mu, že si člověk zvykne na všechno, jen ne na otroctví a na osud ponížených.

Potom se bojovníci zvolna rozjíždějí směrem k jihovýchodní straně Vesuvu, kde leží jejich tábor, zabraný zjara Římanu Glaberovi.

„Kde vězí ten ničema velitel všech velitelů?"

Gannikus Xerxovým výbuchům dosud nepřivykl.

„Koho hledáš?" ptá se ho účastně, ochoten přispět i zakročit, bude-li třeba.

„Koho. Tu navoněnou napodobeninu velitele — kde zůstal trčet?“ vztekle křičí Xerxes.

„Oinomaos? Proč se mu pořád směješ, že se navoňuje. Vždyť to není pravda, schválně jsem si k němu několikrát čuchnul.“

„Ale co ty víš, Oinomae! To je kříž. Oinomae! To je velitel. Velitel nikde. Toho někam pustit.“ Xerxes pobízí koně a jede klusem k nedalekému hájku, aby se tam po něm poohlédl. Do hlavy mu stoupá panický tlak. „Velitel... Hňup je to. Zamiloval se do Arény, až je z toho pryč na mozek. To je vždycky loučení před každou bitvou. Musí ho cucnout na čílko a pohladit mu vlásky a — Spartakus div nevyletí z kůže. S ním se tak nikdy neloučí. Oinomae! Slyšíš mě? To jsem já, Xerxes. ozvi se, to je doba.“

Ostatní následují Spartaka do tábora. Zaopatřují koně a ukládají se k odpočinku.

Z hlavního stanu vyběhla Aréna.

Usmála se na Spartaka — nic víc, jen úsměv, prostý a tro-chu plachý. Pak se rovnou pustí do práce s raněnými a Spartaka si už nevšimne, dokud poslední raněný pohodlně neleží, dokud není ošetřen a dokud u jeho lůžka nestojí miska s čerstvou vodou.

Mezi Arénou a Spartakem se rozvinul družný, něžný, ale přísný a cudný vztah. Půl roku spolu žijí v jednom táboře jako dva vojáci, půl roku spolu uléhají v jednom stanu a nepadlo mezi nimi jediné slovo lásky, nesblížili se jediným důvěrnějším dotykem. Ani jejich horoucí ruce se nikdy nesetkávají jinak než v pevném, mužném stisku při loučení před bitvou. Dávno pryč je chvíle, kdy Aréna poletovala svým kapuj-ským příbytkem, zpívala řeckou píseň a Spartakus viděl jen ji a hru jejích paží, když připravovala lahůdky na vzácně vyřezávaném stole. Dávno pryč je noc, kdy mu u hlav lůžka zvučel její měkký, proměnlivý hlas a on strávil dlouhé chvíle hovorem s její vidinou. Jako by byly zapomenuty, jako kdyby nikdy nebyly. Spartakus usíná klidným, hlubokým spánkem, jakmile ulehne. Aréna chvilku naslouchá jeho pravidelnému dechu, a pak usíná také, rovněž klidně a tvrdě.

Ale miluje ho. Miluje, obdivuje. Neodváží se však přiblížit se k němu sama. Touží slyšet aspoň několik důvěrných slov pronesených

jeho ostrým hlasem, touží po dotyku jeho rukou, přála by si hladit ho, hladit ho po ramenou, po hrdle, po prsou, po pažích; prahne po krátkém, kratičkém okamžiku, kdy by se dotkla rty jeho úst. Ale Spartakus je uzavřený a mlčenlivý. Jen někdy zrána, když vstává z lůžka, bloudí po Aréně hladivým, ale truchlivým pohledem, a tu zpravidla zapomene na ranní pozdrav, vyjde ze stanu a ji nechá uvnitř, zamyšlenou a nejistou.

Jen jednou se jakýsi Germán spletl a o Arénu se pokusil. Vešel do stanu, když byl Spartakus ve stájích. Povalil Arénu na zem a uchopil ji za nohy. Sotva vykřikla, v mžiku stáli ve stanu Krixos, Spartakus a Xerxes s Oinomaem. Germána mlčky, bez jediného slova vyvedli. Pak už ho nikdo neviděl.

Spartakus se tenkrát jen zeptal: „Neudělal ti nic?“

„Ne,“ řekla. Byla bledá a srdce jí bušilo strachem.

Tehdy ji pohladil po vlasech a krátce ji k sobě přivinul. Vrátil se do stájí.

Když dnes Aréna obsloužila posledního raněného, vklouzla do stanu. Spartakus leží, ale nespí.

„Teď nám zbývá ještě vrchní velitel Varinius,“ řekl. Navykl si svěřovat se Aréně se svými vojenskými starostmi a válečnými plány.

„Kde je? Pořád ještě táboří u Nucerie?“

„Hm.“

„Vypravíme se na něho, nebo ho necháme zaútočit?“

Spartakus se obrací k Aréně zády. „Jdi si už lehnout, maličká. A svlékni se, poplach žádný nebude, nemá nás kdo vyrušit.“

Právě když Aréna chce přetáhnout tuniku přes hlavu, ozývá se z fóra před hlavním stanem shon a shluk zklamaných, smutných hlasů. Spustí zase tuniku, rozhrne plachtu a vyhlédne ven.

Po fóru jde Xerxes, v náruči drží Oinomaa a pláče. Slzy mu spadávají z očí na ztuhlý obličej Oinomaův. Vzlyká a otřásá se pláčem jako malé dítě. Jde zvolna, jen co noha nohu mine, sotva že za sebou vleče chodidla. Koně nechal stát u brány; v náruči a pěšky nese svého přítele do stanu k ostatním mrtvým druhům.

Aréna k němu přiskočí. „Nedá se ještě něco dělat?“ ptá se. „Není jen raněn?“

Xerxes se zastaví, zadívá se Aréně smutně, tak tiše a smutně do tváře a mlčky potřese hlavou. Potom chce jít dál.

Aréna plaše vztahuje ruku do Oinomaových vlasů a k obličeji; vypadá se zavřenými víčky klidně, pokojně a pořád sličně.

Xerxes se zastaví znovu: „Tak jen ho pohlaď, holka, je to naposled. Už dobojoval.“ Poslední slova mu zanikla ve vzlykotu. Do Oinomaových kučer dopadly na Areniny prsty dvě horké slzy.

„To snad ani není pravda, Xerxe. Nemůžu tomu věřit.“

„Měl tě rád. Jistě ho to těší, že se s ním tak mazlíš, to on cítí

i tak. Podívej, jakou má hezkou pleť. A ty vlasy jako ženská. Toho strachu, co já zažil vždycky při zápasech. Ale on o mě taky, on taky.“

Peršan nese svoje břímě pomalu dál a hrdlo se mu škrtí vzlykotem.

Aréna propukne v křečovitý pláč a uteče do stanu.

„Co je?“ ptá se Spartakus.

„Oinomaos,“ vyhrkne Aréna a zhroutí se na lůžko.

Spartakus neodpoví a mlčky se dívá před sebe.

Za chvíli se rozhrnou plachty a ve stanu se objeví Xerxes. Neřekne nic. Jen přisedne vedle Arény na lůžko, složí ruce do klína a se skloněnou hlavou se tupě dívá do podlahy. Aréna propukne v ještě usedavější pláč. Náhle se vymrští, obejme Xerxa kolem krku a strhne ho na lůžko. Přitiskne tvář na jeho štětinatou bradu a starý gladiátor a utrhačný výtržník se znovu dá do pláče.

Spartakus se odvrací. Mlčí. Snaží se neslyšet jejich vzlykání a uvažuje, kdy by bylo nejlépe napadnout vojsko prétora Varinia. Teď si musí mužstvo několik dní odpočinout. Mezitím je třeba pospravit a doplnit výzbroj, a pak se na ně s novými silami vrhneme.

Uvědomí si, že z druhého kouta stanu už neslyší pláč. Ohlédne se: Aréna a Xerxes, hlavy u sebe, ze samého pláče usnuli.

Spartakus je přikryje, šetrně, aby je nevzbudil, a vrací se do myšlenek.

Je nás už téměř pět tisíc. Těžko je lze teď ovládat, všechny ty podivné, rozhárané chlapy. Dávno nestačí pouhé moje slovo. Nyní už musím předem vyměřovat tresty a skutečně je dodržovat, tvrdě a

nemilosrdně. Nikdy bych byl neřekl, že je na světě tolik záhadných, nepochopitelných lidí se zlou tváří; a srdce — někteří z nich nemají srdce ani svědomí. Jak se liší hrstka mých starých gladiátorů od té pochybné sběře, která se k nám připojila. Nejen celá Kampánie, už i celá Itálie se třese hrůzou před mými oddíly, nejen zpupní boháči v mramorových palácích, nejen statkáři na širokých pozemcích, ale i lidičky se splasklou mošničkou se třesou, pastýři v horách, drobní kováři za kovadlinou, usmolení ševci, všichni se tetelí hrůzou, a to já jsem nechtěl, to jsem přece nechtěl. Vám právě, vám jsem chtěl oním neodvratným zlem války pomoci, chtěl jsem, abyste měli radost, že jste na světě, abyste se těšili na každý zítřek — a jak se mi to v rukou podivně zvrtlo. Dívám se užasle a zoufale na to dílo, které jsem s takovými nadějemi započal, dívám se s děsem na ten požár, třebaže jsem první jiskérku s takovou radostí vítal.

Vítězíme.

Pravda, nestihla nás dosud ani jediná porážka, přestože je nás méně než nepřátel, přestože máme chabou výzbroj, přestože jsme sami, odkázáni toliko na svou vlastní pomoc a práci: nestojí za námi S. P. Q. R., senát a národ římský, nedodávají nám zbraně, neposkytují nám potraviny, nemáme stálý přísun zásob, neposílají nám pomocné oddíly, odpočaté pěšáky, čerstvou jízdu. Jsme sami jako opuštěný strom na vrcholu skály. A přece vítězíme. Protože máme na své straně právo. Vzali jsme na sebe boj za svobodu a spásu všech, abychom dali životu jiný smysl, než je bití, strádání a úmorné dření pro někoho a za někoho jiného.

Jenomže oni se nás bojí.

Místo aby nás vítali, zavírají před námi dveře. Místo aby nám pomáhali, nedočkavě vyhlížejí, kdy nás Římané potřou.

Proč?

Protože jsme Itálii prosákli takovým nepříčetným strachem, jaký zachvátil Řím za kartáginských válek, za časů Hannibalových. Jméno Spartakovo se stalo stejně neblaze proslulým jako jméno Hannibalovo.

A já chtěl pravý opak.

Čím to tak je? Čím se mé snahy a úmysly zviklaly — ale ne, zůstaly stále stejné, nezištné a nadšené, ty moje snahy a úmysly; to jenom události kolem se navršily do tak nestvůr-ných rozměrů.

Oni to způsobili, ti s očima plnýma zloby, ti pochybní darebáci, kteří loupí, přepadají, znásilňují, drancují, pálí, vykrádají

a dokonce zabíjejí nebo týrají na svých lupičských výpravách po okolí. Na boháče a statkáře si netroufají, jich se bojí, ale do nuzných stavení vniknout dovedou, tam dovedou pustošit a loupit.

„Spartaku. Vyslídili jsme —“

„Tiše. Nevzbuďte je.“

Ale varuje už pozdě. Kastor a Pollux vproudili do hlavního stanu jako rozvodněná řeka. Přišli rovnou zvenku, bez ohlášení; pouze staří druhové z gladiátorské školy smějí vstoupit do velitelova stanu bez ohlášení. Aréna a Xerxes zvedli hlavy a vzpřímili se.

Kastor: „Vyslídili jsme dům v Nucerii —“

Pollux: „ — kde bydlí Varinius.“

Spartakus vyskočí. „Varinius? Sám Varinius? Nemýlíte se? Vrchní velitel?“

Kastor: „Přišli jsme na to čistě náhodou —“

Pollux: „— ale teď už ho nespustíme z očí.“

Velitel si mne ruce radostí. „Zatím nic nepodnikejte, jen ho hlídejte. Asi za tři dny si to hnízdečko vybereme. Kolik má mužů?“

Pollux: „Říká se, že na sedm tisíc.“

Kastor: „Ale roztroušeně. V tom aby se prase vyznalo, jak ten Varinius táboří.“

Pollux: „Je s každým oddílem jinde. Ubytoval se po vesnicích.“

Noc minula klidně. Nazítří v poledne však přispěchal Diomedes se zprávou, že se od Pompejí blíží asi dva tisíce římských lehkooděnců; jízdu mají slabou, postupují zvolna; zřejmě čekají, až se k nim připojí některé jiné oddíly, snad Lukretiovi lučištníci, kteří táboří na řece Sarnu.

„Nedopustíme, aby se spojili.“ Spartakus si přehazuje nachový plášť, který zůstal ve stanu po Glaberovi. „Na ně!“

Phaon duje do polnice.

„Sedlejte! Pojedeme na ně jen koňmo. Ostatní zůstanou v táboře,“ rozkazuje řezavý hlas Spartakův.

„Nebude nás málo?“

„Nesmí nás být málo. Krixe, ty zůstaň tady. Kdyby se se mnou něco stalo.“

Dalo se znovu do deště, když Spartakus vyrazil v čele své jízdy hlavní bránou k Pompejím.

Prší vláha z nebe a prší údery kopyt na vláčnou zemi úrodné Kampánie, liják a dusot, obojí tepe nemilosrdně a zuřivě, voda a podkovy, obojí se boří v hroudy kampánských polí.

Dvojí vojsko se sráží v bitvě.

Vítězství se rozhodlo předem.

Římští pěší lehkooděnci se dávají na útěk, jakmile v dálce zpozorují chocholy nepřátelských přílbic. Ze dvou tisíc mužů se pouze asi polovina postaví na odpor v otevřeném boji, ostatní se rozpráší do kraje. Marně vyhlížejí pomoc Lukretiových lučištníků od řeky Sarnu, pomoc nepřichází, jsou sami a v menšině, vydáni napospas rozlíceným běsům Spartakovým.

Bitva netrvá dlouho, brzy ustává ržání raněných koní, zmlká ryk bojovníků, tichne řinčení mečů — na pět set mrtvých a raněných pokrývá rozmoklý lán, prší na ně a déšť odplavu-je jejich krev do strouhy a jejich životy do nekonečné prázdnoty bez prostoru a bez času; na pět set zajatých klopýtá za rychlými koni vítězů přes mokvající brázdy, prší na ně a s lijákem odplývá jejich římská nadutost do kalných louží a jejich víra v římskou nepřemožitelnost kluše do nepřátelského ležení spoutána řetězy v zápěstí a smýkána bahnem.

Ještě před večerem podnikají otroci další výpravu: k řece Sarnu. Na lučištníky.

Jak výborně dovede prétor Publius Varinius rozdělit svá vojska. Jak obratně jim vybírá místa k táboření. Jak prozíravě je rozděluje na menší útvary a svoje vrchní velení tak rozdro-buje mezi své podvelitele jako skývu okorálého chleba. Hlavně že má pocit naprosté přehlednosti a pořádku.

Na patnáct set lučištníků padá v plen otrocké jízdě, jejich šípy zůstávají nečinně v toulcích a oblouky luků se nepotřebně válejí po stanech. Spartakus je překvapil tak nenadále, že ani nemohli vyslat nepříteli vstříc smrtonosnou pršku svých střel. Opět jednou prošla kolem nich hrůza. Část se jich zachránila skokem do řeky, rozvodněné dešti. Přeplavali a prchli. Ostatní se sotva zmohli na obranu. Lépe je vzdát se, než se bránit.

Kdo zápasí, toho zabijí.

Kdo se vzdá, toho jen zajmou.

A tak další římští padlí pokrývají břehy Sarna a další zajatí se vlekou směrem k Vesuvu.

„Kolik zrnek ještě má nepřátelský klas? Jedno po druhém si sezobneme i ty ostatní. Vojevůdce Varinia si necháme až na konec."

Nazítří svedli boj s dalším oddílem římského vojska a zase ho porazili. Zbývají ještě prakovníci, tábořící před Stabiemi, a pak oddíl samotného Varinia v Nucerii.

Prakovníci před Stabiemi se rozutekli dřív, než Spartakus mohl dát povel k útoku.

Otrocká vojska, vždycky znovu vítězná, se stáhla do svého tábora pod Vesuvem.

Druhý den časně zrána přinesl Egypťan Anup důležité zprávy:

Rozprchlé voje Variniovy, zachráněné zbytky válečné slávy, lehkooděnci, hrstka uplavalých lučištníků a prakovníci, nikdo se už nevrátil pod prapory; Variniův oddíl v Nucerii odmítl službu, vypověděl poslušnost. Varinius je úplně bezradný, marně řeční, marně se dovolává vojenských zákonů, kázně a římské cti; vojenské oddíly přestaly existovat hned při první porážce a stará římská čest nikoho při životě nezachová: vojáci dávají přednost zdravé kůži před modlou staroslavné cti. Varinius musel vyslat do Říma svého *quaestora*, aby o tom o všem podal zprávu — vojáci prý se divili, že sehnal vůbec toho *quaestora.* Varinius prý prodlévá v kruhu své družiny v *atriu* domu, který zabral, a jeho kůň je neustále osedlán. Obává se, aby ho Spartakus nepřekvapil přímo v posteli.

„Bojí se správně," poznamenal k tomu Spartakus. „Před setměním na něj jdeme."

Vyrazili, když bílé slunce zezlátlo do bronzová.

Do Nucerie dorazili za soumraku. Nebylo třeba se skrývat, protože v městě nehlídal ani jediný voják; nebylo čety, aby se jim postavila. Přece však postupovali opatrně. Chtěli dostat Varinia do rukou živého. Kdyby je někdo na postupu viděl, mohl by ho varovat.

V ulici žádná stráž. Před domem žádná stráž.

Spartakus se opře o dveře. Povolily.

Vchází do vestibulu. Je prázdný. Jen mrtvé oči mramorového poprsí se dívají přísně a vypouleně z výklenku. V protějším výklenku se seschle krabatí obětiny u domácích bůžků. Nejsou zde ani liktoři s odznaky sekyry a prutů, ačkoli by zde být měli, je zvykem, že liktoři se zdržují ve vestibulu domu, v němž meška osobnost. Ale Varinius si asi přizval svoje lik-tory do atria, aby měl vůbec nějakou společnost.

Uprostřed jsou dveře do atria. Tam někde uvnitř sedí vrchní velitel Římanů. Kořist nad všechny ostatní. Je třeba náhle vyrazit dveře a prudce vtrhnout dovnitř.

Spartakus klade prst na ústa a kyne Krixovi, Gannikovi, dvojčatům a Anupovi, aby šli za ním.

Rozrazí dveře.

Uprostřed atria vyskočí z lehátek šest pohublých mužů. Vypadají nemocně. Okamžik se dívají na gladiátory překvapeně a bezradně. Pak se dají do křiku. Jeden z nich, nohatý a vyschlý, ječí z plna hrdla:

„Varinie! Zachraň se! Spartakus!“

„Prohledejte dům,“ nařizuje Spartakus.

Gladiátoři se rozběhnou s vytasenými meči po schodištích a vnikají do místností.

Spartakus uchopil povykujícího liktora za krk. „Kde je Varinius!“ křičí na něj. „Kde je? Slyšíš?“ Drží ho za uši a třese mu hlavou sem a tam.

„V jídelně,“ hlesne liktor.

„Do jídelny!“ volá Spartakus na své druhy.

Jídelna je prázdná.

„Lžeš. Kde je Varinius? Mluv, už nemám trpělivost.“ Ze

Spartakových širokých dlaní pleskají na přepadlé tváře liktora důkladné políčky.

„V pe ...pe ... peristyliu ...“ koktá liktor.

Spartakus proběhne z atria do pracovny a odtud je skokem v *peristylu.*

Bělavé sloupy se tyčí sličně a jakoby cudně do výše a shlížejí dolů na mozaikovou podlahu pohrdlivě a shovívavě. Uprostřed peristyla se směje zelený trávníček. U jednoho ze sloupů na rozhraní zahrad mrská ohonem osedlaný kůň, přivázaný za otěž.

Jen Variniova koně a liktory — víc nedostali. Variniovi se podařilo uniknout. Patrně vyskočil oknem do ulice a schoval se v některém sousedním domě. Darmo však prohledali celou ulici. Varinia nenašli.

„Stejně to bude ostuda, až se vrátí do Říma bez liktorů,“ šklebí se Kastor.

„Kdopak před ním v tom úprku ponese odznak římské moci, ty jejich proutky se sekerkou,“ vysmívá se Pollux.

Do tábora se vrátili se zlomyslnou radostí, i když jim nejvzácnější kořist unikla.

Tím skončilo tažení Variniovo. Další kapitola římských dějin se s hanbou uzavřela.

Na jaře pohořel Klaudius Glaber.

Na podzim Publius Varinius.

Otroci se uzavřeli v táboře pod Vesuvem a oddali se blahodárnému klidu, než proti nim starostí upachtění dědové z římského senátu vypraví dalšího výtečníka s nepřemožitelnými římskými vojáky.

Vyráběli nové zbraně, šili postroje na koně — a ti vychytralí a nepoctiví, kteří potupili Spartakovo jméno v Itálii a zhanobili jeho ryzí úmysly, ti si mnuli ruce a těšili se na další loupežné výpady; vždycky se nějaké to zlato ukořistí a vždycky se dá schovat tak, aby na ně ten počestností posedlý Spartakus nepřišel.

Jaké však je překvapení otrockého tábora, když jednoho rána přiběhne Gannikus se zprávou, že k Vesuvu od severu pochoduje

římské vojsko v počtu asi čtyř tisíc mužů, a co hlavní: pod vedením Publia Varinia.

Bozi vědí, jak se mu podařilo sehnat pod prapory zbytky svého rozprášeného vojska, bozi vědí, jak se mu povedlo přimět je k poslušnosti. Ale vede je, zbytky lučištníků, lehkooděnců, prakovníků, kopiníků a rozprchlé jízdy, je jich čtyři tisíce a pochodují spořádaně a jejich voje vypadají mohutně a velkolepě. V čelné družině Publius Varinius s nachovým žíněným chvostem na přílbici a s nachovým pláštěm přes ramena, tváří se hrdě, podzimní vítr se mu opírá o sveřepou tvář a vyhlubuje v ní vrásky nesmlouvavé důstojnosti; Varinius jede a jede, a kolébá ho krok jeho koně, nového koně, celého bílého, jen uprostřed čela má širokou hnědou skvrnu ve tvaru ryby.

Otroci čekají útok a nápor na svůj tábor.

Kvapně se opevňují. Rychleji dokončují zbraně a štíty. Zejména štítů bude zapotřebí, a tak si je aspoň splétají z vrbového proutí a potahují je rozřezanými kožemi, přikrývkami a plášti, protože se jim nedostává dřeva. Z tyčí zhotovují oštěpy a v ohni kalí železné hroty, shánějí ostrve a zarážejí je do valů, protože je nekonečné deště rozmáčely a zčásti i odplavily. Do příkopů, plných napršené vody, zapichují kůly s přiostřenými špicemi, aby se na ně nabodli ti, kdo by se pokusili příkop přejít.

V takovém opevnění a s takovou výzbrojí očekávají otroci římský útok.

Čekají marně.

Římané, místo aby útočili, rozkládají se táborem — ale, bohové věční, v těsném sousedství Spartakova ležení. Stavějí si pevný, důkladný tábor, zřejmě na delší dobu.

Jejich úmysl je jasný. Chtějí tak Spartakovi svázat ruce, překážet jeho vojsku v loupeživých výpravách do kraje, vzít mu možnost zásobovat se a vyživovat. Tím, že otroci nebudou moci opustit území svého vlastního tábora, buď vyhladoví, nebo se odváží bitvy se sousedním táborem. Vítězství takové bitvy by bylo tentokrát velmi pochybné. Ostatně dřív, než by se k takovému otevřenému boji

odhodlali, dorazí z Říma posila. Spartaka obklíčí, zničí, a tak skončí válka s otroky.

Spartakus Variniovým plánům rozumí.

Spartakus se nedá zaskočit.

Počká na nejbližší noc, bezlunnou a tmavou, nabobtnalou obrovskými mračny, která visí téměř až při zemi. V této noci, kdy není vidět skoro na krok, vyvede své lidi pravou postranní bránou z tábora a unikne takřka na dosah nepřátel jisté porážce a záhubě.

Prétor Publius Varinius na bílém koni s hnědou lysinkou ve tvaru rybky, v purpurovém plášti, provázen zbrusu novými liktory, projíždí příštího rána opuštěným otrockým táborem a nad hlavou se mu honí žlutozelená, vodními spoustami nasáklá mračna.

5/ KRASSUS SE SMĚJE

Tertulla přináší víno a Krassus se dává do smíchu.

Z plápolajícího krbu vane příjemné teplo a vonné koření, jež se pálí na kahanci, lahodně zavání po celé místnosti.

„Měla jsem k ránu ošklivý sen o zmiji. Uvidíš, že se dnes něco zlého stane. Nebo se něco nemilého dozvíme," řekne Tertulla.

Nalévá víno a Krassus se znovu směje. Dívá se na svou ženu, na vláčnou hru jejích paží, na stříbřitě šedé, lesklé roucho, na hluboké uhrančivé oči, a směje se. Tertulla změnila účes. Nad čelem a na skráních si vlasy uhladila a v týlu spletla v obrovský uzel; do něho zavinula šňůru drobounkých perliček. Tertulla se umí upravit, jen co je pravda. A Krassus se na ni dívá a směje se. Něco nemilého se dozvíme? Co už může být nepříjemnějšího než předvčerejší zpráva, že vrchní velení proti Spartakovi se opět dostalo do nepovolaných rukou.

„Čemu se směješ," ptá se ho Tertulla nakvašeně, připadá si nejistá, když neví, co mu je k smíchu.

„Stačí se podívat na tebe a hned si uvědomím, že do domu přijdou muži."

„Mám si snad proto posypat hlavu popelem? Nebo se plaše skrýt ve svých komnatách?"

„Nic takového. Sluší ti to, mně se líbíš. Ostatně se nesměju tobě, ale právě té návštěvě, která přijde." Krassus dopadá na opěradlo křesla a škodolibě pátrá ve vzoru vykládaného stropu.

„Doufám, že se nebudeš smát, až přijdou."

„Snad i potom."

Krassus Dives, Krassus Boháč se uštěpačně směje a jeho žena se staví k zrcadlu. Dívá se do stříbrné hladké plochy, jedním okem sleduje úpravu několika vlásků, které se odděli-ly od ulízaných spánků, a druhým okem pozoruje svého muže; jeho obličej, který

zná z přímého pohledu a připadá jí docela souměrný, se jí jeví v odrazu zrcadla křivý, nesouměrný, sešklebený do levého koutku rtů, s pravým okem menším a tmavším a s krkem — bohové, ten jeho tlustý krk, jak ohavně vyhlíží v zrcadle. Jako kdyby měl vole. Znám přece svého Licinia, ale takhle škaredý mi dosud nikdy nepřipadl. A tak obludný jistě připadá každému, kdo ho vidí poprvé. Mám to nepodařeného muže.

A Tertulla se tomu pomyšlení usmívá.

Útulno je ve vytopené místnosti Krassova římského paláce, vyhlášeného výstavností.

Útulno je i v myslích jeho majitelů. Otec rodiny se směje na plné obrátky a jeho choť se rozšafně usmívá. V Itálii řádí zima, na jihu Lukánii a Kampánii ovládly hrůzy války, otrocký nepřítel tam plení a drancuje, hlavní město Řím se bezradně radí, občané celé země se chvějí strachem o budoucnost a z budoucnosti — ale Licinius Boháč se směje a jeho manželka se donekonečna upravuje v zrcadle.

Nikdo v Římě, nikdo v celé Itálii nemá pomyšlení na radovánky, ustaly hostiny a ustala divadelní představení, učinili přítrž gladiátorským hrám, protože ze středu gladiátorských vyvrhelů vyhřezla tato neslýchaná válka, v chrámech se konají prosebné oběti a celá země se vyděšeně krčí jako pod smrtící bouří — ale Markus Licinius Krassus se prohýbá smíchy a jeho černovlasá Tertulla právě změnila účes.

Licinius Boháč vstává a přechází kolem krbu. „Jsem celý zkřehlý. Nejsem s to rozmrznout," dodává mrzutě. „Ať ještě přiloží."

„Kdybys seděl doma a nechodil po městě —"

„Nechodil po městě. Nechodil po městě," utrhuje se Krassus. „Víš tuze dobře, proč chodím po městě."

„Jenomže to ti není nic platné," ušklebuje se manželsky neúprosná Tertulla a odvrací se od zrcadla. „Nic jsi tím nevyzískal. Stejně ti to nedali." Usedá do vysokého křesla, nohu přes nohu a sukně co nejvýš.

Markus Licinius hrozí ke dveřím zuřivě zaťatou pěstí.

„Ale dají mi to, a ještě rádi dají. Uvidíš, Tertullo, dočkáme se toho. Přijdou, sem do mého domu přilezou, a budou mě prosit, slyšíš? Prosit mě budou, abych se toho ujal. Bude to pro ně těžké.“

„Myslím, že by neprosili dlouho.“ Tertulla zůstává klidná. Kolébá nohama nad kobercem a vystřeluje chladná, zlomyslná slova.

„Žádné by, protože to se stane, jakože jsem Krassus Boháč. A prosit budou velmi dlouho a velmi úpěnlivě, protože je budu mít v hrsti a využiju toho. Těžké to pro ně bude. Trapné.“

‚A kdy myslíš, že se to stane?“ Tertullin hlas je tak bezbarvý, až je to urážející.

„Asi za rok.“

Teď se Tertulla směje, i ona se směje. Naklání načesanou hlavu a cení zuby. „Za rok? Proč tak pozdě? Do té doby — kde bude Spartaka konec.“

Krassus usedá rozkročmo přes nízkou stoličku. Mávne beznadějně rukou. „S tebou zkrátka není žádná řeč. Ty jsi žena, a ta se nikdy nenaučí myslet po mužsku. Takhle s Vrabčákem, s tou bych si porozprávěl. Ta měla úsudek. A to spojování představ, jaké ta žába —“ Boháč podruhé mávne úzkou rukou, aby zaplašil vzpomínky.

„Po mně bys tak netruchlil, že ne?“

„To je něco jiného. Ji jsem znal odmalička. Byl to takový malý rozumný přítel, takový rozpustilý klukovský druh.“

„Klukovský druh — ona? Prosím tě.“

„Ty jsi ráda, že je pryč, přiznej se.“

„Ráda. Ať ji potká všechno nejhorší. Jakýpak klukovský druh.“

„Co ty si myslíš? Měl jsem ji na starosti, a to je něco nedotknutelného. To nikdy, co ty myslíš.“

„Já myslím jen to, že Amaltheia vůbec nevypadala chlapecky. To si myslím.“

„To právě bylo to rozkošné, že ona byla děvčátko, že byla zaoblená, něžná, sladká — a přitom divoká a nebojácná jako chlapec. Ale tomu ty nemůžeš rozumět. Když ona naskočila do sedla, přikrčila se, rozcuchanou hlavu přitulila k hřívě, semkla zvíře koleny a s rykem vyrazila vpřed — ale co bych ti to povídal, darmo

bys žárlila.“ Krassus se chvíli dívá do ohně a pak se vrací k původnímu předmětu rozhovoru: „Copak ty myslíš, že ti tři zdolají Spartaka? To je směšná představa. Vidělas je?“

„Viděla a jsou to docela hezcí muži,“ řekne Tertulla se vzdorem v hlase.

„Hezcí muži!“ Krassus se chytá za hlavu. „Hezcí muži. U všech bohů nesmrtelných — co má vojevůdcovská schopnost co dělat s krásou. Kdes to slyšela? Pro bohy všemohoucí, s tebou je pořízení. Kossinius byl ještě hezčí, když na to přijde. A to byla právě jeho chyba. Pro ješitnost zapomněl na nepřítele. Spartakus si ho div nevytáhl z vany. Právě naopak, krása mužů je jen na škodu věci.“

„Proto ty se o to vrchní velení tak dereš,“ poznamenává Tertulla, ale v jejím smíchu není zloba, jen rozmarná veselost z Krassova obrazu v zrcadle. Jakého to mám nepodařeného muže.

Licinius jako kdyby její narážku neslyšel. „Klodiánus. Poplikola. Arrius. Copak to jsou chlapi? Vezmi jednoho po druhém. Tak hned Klodiánus. Bratranec toho —“

„Jsi zaujatý, Licinie, a odsuzuješ neprávem. Nemyslím, že by vypadali nemužně, naopak. Křivdíš jim.“

„Mužně nemužně, Spartakus je porazí na hlavu. Klodiánus. Gnaeus Kornelius Lentulus Klodiánus, bratranec toho čočov-níka Lentula Batiata z Kapuy. To mi je konzul. K smíchu. V Pompejích má gladiátorskou školu a v Římě nejvyšší veřejný úřad. Rodina Lentulů se měla držet cirku a nevtírat se do státní správy, tím méně pak do vojenství. Kdybych chtěl být zlomyslný —“

„Snad raději nechtěj.“

„Dobrá, tedy budu jen pravdivý. Ani jeden z těch tří by mi v poli nesměl jít ani do studny pro vodu.“

„Snad bys nemusel tak zle sočit na lidi, kteří mohou každým okamžikem překročit práh tvého domu.“ Tertulla se tváří zcela mírně a podává manželovi novou číši nasládlého vína.

„Tak dobrá,“ ošívá se Krassus, „já si to schovám, až ho překročí odtud ven.“ Naráz vypije pohár, naplněný až po okraj.

„Proč jsi je vlastně pozval?“

„Když se ti tolik líbí...“

„Ale Licinie. Kde jsou ty časy, kdy ses snažil způsobit mi kdejaké potěšení. Pověz, proč jsi je pozval, když je tolik podceňuješ.“

„Já je nepodceňuji, já je pouze oceňuji. Podle zásluhy. Ještě si to povíme, Tertullo. A proč jsem je pozval? Abych věděl, co a jak. O Spartakovi se mnoho mluví, ale málo ví. Všecko jsou jen slova a dohady. Ale oni vědí, víš, oba ti nově zvolení konzulové, Klodiánus i Poplikola vědí, a Arrius, ten ví nejvíc. A já se chci dovědět od nich: kolik^už má Spartakus lidí, která města obsadil, kde — ale tomu ty nerozumíš.“ Přehazuje prázdný pohár z ruky do ruky, tak se dává unést vášní.

„Snad si nemyslíš, když je pozveš na číši vína, že ti na oplátku hned přepustí vrchní velení.“

Krassus jí vrací číši jakoby na znamení, že končí rozhovor na tento námět. „Vrchní velení bych si ani nevzal. Teď ještě ne. Pro mne chvíle dosud neuzrála.“ Pohlédne na manželčin vyšperkovaný drdol a opět se krátce zasměje. „Je to ale zima,“ dodá znechuceně.

„Nezdá se mi, že by letos byla zlá zima,“ opáčí Tertulla; zřejmě se dnes rozhodla zásadně manželovi odporovat. „Máme už třetího ledna a dosud bylo velmi pěkné počasí.“

„Dobře, dobře,“ bručí Boháč, „kdo by odporoval ženě, úplná červencová pohoda tam je, když jsem šel přes Pincius, všiml jsem si, že tam kvetou růže.“ Licinius se odmlčí. Také Tertulla uraženě umlkne a obrátí se k němu zády. Tak tlustý krk!

Krassus zavře oči — a vidí.

Rozsáhlá pláň. Od severu pochoduje římské vojsko. Rozdělují se do bojového šiku. Odznaky římských orlů se tyčí ve výši. Pochodují. Obrazotvornost přeskakuje, ocitá se v nejprudší bitevní vřavě. Krev, úpění, křik, ržání koní. A náhle stane tváří v tvář *jemu.* Stojí proti němu, má rozevlátý nachový plášť — ničema, prý nosí nachový plášť, taková gladiátorská díra — pravou rukou zdvihá meč, noří oči do mé tváře, jsou divoké a nezkrotné, ty jeho oči, doutnají odkudsi z hloubi a jsou nesmiřitelné, ale já se nedám, já nepodléhám jeho pohledu, i já pozvedám meč, na Spartakově hrdle se blyští žlutý náhrdelník, nějak mi zapadl do paměti ten Amalthein náhrdelník. A přece se to stalo, to, co jsem i v nejtajnějších snech vylučoval, se

stalo. Není slavným králem bohaté cizí země, není vyhlášeným vojevůdcem, a přece stojí proti římskému vojsku, kdo by to byl řekl, kdo by si to byl pomyslil tenkrát, když se na písku potýkal s mým neslavným Krixem. Přece se to stane, že změříme moc svých pohledů a sílu svých vojsk, já, urozený Markus Licinius Krassus Boháč — a ty, neznámý a strádající thrácký gladiátor Spartakos. Jak se svět podivně točí a přelévá. Ale vůči mně byl vždycky poslušný. A potom ho povedu v poutech, protože ho musím dostat živého, a ve slavném triumfu ho budu smýkat prachem za svým koněm, zdeptaný a pokořený bude, jen ten jeho náhrdelník bude vesele světélkovat, už i oči mu zpopelaví, ale náhrdelník bude ještě jiskřit.

Ve dveřích se neslyšně postaví otrok. „Hosté jsou tady," oznamuje.

„Doveď je," na to Licinius.

„Nepůjdeš jim vstříc?" ptá se tiše Tertulla.

„Do toho mrazu? Ani pomyšlení."

První vchází vychrtlý Lentulus Batiatus a září pýchou od samého prahu.

„Vítám tě, Batiate, ty jsi mi výtečník. Pěkného výlupka jsi vychoval v té své škole, jen co je pravda. Celému senátu zamotal hlavu."

Batiatus pokládá ruku na rameno svému bratranci a hrdě

Krassovi odpovídá: „Však on jim ji Klodiánus co nevidět zase rozmotá."

Konzul Klodiánus se usmívá. Tertulla měla pravdu: je to hezký, tmavovlasý muž, něco málo přes čtyřicet let, statný, veliký, nadělaný, zářící silou — pravý opak svého hubeného bratrance Batiata.

Další návštěvník je Lucius Gellius Poplikola, druhý konzul. Kolem úst se mu míhá polo zdrženlivý, polo rozpačitý úsměv, na temeni mu začíná rašit pleš a na levé tváři ho hyzdí začervenalá, napohled odporná jizva; díváme-li se však na něho z pravé strany, vidíme urostlého muže v plné síle, přívětivého, ale rozhodného obličeje a výbojných temných očí — a v těch očích jako kdyby se

napřahoval spár a chtěl se jenjen zatnout. Do koho se chce zatnout. Obrací se jaksi škodolibě po hostiteli.

Čtvrtý příchozí je Quintus Arrius, v minulém roce byl prétorem. I jemu Krassus křivdil, poněvadž Arrius vypadá velmi důstojně se svou hustou bílou kadeří nad snědým, vysokým čelem a s vypouklými svaly, které se mu rýsují i pod dlouhým rukávem zimní tuniky.

„Jak se vám líbí v novém úřadě?“ ptá se Tertulla s mazlivým úsměvem obou konzulů, Klodiána a Poplikoly, červené, nebo bílé?“

„Ještě jsme ho nenastoupili,“ odpovídá Klodiánus. „Nebudeme mít ani kdy se v úřadě rozhlédnout. Já červené, děkuji. Vyrazíme hned z Říma na Spartaka.“

A již je rozmluva tam, kde ji chtěl mít Krassus. „Prý je jich už na sedm tisíc,“ řekne jakoby mimochodem. „Pojďme blíž ke krbu.“

Poplikolova jizva se smrskla v úšklebku. „Sedm? Bývávalo, po vítězství nad Variniem. To bylo na podzim, a teď je leden.“ Z jeho očí vyšlehl k Liciniovi zlověstný plamínek. „Topíš lipovým dřevem?“

„Zapomínáš,“ obrací se na hostitele bělovlasý Arrius, „že sedm tisíc jich bylo, když obsadili Fórum Anni v Lukánii. Kdypak už to bylo?“

„To přece bylo tenkrát, jak utekli v noci z tábora pod Vesuvem, Variniovi před nosem,“ praví Krassus. Tváří se přihlouple a naprosto nevědomě; všemožně se snaží potlačit žádostivé jiskření v očích.

Poplikolova jizva se opět stahuje a prohlubuje do pitvorného masitého kráteru; konzul podotýká suše a jakoby povýšeně: „Podařilo se mu Varinia přelstít.“

„Daří se mu kdekoho přelstít,“ usměje se paní domu Tertulla. Vyzařuje z ní ženské zadostiučinění, že na nepřemožitelné římské muže někdo tak chytře vyzrává.

Lentulus Batiatus luskl prsty. „Byl to ale kousek,“ poznamenává obdivné a zároveň s jakousi samolibostí, že muž, který provádí tak znamenité kousky, vyšel z jeho gladiátorské školy.

„To byl,“ připojuje se nadšeně jeho bratranec Lentulus Klodiánus z Pompejí, a pohotově čmárá upoceným prstem po hladké ploše

stolu. „Tady je Vesuv. Tady tábor Spartakův. Tady Variniův. A teď si představte, že ty svoje zavšivence vyvedl ven, pravděpodobně pravou postranní branou, a vede ty svoje zástupy, není vidět na krok, a on je vede pohraničními horami Kampánie, Samnia a Lukánie, přes Nares Lukanae — “

Jen si to kresli, myslí si Krassus a rychle se shýbá k přezce na sandálu, aby nebylo vidět, jak se škeří. Jen si to kresli a obdivuj se, jak Spartakus ošálil Varinia — on ošálí tebe taky, ty nadmutý Lentule, všichni jste k ničemu, vy Lentulové, máte úspěchy v malém, v takové gladiátorské žabařině, s ja-tečnými chlapy, ale už ne proti nim.

Bělovlasého Arria polila červeň. Přerušuje Klodiánův názorný rozklad na stole a v rozhořčení vybuchuje: „Poslyšte, ale ve Foru Anni prý řádili neslýchané. Slyšeli jste ty zvěsti?“

„Takové hnízdo,“ opovržlivě utrousí Poplikola a obrací se na Krassa: „Znáš to tam?“

Jak by neznal. Ale Krassus nepostřehl výsměšek, který se v konzulově otázce skrýval. Je přece všeobecně známo, že ve Foru Anni měla rozsáhlé úrodné zahrady panna *vestálka*

Rubria a Krassus že chtěl tyto zahrady koupit a tak dlouho a důtklivě o ně usiloval, že by byli málem vestálku Rubrii zaživa zazdili za poskvrnění čistoty, kdyby se byli oba slavnostně nezapřisáhli, že neodbytnost Liciniova byla rázu ryze obchodního. Jak by to Boháč neznal ve Foru Anni, nakonec to bylo trapné.

„Mám tam vdanou sestru,“ pokračuje Arrius a rudne zápalem až na krku, „a ta vypravovala hrozné věci. Za svítání prý k městu dorazili. Obklíčili, přepadli, a ačkoli proti nim nikdo v městě nepozvedl ruku, řádili tam jako saně. Povolili uzdu vášním po krvi a po lupu a mstě proti obyvatelům — hrůza hrůzoucí prý to byla, po ulicích hromady mrtvol, krev tekla proudem, znásilňovali prý ženy a zneužité je přibíjeli na dveře jejich domů nebo před prahy, dětem prý uřezávali —“

„Přestaň, Arrie!“ vykřikla Tertulla a dlaněmi si přejíždí po hrdle, jako by na něm cítila škrtící ruce. V duchu se pokorně utíká pod ochranu nepřemožitelných římských mužů.

„Poněkud přeháníš,“ stroze poznamenává Poplikola, „tak zlé to přece jen nebylo. Vyprávěla ti o tom sestra, a ženy v těchto věcech tuze rády přehánějí. Dovedou si obratem ruky vymyslet taková zvěrstva, že nad tím vstávají děsem poslední mužské vlasy. Asi by to jedna druhé přála a představuje si to.“

„Mnoho si, myslím, nepřidala,“ přizvukuje Arriovi Lentulus Klodiánus. „Jeden z nich, nějaký Dafnis, se po městě vychloubal, že vlastníma rukama zardousil za den sto lidí. To jsem slyšel.“

„Jenomže už jsi neslyšel, co s ním za to ten Spartakus udělal,“ řekne Poplikola; jeho rázná brada se zpupně vysunuje, rty se odchlipují.

„Prý ho dal zaživa rozpárat, je to pravda?“ ptá se Lentulus Batiatus, žádostiv novinek o svém bývalém chovanci. Já ho měl dát vbít na kříž, jak tenkrát chtěl velekněz.

„Žvásty,“ na to Poplikola. „Spartakus nedělá nečistou práci, to si pamatujte.“

„A to bylo čisté, co páchali v tom městečku, v tom Foru

Anni?“ ptá se rozrušeně Tertulla — ale nezapomíná si přihladit nový účes, vlasy nejsou ještě zvyklé, tady se zase proudeček oddělil.

„Jenomže ten Spartakus se toho nezúčastnil,“ namítá konzul Poplikola. „Všeobecně se říká, že to je jemný a ušlechtilý chlap.“

„Gladiátor,“ opovržlivě utrousí Krassus.

„Svůj půvab měl,“ řekne Tertulla. Nikdy na něj nezapomněla, jak k nim přišel na hostinu po kapujských hrách.

Krassus jí zmrazí očima další řeč. Dívá se na Poplikolu. Má ho po pravé straně, takže vidí jeho odpornou jizvu na levé tváři, kdykoli na něho pohlédne; a protože Poplikola je zjevně ze všech čtyř nejlépe obeznámen se stavem věcí, to jest, že se na něho bude Boháč dívat velmi často, a protože se jeho zrůdné jizvy štítí, přesedá si hostitel na konzulovu pravou stranu. „Tady mám víc tepla z krbu. Topím borovým dřevem, voní.“

„Spartaka nikdo při žádném zvěrstvu neviděl,“ pokračuje Poplikola, „a ve Foru Anni prý došlo v jeho vojsku k velkým rozporům mezi velením a mezi mužstvem. Spartakus prý prosil a zapřísahal, aby se v městě chovali jako lidi, se sepjatýma rukama prý

chodil od jednotlivce k jednotlivci a snažně je prosil, aby se drželi zpátky. Potom, když to nebylo nic platné, rozkazoval a zakazoval, vyhrožoval tresty — ale nic s nimi nesvedl. Vzal si příliš velké sousto, nespolkne je, zadáví se.“

„Zdá se mi, že ctíš nepřítele, proti kterému tě Řím vypravil bojovat,“ výbojně vyjede Krassus.

„A ty ho nectíš, Licinie?“ Poplikola se obrací plnou tváří k hostiteli a Boháč vidí jizvu opět. „Takového nepřítele musíme mít v úctě, máme-li mít v úctě sami sebe. Je nutno rozlišovat mezi ním a jeho lidmi. Jeho vojska jsou většinou zlotřilci. Ale on sám —“ Konzul se odmlčel a v místnosti je chvíli ticho, jen dřevo v krbu praská.

A ty ho nectíš, Licinie? slyší Krassus v duchu Poplikolovu vyzývavou otázku, a ta ho pálí, ťala do živého. Ano, ctí ho.

a nejen to, obdivuje se mu, a nejen to, má navíc pocit hanby a provinění vůči němu, *tak žer a chlastej* — Spartakus je ušlechtilý člověk, ten zatracený zjizvený Poplikola má asi pravdu, je nevídaně vznešený člověk, a snad právě proto jsem si na něho tak zasedl, hněte mě to, že zrovna proti mně, proti Marku Krassovi, může takový gladiátor vznést obžalobu, že urazil ve svém domě hosta. Ale proč do mne Poplikola pořád rýpe. Neustále ukapává po krůpěji jedu a vždycky rovnou mně do úst.

„Jak vlastně vypadá?“ ptá se Arrius.

„Neviděl jsem ho,“ odvětí Gellius Poplikola a ihned dodá: „Ale náš hostitel by ti mohl podat zprávu.“

Tertulle se zdálo o zmiji a Tertulla má chuť přísahat, že ta zmije měla oči jako Gellius Poplikola.

„Lentulus Batiatus o něm může podat zprávy mnohem podrobnější, z jeho školy přece Spartakus vyšel,“ usmívá se Boháč.

„Já... totiž ... vlastně ... ani ho moc neznám,“ koktá Batiatus, „nebyl u mne dlouho.“

„Najednou se k němu nikdo nezná.“ Poplikolu neopouští lehce rozpačitý úsměv. „Podvelitelem je prý u něho jakýsi Krixos — snad bys nám mohl říci něco aspoň o tom Krixovi, Krasse, nemýlím-li se.“

Dobře ti tak, myslí si Tertulla, proč jsi je zval. Prohlédli tvoji ctižádost, alespoň Gellius Poplikola ji prohlédl, a teď tě popichuje. Nejsou zdaleka tak hloupí, jak ty se domníváš, bohorovný Krasse. Hloupý jsi ty. A ani chovat se neumíš. Hanba.

Hostitel udržuje zevní nenucenost. „Krixos byl neurvalý a sprostý chlap," řekne klidně.

„Ovšem, ovšem," pokyvuje hlavou Poplikola stejně klidně a jeho přivřený pohled říká: Měl znamenitý vzor, byls jeho pánem. „Však se taky povahově i názorově od Spartaka úplně liší. Mezi nimi prý nastal rozkol. Každý chce něco jiného. Jeden sem, druhý tam."

Tertulla se nudí: nikdo nemluví o ní.

Hleďme, myslí si Boháč, co všechno náš novopečený konzul neví. A ptá se: „Co chce Krixos?"

Gellius krčí rameny; jeho posunek říká, že neví, ale jeho oči ho usvědčují ze lži. Místo odpovědi na Krassovu otázku řekne: „Obsadili města Nolu, Nucerii, Thurie, Metapontum — a celé území mezi nimi."

Poplikola vede, myslí si Tertulla a pohostinně dolévá vypité poháry. Co však Poplikola sleduje? Připadá mi, jako kdyby kamsi směřoval, ale nelze se dopídit, kam.

Ošklivý sen je ošklivý sen. Krassus to podceňuje, a to by neměl.

Markus Licinius pozvedá hlavu a oči mu ulpí právě na poprsí jeho ženy, když se sklání nad stolem; všimne si, jak se hroty jejích ňader ostře rýsují pod přilnavou tkaninou, všimne si, jak oči hostí visí na těchto hrotech, a chtěj nechtěj se musí rozesmát. Jeho smích je krajně nevhodný; nejvyšší státní úředník tady vypočítává, kolik italských měst obsadil nepřítel, a hostitel se v odpověď dává do smíchu.

Tertulla je jako opařená. Ani chovat se neumí. Když konečně věnovali trochu pozornosti také mně.

Gellius Poplikola jeho smích přehlíží. „Sedmdesát jich uteklo z Kapuy," pokračuje, „dva tisíce jich bylo proti Glabe-rovi na Vesuvu, pěti tisíc dosáhli, když přelstili Varinia. Když dobyli Fora Anni, bylo jich sedm tisíc. Od té doby vzrostla jejich síla a moc strašlivě. Je jich —" konzul se významně odmlčel, aby zvýšil napětí, a pak dopoví:

„— čtyřicet tisíc.“ Poplikola očekával, že Krassa po této zprávě veselost přejde. Ale zmýlil se.

Licinius se sice přestal smát, ale žádné hrůzné ohromení na něm není vidět. Naopak. Tlustý krk se mu spokojeně nadul, huňaté obočí se nadšeně povytáhlo a dlaně se začínají se zadostiučiněním o sebe třít. Čtyřicet tisíc, myslí si, stav věcí je lepší, než jsem předpokládal, čtyřicet tisíc — a ty chcete potřít? Vy tři tady, potrhlý Klodiánus, Arrius s očima navrch hlavy a přemoudřelý Poplikola? Řekl jsem Tertulle za rok — ale ani rok to nebude trvat a sem do mého domu přijdou za mnou a budou mě prosit, *patres conscripti*, otcové a přísedící ze senátu, prosit budou Krassa, aby se ujal vrchního velení.

Tebe to ještě neporazilo? myslí si Poplikola a přihýbá li z poháru. Já tě tedy dorazím, to nejlepší jsem si schoval na konec, aby ti spadl hřebínek. A on ti spadne, ty nesnesitelně zpupný ctižádostivče. Myslíš si, žes nade vším povýšen, tebe že nemůže nic překvapit a nic zdeptat. Ale já tě ještě zasáhnu.

„Smím ti doplnit číši, Gellie?“ ptá se ho Tertulla.

„Ne, jsi velmi laskava,“ praví Poplikola a vstává, „už je nejvyšší čas, abychom se rozešli. Bylo to velmi hezké posezení, Licinie, děkuji ti za pohostinství v tvém domě.“

Co má ten člověk podivného v očích, pátrá Tertulla. Opravdu jako had, když chce uštknout.

„Ano, abych nezapomněl,“ a Gelliova jizva svítí, „slyšel jsem smutnou zprávu, že se ztratila tvoje roztomilá schovanka Amaltheia.“

„Samá bouřka,“ smutně odpoví pán domu. „Tak hezká. Krásná. Mohla se třást štěstím ze života.“

„Před několika dny si na ni vzpomněl Lukretius, zdůrazňoval její nadání, on jako básník to může posoudit, říkal, že se později mohla vyrovnat Sapfó.“

„Člověk musí jít přese všecko pořád dál. Je to pro mne ovšem velká ztráta.“

Především rána, myslí si Tertulla, měls ji rád.

„Jak se to mohlo stát,“ vyzvídá Poplikola.

„Nevím,“ trpce odpovídá Boháč. „Nemohu to pochopit. Tehdy jsme vyjeli z Kapuy na koni, ona a já, my vždycky spolu na koni, ona se držela pořád napřed, ještě před bránami Říma jsem ji viděl cválat před sebou, a najednou jako když se po ní slehne zem. Najednou není.“

„Odešla a nevěděla ani proč,“ opatrně řekne konzul.

„To bylo děvče, Gellie,“ horuje Krassus. „Ta chytrost, ta obratnost. Jako chlapec.“

„Vůbec nebyla jako chlapec,“ vmísí se Tertulla, jako když chroupá písek.

„Taková miloučká, přívětivá, celý den cvrlikala, Vrabčák jsem jí říkal, její smích se jenjen sypal.“ Krassus kloní hlavu ve vzpomínkách a železná tvář mu jihne.

„Kdoví, jak skončila,“ přisadí si Tertulla.

„Myslíš, Licinie, že je mrtva?“ číhavě se ptá Poplikola.

„Tolik mi na ní záleželo, byla moje pýcha a moje radost. Smrt člověka vždycky najde nepřipraveného, vždycky,“ zachmuřeně filozofuje hostitel.

„Amaltheia je naživu.“

Oči obou mužů o sebe křísly. Krassus pochopil, že ho konzul jen planě neutěšuje, jeho tón je příliš vážný. Ale i příliš temný. Proč?

„A zdráva?“ nedočkavě a s obavami vyhrkne Boháč.

Tertulla dostala mramorový výraz.

„Říkám ti to nerad, Licinie, chápu, co to pro tebe znamená. Zvláště při tvém postavení.“

„Nerad? Amaltheia je živa a zdráva, a to mi říkáš nerad? Někdo chce výkupné? Ať řekne jakoukoli částku.“

„Je to méně tajuplné. Také ne tak nákladné.“

„Kam si pro ni mohu jít?“

„Ke Spartakovi.“

„Nezakládám si příliš na své duchaplnosti, nepochopil jsem, Gellie.“

„Opakuji ti, že Amaltheia je u Spartaka. Tam si pro ni můžeš jít.“

Krassus pochopil, že to je pravda. Mlčí.

„Nevypadáš právě jako někdo, kdo má příliš naspěch,“ neodpustí si kapujský Lentulus Batiatus.

„Už je to tak,“ pokračuje konzul Poplikola. „Ten tvůj gladiátor Krixos se tím chlubí. U Spartaka je.“

Licinius Dives dopadá do křesla. Směje se.

Strašný smích.

Hosté odcházejí, nač setrvávat a zbytečně jitřit hostitelovu bolest, směje se ze žalu a z pokoření, to je průhledné, buď zdráv, Licinie, ještě jednou děkujeme za pohostinství, nepřipouštěj si to tak. Tertulla jde návštěvu vyprovodit na chodbu,

přece si na to nadarmo nevymyslela nový účes, a Krassus se směje a směje.

Tertulla se ve vestibulu klaní, buď zdráva, krásná paní, buďte zdrávi a mnoho zdaru ve válce, Tertulla se vrací do místnosti a Boháč se ještě směje, prohýbá se v křesle a chytá se za žaludek, patrně ho svírá nějaká křeč, to není možné, aby se tak křivil a zmítal pouhým smíchem, otřásá se a řehtá se, slzy mu kanou do klína, veliké slzy smíchu. Ale to snad nejsou slzy smíchu, Licinius je temně rudý v obličeji a náhle škytá, hrdlo se mu stahuje, sípe, bezmocně nabírá dech, Tertulla přiskočí a bere ho za ruku, ale on se vytrhne a divoce ji odmrští, Tertulla se zapotácí, ztrácí rovnováhu a dopadá na koberec doprostřed místnosti a Krassus vzlyká a lká a slzy mu spadají do klína.

Tertulla se bez rozrušení zvedá, přistoupí k zrcadlu, přihladí si stříbřitě velkolepé roucho, pečlivě si upraví nový účes, který bere dech, přitáhne si šňůru v pase. Pohlédne v zrcadle na Krassův odraz: vzedmutý krk, každé oko jiné, ústa nakřivo.

Mám to ale neotesaného muže. A ani chovat se neumí.

Ale dobře se mu stalo. Měl ji rád. Dobře se mu stalo.

6/ CESTA K SVOBODĚ

„Jenomže my nemůžeme setrvat v tomto odporu a v této válce," hovoří Spartakus ke svým vojákům, „protože v ní nemůžeme zvítězit. Jdeme od vítězství k vítězství, to je pravda. Ale uvažte dobře: jak dlouho budeme takhle vítězit. Nebo myslíte, že Římané dopustí, abychom se zmocnili celé jejich země? Domníváte se, že zaujmete místa v jejich senátě a budete jim vládnout?

Vzdejte se té naděje, nedejte se šálit třpytivými představami, prohlédněte do skutečnosti a prohlédněte včas, než za svoji zaslepenost zaplatíte životem.

A jaká je ta skutečnost? Taková: naši nepřátelé mají peníze, naši nepřátelé mají zemi, mají domovy, mají půdu, mají vojsko, stálé a pravidelně doplňované vojsko, mají zlato. Naši nepřátelé si mohou opatřit, co potřebují, a udělají si to. Všechno.

Ptáte se snad, jak nám může škodit, když si naši nepřátelé opatří, co potřebují? A já vám odpovídám: ptejte se především, co potřebují.

Zbraně potřebují, dobré důkladné zbraně a válečné stroje, o kterých nám se ani nezdá, a taky si je udělají; chléb potřebují, a tak orají, šijí, melou a zpracovávají zrno; oděv potřebují, proto pěstují a stříhají ovce a předou vlnu, sázejí konopí a česají len; obuv potřebují a ušijí si ji, chovají dobytek, pěstují koně, dolují stříbro a razí si mince; mají zákony a mají celý státní stroj, a ten pracuje výhradně pro ně a pro jejich zájmy.

A my?

Jen se na sebe každý z vás podívej a přiznej si: já nemám štít, já mám děravé sandály, tobě chybí plášť a vám dvěma kručí v břiše hlady, třetímu teče do stanu, čtvrtý má přílbu na **provázku,** a všichni dohromady bychom neshledali talíř stří**brných** mincí.

Jak tedy chcete nad Římany zvítězit?

Vzdejte se té myšlenky, nad Římany v jejich zemi nikdy nezvítězíte, odvrhněte ji jako zlou a zkázonosnou a přimkněte se k jiné, která vám vydobude to, po čem vlastně toužíte **a o** co vlastně usilujete: svobodu.

Byla to přece jedině touha po svobodě, co vás přivedlo pod tyto prapory a co vás svěřilo mému velení. A byla to táž touha po svobodě, která dohnala mne i sedmdesát mých druhů k útěku z gladiátorské školy. My první, kteří jsme založili toto hnutí, my jsme pomýšleli nikoli na válku, ale na únik do lepších svobodných zemí, kde nejsou páni a pod jejich sandály otroci. Do války jsme se dostali, ani jsme nevěděli jak — vyvolali jste ji vy, kteří jste se k nám přidružili; a pamatujte si, že my původní jádro, nás sedmdesát gladiátorů, jsme válku podstoupili jen neradi a jen jako nutné zlo. Přijměte i vy náš původní úmysl za svůj vlastní a já vás vyvedu z této neblahé země do svobodných vlastí. Vzdejte se svého snu, že ovládnete celou Itálii a budete v ní panovat, poněvadž to je opravdu bláhový sen a nelze ho uskutečnit a zavádí vás na scestí. Nespoléhejte na svoji sílu, protože je to síla jen dočasná a -“

Nad krajinou se vznášejí ranní mlhy. Plíží se při zemi, jsou modře šedé a válejí se v hustých chuchvalcích jako povlak průsvitného kouře v korunách nízkých borovic. Obloha je žíhaná růžově a fialově šedě; vyzařuje z ní klid a pohoda — ale kde je slunce. Marně je hledáš, nebe je všude stejnoměrné, tady lehce nazlátlé, tam sytě růžové jako záhon jetele, tu sivé jako holubičí peruť.

„— protože i já jsem se zprvu domníval, že by bylo možno nad Římany zvítězit, a ve své neprozíravosti jsem si umínil, že je porazíme. Ale poznal jsem svůj omyl zavčas a přiznávám se k němu. Přiznejte ho i vy a já vám slibuji, že vás dovedu do svobody a do lepšího, šťastnějšího života. Slibuji vám to, protože vás mám rád a chci to také. Slibuji —“

Spartakův hlas zní důstojně a slavnostně.

Zástupy stojí v jitřních parách a podmračeně hltají velitelova slova. Krixos netrpělivě přešlapuje a Aréna ho napomíná dloubnutím lokte. Muži si vyměňují významné pohledy: ten se Spartakem souhlasí, jiný by rád odporoval. V Areni-ných očích se zračí úzkost;

s napětím sleduje obličeje bojovníků a v duchu počítá, kolik jich asi půjde se Spartakem a kolik ho opustí.

Řeč je u konce. Velitel nabádá k rozvážlivosti a varuje před ukvapeností. Potom odchází do svého stanu.

Za chvíli je u něho Krixos.

„Nesouhlasíme s tebou, Spartaku.“

„Kdo nesouhlasí?“

„Galové a Germáni.“

„Co chcete dělat?“

„To, co chceme!“

„Nekřič na mne.“

„Nemáš mi co poroučet!“

„Nepovečeříš se mnou?“

„Ty si myslíš, že máš nade mnou právo. Myslíš, když jsi mi zachránil život, že patří tobě.“

„Život ti zachránila Aréna, ne já. Já jsem ti jen koupil od Batiata svobodu. Dělej si s ní, co chceš. Využij jí, k čemu chceš a umíš.“

Krixos je červený vzrušením a potí se. „Jenomže moji lidé půjdou za mnou.“

‚Ať jdou.“

„Nedělej, že je ti to jedno. S mými lidmi ztratíš nejlepší bojovníky.“

„Zbavím se nejhorších vyvrhelů.“

„Spartaku!“ Krixos zaťal ruce. Zalomcoval jím vztek. Sápe se na něho. '

„Stůj, kde stojíš. Řekni mi, co mi chceš ještě říci, a pak jdi. Nezdržuj se.“

„Itálie se zmocníme, to ti chci povědět. Vládnout v ní budeme. Poněvadž máme moc a sílu. Nenecháme se zviklat tvou zbabělostí a tvým opatrnictvím! Půjdeme za cílem aspoň my, když ty jsi ho zradil.“

„Cíl byl a zůstal — svoboda. Nezradil jsem ho, Krixe. Ty to víš.“

„Jenomže my chceme svobodu jinou než ty!“

„Svoboda je jen jedna. To jen cesty k ní jsou různé. Vy prostě chcete nastoupit jinou cestu než já“

„Lepší.“

„To se ukáže.“

„Ukáže. Tentokrát jsem rozhodl já.“ Krixos se obrací ke Spartakovi zády a chce odejít.

„Počkej ještě chvilku, Krixe. To je všechno, co jsi mi chtěl povědět?“

„Všecko.“

„Víc nemáš; co bys mi řekl?“

„Nemám.“

„Dobře. Tak teď budu ještě mluvit já.“

„Marně bys mě přemlouval.“

„Vím. Chci ti jen říct tolik: pokládám tu vaši cestu za špatnou. Zavede vás do záhuby. Udělal jsem jako váš velitel všechno, co bylo v mých silách, abych vás od záhuby odvrátil. Víc nemohu. Odpovědnost si už převezmete sami, především ty, Krixe. Přeju vám úspěch.“

„Nemusíš, nejde ti to z huby. Úspěch budeme mít i bez tvého přání.“ Krixos se má znovu k odchodu. Spartakus ho znovu zadrží:

„Ještě jsem nedomluvil, Krixe.“ Přiblíží se k němu; Krixos se dívá tvrdě a zarytě. Spartakus ho chvíli mlčky pozoruje a po tváři se mu rozhostí výraz něhy. „Krixe. Když jsem s tebou tenkrát v Kapuji zápasil v aréně, říkal jsem si: nikdo nemá právo na můj život — a proto jsem nad tebou vyhrál. A když jsi ležel bezbranný v písku a davy řvaly, abych tě zabil, řekl jsem si: nikdo nemá právo ani na tvůj život — a proto jsem tě pozvedl, místo abych tě zabil. Pamatuj si to, Krixe: nikdo nemá právo na tvůj život. Nezacházej s ním lehkomyslně.“

Krixos kloní hlavu a mlčí.

„Rozhodnuto. Jdeme jinudy,“ řekne posléze.

„Měl jsem tě rád, Krixe, a mám tě rád pořád. Byl jsi vždycky dobrý druh.“

‚A teď už nejsem, chceš říct.“

„Jsi pořád, protože jednáš přímo.“

„Kdybych byl sám, zůstal bych s tebou, Spartaku.“

„Vím. Děkuju ti za ty nesčíslné drobné služby, které jsi mi jako veliteli prokázal. Děkuji ti za tu lžíci, kterou jsi mi vydlabal tam na Vesuvu — z ní jsem měl snad největší radost v životě.“

„Když člověk dostane znamení, má za ním jít. Znamení může vypadat všelijak. Nemá smysl to prodlužovat. Tenkrát, když jsme za Kapuou zahrabali Varna, jsme to taky neprodlužovali. Varnus už tam je a nás to čeká. Řekli jsme, že ho pomstíme, a ty chceš místo pomsty ven z Itálie. Varnus už tam je, tak co.“

Spartakus pochopil, že Krixos dostal strach ze smrti, a proto že se do ní řítí. Trochu se pomátl. Každému se to asi jednou stane, když jen zabíjí a zabíjí a nemůže dělat nic kloudného.

„Nerozcházejme se jako nepřátelé, Krixe. Nejsme nepřátelé.“

„Tak člověk ztratí člověka.“

„Mnoho štěstí, Krixe, buď zdráv.“

„Buď zdráv,“ šeptá Krixos.

„Neobejmeš mě?“

Krixos se neobratně skulí Spartakovi do náruče. Dva nejsilnější muži Itálie se poprvé a naposled tisknou v objetí. Srdce jim buší ve spáncích.

„Nevím, jestli to, co jsem udělal, je dobré.“ Poté Krixos kvapně vyjde ze stanu.

Spartakus stojí v zamyšlení a pozoruje plachtu stanu, ještě se vlní, jak ji Krixos nadzdvihl. Slyší Krixův hlas z fóra před stanem:

„A co ty, maličká. Pospěš si, sbal si věci, už jdeme.“

Spartakus strne. Chtěl by vyskočit ze stanu a ze všech sil zavolat: Nechoď, nesmíš, zůstaň u mne. Ale stojí a paže tiskne k tělu a se zatajeným dechem čeká na její odpověď. Ale ona mlčí. Proč mlčí, proč váhá, promluv, Aréno, chci mít jistotu.

„Vy to opravdu uděláte, Krixe?“

„Už je rozhodnuto. Pojď s námi. Až zvítězíme —“

‚Až zvítězíte, to bude velká sláva, a ty se jistě staneš jedním z konzulů. Ale toho my se nedočkáme, my už budeme daleko za hranicemi Itálie. Doufám, že budeš mít potom k naší zemi přátelský vztah.“ Aréna se drobounce směje. Její kroky pospíchají do stanu.

„Když už s tebou nebudu, kdo tě bude ochraňovat, maličká?“ volá za ní Krixos.

„On si nás Spartakus všechny ochrání.“

Neodešlo jich tolik, jak se Krixos domníval. Ze čtyřiceti tisíc mužů ho následovalo asi šest tisíc Germánů, tři tisíce Galů a několik set Řeků — třicet tisíc lidí zachovalo věrnost Spartakovi a jeho myšlence. Krixovi válečníci odešli tiše, bez výtržností, ale i bez loučení.

Vytáhli do Apulie směrem k hoře zvané Garganus.

Spartakus se rozhodl, že se dá na pochod příštího rána.

Povede své přívržence směrem k Alpám, převede je přes Alpy, a pak už budou mít volnou cestu do Thrákie a do svých vlastí.

Deset tisíc Krixových lidí pokládá za ztracené. Jsou to nej-větší padouši z vojska, ti, kteří vraždí bezbranné obyvatele obsazených měst, loupí, znásilňují ženy a páchají všemožné zločiny; neznají kázeň, Krixos je neudrží v poslušnosti, a až dojde k bitvě, rozplynou se ve zmatku.

Konzulové Lentulus Klodiánus a Gellius Poplikola jsou na pochodu, každý z nich velí dvěma legiím, a prétor Arrius má také dvě legie — jistě se utkají s Krixem co nevidět, protože se záhy po Itálii rozhlásí, že mezi otroky nastal rozkol a že Krixos má jen deset tisíc válečníků. Spartakus je přesvědčen, že Krixa už nikdy v životě neuvidí.

Chystá se ke spánku.

Aréna mu před chvílí přinesla do stanu jídlo. Usedá na svoje lůžko a zvolna si rozpíná přezky od sandálů. Doufá, že se Krixos vrátí.

Spartakus míchá šlichtu s kousky hovězího masa, ale není mu do jídla. Chtěl by spát, ale není mu do spánku. Zmocnil se ho pocit prázdnoty a stesku. Jak se ten život podivně a šíleně točí. Tu slyší, jak se Aréna za jeho zády pohnula. Uvědomí si, že je s ním ve stanu; uvědomí si, že s ním byla vždycky od té doby, kdy přiklusala jednoho jarního odpoledne na Vesuv. Nikdy si na nic nestěžovala. Nikdy nedala najevo strach. Nikdy si neošklivila ani ty nejodpornější rány svých druhů a trpělivě je ošetřovala. Vždycky se horlivě pustila

do každé práce, na kterou stačily její ženské síly. Byla jako voják, ukázněný, někdy silný, jindy vesele rozpustilý voják, který však nikdy nebojoval. Když měla volno, zdokonalovala se ve střelbě lukem. Je znamenitá střelkyně. Dbala, abych měl u lůžka misku s vodou, pečovala, abych neměl roztrhanou výstroj. Tiskla mi před bitvou ruku, beze slova, jen ty její oči mluvily — a já jako bych byl jejich řeč neslyšel. Dokud byl naživu Oinomaos, trochu mnou proto opovrhoval. Plnokrevný chlap musí mít plnokrevnou ženu, a když ji má a nevezme si ji, je kapoun, říkával. Nemohl jsem si ji vzít a nepokoušel jsem se mu to vysvětlit. Několikrát jsem to užuž chtěl udělat, o tom ona ani neví, to ve mně začaly padat hvězdy a stoupat sopečný dým, ale zarazil jsem se vždycky, Arénu já přece nezaliju lávou, ta má právo na nevídané květy a dotek silného a pravdivého života.

„Proč jsi to nesnědl?“

Ano, takhle se vždycky ptávala, když jsem se něčím trápil a nechtěl jsem o tom mluvit.

„Aréno..

Zůstává k ní obrácen zády a jeho hlas náhle ztrácí nepříjemný řezavý pazvuk. „Nemrzelo tě nikdy, že jsem tě nepojmenoval? Jak se vlastně jmenuješ?“

„Aréna.“

Obrací se obličejem k ní a dívá se na ni, jako kdyby ji viděl poprvé. „Dal jsem ti tak tvrdé jméno. A ty jsi tak něžná. Třeba máš krásné jméno, sluší ti a hodí se k tobě, třeba se jmenuješ Alkestis nebo Penthesilea nebo —“

‚Aréna.“

„Hm.“ Znova se k ní obrací zády a pokouší se pozřít několik soust. Aréna. Její hlas je tvrdý. A já bláhově myslel, že čeká na hladivé slovo. Dobře, dobře. Jak myslíš, dlouhovlasý vojáčku.

Pokouší se už na ni nemyslit, ale neubrání se; cítí ji za sebou, tuší, že se na něho dívá. Pokryla se mezi námi chlapy ostnitou slupkou. Už je skoro tak hloupá jako my. Nikdo nikdy nevěděl, co se v ní děje. Ani se o to nikdo nestaral. Ani já ne. Zato ona se starala o mne. Dovedla vystihnout každou moji náladu. Dovedla mi jediným,

jakoby mimochodem prohozeným slovem zkonejšit obavy a rozehnat úzkost. Dovedla poslouchat moje válečné záměry, pozorně je sledovala často několik hodin a nedala najevo nezájem nebo únavu, i když vyčerpáním už sotva stála na nohou.

„Proč jsi mezi nás přišla?“ Nabírá kaši a na dívku se neohlíží.

‚Abych měla pro koho žít.“

Odstrkuje jídlo a vstává. „Nechtěla by ses projít? Chci odtud na chvíli pryč.“

Mlčky si zase natahuje jednu botu, druhou botu, přehodila plášť a jde ze stanu.

V bráně tábora vyměnili heslo. Hlídá tam Xerxes a zubí se. Od Oinomaovy smrti očividně stárne.

„Tak nikde moc dlouho necourat, po troubení vás nepustím zpátky. Velitel nevelitel, já znám svoje povinnosti.“

V kraji je ticho. Vane čerstvý, trochu mrazivý vzduch. Jdou mlčky a rychle, jako kdyby šli za určitým cílem.

Tolik jsem jí toho chtěl povědět, a zase mlčím. Chtěl jsem ji pokorně prosit za odpuštění, že jsem nikdy neprojevil účast s jejím srdcem, že jsem se jí nikdy nezeptal, netuhne-li její ženská duše úzkostí a hrůzou z krve a hnisavých ran, z váleč-né vřavy, z dusotu splašených koní — a zatím jdu vedle ní jako němý nebo jako bezohledný klacek a nedovedu ji ani vzít za ruku. Kráčíme spolu rychle a cesta je rozbrázděná a samý výmol, děvče klopýtá a sotva mi stačí, a já jí nedokážu podat ruku. Co se to mezi námi navršilo, že to nelze zmoci. Asi jsem propásl velkou pravou chvíli rozvitého zvonce, a už je nenávratně ta tam. Blizna odkvetla bez pelu, zvonec se bude jalově sesychat, až odpadne a nebude z něho vůbec, vůbec nic.

Vešli do nízkého mlází. Bronzové a hnědé listy doubků, ztvrdlé mrazíkem, chrastí při každém odhrnutí větve; z borovicových chvostů dýchá smolou a jinovatkou; dlouhé pruty planých růží nastrkují do cesty červené korály. Pod nohama je nastláno starého rezavého jehličí a napolo zetlelých bukových listů: mnohde z nich zbývá jen síť tenkých žilek; výplň mezi nimi se už dávno vstřebala do půdy. Na obzoru se klikatí modravá vlnovka pahorků.

Spartakus jde první. Roztržitě ulamuje větévky, a když je rozcupoval mezi prsty, hází je na zem a utrhne nové. Beze zbraně neví, co s rukama.

Náhle bolestně zasykne a prudce couvne.

Aréna je skokem u něho.

Odhrnul opatrně větev dubového mlází, ale nevšiml si šípku, který roste za ní. Prut se vymrštil a trnitý šlahoun se mu zasekl do obličeje. Zakrývá si oko.

Aréna ho chce ošetřit, ale je proti ní příliš vysoký.

„Sedni si.“

Usedá do mrtvého listí a Aréna u něho poklekne. Dva trny mu uvízly ve tváři. Opatrně je vytahuje. Stírá kapičku krve z pravého očního víčka. Pozorně se mu dívá do oka a s úlevou pokyvuje hlavou.

Spartakus necítí bolest. Vnímá jen jemný dotyk jejích prstů na své tváři, jako kdyby to ani nebyl dotyk člověka, jako by to jen letmo zavadilo křidélko velikého motýla. A tu cítí, že se jí chvějí ruce.

„Tobě je zima?“ ptá se jí.

„Ne,“ odpoví mu úsečně, ale i ten jediný zvuk se zachvěl jako její ruce.

„Vrátíme se do tábora,“ řekne jí.

„Tak brzy? Už s tebou nikdy nikam nepůjdu.“

„Bude večerka.“

„Ty jsi nikdy nechtěl o mně nic vědět.“

„Vždycky sám... dřív... Vždycky na svou pěst... To otupíš. A zesmutníš.“

„Že bychom tedy šli?“

„Ty jsi o sobě nikdy ani nemluvila.“

„Vůbec jsem moc nemluvila.“

„Se mnou. S ostatními až dost.“

„I ty jsi málo mluvil se mnou.“

„Všimni si, že o tom hovoříme jako o minulosti. Bude to dál už jinak?“

Zarazila se, neodpovídá. „Musíme jít,“ řekne konečně.

„Tolik naspěch to zas nemá. Počkej chvilku.“

„Říkals, že bude večerka.“

„Máš pravdu, vrátíme se,“ a pak dodá ledabyle: „Děkuju ti. že jsi se mnou šla.“

Ona nic.

„Bylo to hezké. Je tu tak ticho.“

Ona zase nic, jde před ním, neohlíží se a na ramenou je vidět, jak se chvěje.

„Jako procházka do života. Do toho klidného, obvyklého života. Teď bychom se měli vrátit do malého domku, rozžehnout kahan — a vidíš, zapomněli jsme podojit kravku, bude už bučet, bude ji to tlačit. A zítra večer si sedneme ke krbu a já ti budu vypravovat, jak jsem s Kleontem četl v Démosthenovi.“

Jako kdyby ho neslyšela, tak pyšně jde kupředu mezi harašícími dubovými větvemi a její krok se stává čím dál pádnějším.

Proč mlčí. Co má jindy smíchu a nápadů, ale to když je s nimi, s těmi druhými, když pracuje s Xerxem nebo beseduje vpodvečer v kruhu s Kastorem a Polluxem a zpívá si s nimi.

Ale jakmile je se mnou, ztvrdne do žuly. Co jsem jí udělal. Čím to je?

‚Aréno, ty mě máš ráda?“

Zhrozil se, sotva to vyřkl. Ale odvolat už se to nedá.

Prudce se zastavila.

Zastavil se bezděčně také. Vzdálenost pěti kroků zeje mezi nimi.

Zvolna, zdá se nekonečně pomalu, se k němu obrací. Pohlédne na něho. Má překrásné oči, rozšířené do pokorné něhy. Ale má i přímá, vzdorovitá ústa, semknutá v uraženou křivku.

Okamžik se na něj tak dívá, oddanost očí a zarputilost rtů spolu svádějí těžký boj, ale oči ponenáhlu vítězí, rozsvěcují celý obličej láskou, a jen v hlase doznívá vzdorovitost úst, když odpoví:

„Nade všecko na světě.“

Náhle mezi nimi vzdálenost pěti kroků není, náhle se změnili v jeden celek hltavých úst a hledajících rukou, ty malá, sladká, něžná, tiskne jí svoje pohrdlivé rty na vlahá ústa a nemůže se jich nasytit, ty velký, vítězný, poctivý, přisává se k němu celým tělem a prsty mu boří do vlasů, jsem tak nepatrná proti tobě, vpíjí se jí polibky do

hrdla, hladí ji a sahá na ni pln údivu, že je skutečně živá, že se pohybuje, že je v jeho náruči teplá krví, líbá ji, líbá, líbá a směje se, dívá se jí na blaženě zavřená víčka a směje se a pokrývá jí polibky celou tvář, každou drobnou hnědou tečku pod očima zvlášť, písečná dívka se zalyká štěstím z jeho smíchu, podívá se mu do očí a vidí, že září teplým chlapeckým přísvitem, jako kdyby byl ještě chlapec, ty jsi dosud nemiloval tak, aby ses na ženu díval jako muž, máš užaslé oči chlapce, nemůže se nabažit pohledu na jeho přímý a cudný pohled a jedním prstem se nesměle a dětsky dotýká jeho rozesmátých zubů. A znovu si ji tiskne k sobě a opět ji sklání a slunečná dívka se mu vlní, prohýbá, vine v náručí, lne k jeho tělu, ulpívá na něm v objetí od ramenou až po kolena, jako kdyby se svlačec přivinul ke kmeni jasanu, je horká a chvěje se, chvěje se v nohou, v bo-cích, v prsou, v ramenou, v pažích i na rtech, cítí každý její záchvěv a slyší, jak tiše, přidušeně sténá, zachvacuje ho pocit síly, vítězství a překotné radosti, je to vír štěstí, něhy, úžasu, pýchy, slasti a hladu.

„Aréno... drahá...“ šeptá s bolestivým štěstím v hlase, a už nedrží ženu, už se mu z ruky přelévá tekuté zlato, svírá haluz osypanou jarními pupeny, vidí moře a nad ním se vznáší bílý pták, a pak jí náruživě líbá ruce a dlaně, ale nejsou to ruce, je to ten bílý pták a bělostně plane v sluneční záři, snáší se do moře a vlny ho vyplavují jako ženský kus mramoru, s pažemi, s ňadry, s boky a sevřeným místem uprostřed, a už to není velebné a smutné torzo, je to štědrý dar vody, slunce, vzduchu, ohně i země, žena, moje žena, a v ní jsou všechny ženy moje a já jsem první a poslední muž na světě.

Jak náhle se objali, tak náhle se rozdvojili.

„Pospěš, Xerxes nás nepustí.“ Bere ho za ruku a směje se, oba spolu utíkají přes výmoly umrzlé cesty, jako kdyby nic nevážili, jako kdyby nebyli, spíše se vznášejí, než běží.

Když se blíží k táboru, rozezní se polnice večerního znamení, takže oba upalují, co jim nohy stačí, aby dostihli bránu dřív, než dozní.

Xerxes si je přísně měří a v koutcích úst mu hraje poznámka. „Veliteli, na slovíčko,“ povídá. Cosi Spartakovi šeptá a Spartakus se provinile usmívá.

„Co ti říkal Xerxes?“ ptá se Aréna ve stanu, když se zachumlala do teplých přikrývek.

„Že bych si byl zasloužil, aby mi tě už dávno někdo vzal, když jsem sám byl k ničemu,“ šeptá Spartakus. Pokleká na okraj jejího lůžka.

Vztáhne k němu paže.

V/ KATASTROFA

Ti, kdo jdou na smrt, zdraví.
GLADIÁTORSKÝ POZDRAV

1/ BOJE

Ještě se docela nerozednilo. Pichlavý rozbřesk škrtal prvními paprsky o hroty nedalekých vrchů. Vítr se dosud neprobudil, ležel jako zlý pes, který vyrazí, až ucítí jít kolem sebe strach.

Do tábora vpadl říčný kůň a na něm Gannikus.

„Konzul Klodiánus! Vypravil se na nás s dvěma legiemi. Táhne na Saevii.“

Zpráva přepadla celý tábor. Bojovníků se zmocnilo horečné napětí, ještě nikdy nepocítili takové vzrušení. Tentokrát proti nim táhne sám římský konzul. Konzul Lentulus Klodiánus. Dobré pro čest, ale i pro strach.

„Já toho konzula znám,“ pokřikuje po táboře Anup, „je to bratranec našeho bývalého Lentula Batiata. Musíme ho ze staré přízně roznést na kopytech.“

Čtyřiapadesáti gladiátorů, kteří zbyli z původních sedmdesáti, se zmocnilo nenávistné nadšení. Pobíhají po táboře, vykřikují hněvem, očkují záštím i ostatní, pro které není Batiatus nic než ploché jméno, hoří zuřivostí a nemohou se dočkat srážky, nejraději by vytrhli konzulovi Lentulovi Klodiánovi s válečným zpěvem naproti.

Obstupují Spartaka, každý chrlí desítky nesmyslných nápadů, volají jeden přes druhého. Horečka v ležení stoupla natolik, že se i Spartakus po gladiátorsku rozlítil:

„Ven!“ zařval na hlouček nedočkavců. „Už mám toho vašeho camrání po krk. Klid, klid! Ve stanu se mnou zůstanou Gannikus, Massinissa a Xerxes. A ostatní ven. Aréno: postav se před stan, a kdo bude chtít dovnitř, tomu dej bez milosti hned po hubě.“

Potom se radili.

Městečko Saevia leží severozápadně od tábora. Do večera by tam Klodiánovy voje mohly dorazit. Není však pravděpodobné, že by se

Klodiánus ihned vrhl do bitvy. Nejdřív se jistě rozloží táborem. K bitvě tedy může dojít nejdříve zítra k poledni.

Naše cesta do Galie musí prozatím počkat, musíme si ji proti Klodiánovi vybojovat. Do zítřka do poledne je tedy bezpodmínečně třeba —

Vtom se vřítí do tábora Diomedes:

Další vojsko. Za Klodiánem. Quintus Arrius a konzul Gellius Poplikola. Každý vede po dvou legiích.

Horečka v ležení dostala zimničný třas.

Oba konzulové! I v největších válkách se stávalo jen zřídka, aby do boje vytáhli oba.

Spartakus vysílá gladiátory do okolních vesnic, pokud se přidaly na stranu otrockých vojsk, aby odtamtud přivedli všechny koně.

Za několik hodin předá Phaonovi Anupova skupina dvě stě koní z Duitia, Galbova dvě stě padesát koní ze Sputiny a Ybikova dvě stě deset koní z Pristina. Kromě toho vtrhli Kastor a Pollux s oddílem jízdy do města Lucerie v sousední Apullii a násilím se zmocnili pěti set šestnácti koní.

Večer tedy je otrocká jízda posílena o téměř dvanáct set koní. Spartakus rozdělil jízdu na oddíly a ustanovil jednotlivé velitele.

Mezitím došla zpráva, že sé konzul Lentulus Klodiánus rozložil táborem v městečku Saevii. Saevia je sídlem většinou bohatých sedláků a k otrockým vojskům se stavěla nepřátelsky. Nyní ochotně přivítala římské legie.

Další zpráva hlásí, že se Poplikola a Arrius nepřipojili do Saevie ke Klodiánovi, nýbrž že postupují dál, a to nikoli směrem jihovýchodním, to jest na vesnici Sputinu a tedy na Spartakův tábor, ale že se berou od západu k východu nížinou podél mořského pobřeží k řece Fertur.

To znamená, že nás Poplikola s Arriem chtějí zaskočit z týlu, protože náš tábor leží v Samniu při řece Fertur, asi na poloviční cestě mezi Beneventem a mořem.

Spartakus vysílá výzvědné hlídky na severovýchod k městu Lucerii a k moři.

Kastus: „Hlavně aby nepřišla špatná nálada.“

Pollux: „Proč by měla přijít špatná nálada? Lepší ještě nikdy nebyla.“

Phaon: „Protože nám možná bude přece jen scházet Krixos.“

„Všichni znají cíl, proč nebezpečí podstupují,“ vážně odpoví Spartakus.

Xerxes: „Hlavně si nenamlouvej, že se nám za svobodu bude umírat lip než v aréně.“

Massinissa: „Co umřel Oinomaos, Xerxes úplně zblbnul.“

Anup: „Ale úplně.“

Kastor:‚Aspoň kdyby po mně někde někomu zůstalo něco na památku.“

Ybikus: „Třeba zůstalo. A už to mluví.“

Kastor: „Tak to je v pořádku.“

Gannikus: „Nepůjdeme radši odtud? Z tábora?“

„Všechno má svou cenu a ta se musí zaplatit,“ řekne Spartakus.

Galba: „Proč říkáš takové věci?“

„Protože všichni víme, že jsme se nesešli při víně, ale v krvi.“

Uplyne den, uplyne druhý.

V táboře se horečně pracuje: v ohni se kalí hroty oštěpů, zhotovují se nové štíty, shání se zásoba píce a potravin z okolních vesnic. Otroci, kteří se přidali nedávno, se pod velením gladiátorů a ostatních již zkušených bojovníků tvrdě cvičí ve zbrani.

Nic se však neděje.

Klodiánus leží táborem v Saevii. Nezdá se, že by pomýšlel na bitvu.

Poplikola s Arriem prý postoupili do Apulie za řeku Fertur a rozbili tábor u moře mezi dvěma jezery pod horou Garganus.

„Poplikola s Arriem se vydali za Krixem,“ řekne Spartakus.

Xerxes: „Já ten pocit nemám.“

Galba: „Úplně zblbnul.“

Gannikus: „Tak mu to pořád neříkej, on to ví taky.“

Kastor: ‚A Krixos prohraje.“

Polux: „O tom se taky nikdo nebude přít.“

Anup: „Je mi z toho, jako když jsem moc pil.“

Ybikus: „A co až ten Poplikola s tím Arriem Krixa porazí?“

„Vrátí se přes Lucerii k západu, obklíčí nás z týlu a pak se na nás vrhnou ze dvou stran: Klodiánus ze západu a Poplikola s Arriem od východu," rozvažuje Spartakus.

Diomedes: „To jsou vyhlídky. Co budeme dělat?"

„Nesmí k tomu dojít," odpoví Spartakus.

Třetí den dostanou další zprávu, že římská vojska obchvátila Krixa na Garganu. V nejbližších dnech tam dojde k rozhodné bitvě.

Phaon: „Už to tady dlouho nevydržíme."

„Promyslel jsem to," řekne Spartakus.

Ybikus: „Musím na Krixa pořád myslet. Strhli ho, neřádi."

„Poplikola a Arrius mají prozatím co dělat," pokračuje Spartakus.

Anup: „My Krixovi nepomůžeme, to je marná sláva."

„Ale taky tady nesmíme lelkovat, až ho ti dva porazí a budou mít kdy na nás," poznamená Spartakus. „Klodiánus v Saevii má jen dvě legie, kdežto Poplikola s Arriem mají čtyři. Klodiánus bude v Saevii zřejmě čekat, dokud nás ti dva neobklíčí zezadu."

Galba: „Takže my Lentula Klodiána v Saevii překvapíme, jestli jsem dobře pochopil."

„Překvapíme, tím spíš, že když ho porazíme, otevře se nám cesta k severu, cesta do Galie. A tam je náš cíl."

Kastor: „Než se Poplikola vypořádá s Krixem, kde my už budeme?"

Pollux: „Ať nás dohání po Itálii."

Spartakus svolává na fórum jednotlivé podvelitele a udílí jim rozkazy.

Vytáhneme, jakmile se setmí. Pochodovat se bude v noci, a co nejrychleji. Pospíšíme-li si, budeme před rozedněním u Saevie. Širokým obloukem ji obklíčíme. S východem slunce dáme Klodiánovi dobré jitro.

Po západu slunce se vydali na pochod a v časných ranních hodinách skutečně dorazili na okraj mělké kotliny, ve které leží Saevia.

Spartakus se dívá na obrysy města, jak matně vystupují v šedém mrazivém svítání. Bude třeba ztéci hradby a vniknout do města. Vznikne mnoho ztrát na životech. Nemáme obléhací stroje, nemáme

obrovské, dalekonosné praky na dobývání měst Jsme vybaveni jenom na otevřenou bitvu v poli, a to ještě dost chabě. Jak zabránit příliš velkému krveprolití? Zase budou šelestit křídla lític, zase budou mrtví padat z hradeb, zase budou ranění výt svoji holest, zase budou hořet domy...

A tu bleskne Spartakovi hlavou myšlenka na lest.

Můžeme se vyhnout pracnému a obtížnému dobývání, když Klodiána vylákáme z města. Stačí k tomu tisíc statečných mužů.

Vydává rozkazy.

Za chvíli se nad obzor vyhouplo slunce, je zapařené a kouří se z něho, jak spalo v teple a náhle vyskočilo do mrazivého dne.

Se zběsilým rykem vyráží od východu vpřed oddíl tisíce mužů. Sbíhají ze svahu do kotliny, hroty kopí se jim blyští, země duní pod jejich kroky.

Hlídky na hradbách je ihned zpozorovaly. Troubení jejich rohů se žalně rozléhá krajinou.

Tisíc otrockých vojáků se žene kupředu. Je jich směšně málo, když se tak posunují černým oraništěm kotliny, hrstka kamínků rozhozená do velebné prostory chrámové. Zpomalují krok, aby se nedostali do příliš těsné blízkosti městských hradeb.

Vtom se otvírají brány Saevie a chrlí celé proudy Římanů, jízda, lučištníci, lehkooděnci, těžkooděnci, kopiníci, pavézníci,

všichni prýští z města jako sirup z překocené nádoby, rozlévají se podél hradeb a zaujímají bojové postavení, jen se řaďte, jen počítejte, lest se povede, nebudeme dobývat vaše hradby. Ne my, ale vy jste zaskočeni, ne my, ale vy budete obklíčeni.

Římští *centurioni* objíždějí podél řad štítníků, daleko je slyšet jejich zkušené hlasy, jak volají rozkazy, jen si rozkazujte, lest se zdařila.

Tisíc otrockých bojovníků zděšeně couvá, kam se poděl jejich nadšený rozmach, takové množství Římanů se proti nim vyrojilo, jsou jich celé dvě legie, co si počneme, otroci se stahují a couVají, roztroušeně, ve zmatku a v nepořádku couvají.

Římané se sice ještě nesrovnali a neseřadili, ale přece si nenechají nepřítele ujít, třeba je mezi nimi sám Spartakus a na jeho hlavu je

vypsána vysoká cena, je pravděpodobné, že mezi nimi je, bylo by to příznačné pro něho, rád vyhledává nerovné boje a žene se do prvních řad, a tahle šílená výprava hrstky nedočkavých válečníků proti dvěma legiím, to vypadá na jeho nápad, a teď utíká, když vidí, co si nadrobil, ale my je nenecháme prchnout, za nimi, kupředu, vpřed, Římané, vojáci, na nepřítele!

Kopiníci prvních římských řad se vrhají za nepřátelskou skupinou; za nimi lehkooděnci, lučištníci i pavézníci a vzadu nedočkavě přešlapuje jízda a kluše podél křídel bitevního šiku.

Lest se povedla.

Město je prázdné.

Lentulus Klodiánus a jeho dvě legie se ženou za přízrakem vojenské slávy a každý jednotlivec si přeje dopadnout Spartaka a touží ho vlastníma rukama živého spoutat a dovléci do Říma.

Teď nastává pravá chvíle pro otroky.

Phaon jako první zatroubil polnicí smluvené znamení: pět krátkých vyšlehnutí a za nimi jeden dlouhý, rozčilený tón.

Oddíl od oddílu doprava i doleva si toto znamení předá, až celou kotlinu spoutají kruhem kovového zvuku; stahuje se do středu a rozlévá se do šíře a stoupá k obloze, je to celá klenba vojenských znamení a pod ní se uprostřed krčí schoulená Saevia, opuštěná vojskem, i překvapené legie, vylákané z vnitřku hradeb do polí.

Ze všech stran se v obrovském kruhu valí otročtí bojovníci: nejdříve jízda těžkooděnců kopiníků s dlouhým a těžkým kopím; za nimi jízdní s lehčími zbraněmi, s dvěma menšími házecími oštěpy s nasazeným hrotem; jako další lučištníci, a pak pěší těžkooděnci i lehkooděnci.

Tisíc mužů jízdy vyráží nejprudším cvalem od východu ze zalesněných kopců, na pomoc prvnímu tisíci pěších, kteří vylákali Římany z města. Dalších tisíc jezdců uhání k západní bráně Saevie, aby městečko obsadili a znemožnili Klodiánovi stáhnout se zpátky do hradeb. Od severu a od jihu postupují ostatní vojska krokem, jízda současně s pěchotou.

Římské vojsko obchvátili a uzavřeli v široké mělké kotlině.

Setníci povykují rozkazy, Klodiánus nařizuje semknout se do kruhu, na obvod vysílá jízdu, do středu pak pěší lehko-oděnce. Ale už je pozdě, jízdní předvoje se předsunuly příliš kupředu za prvním oddílem nepřátel a už se nemohou vrátit; tak je vlastně celá jízda v předních řadách a její první čety se již utkávají s otrockými válečníky, takže na východě rozsáhlého kruhu už začíná bitva.

Tu se od západu přibližuje další otrocká jízda, která projíždí dobytým městečkem a napadá zadní řady Klodiánovy: tam jsou samí pěšáci, lehkooděnci s dlouhým kopím a štítníci s obrovskými poloválcovými štíty. Rozpoutává se zběsilá řež, Římané se umějí dobře ohánět kopím a je jich mnoho, je jich nespočetně víc než útočníků. Ale jsou zde na tomto křídle jen pěšáci, co je platné, že jim přicházejí lučištníci a lehkooděnci s meči na pomoc. Otroci jsou tu pouze jízdní a kopyta vzpínajících se koní dopadají na lebky nepřátel, nebo jim drtí štítové hradby, jízda rozděluje jejich řady a rozdupává těla; je to strašlivá vřava a strašlivá bitva; oštěpy se zabodávají do hrudí Římanů a jejich kovové hroty se ohýbají vlastní vahou, takže jich nepřítel už nemůže použít znova. Římská kopí jsou důkladná, s železnými pruty, zapuštěnými po celé délce ratiště; taková zbraň se u hrotu při zabodnutí nárazem neohne, lze ji vytáhnout ze srdce padlého druha a použít ji proti nepříteli. Otroci tak mají dvojnásobný počet kopí.

Nyní dorazily voje ze severní a jižní strany obchvatného kruhu a bitva se rozpoutává kolem dokola, přichází i pěchota od západu, která se držela nejvíc zpátky. Ale teď je zde, konečně prošla Saevií a rychle se připojuje k jízdě, jejíž prudký útok rozrazil římské šiky.

Slunce už stojí vysoko. Trochu se oteplilo a zmrzlý povrch země začíná roztávat, klouže a lepí se na podešve.

V oraništi leží už stovky padlých a po nich se prohánějí kopyta rozdivočelých koní; mezi nimi sténají stovky raněných a vlastní druzi po nich šlapou v šíleném zmatku boje. Legie houževnatě bojují v beznadějné obraně a v nepříčetné víře, že se jim snad přece jen podaří zlomit nepřátelský nápor a zvítězit. Není přece možné, aby otrhanci opět porazili římské vojsko, není možné, aby římské legie, které kdysi vnesly vítězné římské orly do poraženého Kartága, v

hanbě propadly válečné zběsilosti ubohých otrockých hord bez kázně a bez výcviku.

Marně se však Římané snaží udatným bojem zachránit ztracenou bitvu.

Spartakus vítězí na východě kotliny, Xerxes nemilosrdně prorážíí nepřátelskými řadami na západě, z jižního křídla proniká Gannikus a od severu postupuje Ybikus.

Na nejvyšším kopci východního svahu stojí rezavý kůň, netrpělivě přešlapuje a co chvíli se točí v malém kroužku kolem osy; ale jeho jezdec ho pevně ovládá, svírá ho koleny a drží ho na krátké uzdě, vztyčuje se ve třmenech a napjatě se dívá do kotliny na bitevní vřavu. Na hlavě má koženou přílbu lehkooděnců, u pasu dýku a u sedla luk. Halí se do širokého pláště. Pozoruje divadlo plné krve, hrůz a smrti, dívá se na ně z výše opravdu jako z nejvzdálenějšího stupně amfiteátru, svírá rty, oči mají soustředěný výraz a tělo se chvěje. Jezdci však není zima, slunce dosti teple hřeje a v zimním dni jako kdyby už zpívala předzvěst vzdáleného jara, ne, to není zima, co mě rozechvívá, to je strach a úzkost, a přece je vítězství našich už jisté, proč mám strach, když vidím jejich vítězný postup, nikdy předtím jsem takové obavy nepocítila, čím to je.

Ty jsi tam, v té změti, ty Vítězný, a jsi můj, jsi ve mně, jsi mnou, ztratím-li tě, ztratím se sama sobě, přestanu žít, budu sama, budu ještě mnohem méně než sama, budu osiřelá, podruhé a neskonale strašně osiřelá. Aspoň kdybych tě viděla, kdybych tě mohla rozeznat a sledovat každý tvůj pohyb.

A tu vidí, že Římané začínají na severu pomalu, ale úporně prorážet řadami Spartakových šiků. Všechnu svoji sílu napřeli v tu stranu.

Hodiny utíkají, bitva pokračuje. Rezavý hřívatý kůň odfrkuje na návrší mezi kmeny hladkých buků a temné zelených jedlí.

Malý zbytek Římanů s konzulem Lentulem Klodiánem chce zachránit alespoň holé životy, když už nedokázali zachránit vojenskou čest římských legií. Chtějí se prosekat řadami Spartakových bojovníků, uprchnout do nedalekého lesa, rozptýlit se v něm a později se dát na ústup směrem k Římu.

Spartakus jejich úmysl vystihl, ale nehodlá jim klást velké překážky. Ještě nás možná čeká bitva s Poplikolou a s Arriem, kdoví jak si ti dva vedou v Apulii proti Krixovi, není vyloučeno, že už vítězně dobojovali a pochodují sem. Bylo by tedy neprozřetelné, abychom vyplýtvali všechny zbraně, všechny lehké oštěpy a šípy, abychom zbytečně dávali všanc koně a nadarmo vyčerpávali svoje síly.

Nařizuje, aby se šiky na severu rozestoupily a nechaly zbytek římské slávy prchnout

Když Římané prorazili a dali se na ústup, rozkazuje Spartakus, aby je jízda pronásledovala, ale jenom natolik, aby se nemohli vrátit; aby do římských řad občas vyslali několik desítek šípů, ale do větších potyček aby se nepouštěli; je tře-ba zahnat Římany co možná nejdále a vzít jim veškerou chuť na návrat. O víc nejde.

Slunce se chýlí k západu.

Vítězné otrocké vojsko se usazuje v Saevii, aby tu přenocovalo, než se vydá na cestu zpátky do tábora pro zavazadla, pro stany, nářadí a všechny ostatní věci, které tam zůstaly, aby jim nebyly na nočním pochodu a v bitvě na obtíž. V městě se zmocňují všech římských zavazadel, stanů, zásob, nářadí i obléhacích strojů, které tam legie zanechaly.

Mnozí válečníci se pachtí i za kořistí jiného druhu: vnikají do zabedněných domů a drancují, berou stříbrné náčiní, peníze, šperky.

Spartakus jen opovržlivě, ale mlčky přihlíží: město se k nám stavělo nepřátelsky, proto je naší válečnou kořistí. Pokud nezahrnete do svého plenění lidské životy, čiňte, co vám libo.

S uspokojením však Spartakus pozoruje, že se nikdo z bývalých kapujských gladiátorů — a zbylo jich po této bitvě šestačtyřicet — drancování nezúčastní; s Gannikem a jeho otroky, kteří přišli na Vesuv a vždycky se chovali vzorně, pamětlivi slibu, který kdysi tam na té kouřící hoře Spartakovi dali, vracejí se na bitevní pole k raněným druhům.

Osamělý kůň sjel z návrší do kotliny a jemné ruce se pečlivě dotýkají bolestí raněných. Nejdříve druhové, ti mě teď potřebují;

teprve potom vítězný muž. Obdivuji ho, miluji ho, jsem jen jeho odlesk.

„Není raněn?“ ptá se.

„Škrábnutí na rameni,“ odpoví Ybikus. „Ale to už jsme mu zavázali. Nic to není, neměj strach.“

Ošetřují jako vždycky všechny stejně, otroky právě tak jako Římany.

Aréna se sklání k bodnutí na pravé straně Kastova hrudníku, a tu slyší kdesi za sebou:

„Amaltheio.“

Prudce se otočí — kdo zná moje staré jméno.

V oraništi se opírá o loket mladý Říman, krvácí z obou nohou, na hlavě má přílbu s černým chvostem, posazeným napříč — setník.

„Přece je to pravda. Nevěřil jsem tomu,“ řekne Říman. „Ne, nevěřil.“

Aréna ho nemůže poznat, je bledý, nad čelem má přílbu, kolem tváří řemen od ní, kdo to jen je. Přistoupí blíž a poznává ho: mladý Klaudius Glaber, syn neslavného vojevůdce od Vesuvu, mladý Klaudius Glaber, za kterého jsem se měla provdat.

Neříká nic, jen se na něho dívá a je jí ho líto. Je tak mladý a tak hezký a už se neuzdraví, bude z něho mrzák, jeho rány vypadají strašlivě, asi ho někdo ťal mečem ze strany přes obě nohy a přeťal mu šlachy.

„Byl bych chtěl dát za tebe život, Amaltheio,“ řekne. „To mi věř.“

Neví, co by mu odpověděla, nezdá se jí vhodné hovořit v této chvíli o lásce. Ostatně jeho hlas je podezřelý, není šeplavý bolestí nebo mdlý únavou, naopak, ve zvuku jeho hlasu je slyšet spíše zlobu nebo hněv.

„Jen co to dodělám tady, hned přijdu k tobě,“ odpoví mu Aréna.

„Nebav se a dělej,“ utrhne se na ni Xerxes.

„Krassus plakal, když se to dověděl,“ pokračuje Glaber. „Máš radost?“

Aréna neodpovídá a utahuje Kastovi obvaz.

„Slíbil za tebe stejnou odměnu jako senát za Spartaka,“ dodává Říman jízlivě.

Aréna zbledla. Ruce se jí roztřásly. Xerxes si toho povšiml.

„Nezdržuj ji od práce, nebo ti půjdu šlápnout na tlamu, ať si máš zranění nebo ne. To si můžeš nechat, tyhle řeči," láteří. „My máme co dělat, víš?"

Aréna mlčí. Utáhne smyčku Kastova obvazu, Xerxes s Gannikem se ho chopí a naloží na vůz. Přistoupí ke Glaberovi. S jeho ranami si nevědí dobře rady.

„Hezky mě zřídili — tvoji přátelé," utrousí Říman. „Máš pěkné přátele. Vzdělané."

Mám mu říci, že to utržil v boji za vlast? To je hloupost, to ho přece nemůže utěšit, je mladý a zůstane mrzákem, není nic, co by ho utěšilo.

„Nikdy jsi mě nechtěla vyslechnout, když jsem ti chtěl povědět, jak tě mám rád," šeptá Glaber; šepot se mu škrtí kdesi hluboko v hrdle.

„Nebylo mou povinností splácet ti lásku," odpoví Aréna a přehrabuje se v torbě, hledá dva velké a široké pruhy látky na obvazy.

‚A za takovým barbarským psem ses vydala až na Vesuv. tomu sis sama vlezla do postele."

„Mlč!" vykřikne Aréna. „Už ani slovo."

„Povídám ti, nebav se," laje za ní Xerxes.

„Je vidět, že jsi jen podruhyně," pokračuje Říman. „Dívce opravdu vznešené by to ani nepřišlo na mysl, natož aby to uskutečnila."

Aréna se zvedne, obrátí se k Římanovi zády a beze slova odchází.

„Otrocká čubko!" vykřikne za ní Glaber.

Pojednou se Aréna zapotácí a padne na zem, stalo se to tak rychle, že se nemůže vzpamatovat, kdosi do ní narazil a povalil ji a teď se válí vedle ní, je to Xerxes, Aréna se ho chce zeptat, co ho to napadlo, ale otázka jí ztuhne na rtech: v Xerxově hrudi je zabodnut oštěp, jeho šlachovité paže bijí kolem sebe, oči se obracejí v sloup a ústa dušeně vyjí.

Aréna pochopila: Glaber za ní hodil oštěp, Xerxes to postřehl, odstrčil ji a zachránil a sám padl.

Červená mlha. Srdce zběsile bije ve spáncích a v hrdle, měl jsi mě rád, Xerxe, měla jsem tě ráda, Xerxe, oplakali jsme spolu Oinomaa, zbyla jsem ti já, nechtěl jsi mě nést v náručí, jako jsi nesl Oinomaa, ale já tebe neunesu, ty můj dobrý druhu, mám na to slabé ruce, červená mlha, červená mlha a slzy žádné, oči jsou suché a pohled tvrdý jako kámen, já tebe neunesu, k tomu nemám dost síly, vidíš, ani oplakat tě neumím, a ty pro mne bys byl jistě zaplakal, ale pomstít tě mohu, na to sílu mám, červená mlha a srdce ohlušují, Aréna vytrhne oštěp z přítelovy hrudi, proud rudé krve se vyhrne za hrotem, červená mlha, skok, ty podlý římský chromý pse, na nohy už nemůžeš, ale rukama vraždíš, otrocká čubka ti splatí tvou lásku, na to mi síly stačí, červená mlha, rozmáchne se a vší silou vrazí oštěp Glaberovi do hrdla, ozve se strašlivý zvuk roztrženého masa, slabý, ale hrozný zvuk, ani záplava zpěněné krve, která následuje, není tak děsivá jako toto tiché chrupnutí, Aréna se náhle ocitá ve skutečnosti, červená mlha se rozčeřila, srdce přestalo bušit ve skráních a v krku, zabila jsem, vlastní rukou jsem zabila, raněného jsem zabila, já jsem zabila raněného.

Upadla ve mdlobách.

Po půlnoci přicválala do Saevie jedna z hlídek, které Spartakus vyslal k Lucerii sledovat počínání vojevůdců Poplikoly a Arria; hlásí, že Římané svedli krutou bitvu s Krixem na hoře Garganu. Na hlavu ho porazili, Krixos padl a s ním dvě třetiny jeho lidí. Ostatní jsou v římském zajetí. Nyní se Římané chystají na voje Spartakovy.

Ybikus: „Ale honem zpátky na východ do tábora, ale honem.“

Kastor: ‚A utkat se s Poplikolou a Arriem, dokud mají za to, že nás konzul Klodiánus tiskne ze západu.“

Pollux: „A dokud mají za to, že jim Klodiánus přijde na pomoc, až budou jejich legie mlít z posledního.“

Gannikus: „To tedy opravdu honem. To tedy nejradši ještě teď.“

„Ještě teď,“ povzdychne Spartakus. Lituje, že unavené mužstvo vyburcuje nočním poplachem. „Okamžitě trub na poplach. Phaone. Ještě v noci se musíme vydat na pochod.“

Vojáci, unavení dlouhotrvající bitvou, se probouzeli neradi a někteří reptali. Spartakus se obával, aby nenastala nová vážnější

neshoda nebo aby oddíly snad i nevypověděly poslušnost Šel mezi svoje muže, povzbuzoval je, sám pomohl tady zabalit zavazadlo, tam osedlat koně, jinde nakládat na vůz, a přitom poukazoval na důležitost příští bitvy s Poplikolou a s Arriem: že tito dva Římané jsou mnohem nebezpeč-nější, než byl Klodiánus, protože mají jednak dvojnásobný počet vojáků a jednak jsou v území, jehož obyvatelé jim straní a všemožně je podporují. Kromě toho mají za sebou úspěšnou bitvu s Krixem, a to jim zcela určitě dodalo sebevědomí a posílilo jejich bojechtivost Po této bitvě jsou ovšem také hodně vyčerpáni; musíme jejich únavy využít a udeřit na ně dříve, než si odpočinou a než doplní svoji jízdu, protože ta jim v bitvě prořídla. Na svoji vlastní únavu nesmíme dbát. Nesmíme ji vidět My si nemůžeme takový přepych, jako je únava, zatím dovolit, na to bude čas později. My bojujeme za svobodu; ale oni?

Vojáci se podřídili jeho domluvám a povzbudivým slovům, dokonce je zachvátilo nové nadšení a touha po okamžité bitvě.

A tak se ještě v noci vydali na pochod.

V Saevii zabrali všechny koně. Phaon přivedl před večerem mnoho římských klusáků, kteří pobíhali bez jezdců po bojišti, a na pochodu odvedli všechny koně, které nalezli v malých vesničkách při Ovčích horách. Tak nejen že nahradili ztráty způsobené bitvou, ale ještě svoji jízdu zvětšili.

Postupovali pokud možná nejrychleji, aby svého tábora dostihli co nejdříve.

Sotva tam druhého dne před polednem dorazili, ohlásila hlídka, že římské legie postupují od Garganu k městu Lucerii, že se tedy co nevidět rozestoupí na východ od Spartakova tábora.

Spartakus nařídil zostření hlídek a několikahodinový oddech.

Mezitím zvědové sledovali každý pohyb nepřátelského vojska.

Vojáci však neměli na spánek pomyšlení. Chtěli rozhodující bitva

Gannikus: „Teď máme spát? Není to škoda?“

Galba: „Stejně nikdo neusne.“

Ybikus: „Všechno jsme připravili a pro smrt jsi nás připravil ty, tak co tu budeme panáčkovat.“

Anup: „Já taky nevidím žádnou překážku, proč by se nemohlo jít do bitvy rovnou.“

Phaon: „Budou se ti tu rozvalovat a padne na ně lenost. Do bitvy, dokud to v nich hraje.“

„Phaone, vytrub nástup,“ rozhodne Spartakus. „Na pochod! Za mnou na Římany!“

Vyrazili Římanům vstříc k Lucerii.

Římané ještě odpočívali, rozděleni na dva tábory. Všechna jejich jízda se soustředila v Lucerii pod velením Arriovým; Arrius k ní odvelel ještě několik oddílů lehké pěchoty. Ostatní vojsko, těžkooděnci, štítníci, lučištníci a prakovníci leželi pod velením Poplikolovým v kotlině mezi Lucerii a hraničními horami Apulie a Samnia.

Spartakus nejdříve napadl dlouhým, do délky rozvinutým šikem pěší oddíly Poplikolovy. Poslal proti nim hlavně lučišt-níky a těžkooděnce, z jízdy jen několik menších skupin pod velením Kastovým a Gannikovým, protože jízdu si šetřil na utkání s Arriovou jízdou v Lucerii.

Jezdci obtáhli širokým kruhem bojiště ze severovýchodu, aby Poplikola nemohl poslat do Lucerie pro posily: zároveň tím Spartakus jízdu přesunul pro útok na Arria v Lucerii. Římané nebyli na tak náhlý boj připraveni; nejprve se pokusili dát se na ústup do Lucerie a tam se spojit s Arriem; když však spatřili mocný kruh nepřátelské jízdy, zalekli se, poněvadž byli jen pěší, a vrhli se prudkým úderem na jih, na střed Spartakovy pěchoty. Po několika hodinách se Poplikolovi a jeho třem kohortám podařilo prorazit řady otrockých pěšáků a zachránit se útěkem. Ostatní zůstali bez vojevůdce a Spartakus je vkrátku nadobro porazil a zničil.

Potom se Spartakova pěchota znovu seřadila, připojila se k jízdě před Lucerii a celé vojsko chtělo na Římany udeřit dvěma proudy: jižní a západní městskou branou. Arrius nebyl na boj uvnitř hradeb připraven, protože vedl pouze jízdu a slabý počet lehkooděnců. Vyrazil proto sám z města do pole a očekával, že mu Poplikolova pěchota přijde na pomoc. Když boj trval dvě hodiny a Poplikola nepřicházel, stáhl Ar-rius svoje vojska zpátky do města Lucerie a

odtud se dal na útěk k severu, zpět k jezerům pod horou Garganem; odtud potom ustupoval podél moře znovu k západu a k Římu, odkud přišel.

Pět orlů římských legií, dvacet šest odznaků a pět svazků prutů se sekyrami bylo už v rukou Spartakových.

Takovou porážku a potupu římské legie dosud neutrpěly.

Spartakus zůstal jako vítěz a pán celé jižní Itálie, jediný a nepřemožený.

Cesta do Galie je otevřená a volná.

K cíli chybí jediný krok.

„Než tuhle zemi opustíme," řekne Spartakus, „postaráme se o uctění přítele. Nedopustíme, aby tu zůstal nepohřben. Pochováme tak v něm i všechny ostatní, kteří za nás dali životy a které zasypat nemůžeme."

Dal vyhledat na Garganu mrtvolu Krixovu a slavnostně ji dal dovézt do tábora. Vystavil mrtvého přítele na táborovém fóru před hlavním stanem a uspořádal velkou posmrtnou slavnost s hostinou.

Jídel i nápojů je dost, zmocnili se nejen zásob a zavazadel Klodiánových, ale i Poplikolových a Arriových v Lucerii. Pečené maso se odřezává po libosti, víno teče proudem, datle a nakládané olivy se kutálejí mezi stany, mastnota teče mezi prsty a suché medové pečivo osvěžuje žaludky, unavené už samým kořeněným masem.

Aréna sedí mezi Spartakem a Kastorem, usrkuje víno, pozoruje své druhy, jak se bezstarostně živí po vítězném boji, a myslí jí táhnou vzpomínky na Krassův dům a na věčné hostiny, které se v něm odbývaly mezi růžemi a zlatem od večera do rána.

Neměla ty hostiny ráda, přicházela vždycky spousta obstarožních a panděratých chlapů a tláskali bez výběru všechno, co přišlo na stůl, pomlaskávali, krátkoprsté pracky se jim leskly samou mastnotou a mlsně se po mně dívali. Takový stařík dovede vložit do úsměvu tolik nestoudnosti. Chtěli po mně hmatat nateklými chapadly, funět mi do tváře jako mla-dý Glaber, chtěli si mě oplácávat a šeptat mi do očí upatlané lichotky. Glaber byl mladý, ale o nic méně odporný.

Ale kdež!

Odtamtud moje cesta vybočila. Jednou provždy.

Po ňadrech mi láskyplně přejíždějí sluneční paprsky; vzdechy mi smí šeptat voňavé šumění stromů; hladit mi boky je dovoleno listům rozechvělých keřů, vábničkou lásky mě láká zpěv ptáků. Patřím slunci, lesům, mihotání vzduchu, patřím klikatým bouřím a zroseným jitrům, náležím nočním tmám a modravému přísvitu měsíce, hebkému mechu a tvrdému vřesu, kornatým stromům a rozsochatým skalám, přilnavé vodě a voňavým kalichům. To všecko je moje. Tomu všemu patřím já jako jeden verš do celku triumfální básně.

Ale především tobě, můj Vítězný, protože v tobě je všecko, šumění stromů, mihotání vzduchu, jitřní rosa, mohutnost hor, v tobě jsou všecky barvy, všecky tvary, všecky vůně i chutě, všecky hlasy světa.

Přivine se ke Spartakovi Obejme ji kolem ramenou, chce ji políbit na plná ústa, ale v pozoru se hlásí Massinissa:

„Máme římské zajatce, Spartaku.“

Kolem stolů nastalo ticho.

Ve vzduchu visí jedna myšlenka, ale nikdo nechce být tím, kdo ji utrhne a prostře na tabuli.

Spartakus neodpovídá.

„Máme čtyři sta římských zajatců, Spartaku,“ opakuje Massinissa.

Velitel mlčí dál.

„Přece je s sebou nepotáhneme až do Galie, co říkáte,“ zavrčí Phaoa

„Už jsme je ošetřovali a vykrmovali dost dlouho,“ přidá se Anup. „Taky hráchem.“

„Tak co, Spartaku?“ naléhá Massinissa.

„Dobře, dobře,“ řekne Spartakus s netrpělivým gestem.

Nikdo myšlenku nevyslovil a stala se skutkem.

Gladiátorské hry.

Čtyři sta římských zajatců spolu musí zápasit na fóru před

očima tisíců otroků; musí šermovat bez odpočinku tak dlouho, dokud se navzájem nevybijí.

Aréna odešla do stanu.

Spartakus se posadil za konev vína a zůstává až do konce, pozorně sleduje beznadějné potýkání zajatců a v obličeji mu sedí trpké zadostiučinění. Vždycky je jemný a citlivý, někdy až příliš, mnozí v táboře mu to mají za zlé, ale tentokrát se nezachvěje ani nejmenším znamením soucitu; třebaže jeho srdce tolik miluje každý život, tepe klidně a chladně při ukrutné smrti těchto Římanů.

Vy jste gladiátorské hry vymyslili, poznejte, jaké jsou z druhé strany. Teď je řada na nás, abychom se podívali, pýcho římských legií.

Na fóru poslední Říman padl a poslední zbyl.

Byl to už unavený zápas, vleklý a pomalý, zápas mátožných podsvětních stínů.

Zůstal poslední.

Poslednímu před zápasem slíbili život a propuštění na svobodu.

Už to není člověk, je to kus krvavé hmoty. Koláč krve z vlasů mu překryl znaky obličeje jako rudá pečeť, na ramenou, po zádech, po stehnech ho oblévá krev, protože tuniku už dávno nemá, na bocích mu z ní zůstal rozšavlovaný opasek.

Dobojoval, ale jeho mysl to doposud nepochopila. Několikrát ještě máchne mečem do prázdna nad mrtvým soupeřem. Pak pochopí, svěsí paže podle těla. Štít upustí. Meč mu v ruce zůstává, čepelí míří do země a z předloktí přes dlaň po něm stéká krev, čepel je červený jazyk a z hrotu padají do písku lesklé korály. Potom mu podklesnou kolena slabostí, sesune se do pokleku.

Spartakus k němu v tichu přistoupí.

Zajatec zvedl obličej, ale pro krvavou pečeť není vidět, zda s hrůzou, s prosbou nebo s nadějí. Spartakus mu rukou pokyne, aby odevzdal meč. Říman už nemá sílu, aby meč pozvedl. Spartakus mu nevyjde vstříc ani o píď, stojí a bez hnutí pano-vačně čeká se vztaženou rukou. Zajatec se vzchopil a vsunul rudě lepkavý jílec Spartakovi do dlaně.

Spartakus vztáhne paži a mlčky ukáže zajatci na otevřenou bránu tábora.

Voják zachroptí a chce se dát na útěk ven, malátně vstane, ale po několika krocích upadne, škytne, plazí se krvavou stezkou po zemi, opět povstane a znova padne.

Hrstka starých gladiátorů propukla v smích.

Říman se úlekem zvedl a se vzlykotem dovrávoral k bráně.

„Heslo ti odpouštím," ušklíbl se Ybikus na stráži.

Zajatec se dal s rykem na útěk. Zešílel z krve a z radosti.

Když si zástupy odpočaly, daly se na cestu k severu, do Galie.

2/ NA ŘÍM!

Vyrobili si jednoduché, hrubě ztesané stoly a rozestavili je po celém táboře. Dnešní den prohlásili za den sváteční.

Necítí únavu po boji. Jsou opilí vítězstvím.

Konečně v Galii!

Galský místodržitel prokonzul Gaius Kassius Longinus se jim postavil u města Mutiny s deseti tisíci mužů. Byla to poslední překážka na cestě za svobodou. Vrhli se na ni s nepříčetnou zuřivostí a porazili Kassiova vojska na hlavu.

Máme svobodu! Svoboda je konečně naše! Jsme svobodní lidé, nejsme už otroci, jsme svými pány a za námi leží pokořený Řím. Kolik hrdých římských vojevůdců se nám postavilo — a všechny jsme potřeli, my otroci, opovrhovaná a vysmívaná sebranka

Zlomili jsme pouta a odhodili jsme je.

A teď do života, protože bude bohatý a krásný. Bohatý a krásný, poněvadž bude svobodný.

Rozejdeme se do svých vlastí a do světlých zemí, kde nikdo neotročí a nikdo nebičuje, Thrák, Gal, Germán, Afričan, Syr — máme svoje vlastní země a tam se mluví řečí, s kterou jsme se narodili; neprosili jsme se o ni, o zpupnou a kořistnou Itálii.

Západ zaplál ohněm, bitva vzplála krví, nedejme se sžehnout, boj je naše spása. Západ zčernal nocí, zápal zdusil bitvu, svoboda je naše, vzhůru, volá život.

Zpívají nadšené písně, s křikem vyskakují do výše, objímají se, vřeští radostí — a to ještě mnoho nepili. Smějí se bez příčiny, pobíhají po táboře a prohánějí přátele, kteří připravují pokrmy. Bude veliká a slavná hostina, hodokvas na rozloučenou před rozchodem, než se každý vydáme jinam, dělejte, chlapi, nemůžeme se dočkat.

„Spartaku. Kastus se zbláznil.“

Spartakovi ověnčili skráně dubovou snítkou, aby uctili vítězného vojevůdce. Vyhlédne ze stanu:

„Co dělá Kastus?“

„Pojď se na něj podívat.“

Holohlavý Kastus kráčí hlavní cestou po táboře a směje se. Ale jeho smích je jiný než smích ostatních, vyhrkuje mu nepříčetně z hrdla, láme se v pištivém chrčení a znovu vyráží v potřeštěných proudech. Chvílemi sotva popadá dech, lapá po vzduchu, a potom se dává opět do divého smíchu.

Tu vidí Spartaka. Zastaví se před ním a přestane se smát. Cvrnkne prsty do jeho dubového věnce.

„Dej to dolů,“ řekne výsměšně. „Ještě jsi nezvítězil, vítězi. Připrav se na boj.“

„Válka skončila, Kastě,“ shovívavě řekne Spartakus. „A ty ji zrovna zapíjíš.“

Kastus se prohýbá novým smíchem. „Teď teprve začne!“ Kráčí zeširoka dál a směje se a opakuje: „Teď ta pravá teprve začne!“

„To má z radosti,“ míní Spartakus.

„Hlavně z chlastu,“ řekne Anup.

„To ho zas přejde,“ dodá Phaon.

„Ještě tři konvice a bude z toho venku,“ zase Anup.

„Spartaku!“ volá Massinissa. „Nevíš, jak se pěstujou včely? Víš, já bych si chtěl doma pěstovat včely, vždycky se mi to strašně líbilo, jak brumlají, brumlají a jebou kytku za kytkou, a med, lidi, to je lízání pro bohy.“

‚A nevíš, co chtějí slepice?“ skáče do řeči Diomedes. „Musím mít kohouta, aby nesly, nebo nemusím? Já vám jsem na slepice. Odkrouhnout Římana, to je pro mě hračka. Ale zaříz-nout takovou kdákavou puťku, to mi moje útlocitná duše nikdy nedovolila.“

„Už nesou jídlo!“

Na stoly přinášejí první pečené skopce a mísy jablek a hroznů.

Celý tábor se hrne k hostině. Spartaka s Arénou nesou na rukou.

„To je holka,“ povykuje Phaon. Drží ji vysoko nad hlavou. „Ničeho se nebála Takovou bych chtěl dostat, až bych brečel — kdo to tak říkal? Oinomaos.“

A kde je víno?

I víno už nesou, musíme to oslavit, musíme se rozloučit radostně, nebudeme ničím šetřit, ani nemáme zapotřebí šetřit, na tuhle chvíli jsme čekali nekonečné měsíce, vydobyli jsme si ji krví a zaplatili jsme za ni životy, každá věc má svoji cenu, říká Spartakus, ale my už jsme zaplatili.

„Kastě, pojď jíst“

Plešatý Kastus se řehtá. „Do boje!“ řve. „Za mnou!“ Šermuje rukama na všechny strany a žene se ke stolu.

„Teď se volá: Do života!“ opravuje ho Galba.

„Do boje! Teď to teprve začne,“ tvrdošíjně opakuje Kastus. Postaví se za Spartaka a oštipuje mu věnec.

„Nech mu tu okrasu.“ Kastor ho udeřil přes ruku.

Pollux dodává: „Ta mu plným právem náleží.“

Dones žhavé víno, chlapče, ať nám číše přetéka jí, ať nám kni tepe láska, ať nám žití nese slast!

Nalévají do pohárů, perlivý mok teče vedle, po stolech, po zemi, ale není třeba šetřit, je to poprvé a naposled v životě, máme svobodu, svobodu, víte vy vůbec, vy, kdo ji máte odjakživa, co to je? To je jásavá píseň, která se dere z hrdla, to je klidné usínání a radostné probouzení, to je rádlo, které zapustíš do země a ono hloubí černé brázdy, to je zrno, které se ti třpytí zlatem na dlani, to jsou ty včely a ten med, ty slepice a vejce, to je láska a radostné očekávání dítěte, které se narodí jako volný člověk s volnou myšlenkou.

Dýky a nože se zahořují do šťavnatých boků pečení a bojovníci se s plnými ústy smějí a překřikují se v radosti.

„Proslov!“ volá Anup. „Kdo bude mít proslov?“

Ybikus vyskakuje na stůl. „Vojáci!“ zahřmí.

Hovory utichnou.

Kdosi poznamenává: „Jenomže já už nejsem voják. Ztratil jsem ruku.“

Anup: „Ybiku, doplň to.“

Ybikus: „Vojáci a mrzáci!“

Zástupy se smějí.

Gannikus: „A co padlí? Ty neoslovíš?“

Tak buďte zticha, nechte ho řečnit, co z něho asi vyleze? Bojovat umíš, ale řečnit?

Ybikus: „Vojáci, mrzáci a padlí!“

„Pořádně. Podle hodností,“ napomene ho Spartakus.

Ybikus: „Padlí, mrzáci a vojáci!“

Tak je to správně, nikoho nevynechat a mluvit s náležitou slavnostností, pěkně vypnout hruď a posadit se na slovo.

Ybikus: „Ještě nebyl žádný přípitek! Proto zahajuju tento hodokvas a pozvedám číši jako dík za naše vítězství a za svobodu!“

Kalichy se pozvedají do výše, zvoní, muži bouřlivě souhlasí, první proudy vína zavlažují vyprahlá hrdla.

Diomedes: „Komu vlastně děkuješ?“

Ybikus: „Vám přece! Vám, protože jste chrabře bojovali, udatně krváceli, srdnatě umírali a statečně vítězili. Vám, protože jste nikdy neznali, co je bázeň. Vám, protože svoje zranění pyšně nesete na hrudích. Vám, protože vaše záda zůstala ušetřena potupných jizev. Vám, protože teď po zaslouženém vítězství oslavujete nejcennější kořist války, svobodu.“

Ybikus seskakuje a zástupy dupají, tleskají, z plných hrdel pokřikují na Ybika, umí to, kdo by to byl do něho kdy řekl, že umí promluvit.

Na stůl se vyšvihl Anup. Rozevlátým rozmachem paže žádá o ticho.

Diomedes: „Jak nás oslovíš ty?“

Anup: „Svobodní lidé!“

Davy zachvacuje nadšení.

Anup: „I já připíjím. Připíjím tomu, komu máme co děkovat nejen za tohle vítězství a proto i za naši svobodu, ale komu máme co děkovat i za velikou a slavnou myšlenku, která se zrodila v jeho ušlechtilém srdci. Nebýt jeho, že dovedl tu myšlenku změnit v čin, nedmuly by se nám hrudi pýchou a radostí ze svobody. Děkujeme svému vojevůdci za jeho nebojácnost, prozíravost, moudrost a lásku.“

Ať žije Spartakus. Sláva Spartakovi. Za jeho jménem jsme šli. Pod jeho vedením jsme zvítězili. Ať žije ušlechtilý Spartakus!

Nové proudy vína crčí do pohárů a mizejí ve vyprahlých hrdlech.

Také Phaon se přihlásil: „Já zvedám číši na počest naší maličké.“

Hromový potlesk ho přerušuje a plní celý tábor, léčila nás a byla trpělivá a statečná.

Phaon: „Děkujeme ti za všechny zahojené rány, děkujeme ti za misky vody, co jsi nám kladla k lůžku, za probdělé noci, co jsi prochodila po bitevních polích, když jsi sbírala raněné. Děkujeme ti i za ty, co na svoje zranění zemřeli, děkujeme ti za tu snahu, s jakou ses namáhala udržet je při životě. A nejen to: děkujeme ti za tvoji tichou neohroženost a za tvůj smích, poněvadž nás osvěžoval, když nám bylo teskno.“

Vyzvedl ji na stůl a za nadšeného křiku ji objal a políbil na obě tváře.

„Tak dost,“ vrčí Gannikus, „Spartakus se kouká.“

Přinášejí nové skopce a selata, další mísy ovoce a oliv, další nádoby vína.

„Tak a teď budu mluvit já!“

Zaburácel výhružný, strašlivý hlas.

Kastus.

Vida, on už se nechechtá. Už tě trojčení přešlo, ty holá lebko? Tak se vymáčkni — ale mluví se předem, aby sis to pak nespletl, když to máš obojí k nerozeznání.

„Otroci!“

Vlna odporu zaplavuje tábor bouří. Otroci! Ty chceš na tlamu, nechceš? Jakpak otroci. On zaspal bitvu. Vraž mu tam jednu, Spartaku, máš ho na ráně. Nechte ho kvákat, je odjakživa blázen.

‚A já opakuju: Otroci! Protože co jste jinak než rabové a psi? Chvástáte se svobodou a vítězstvím — ale jak svobody a vítězství využíváte? Teď si naperete břicha a chřtány, vyhnípáte se a zítra se rozlezete do všech končin světa. A proč, ptám se? Proč? Protože Římané si prý udělají, co potřebujou. Nezdá se vám, že to je pitomost?“

Nejdříve se smějí. Potom zmlknou. Co chce vlastně ten plešoun. Ticho, nechte ho mluvit, začíná být zajímavý. Pokračuj, lysoune.

„Římané si udělají, co potřebujou — proto od nich pryč! A honem. Já se nechci nikomu stavět na odpor. Já jenom říkám, co je pravda. Římané si dělali, co potřebovali — a my jsme dobyli Glaberův tábor pod Vesuvem. Římané si všecko opatřovali dál — a my jsme zvítězili nad tažením Variniovým. A Římané dělali a dělali obilí, zbraně, látky, boty, peníze — a my jsme vítězili nad Poplikolou, nad Klodiánem, nad Arriem. My jsme vyhráli i tuhle poslední a rozhodnou vítěznou bitvu nad místodržitelem Kassiem — bylo to snad proto, že si Římané najednou přestali dělat, co potřebujou? Poražená a pokořená Itálie leží za náma jako jistá kořist — a my ji opouštíme. Proč? Protože Římané si umějí udělat, co potřebujou. Já se nevysmívám, já jenom povídám, jak to je. Já vám jenom ukazuju, kdo jste. Vyhráli jsme — a utíkáme. Jen otroci utíkají. Vítězové obsazují a vládnou. My si ovšem nemůžeme dovolit vládnout nad svými poraženými nepřáteli. A proč? Protože ti nepřátelé dělají.“

Po jeho slovech je hodnou chvíli ticho. A pak se začnou ozývat pochybnosti.

Massinissa: „On má vlastně pravdu, lysoun jeden.“

Galba: „Jenže do toho nám nic není, jestli má nebo nemá pravdu.“

Diomedes: „Co nám teď překáží? Můžeme Řím potřít nadobro.“

Phaon: „Představuju si konzula Poplikolu, jak mi kočíruje.“

Ybikus: „A paní domu, jak drhne podlahu.“

Gannikus: „Jděte, už se mi to hnusí, co povídáte.“

Anup: „Hnusí? A proč? Vždyť ta představa je docela zábavná.“

Diomedes: „Na druhé straně zase — proč máme shánět někde domky a dřít se na poli, když si můžeme vlézt do Glaberova paláce?“

Gannikus: „Římským senátorem by ses stát nechtěl?“

Kastus pokračuje:

„Nikdo nenamítá nic proti tomu, aby Římané dělali. Naopak. Ať dělají dál. Ale pro nás. Na nás. Oni budou dělat — my budeme panovat! Řím leží u našich nohou. Nuže, na Řím!“

Na Řím! Na Řím!

Zástupy křičí, víno se perlí, na Řím, opilá hrdla řvou a víno omamuje mužům mozky, na Řím, touha po moci a vědomí

nepřemožitelnosti zaslepuje hlavy a víno se pění a přetéká z pohárů, na Řím!

Spartakus vyskakuje na stůl: „Dělej, jak rozumíš, Kastě. Jenomže já nesouhlasím.“

Kastus: ‚A co z toho, že nesouhlasíš?“

„Předávám ti velení.“

Nyní se Kastus směje znova, opět tak nepříčetně a zlomyslně:

„Co bych s ním dělal, s tím velením? Nemám na to hlavu. Velení si necháš ty. Dovedl jsi nás až sem, dovedeš nás i odtud do Říma. Vždyť sis to vyvzpomněl. Tobě máme co děkovat za velikou myšlenku, která se zrodila v tvém ušlechtilém srdci. Cesta k dalekým hvězdám! Cha! Doveď tu myšlenku k cíli!“ „K svému cíli jsem ji dovedl. Můj cíl byla Galie. Řím je myšlenka tvoje.“

‚A nás všech, Spartaku, neslyšíš?“

Zástupy řvou, ať žije Spartakus! Ať žije Kastus! Na Řím! Sláva Spartakovi! Na Řím!

„Veď nás na Řím, všichni si to přejí,“ řekne Kastus.

‚A když odmítnu?“

„Tak tě donutíme.“

„Rád bych věděl, jak mě chcete donutit.“

„Takhle!“ vykřikne Kastus a tasí meč.

„Na Řím!“

Spartakus se nezalekne lesknoucí se čepele, ale žádá ticho. Pokouší se mluvit:

„Toužili jste po svobodě. Dosáhli jste jí. Vybojovali jste si ji. Krváceli jste pro ni. Umírali jste pro ni. Ve jménu všech mrtvých, kteří pro ni padli, vás prosím, nevydávejte se napospas —“

Nedají mu domluvit. Dupou a křičí, na Řím! Veď nás dál! Chceme jen, na co máme právo vítězů!

„Vedl jsem vás k vítězství a k volnosti. Ale k záhubě vás nepovedu!“

Máš strach, bojíš se!

„Ano, bojím! Nikdy jsem se nebál. Ale teď se bojím o svobodu, která nás stála tolik —“

Další jeho slova se ztrácejí ve vřavě. Potáhneme na Řím! A ty nás povedeš, ať chceš nebo nechceš. Nás jsou desetitisíce. Ty jsi sám.

Spartaka zachvátil hněv. „Jenomže já vás na Řím nepovedu, slyšíte! Nepovedu!“

Phaon, Diomedes, dvojčata, hrstka věrných gladiátorů se stáhli kolem něho. Odzbrojili Kasta.

„Já jsem váš velitel. Mne budete poslouchat.“

Kastus se směje.

Aréna zatahá Spartaka za tuniku. „Nech je, jsou opilí. Pojď do stanu, nech je vystřízlivět.“

Spartakus pomalu, nekonečně pomalu a smutně snímá z čela dubový věnec. A pak jím ve zlosti náhle mrští do řad svého vojska:

„Tady máte to svoje vítězství! Nechte si svoje pocty, nechte si svoje chvalozpěvy, nestojím vám o ně!“

Zástupy začínají výt hněvem. Odkudsi přiletěl pohár a taktak že minul Spartakovu hlavu. Na Řím! Povedeš nás na Řím!

Gladiátoři rychle snesli Spartaka ze stolu a odvádějí ho do stanu. „Nech je, až se jim to vykouří.“

„To se jim už nevykouří,“ smutně řekne Spartakus a vrhne se na lůžko. Aréna tiše usedá vedle něho.

Zástupy venku pijí a výskají. Teď se vojáci vzali za ruce a poskakují kolem hlavního stanu. Na Řím! Řím je náš, hulákají si do kroku.

Spartakus s Arénou si vymění pohled. Oči se na okamžik setkají, pak se sklopí.

Rozumějí si.

Konec. Teď už se půjde jen do zkázy.

Zvenku zaléhá do stanu píseň opilých davů:

Dones žhavé víno, chlapče, ať nám číše přetékají, ať nám krví tepe láska, ciť nám žití nese slast!

„První boj, který jsem prohrál,“ tiše řekne Spartakus.

3/ SUP

Padesát sesterciů a šestnáct sesterciů, to máme šedesát šest sesterciů, ano a včera se vydalo devadesát osm sesterciů, ty ještě přičíst, tak to dělá ... Kolikátého je vlastně dneska?

Krassus zvedne hlavu a podívá se na zeď, protože tam má loňský a letošní kalendář.

Dvacátého září. Dnes má vrátit dluh Vinitius.

Dvacátého září. Dnes zasedá senát. Radí se. Jen se raďte, otcové a přísedící.

Dnes mi má vrátit dluh Vinitius. Tři tisíce sesterciů. Dobrá. Běda, nevrátí-li. Půjčuji bez úroků, ale na lhůtě bezpodmínečně trvám. Pořádek být musí. Bez úroků... Pak prý jsem lakomý, tupci! Pak prý jsem sup. Kdo mi ještě co dluží? Fabius tisíc zlaťáků, ale to má čas, to je až na třicátého listopadu. Potom Afrania si vypůjčila sedm set... Nikdy nevypadá dobře, když si vypůjčí žena. Vrhá to na ni divné světlo. I kdyby byla počestná jako Diana, člověk ihned dostane zálusk sáhnout si semhle a poplácat tamhle, jako kdyby měla s nedostatkem peněz i nedostatek zdrženlivosti. A Afrania je pěkná, kus do náruče. Uvidíme. Možná že si od ní ty úroky přece jen vyberu.

Už tedy dvacátého září. Roku 682 od založení Města. Ta válka se Spartakem začala v prvních květnových dnech roku 681. Půldruhého roku. Pěkně to vedete, senáte a národe římský. Porážka za porážkou. Jenže by se z porážek ne a ne poučit. Jen pláčete nad mrtvými.

V lednu dostali vrchní velení Klodiánus, Poplikola a Arrius. Co jsem tenkrát říkal? Ne, prý jsou to docela hezcí muži. Nuže tady je ta jejich krása: když je Spartakus porazil letos v zimě v Samniu, táhl do Galie cisalpinské. Tam mu vyšel vstříc místodržitel Gaius Kassius Longinus s deseti tisíci vo-jáků. A Spartakus je u Mutiny rozhodil, že Kassius ty svoje zmužilé vojíny dodnes neshledal.

Ale potom...

Milý Spartaku, kde je moc tvého pohledu. Nějak se ti s tvými lidmi nedaří, že. Nejdříve ti odpadl Krixos. Porazili ho. To se dalo čekat. Vždyť jsem toho hňupa znal. Neměl v sobě vůdcovskou jiskru. Ale proč už tedy nejsi dávno v Galii a v Thrákii a do kterých hromů jsi chtěl táhnout. Proč setrváváš v Itálii. Proč ses vrátil do naší země.

Protože nejsi pánem svých zástupů, nýbrž jejich otrokem.

Kdybys byl jejich pánem, měl jsi dávno pokoj od nás a my od tebe.

Ale tvoji lidé se nachlemtali krve a zacpali si volata úspěchy: když zvítězili v Galii nad Kassiem, nechtělo se jim z Itálie pryč. Považovali ji celičkou za svoji kořist. Znovu se zavrtali do myšlenky, že se stanou vládci Římanů.

Štěstěna mě má přece jenom v lásce. Kdyby byli poslechli svého Spartaka, byl bych ztratil příležitost ukázat senátu a národu římskému, kdo je Markus Licinius Krassus Boháč. Ale takto tu příležitost mít budu.

Dnes zasedá senát. Uvidíme.

Poplikola, Klodiánus a Arrius dobojovali. Vyrazili sice proti Spartakovi ještě jednou, a to když pod nátlakem svých hord táhl z Galie na Řím. Vyšli mu vstříc do krajiny picentinské, a tam to od otroků nahrabali znova. A s nimi se svezl ještě prétor Gnaeus Manlius. Teď stojí Spartakus pevně rozkročen, brousí si zuby na Řím, v městě se mluví jen šeptmo a obětují se nejlepší kusy dobytka — a senát, ten se ovšem radí. Poplikolu, Klodiána, Arria a prétora Manlia sesadili z vojevůdcovských hodností a projevili jim nelibost — tím se něco spraví, takovým projevem nelibosti. S hanbou vyobcovat by zasluhovali.

Tohle všechno nemuselo být. Spartakus mohl být vyřízen hned tenkrát na Vesuvu, kdyby *patres conscripti*, otcové a přísedící, věděli, koho mají pověřit vrchním velením. A ještě mohli ušetřit spoustu erárních peněz, protože Krassus je

tak bohat, a oni to věděli, že by vojenský tábor vydržoval na svůj náklad.

Vše pro vlast. Pak prý jsem sup.

Spartakus už tedy nevede.

Je vlečen.

Už nejdou oni za ním, nýbrž on jde s nimi. A to je začátek konce. Jeho srdce už pro jeho vojska nebije. Je vojevůdcem, protože ho donutili, aby setrval. Ale nemohou ho přimět, aby cítil a smýšlel stejně jako oni. Jejich porážka už je pouze otázkou času. A pak ovšem otázkou našeho vrchního velení. Záleží na tom, kdo toto velení dostane.

A senát se ... z porážek... ne a ne poučil...

Ale dobře tak Čím větší nebezpečí, tím větší bude pak moje zásluha. Dnes zasedá senát. A kdyby se rozhodli, že ke mně přijdou a požádají mě —

Do pracovny vpadne rozrušený správce.

„Licinie!“ vydechne na prahu.

Krassus vyskočí. „Co je. Už přišli?“

„Kdo?“ ptá se nechápavě správce.

Boháč zase zklamaně usedá ke svým účtům a ptá se mrzutě: „Co chceš?“

„Požár! Na Pinciu hoří.“

Licinius opět oživne. Tmavá očka se mu zatřpytí. „Vezmi balík zlaťáků a pojď se mnou.“

„Kam?“

„Na Pincius, kam jinam.“ Rychle si dá obléknout tógu a spěchá ven. Ve vestibulu ještě zavolá Tertullu: „Kdyby se po mně někdo ptal, jsem na Pinciu. Pošli je za mnou.“

„Kdo by se po tobě ptal,“ vzdychne Tertulla znuděně.

„To se uvidí,“ na to Krassus a vykročí z domu.

Jde po mostě, zelinář tam tlačí káru. Kolo se mu zakleslo mezi dva kameny. Strká károu, namáhá se, nadává, klne staviteli mostu, hromuje na poměry a na pitomé kolo. Krassus přistoupí, podebere vozík za osu, nadzdvihne, poplácá trhovci na rameno a jde důstojně dál. Mám jeden hlas do příštích voleb jistý, myslí si. A kdybych ho byl pozval ještě navíc na

hostinu, šla by za mnou celá jeho rodina od bratrance lazebníka až po tchána příštipkáře.

S lidem se to musí umět. Pak prý jsem sup.

Rozvážným krokem došel až na pahorek Pincius.

Požár zachvátil na Pinciu celou jednu ulici a nemilosrdně ji kousek po kousku rudou tlamou požírá.

Oheň vznikl uprostřed ulice v malém dřevěném domku starého ševce. Žije v něm se svou docela stařičkou matkou, vařila v kotlíku odvárku z lusků a oliv, všetečný plamen jí olízl mastnou suknici, a než se švec ve své dílničce vzpamatoval, stála kuchyň v plamenech a matku už nezachránili.

A nezachrání už ani ulici, oheň přeskočil od ševce na obě strany k uzenářovi a pláteníkovi a přes úzkou uličku i naproti k řezbářovi, měl zásoby dobrých vyschlých dřev, oheň si měl na čem smlsnout a hned se přeskočil podívat, co mají k strávení zprava a zleva u rytce a u barvíře. Městská stráž sice zatroubila rohem na hasiče zavčas a oni také zavčas na svých rychlých dvoukolových vozících přijeli, ale oheň se rozšířil ve větrném dni a v starých domech tak rychle, že už se nedalo nic hasit.

Krassus prochází ulicí žárem jako v peci a v ohlušujícím, osudovém hukotu ohně, plameny šlehají vysoko, jako kdyby se chtěly spojit se sluncem, vlít se do něho jako řeka do moře, plápolají a svíjejí se a potýkají se spolu žlutými a červenými chapadly.

Ovzduší plní čpavý dým a v něm zmateně pobíhají zděšení majitelé hořících domků a s nebezpečím života vynášejí, co se ještě dá, úzkým dusivým prostorem přeletují oharky jako zápalné nálože vystřelované urputným nepřítelem, ženy hořekují a zadržují v náručí nechápavé a plačící děti, krovy se rozžhavily a kroutí se v rozběsněném žáru jako proutí, až konečně klesnou na roztavenou zem a z ohňové hladiny kolem nich vysoko vystříkne vánice jisker, stařeny lomí rukama a starci se třaslavě odevzdávají osudu.

Licinius Boháč nedbá ani vedra ani vystřelovaných oharků, ani syčivých výtrysků jisker, rozvážně prochází zmatkem, ná-sledován svým správcem s vaky peněz. Zastaví se u hořícího domu, poklepe zdrcenému majiteli na rameno.

„Jen ne tak smutně, spoluobčane,“ řekne, „ještě není vše ztraceno.“

Majitel k němu stočí zoufalé oči. „Všechno je ztraceno. Jsem úplně na mizině.“

„Ještě jsem tady já,“ na to Krassus, „abych ti v nejvyšší nouzi pomohl.“

„Jak mi chceš pomoci?“

„Koupím tvůj dům.“

Majitel nechápe. Beznadějně rozhodí rukama. „Vždyť hoří. Za chvíli už nebude.“

„Prodej ho tedy, dokud ještě je, nabízím ti obchod. Kolik za něj chceš?“

Užaslý majitel jen potřásá hlavou. „Děláš hrubé žerty, Licinie.“

„Nežertuji, spoluobčane, obchod je obchod. Opravdu chci koupit tvůj dům. Svoji původní cenu už pochopitelně nemá, ale za pětinu původní ceny ho koupím — snad by ti to pomohlo do nového začátku.“

Zdeptaný řemeslník slastně přijímá od správce peníze v úžasu nad neuvěřitelným štěstím v neštěstí a Krassus přejde k jeho sousedovi.

Trámy praskají, kouř se valí vysokými sloupy k obloze, stropy se s rachotem hroutí do trosek ohořelého zdiva, plameny mlaskají a syčí a Licinius Boháč kupuje v nářku žen a v pláči dětí hořící domy za nepatrnou cenu, vždycky se to vyplatí, mám stovky otroků všech řemesel, pozemky mi zůstanou, cihly a kameny zůstanou také, moji otroci postaví nové domy, vybavené a přepychové, a ty pak draze prodám, nebo výhodně dlouhodobě pronajmu, na všem se dá vydělat, jen umět chytit příležitost za pačesy. Na otrocích, na těch to závisí: vším vládni pomocí otroků, otroky však vládni sám. Já neprodělám, nemějte obavy, Krassus ještě nikdy neprodělal, a vám přece pomohu, nepřijdete na mizinu, Boháčovy zlaťáky platí.

Je rozložitý, obludný a děsný, jak prochází ohnivou ulicí a počítá, přepočítává bídu a neštěstí svých spoluobčanů na svoje přízračné bohatství.

Sup.

Čím déle zuří požár, tím nižší ceny nabízí, za desetinu, za dvacetinu, za pár penízků koupí na rohu ulice palác s rozsáhlými zahradami, otroků mám dost, za půl roku tady budou stát paláce nové, co to bude peněz a co to bude moci, protože kdo má peníze, má moc, to není nic nového, ale odjakživa to platí a navěky to platit bude.

„Licinie!“ Udýchaný otrok z jeho domu ho uchopí za cíp tógy. „Máš jít hned domů. Hledají tě ze senátu.“

Krassus zrudne. V prvním okamžiku se zalyká blahem. „Už jdu,“ řekne zdušeným hlasem a chystá se opustit hořící ulici.

„Krasse!“ úpěnlivě k němu volá seschlý barvíř se slzami v očích. „Neodcházej. Dobroditeli! Kup ještě můj domek, pro bohy tě prosím.“ Spíná ruce a na Boháče obrací prosebné oči. „Zachraň moji rodinu ...“

„Co mi chtějí ze senátu?“ ptá se Krassus otroka.

„Asi... asi to bude něco s vojnou.“

„Ať tedy počkají. Měli dost času půldruhého roku. Počkají zajisté ještě hodinku.“

Klidně a rozvážně skupuje dál poslední domy v ulici. Potom se stejně klidně a rozvážně odebere do svého domu, tentokrát v nájemných nosítkách, protože jeho nachem lemovaná tóga nezůstala v požáru bez poskvrny.

Tertulla ho na prahu vítá s obdivnýma očima.

„Z rozhodnutí senátu a národa římského,“ slavnostně začíná senátor Fulgentius, stařec o to důstojnější, že jeho vážnost už zvolna přechází v dojemnou směšnost.

„Stručně,“ přeruší ho Boháč, „mám co dělat.“

„Jsem pověřen senátem,“ pokračuje stařecky upjatým hlasem Fulgentius, „abych ti tlumočil usnesení —“

„Povídám stručně.“

„— dnešního zasedání otců a přísedících, a to, že tě jednomyslně vybrali —“

Krassus předstírá nezájem, přistupuje ke stolu a probírá se tam ve svitcích.

„— abys v těchto nebezpečných chvílích naší společné vlasti —“

„To je věta.“

„— převzal nejvyšší velení ve válce proti Spartakovým otrokům.“

„Co?“ zahřmí Licinius. „Ani pomyšlení.“

„Nemůžeš přece odmítnout projevenou důvěru,“ řekne káravě, ale pokorně Fulgentius. Je smutný ze své bezmocnosti vůči tomuto surovci v plné síle.

„Senát projevil důvěru také Glaberovi, Variniovi, Kossiniovi, Klodiánovi, Poplikolovi, Arriovi, Kassiovi, Manliovi — a kdo si je má všechny pamatovat.“

„Jenomže ty jsi Krassus.“

Moudře a obratně řečeno, Fulgentie.

„Ano, jsem Krassus — a co dál.“

„Dál už nic. Tím je řečeno vše. Tím je řečeno: Teď konečně tu válku vyhrajeme.“

Znamenitě, Fulgentie.

„Jste si tím jisti?“

„Naprosto.“

Tím vyjednávání končí.

Splní se můj sen o veliké a slavné bitvě, a pak se třeste, vy všichni, kteří po ní zůstanete naživu, tak strašlivě nebyl ještě žádný nepřítel potrestán, jako budete potrestáni vy, třes se, Spartaku, ty zpupný, namyšlený gladiátore, třes se, Amaltheio, ty nevděčná děvko, i tebe potrestám s nimi, stejně jako je, připojila ses k nim, budeš s nimi pykat.

Je spokojen Fulgentius, je spokojen Krassus, je spokojen S. P. Q. R., senát a národ římský.

4/ DESET STŘÍBRNÝCH MINCÍ

Život se mnou zatočil a smýkl mnou pod kopyta zdivočelé jízdy. Přivázal mě k podivné drkotavé kolesce, táhnou ji jankovití mezci, a mě to vleče s sebou. Jsem vlečen — a zatím jsem chtěl řídit.

Nač si vlastně stěžuji. Stalo se jen to, co jsem si tak horoucně přál.

Věděl jsem to předem: stačí, aby se jediná jiskřička rozhořela jasnějším plamenem, a vznítí všechny bašty, jsme nebezpečná hořlavina, střežte se té nepatrné jiskérky, ona už vyšlehla, v mém srdci vzplála, a všichni mně podobní půjdou za jejím světlem. Půjdou, půjdou, všichni za ní půjdou ...

A šli.

Kapujští chudí, římští gladiátoři, ostijští přístavní dělníci, apulští pastevci a misenští galejníci a tarentští veslaři, pompejští kočí a lucerští zemědělci se spojili a sjednotili proti svým Makronům a Fulviům a Batiatům a Krassům, tkalci, lazebníci, kuchaři, tesaři, zahradníci, zedníci, všechny včely italského úlu se spojily proti svým trubcům, všichni chudí se spojili v jedno obrovské vojsko Spravedlnosti a Svobody, vyrvali důtky svým utlačovatelům a obrátili je proti nim a bili a bili.

Tak jsem si to přál.

A přece se Itálie nezměnila v pohřebiště starých, zpohodlnělých rodů, nerozkvétají na ní nové, zdravou krví červené výhonky svobodných, pracovitých lidí.

Vysoko vyšlehl náš plamen. Zapomněl jsem, že po plameni zůstává spáleniště.

Musím dokončit, co jsem začal. Nesmím se bát také prohrát a nesmím zradit ty, kteří za mnou v důvěře přišli a svěřili mi svoje životy. Musím se pokusit tyto životy zachránit stůj co stůj. Zašli příliš daleko. Věděl jsem, že se Římané pozvednou, Římané se

nedají. Je mi úzko. Najde-li se u nich velitel, který bude mít dost síly a mohutného vlivu, aby jim ukázal stav věcí v pravém světle, vrhnou se na nás ze všech stran a vybijí nás do posledního muže. Kolo osudu se otáčí. U Mutiny jsme byli na vrcholu my. Ale teď, teď už můžeme jen klesat.

Oni to už vědí také.

Pochopili to před branami Říma. Rozběhli se k svému šelmímu skoku, ale před cílem se zalekli a neskočili. Celou cestu od Mutiny až k Městu se na to krvežíznivě těšili. A potom jim Město leželo u nohou a oni neskočili. Zalekli se. Při pohledu na Řím u svých nohou, při pohledu na jeho rozlohu, velikost, bohorovnou mohutnost a svébytný klid pochopili, že toho města nikdy nemohou dobýt. Krvežíznivá chuť se změnila nejdřív v zaražené ticho, pak v nejistotu, posléze v strach a nakonec v děs a zmatek. Zakrývali si dlaněmi tváře, padali na kolena, dávali se na útěk a prosili, aby se na město nezaútočilo, že je to moloch, který je požere, že je to aréna se lvy a gepardy a že v ní pomřou. Ti, kdo u Mutiny nejhlasitěji křičeli Na Řím!, ti u Říma nejúpěnlivěji prosili, aby se od záměru upustilo, a holohlavý Kastus se v prachu plazil o odpuštění.

A přece bychom byli Říma pravděpodobně dobyli.

Největší chybou nebyl návrat z Galie do Itálie a tažení na Řím. Největší chyba byla, že v té jediné možné a rozhodné chvíli zaváhali a neskočili.

V Městě umírali hrůzou před námi. A my jsme odtáhli.

Odtáhli jsme a oni pochopili, že je s námi konec.

Černý a rezavý kůň se boří do mlhy. Mlha je hustá, až mazlavá, lepí se na tělo, prosakuje šat, je bílá jako mléko, mokrá jako pára a studená jako dotek čepele meče, je možno ji rozhrnovat jako větve záhadných křovin v nějakém tísnivém snu, vniká do úst, ulpívá ve vlasech, je jako neproniknutelná stěna, která neustále couvá a marně by ji chtěl člověk dohnat a zbořit, obklopuje ho a zavinuje do stesku a tísně

a člověk jí prochází jako podsvětními stíny. Koně se co chvíli vzepnou, vniká jim do chřípí a oni se jí bojí, trhají šíjemi a odfrkují chuchvalce vlhké mlhy.

Černý kůň se zastavil.

„Teď nás čeká nejhorší," řekne jezdec a v mlze kolem něho se zavlní purpurový plášť.

I ryzák se zastavil a houbovitý prostor mlhy do sebe vsákl měkký ženský hlas: „Nenávidím ho."

Koně jdou krokem dál, tepot kopyt jako by se vrstvami chuchvalcovité mlhy tlumil.

Po chvíli řekne nachový jezdec: „Proč ho vlastně tolik nenávidíš?"

Mlha odpoví: „Protože se ho bojím."

„Nikdy ses ho nebála."

„Neznala jsem tebe."

Toporné podkovy tepají pozvolným dusotem půdu.

Ryzák se pojednou vzepjal, předními kopyty hrabe bělavým prostorem. Z hornaté jihoitalské Lukánie jim nepronikne k mlhou zalepeným očím docela nic.

Ryzák se podruhé vzepjal, hrabe kopyty do vzduchu a hlavou pohodil nazad, až se za ním bujná hříva rozevlála. Zařehtal, spustil nohy k zemi, znovu se vzepjal a znovu zaržál.

„Asi se už blížíme k Thuriím," poznamená Aréna a povoluje uzdu.

„Obávám se, že nás tam co nejdřív napadne," řekne Spartakus. „Usadil se v Picenu, aby před námi chránil Kampánii. Myslím, že nás v jižní Itálii zavřel."

„Nemohli bychom se přeplavit na Sicílii?" otáže se Aréna, ale hned vzápětí svých slov lituje.

„Přeplavit se na Sicílii? A proč?"

„Abychom s ním nebyli v jedné zemi."

„Byli jsme s ním v jedné zemi od začátku."

„Jenže teď má vrchní velení."

„Ty si myslíš, že proti němu nemůžeme vyhrát?"

Aréna mlčí a tím jasně odpovídá.

„Snad se mýlíš, Aréno. Snad ho vidíš ve špatném světle,

představuješ si ho pořád jako neomezeného pána domu v domácích sandálech, jak práská bičem nad bezbrannými otroky.

Zbav se té představy, nemyslím, že by byl tak výjimečný vojevůdce. Proč právě on?“

‚A proč ne on? Je výjimečný počtář, Spartaku, ctižádostivec a ukrutník. On není pán v domácích sandálech. Nedovedeš si vůbec představit, jak je ukrutný.“

„Děláš to horší, než to může být, Aréno.“

„Jednou mu na stavbě dvacet otroků zvedalo mramorový sloup a vzepřeli se, že ho nezvednou, že je jich na to málo. Krassus postavil polovinu z nich stranou a zbývajícím nařídil, aby sloup zvedli sami, jinak že těch druhých deset dá pobít. Deset otroků sloup schváceně zvedlo a Krassus dal pobít všech dvacet, že mu lhali, pro výstrahu ostatním tisícům otroků. To je Krassus, Spartaku.“

Mlha začíná zlátnout slunečními paprsky. Rychle se otepluje. Bílé stěny v několika okamžicích řidnou a země se pokrývá tisíci drobounkými kapičkami.

Za ohybem cesty se vynořuje město Thurie, středisko Spartakových vojsk.

Od brány se odděluje bílá skvrna a uhání lehkými, průsvitnými závoji mlhy jezdcům vstříc. Poznávají Phaonova bělouše.

„Vyslal legáta!“ volá Phaon už z dálky.

Aréna zrudla radostí. „Legáta?“

„Legáta Mummia.“

„K vyjednávání?“ s nadějí vyhrkne Aréna.

„Ale ne. Přece nebude vyjednávat, když ještě nezačal válčit. Proč by to dělal. Vyjednávat bude, teprve až prosere pár bitev.“

Aréna se nevmísí už ani slovem. Je přesvědčena, že její bývalý otčím ve šlépějích svých předchůdců nepůjde a bitvy prohrávat nebude.

„Ten Mummius nás má obejít zezadu. Má tisíc těžkooděnců, tisíc lehkooděnců a pět set jízdy. Asi za dva dny se může objevit někde v okolí. Co tomu říkáš?“

Spartakus pobídne koně do klusu. „Sezobáme Krassa po kouskách. Nejdřív si dáme jeho legáta Mummia. Je jich dva tisíce pět set. Pošleme na ně čtyři tisíce našich, aby to bylo dřív odbyto.

Phaone: ty povedeš jízdu, Gannikus s tebou; Kastor a Pollux si vezmou těžkooděnce a Ybikus a ostatní jako obvykle.“

Ve chvíli, kdy Spartakus vjíždí do Thurií a chystá se vypravit voje proti Krassovu legátu Mummiovi, přechází Krassus v krajině picentinské hlavním stanem římského tábora a láteří na počasí.

Setníci, vojáci a přátelé Krassovi, shromáždění v jeho stanu, si vyměňují starostlivé pohledy a mlčí. Mezi nimi je několik velmi vážených mužů, kteří šli do pole s ním; někteří tak učinili z upřímného přátelství, jiní proto, aby odlesk vítězných oslav — protože o vítězství Říma tentokrát nikdo nepochybuje — dopadl také na jejich hlavu. Sedí tu Vitruvius Flakkus, senátor a bouřlivý řečník; Afranius Těsta s hlavou jako obrovská zelná hlávka, jinak přísný a zasmušilý příslušník stavu jezdeckého a bratr oné Afranie, která si od Krassa vydlužila sedm set; Turpilius Afer, majitel stříbrných dolů a závodních koní, chlap s očima jako podřimující slepice a s mnohonásobným podbradkem; Prudentius Felix, senátor posedlý pocitem méněcennosti a následkem toho i neskonalou nadýmačností; a jiní a jiní sestrkují dohromady olysalé nebo čupřinaté lebky a obracejí tmavé oči v sloup nad Krassovým ráděním. Kdo může za počasí, že?

„Taková mlha! Jako parní lázeň! Je to neodpovědný zločinec a vrah!“ Na skráních mu naběhly žíly a krk se mu ještě víc nadul.

„Kdo je zločinec a vrah?“ troufne si konečně Afer, ten s očima pod slepičími mžurkami.

„Zločinec, vrah a zrádce!“ křičí vojevůdce.

„Zrádce, to snad ne,“ mírně namítá řečník Flakkus.

„Budu to posuzovat jako zradu. Jinak se to nazvat nedá.“

„A kdo vlastně?“ osmělí se ještě jednou Afer s ospalými víčky.

„Mummius! Kam lezl do té mlhy!“

„Nařídils mu, aby ve tři ráno vyrazil. Tak vyrazil,“ na to suše hlavatý Afranius Těsta.

„Měli snad před ním zákopníci tu mlhu nejdřív zamést?“ ušklíbne se řečník Flakkus.

„Má taky myslet. Nebo mě měl vzbudit a zeptat se, když to dopuštění viděl.“

„Mummius je dávno známý svou horkokrevností,“ procedí Felix.

„Víš, že jsme tě zrazovali, když jsi mu ten úkol chtěl svěřit,“ dodává řečník Flakkus.

„Nemůže se dočkat boje,“ jízlivě přiloží Afranius.

„Zakázal jsem mu pustit se do boje!“ řve Krassus a rozhazuje rukama. „Výslovně jsem zakázal! Jen obejít, hezky zeširoka obejít a obsadit týl. Zakázal jsem mu nechat se vydráždit k bitvě.“

„Tím jsi měl ovšem pověřit někoho rozvážnějšího, než je Mummius,“ praví Flakkus, „protože ten neodolá a na Spartaka se vrhne.“

Boháč se na své nekonečné pouti křížem krážem stanem zastaví a zadívá se do země. Červeň z obličeje mu vyprchala. Bledne. Jeho hlas zní temně a oči se mu zlověstně zablýsknou.

„Nesmíme přece začít porážkou.“

„Copak porážkou,“ zasyčí Felix, „ale útěkem.“

Licinius se před ním rozkročí a založí si ruce v bok. „Útěk by si opovážilo Krassovo vojsko jen jednou a naposled, to si pamatuj.“ Pohrozí pěstí do neznáma a sevřenými rty opakuje: „Jen jednou. Nesmrtelnou hanbu by měli, jak bych je potrestal. A teď jděte. Chci být sám.“

Krassovi přátelé tiše odcházejí a vojevůdce zůstává sám; už dávno jsou pryč, ale Boháč stojí bez hnutí a se skloněnou hlavou, mohutný, na krátkých nohou, s tvrdošíjným rysem mezi očima, a ve vzduchu se ještě pohybuje a doznívá cosi z jeho výhružného šepotu. Náhle znovu zvedne zaťatou pěst. znovu zahrozí na své pomyslné šiky, pochodující v této chvíli

kdesi daleko potrhanou mlhou, a pak se těžce posadí a hlavu skloní do dlani

Licinius očekává, že čtvrtého dne dorazí od Mummia posel se zprávou, že Spartaka podle rozkazu obchvátil. Jenomže uřícený posel přijíždí už třetího dne a hlásí, že se Mummius dal svést k boji s přesilou několika Spartakových oddílů; mnoho vojáků padlo, ostatní pak že zahodili zbraně a dali se na útěk zpátky do tábora; že přibudou nejpozději příštího dne ráno.

Všichni očekávají výbuch velitelovy zlosti. Ale Krassus zůstává klidný. Tak klidný, že z něho jde strach.

„Zaházeli zbraně — říkáš?“ ptá se suše.

„Ano, veliteli.“

„Kdo se dal na útěk první?“

„Veliova kohorta těžkooděnců. Ti potom strhli ostatní.“

Krassus vyšle hlídku na sedm set kroků od tábora, aby vyhlížela Mummiův návrat: jakmile budou trosky vojska v dohledu, aby podala zprávu. Nato Liciniovi přátelé a důstojníci vidí, jak velitel sáhl po měšci a vybírá z něho stříbrňáky; dva, čtyři, šest, osm, devět. Devět římských stříbrných, devět lesklých, okrouhlých mincí, důkladných a zvonivých. Pomalu a obřadně klade jednu vedle druhé na okraj stolu.

Důstojníci na sebe pohlédnou, polknou, zblednou a opustí hlavní stan.

Nazítří časně zrána hlídka hlásí, že se Mummius se svým oddílem vrací.

Boháč dá zatroubit k nástupu vojska.

Celý tábor se seřadil do zástupů podél hlavní táborové cesty. Krassus stojí na fóru před svým stanem, vedle něho stolek a na něm devět římských stříbrňáků. Bez hnutí a za naprostého ticha očekávají návrat kohort, které se vracejí do ležení s hanbou a beze zbraní.

Konečně se v hlavní bráně objevují odznaky a pod nimi vjíždí Mummius, mladý muž s tvářemi promodralými od černých vousů, s bradou ctižádostivě rozdvojenou. Ticho v táboře ho zarazilo. Když vidí, že se vojsko shromáždilo a v ticho-sti očekává poražené druhy, zesiná. Přesto pobídne koně, aby jel dál.

Krassus zvedne ruku. „Stůj!“ volá na něho. „Pěšky ke mně půjdeš.“

Mummius seskakuje z koně; jeho popelavost se změnila v ruměnec. Jde však se vztyčenou hlavou hustými řadami mlčenlivých vojáků k veliteli. Zbytky jeho vojska se rozestupují za ním.

Legát Mummius došel až před Krassa. Dívá se na něj a mlčí.

„Čekám na tvoje hlášení.“

„Podlehli jsme.“

„Jak zněl rozkaz?“

„Obchvátit nepřítele z týlu,“ odpovídá legát.

„A dál? Kromě rozkazu jsi dostal taky zákaz, Mummie. Opakuj mi ho.“

Zdá se, že podél táborové cesty stojí místo tisíce vojáků tisíce soch, takové kamenné ticho obklopuje tuto chvíli.

„Nepustit se do boje s nepřítelem,“ odpoví Mummius.

„Poslechl jsi?“

„Ne.“

„Co zasluhuješ?“

„Potrestání.“

Za smrtelného mlčení řekne Krassus:

„A já tě potrestám, Mummie, jak nebyl po dlouhá staletí potrestán velitel v římském vojsku: tady mám devět římských stříbrných. Potřebuji ještě desátý, ale odlišný. Dodej k nim jeden kapujský.“

Mummiovi se roztřásla brada: „Veliteli... To snad ... přece ...“

„Řekl jsem.“

„Prosím tě, snažně tě prosím, nedělej to,“ žadoní legát vyschlým hlasem.

„Chceš se znovu příčit mým rozkazům!“ zaburácí Krassus. „Poroučím!“

A tak Mummius hledá v měšci třesoucí se rukou stříbrňák,

ražený v Kapuji. Našel ho a pokládá ho do řady k devíti římským.

Licinius pokyne Mummiovi, aby odstoupil stranou, a zvolá: „Velie! Dej nastoupit své kohortě.“

Na pět set mužů zsinalých obličejů a sklopených očí se řadí za Veliem. Rozjektaly se jim zuby.

Krassus sestupuje ze svého vyvýšeného místa a prochází se před nimi. „Kde máš štít,“ ptá se jednoho. „Kam jsi dal meč,“ táže se druhého. „Kdes nechal přílbu,“ doráží na třetího. A pak vybuchne: „To je mi vojsko! Takové muže mi dává senát a národ římský a žádá, abych s nimi vyhrál válku. To nazývá senát důvěrou v Krassa? Krassus tomu říká výsměch. A Krassus ukáže, jak se na výsměch odpovídá.“

Rychle jde podle řad kohorty a odpočítává muže po deseti. Napočítá čtyři sta devadesát devět. „Mummie, doplň počet. A dej mi svou přílbu.“

Vhodí do přílbice deset stříbrných mincí, devět římských a desátou kapujskou, obejde první desítku mužů a dává každému vytáhnout jednu. Na koho připadl kapujský peníz, musí vystoupit z řady. Znovu sebere mince do přílby a znovu obchází kohortu, až vylosuje padesát vojáků z pěti set — Mummius měl štěstí, vytáhl si stříbrňák římský. Poté zavolá pět nejsilnějších mužů z tábora a dá přinést špalek a sekyru.

„Takovou odpověď dávám senátu a takovou výstrahu ostatním,“ zvolá a smýkne prvním vylosovaným na kolena před špalek. Plivne na něho a pokyne — sekyra dutě dopadne.

Vojáci bez hnutí stojí a přihlížejí popravě svých zbabělých druhů; postižená kohorta se chvěje hanbou a hrůzou. Padesát mužů. potřísnil Krassus svou slinou a padesátkrát dopadla popravčí sekyra. Tratoliště mazlavé krve se rozlévají po fóru, padesát zohavených těl sebou trhá v jejím horkém bahně, padesát hrůzou rozšklebených hlav se vypouleně válí kolem špalku.

Tak skončilo vojenské poslání legáta Mummia.

Ležením se rozhostilo ticho. Nikomu není do řeči. Ale ve všech se usadilo přesvědčení: lépe je dát se zabít Spartakovými otroky, než být před zraky vlastních legií potupně popliván a popraven.

Když potom za několik dní došla zpráva, že Spartakus rozdělil svoje obrovské vojsko do několika oddílů a hodlá se dát na pochod od Thurií k severu, a když se Krassus vypravil vstříc prvnímu oddílu deseti tisíc Spartakových válečníků a rozestavil své legie do útočných šiků, bojovali Římané tak. že z deseti tisíc otroků šest tisíc padlo a devět set bylo zajato.

Deset stříbrných mincí jim zvonilo v uších.

5/ V PASTI

Černé a zlaté je dnes moře za soumraku, tříštivé, pěnivé moře, obléhající chmurné útesy nejjižnější špičky Itálie nad Rhegiem proti Sicílii; černé je hloubkou a zlaté je posledním zážehem slunce.

Vane ostrý vítr prosycený prvním mrazem a dere chatrný purpurový plášť, Spartakus se do něho marně snaží zahalit.

Zbývá poslední: prchnout. Jinak jsme ztraceni. Nebýt s ním v jedné zemi, jak řekla Aréna. Naše myšlenka je poražena. Couvali jsme před Krassem, jak nejdéle a nejdále jsme mohli. Teď už nemáme kam. Nejsme již vojsko vítězné, jsme vojsko ztracené a mrtvé a on se táhne a krouží za námi jako lačný sup, žádostivý zdechliny. Uzavřel nám cestu zpátky. Zaskočil nás tady hůř než kdysi Glaber na Vesuvu. Zbývá nám moře jako jediná záchrana. Arenin nápad z podzimních mlh: přeplavit se na Sicílii. K tomu nám může dopomoci jediné: dát se tam převézt na lodích kilikijských námořních lupičů. Je to směšné a trapné a ubohé a nesmyslné: lupiči budou pomáhat bojovníkům za svobodu. A nejen to, bojovníci za svobodu museli prosit, žadonit, škemrat, aby je lupiči zachránili.

„To jsi ty, Spartaku?“ promluví náhle řecký hlas.

Spartakus se po hlase obrátí a spatří zavalitého, osmahlého muže v bílém hávu a se světle zavinutou hlavou. Opírá se o skálu.

„Jak jste se rozhodli?“ ptá se Spartakus úzkostlivě. „Vezmete nás?“

„Podle toho, jak jste se rozhodli vy. My vás přeplavíme, ale vy nám musíte zaplatit.“

„To už jsi mi řekl, když jsme spolu jednali posledně.“

„Jednali. Bylo to zajímavé a neobyčejné jednání, přiznám

se, že jsem tě očekával s rozechvěním. Jednat se samotným Spartakem. Pověst jde před tebou i za tebou a halí tě do slávy. A ty jsi skutečně velký muž, Spartaku.“

Pirát mluví tak, že nelze rozeznat obdiv od výsměchu. Spartakus si to musí nechat líbit.

„Já taky jsem nikdy neviděl žádné piráty," řekne.

„A co tvoji vojáci — jsou ochotni zaplatit?" Snědý muž má velký nos a silné zuby. Usmívá se.

„Dáme všecko, co máme."

„Žertuješ, Spartaku. Nevěříme ti. Tvoji vojáci byli takovými otroky, že si nesměli nikde nic vzít. To o tobě každý ví. Nic nemáte, čím chcete zaplatit?"

„Jedna věc je loupež a jiná věc je válečná kořist. A té máme za dva roky dost. Každý poražený římský velitel měl zavazadla —"

„Nezajímají nás imperátorské chocholy."

„— a taky pokladnici s penězi."

„Vy ty peníze máte?" rychle vpadne pirát.

„Máme. Stačí vám to?"

„Postačí to, ale ... Chceme zaplatit předem." Zuby se pořád usmívají plným, lišáckým úsměvem.

„Nevěříte?"

„Nevěříme. My to známe, jak to chodí, lup je i naše řemeslo. My loupíme a vraždíme na moři, vy na pevnině. Jinak mezi námi není rozdíl."

Spartakus musí skousnout všecko, chceš-li svým lidem zachránit aspoň holý život.

„Dám vám peníze přinést sem ještě dnes v noci."

„Souhlasím. Na toto místo."

„Kdy vyplujeme?"

„Ode dneška za dvacet dní."

„Proč tak pozdě?"

„Musíme svolat celé loďstvo, je vás pár desítek tisíc. Jsme domluveni, pojď se mnou a napijeme se na zdar." Těžko odhadnout, co se víc blýská, zda jeho oči nebo úsměv.

Takhle tedy skončí naše cesta za vzdálenými hvězdami.

Spartakus ho následuje do nedaleké zátoky; tam kotví část pirátského loďstva.

Dvacet bachratých dvojveslic se pohupuje po vlnách. Vypadají vznešeně a bezúhonně, jak se lehce kolébají nad černou hloubkou, protkanou zlatým vzorem.

Spartakus zapomněl na urážku; při pohledu na lodi ho zachvátí pocit radosti a jásavé naděje. Lodi voní dálkou a cizinou, volným větrem, splněnými touhami, bezpečím a kýženou záchranou.

Vstupuje na palubu jedné z nich, pije silné, voňavé víno v kruhu tmavě bronzových chlapíků, všichni mají oslnivé zuby a kočičí oči, jejich řečtina plyne drsně a neomaleně. Spartakus vidí jen zlatě černou poušť vln a pod nohama cítí kývání lodi a kolem uší fičení větru.

Už abychom byli odtud; pryč z té neblahé země, plné slunce, kde žijí lidé plní stínu.

Do tábora se vrátil s lehkou hlavou a těžkýma nohama. Ihned vypravil do zátoky muže s truhlicemi peněz, darů a kořisti. Všechen svůj majetek dají lupičům za záchranu; nepatrný základ, s kterým chtěli jednou začít nový život.

Potom rozdělil svoje vojska na oddíly a stanovil, jak se budou přeplavovat. Přál si, aby Aréna byla mezi prvními. Odmítla.

„Chci být s tebou, Spartaku, pořád s tebou, v záchraně i v záhubě, v životě i smrti, v radosti i v neštěstí," šeptala vášnivě a křečovitě se tiskla k jeho paži.

„Nemluv o smrti, plujeme do života, Aréno. Čeho se bojíš? Co je ti?"

„Nic, Spartaku, nic. Neposílej mě napřed, chci být s tebou, nemohu být už ani na chvíli bez tebe."

Vojsko zachvátila radost a nadšení. Spartakus prochází mezi nimi, a protože má v hlavě loupežnické víno, mluví nerozmyslně a otevřeně.

„To je spěchu s balením, co? Najednou se vám v Itálii nelíbí, horempádem chcete pryč. Mohli jste mít peníze, kořist a slavnou pověst nepřemožitelnosti. Teď nebudete mít nic, leda ostudu. Jste sběř, neukázněná, a já vás už nemám ani trochu rád."

Poslouchají ho se smíchem, co na tom, že přijdeme o kořist, jen když se zachráníme a unikneme Krassovi. Těší se na plavbu a nemohou se dočkat.

Ve smluvený den ráno se vypravil první oddíl. Spartakus ho vyprovází do zátoky.

„Abys věděl, Spartaku," povídá Diomedes, „na ty slepice jsem se optal jednoho Gala z Phaonovy jízdy, on prý dřív dělal na statku, a ten povídal, že kohouta nepotřebujou, aby nesly. Tak to jsi tentokrát s rozumem vedle. Vojevůdce jsi byl, to tedy jsi byl, ale v pěstování drůbeže bys to daleko nepřivedl."

Galba: „Dej teď pokoj s drůbeží, já bych jen rád věděl, jestli nás lupiči po cestě neoddělají."

Massinissa: „Možná že oni jsou zas podělaný, jestli my neodděláme je."

Spartakus vzpomíná na Xerxa a Oinomaa, co by to bylo narážek a průpovídek, takoví dobří chlapi, poctiví a jadrní — a zůstala z nich jen vzpomínka, hřejivá, dojímavá, ale jen vzpomínka.

Ještě malý úsek cesty, ještě zbývá obejít jedno skalisko a jsme na místě.

Obešli skalisko a stanou na břehu.

Zátoka se vlní, blyští a šumí v ranním slunci, příliv nechal v písku nové krábky a čerstvé chaluhy. Moře se tříští o útesy, plyne a ječí, vítr rve hřebeny vln a na obzoru mizejí tečky lodí, dvacet bodů v řadě spěchá do dálky. Plachty výsměšně mávají.

Bojovníci stojí na pobřeží s užaslýma, nechápavýma očima a skleslými rameny. Jejich žerty, radost, naděje a spása odplouvají někam do neznáma s bachratými dvojveslicemi kilikijských lupičů.

Ty tam jsou sny o včelách, o rádle, o nabobtnalých hroznech, o ženě s dítětem u prsu.

Ani peníze, ani kořist, ani záchrana. Nic. Jen holé, úplně nahé životy, zaklíněné Krassem v nejjižnějším cípu Itálie, odříznuté od světa a odsouzené k zániku.

Rozběhli se k příboji. Zaťatými pěstmi hrozí za mizejícími tečkami.

Zloději! Zrádci!

Massinissa se zhroutil v pláči na břeh.

Okradli nás, ožebračili nás a nechali nás bez naděje ve spárech Římanů.

Když je přešel první nával zlosti a rozhořčení, nastoupilo zoufalství. Po břehu se rozhostilo ticho. Už nežehrají, neklnou. Jen se smutně dívají za dvaceti skvrnami, které jsou již malinké jako hrachová zrnka.

Nemáme nic, nic, nic.

Konečně řekne Spartakus: „Ještě máme zbraně."

Gannikus dodá: „A tebe, Spartaku."

Pomalu, beze slova a se svěšenými hlavami se vracejí do ležení.

Celý tábor zachvátilo zoufalství: tupý, těžký, šílený lovec všech jejich nadějí obcházel tábor se soumrakem bezvýchodných myšlenek, v nekonečných dnech bez vysvobození a bez jitřenky si někteří sáhli na život, sami utrhli přezrálý, hnilobou napadený plod, a o to hůř snášeli jeho pach ostatní. Všichni čekali jen na neuvěřitelný div.

Hlídky obcházejí celé dny a celé noci u moře a vyhlížejí nějakou loď. Ale moře je třpytivé a měňavě stejné, jen ptáci nad ním vzlétají v ladných křivkách a s křikem se zas vracejí do hnízd ve skaliskách.

‚A co takhle udělat si lodě sami?" navrhne jednoho rána Ybikus.

Odpoví mu jen trpký smích.

„Lodě ne. Ale můžeme zkusit vory," na to Spartakus.

Potom dny ubíhají v horečné činnosti. Jednoduché vory z kmenů stromů, které rostou po okolních kopcích. Na nich by snad bylo možno dosáhnout břehů Sicílie. Jaké by bylo Krassovo překvapení, až by se po dlouhých týdnech odvážil přímo zaútočit na Spartakova vojska, protože by je považo-val za zdeptaná a vyhladovělá, a našel by jen opuštěné tábořiště s děravými kotlíky na zuhelnatělých oharcích.

Po několik dní porážejí stromy, usekávají větve a kmeny spojují v obrovský vor. Z velkých větví přitesávají dlouhá vesla.

Za týden je první část voru hotova. Nejdříve je ovšem třeba plavidlo vyzkoušet.

Ukáže se, že jenom asi dvě stě lidí z celého nesmírného vojska dovede plavat.

Spustili vor na vodu. Dvě stě mužů, mezi nimi Spartakus, Gannikus, Phaon a hrstka zbylých gladiátorů se nalodí. Všichni ostatní se shromáždili na břehu a napjatě sledují, co se bude dít.

Muži zabrali do vesel. Vor se klouzavě šine po vlnách, ale už při prvních rázech začíná neobratné plavidlo podrážet vlny, voda se přelévá přes vor, ve chvilce plavce promáčí na kost a v další chvilce na nich začíná mrznout. Přesto veslují dál, když vtom se blíží obrovská vlna. Vor je hranatý, nemá ostrou příď jako loď, aby vlnu rozřízl a vyhoupl se na ni. Ozve se skřípění a vrzání kmenů a houžví, vodní spousta přeráží a trhá vesla jako lehké třísky, vor se rozlomil na několik částí a plavci se ocitají v moři. Několik výkřiků, tři muže kmeny zabily, ostatní rázují ke břehu, další tři zabily vraky, jak je příboj vyvrhl plavcům do zad.

Ostatní se zachránili. Ale ztroskotala poslední naděje dostat se z Itálie.

Nezbývá než vrátit se do tábora a buď svést s Krassem bitvu, nebo mu uniknout, proklouznout kolem něho, bude-li to jen trochu možné.

Spartakus posílá k severu výzvědné hlídky, aby zjistily, kde nepřítel leží a jaké jsou jeho úmysly.

Hlídky se vracejí s neuvěřitelnou zprávou: Krassus dává kopat příkop a stavět zeď od moře k moři napříč celým poloostrovem; příkop je patnáct stop hluboký a patnáct stop široký a za ním se tyčí zeď z hlíny a kamení, na některých místech už docela hotová, nestvůrně vysoká a silná zeď a vede

rovnoběžně s příkopem od jednoho moře ke druhému, a přetíná tak celý poloostrov.

„Staví v Římě, staví i tady," povzdychne si Aréna. Nedovede už být jiná než vážná a smutná, tichý smutek a marnost, jak ji poprvé viděl Spartakus před dvěma roky při kapuj-ských hrách, nesmazatelné předznamenání jejího osudu.

Příkop a hráz... Spartakus si to marně snaží představit, to ani není v lidských silách, na okamžik ztratí sluch i zrak strachem. Potom se v něm rozjasní.

„Krassus se dal na zedničinu," směje se.

Bojovníkům do smíchu není. Stádo krav a ovcí, ze kterých žijeme, se nám nebezpečně ztenčilo. Vesnice tady žádné nejsou, abychom mohli být živi z nich, a i kdyby tu byly, hladověly by zanedlouho s námi. Bozi vědí, co je Spartakovi k smíchu, asi ho to všecko vzalo na rozumu, není divu.

„Musíme odtud prchnout dřív," řekne Gannikus, „než to Krassus dostaví."

Galba: „Pak se odtud nedostaneme."

„Jen ať to dostaví. Zítra se na to půjdu podívat, jak práce pokračuje."

Massinissa: „Je to tak. Není to s ním v pořádku."

„Když to dokončí, a my přesto utečeme, bude mít Krassus mnohem větší zlost, než kdybychom mu utekli volnou krajinou."

Ybikus: „Ty spíš, Spartaku, a tvrdě."

Phaon: „Co je nám do Krassovy zlosti."

„Počkáme ještě," trvá na svém Spartakus.

Gannikus: „Ale Spartaku, příkop patnáct stop hloubka, zrovna tolik šířka, jak se přes něj chceš dostat? A ta zeď bude kolik?"

„Může to být tak tři sta stadií."

Gannikus: „Tak vidíš. Měj rozum. Nesmíš ho to nechat dokončit."

Spartakus se směje dál. „Žádné strachy, Ganniku, když nám na Vesuvu narostla křídla, možná že nám v Bruttiu narostou ploutve."

Příštího dne se hlídce podařilo lapit jednoho Římana, který se odvážil příliš hluboko k jihu. Chytil ho Kastus a v poutech ho dovlekl Spartakovi do stanu.

Zajatý mladý muž se krčí u vchodu a zarytě mlčí.

„Zedníci tvého otčíma nemají způsoby," obrací se Spartakus na Arénu. „Kdybych já přišel ke Krassovi, aspoň bych pozdravil."

„Neklame-li mne paměť, neudělal jsi to," smutně se usměje Aréna, zavírá oči a v duchu vidí honosnou jídelnu v kapujském

domě, jezírka s čluny uprostřed zelené zahrady a na druhém břehu Spartakus na bujném koni: *Prodej mi Krixa! Lentule, chci Krixa!*

„Budiž, jenomže já jsem slavný vojevůdce, kdežto tenhle cucák... Co jsi zač?“'

„Domitius Hyginus,“ odpoví Říman přidušeným hlasem.

„Jen směle. Můžeš si křiknout, nemluvíš s Krassem,“ řekne Spartakus.

„Já vím, že mluvím se Spartakem,“ osmělí se Domitius. „Vím taky, co udělal se zajatci.“

„Dobře, dobře, už se lepšíš. Některých vojevůdců se bojí nepřítel, některých vlastní.vojáci.“

„Krassa se nikdo bát nemusí,“ uraženě odpoví Domitius.

„Asi jsem se zmýlil. Nebo se zastáváš svého hnízda, a to ti slouží ke cti,“ řekne Spartakus, tasí dýku a blíží se k vojákovi.

Domitius zbledne, polkne, ale nehne brvou.

„Můžeme si pohovořit docela přátelsky. Už dlouho jsem neměl hosty.“ Přeřeže provazy, kterými je voják spoután, a pokyne mu, aby si sedl. „Z kterého jsi oddílu?“

„Z Veliovy kohorty.“

„Proslavená kohorta, proslavila ji mlha. Proto ty jsi tak zakřiknutý. Ale tady se nemáš čeho bát, v celém svém táboře bych nesehnal jediný stříbrňák.“

„Jak o tom víš,“ ptá se zahanbeně Říman.

„Věhlas vašeho vojevůdce letí celou Itálií. — K čemu se teď chystá?“

„Zatím k ničemu. Vyčkává.“

„Ty lžeš, viď. Pamatuj si, že jsi zajatec. Nerad bych, kdybys mě svým chováním donutil sáhnout k účinnějším prostředkům, abych tě přiměl k řeči.“

„Zajali jste mne samotného, neměl bych s kým zápasit“

„Nežvaň a mluv. Svižně.“

„Psal senátu,“ zvolna vypovídá Domitius.

„Kdy?“

„Už dřív.“

‚A co chtěl od senátu?“

„Aby poslali do Makedonie pro Lukulla a —“

„Počkat. Aréno: kdo je Lukullus?“

Aréna se ušklíbne. „Toho znám. Často k nám chodil na hostinu. Náramný boháč, nenasyta, marnotratník a hrubec. Kromě toho je proslulý svými hodokvasy a nádherným domem v Římě, nedaleko Krassova. Teď je v Makedonii a velí tamější posádce.“

„Dál, Římane.“

„— a do Hispánie pro Pompeja,“ pokračuje Říman.

„Pompeius,“ vzpomíná Spartakus. „To je ten, co se pořád s někým vadí a říká tomu být vynikající státník, že. A proč má senát povolat ty dva znamenité muže?“

„Aby Krassovi pomohli skončit s tebou válku.“

„Další dva stavitelé?“ vyhrkne Spartakus. „Pak už bude příkopem a zdí obehnaná celá Itálie kolem dokola.“ Zamyslí se. Proč Krassus povolává posilu. Má nás za tak silné, že se sám proti nám neodváží?

Aréna ho vyruší z úvah: „Ráda bych ti něco řekla, Spartaku. Pošli zajatce pryč.“

„Děkuji ti za zprávu, Domitie. Můžeš jít.“

„Kam?“ tiše se ptá voják.

„Zpátky ke své kohortě, aby zas Krassus nemusel shánět drobné.“

„Nemohu se tam vrátit beze zbraně. Tvůj voják mi meč vzal.“

„A když ti ho dá zpátky — co uděláš?“

V prvním okamžiku Říman nepochopil. Potom slavnostně povstal a hrdě řekl: „Zničím ji, jakmile se vrátím do tábora.“

„Kaste,“ volá Spartakus ze stanu. „Dej Římanovi jeho meč. — Buď zdráv, Domitie.“

Ale Domitius Hyginus se nehýbá. Přešlápne jednou, přešlápne podruhé a pak řekne:

„Představoval jsem si tě docela jinak, Spartaku. Opovrhoval jsem tebou. Jsem hrdý na to, že jsem poznal, jaký vlastně jsi.“

„Nemám, co bych ti na to řekl, Domitie.“

„Řekni mi něco na rozloučenou, něco na památku pro celý život, Spartaku.“

„Buď vždycky svobodný člověk, Domitie, to je všecko.“

„Ctím tě a obdivuji tě. Buď zdráv, Spartaku.“

Jakmile odešel, řekne Aréna: „Krassus by nikdy nedopustil, aby mu někdo ve válce pomohl, tím méně Pompeius a Lukullus. Na jejich proslulost právě nejvíc žárlí.“

„Myslíš, že ten voják lhal?“

„Myslím něco jiného: že si je Krassus naprosto jist vítězstvím, a proto že volá posilu.“

„Aréno!“

„Dal je povolat do Itálie proto, aby dodal svému tažení zdání co možná největší důležitosti a aby se zdálo, že naše vojska jsou tak mocná, že je on sám nikdy nemůže přemoci. Řím bude v napětí očekávat návrat Lukulla a Pompeia, v naději, že s jejich návratem skončí válka. A až ti dva budou na cestě do Itálie, napře Krassus všechny síly a ukončí ji sám. A pak se bude povídat: Hle, jak veliký, jak nadlidský je Krassus! Protože o to mu běží. Nejdřív obratně rozvrhne zásluhu o vítězství na tři osoby, a pak ji spolkne sám. Trojnásobně slavný Krassus! Znám ho, pleticháře.“

Spartakus se na ni dívá a marně jí hledá v očích skřítky. Její chytrý výraz obestírá smutek a trpkost a strach.

„Ty si myslíš, Aréno, že jsme nadobro ztraceni.“

„Ano,“ odpovídá prostě.

„Teď už lituješ, viď.“

Oči jí změknou a rozzáří se jako tenkrát v lesíku v Samniu, kdy doznala, že ho má ráda. „Spartaku!“ vykřikne a vrhne se mu na prsa. „Nikdy bych nemohla litovat, že jsem šla za tebou. Je mě zapotřebí, díky tobě žiju silný život. Kdybych byla zůstala u Krassa, nikdy by se mi o takovém ani nezdálo.“

„Odkdy nevěříš v naše vítězství?“

„Od té doby, co nevěříš ani ty, Spartaku.“

„Já vím, já vím, člověku se to pořád vrací.“

„Zradili tě.“

„Ale ne. A i kdyby, jejich trest za to, čeho se dopustili, spočívá právě v tom, čeho se dopustili. Trest je v činu samém.“

„Nikdy jsi nepomyslel na to, že bys se mnou od nich uprchl a je nechal, ať tady postupují, kam chtějí?“

„Pomyslel, ale hned jsem se okřikl. Nesmím je zradit. Spoléhají na mě, nemohu je zklamat. Buď s nimi zvítězím, nebo s nimi padnu.“

A ty padneš, můj živote, myslí si Aréna a cítí, že se jí derou do očí slzy. Padneme oba, padneme všichni. A všichni to víme.

Zima přituhuje. Vane ostrý vítr, mrzne, sněží. Táboření pod stany je strašlivé. Kromě toho docházejí zásoby potravin.

„Nač tady ještě čekáš, Spartaku?“ útočí Massinissa.

„Ještě je čas, buďte trpěliví,“ odpovídá velitel.

„Čekáš, až tady zmrzneme?“

„Ne, ale až zapadneme sněhem.“

Krassus dokončil příkop i hráz.

Gannikus chodí čím dál zachmuřeněji. Teď se odtud nedostaneme, myslí si. Říkal jsem mu to. Všichni mu to říkali. On vtipkoval. Po zkušenostech s tažením na Řím se už nikdo neopováží vypovědět mu poslušnost, nebo se mu vzbouřit Teď kdyby nás začal jednoho po druhém vraždit a opékat, všichni budeme kajícně držet.

Stejná nálada zachvátila celý tábor. Uvězněni. Odsouzeni k vyhladovění. Zeď tři sta stadií dlouhá. Příkop patnáct stop hluboký i široký.

Už dlouhá léta nebyla tak úporná zima jako letos. I zde,

v nejjižnější výspě Itálie, zuří mráz a vichry. Snesl se větrný soumrak, napěchovaný sněhem.

Nad skalisky se vyhoupl měsíc, je bledý a celý zkřehlý a scvrklý od mrazu a co chvíli mizí za těžkými mraky. Zvedá se vítr, chladný a divoký, vyje a kvílí, honí se v korunách stromů, cupuje suché listí dubů a rve celé větvičky jehličnatých stromů, točí se ve vírech a prach a hrudky země se zmítají v jeho šílených kruzích. Mraky se potrhaly a začíná padat sníh, drobný tuhý sníh; jeho vločky se zasekávají do tváří a oslepují.

Spartakovy hlídky se vracejí do tábora. V tomto počasí není možno být venku.

Spartakus vychází ze stanu. Dá vytroubit pohotovost.

„Na tohle počasí, na to jsem čekal, jedině to nás může zachránit,“ řekne. „Dokázali jste sešplhat po provazovém žebříku z Vesuvu.

Dokázali jste ochromit celou Itálii. Dokázali jste, co ještě nikdo nedokázal. Teď půjdete sněhovou bouří. Před ní ať se schovají Římané do svých pohodlných stanů. My ne. Tato chvíle je naše. Za mnou!“

Nařizuje snést poražené kmeny, které zbyly z přípravy k vorům, a naházet je na jedno místo Krassova příkopu, co nejblíž od tábora. Kmenů je však málo, příkop nezaplnily. A tak Spartakus poroučí nahnat k okraji příkopu stádo, dobytčata porazit a mrtvými zvířaty vyplnit příkop v šíři deseti stop. Navrch dá naházet hatě, větve i drobné klestí, aby byl přechod snazší a tím i rychlejší.

Je to namáhavá, úmorná práce, vítr zběsile duje a dobytek se plaší, sněhové vločky bodají do obličeje a řítí se z nebe v takových spoustách, že není vidět ani na pět kroků. Ale muži mlčí a pracují.

Příkop je zaplněn.

Zbývá zeď.

Už nemáme ani jediné dobytče. Musíme přes tu zeď ještě tuto noc, nebo tu umřeme hlady.

Přinesou obrovský kmen. Třicet nejsilnějších mužů se ho chopí a rozběhnou se s ním proti zdi, navršené z hlíny příko-pu a jen řídce prokládané kmeny a kameny. Narazí do hráze poprvé. Podruhé. Potřetí. Podeváté se zeď konečně prorazila. Vršek nad proraženým otvorem se po několika náporech kládou sesul. Potom už je práce mnohem snazší, i když ji ztěžuje tma, větrná smršť a sněhová bouře.

Krassovo nadlidské opevnění je prolomeno.

Spartakus vyšle výzvědné hlídky na druhou stranu opevnění s rozkazem v tichosti zabít vojáky Krassovy noční stráže, které hlídají v okolí opevnění. Zvědové se po hodině vracejí se zprávou, že splnili rozkaz a že cesta je volná.

Bojovníci za svobodu se dávají na pochod. Vichr jim rve pláště z ramenou, sníh je řeže do očí. Ale jdou rychle a mlčky a za nimi netrpělivá jízda. Po několika krocích se ztrácejí v bělosti sněhové bouře.

Asi míli odtud leží římský tábor.

Krassus spí. Zdá se mu, že plachty stanu jsou rozhrnuty a dovnitř že vane studený vítr. Je vidět vojáky, jak pobíhají po táboře. Ve

stanu sedí bělovousý stařec ve splývavém rouchu, Krassus si nemůže vzpomenout, odkud ho zná, pak si uvědomí, že to je velekněz Prontos z Kapuy.

„Psi začnou kňučet a z větví bude slyšet pláč.“

„Proč jsi vážil cestu až sem?“ zeptá se ho velitel.

„Nikdy bych nikoho neušetřil,“ beze smyslu na to odpovídá Prontos.

Krassus je unaven. Posadí se proti němu a sám nalije oběma víno.

„Co myslíš, Pronte, projde tím opevněním?“

„Těžko říci, Licinie,“ odpovídá velekněz.

„Čteš přece v budoucnosti.“

„Když to chceš slyšet, Licinie, pak tedy ano, projde.“

„Ty lžeš. To nemůže být pravda. Ty jsi tu už moc pil, když jsem tu nebyl.“

„Prorazí, Licinie,“ houževnatě opakuje Prontos.

„Nesmysl.“

Ve vchodu do stanu se hlásí podvelitel: „Licinie, Spartakus žádá o vyjednávání.“ „Tak vidíš, Pronte, že neprorazí. A ty vzkaž tomu psovi, že se psy Krassus nevyjednává.“

Nalévá si další víno a třese se zimou.

Krassus se probudí chladem. Volá stráž, aby mu ohřáli víno a podali psací destičky.

Halí se do kožichu, usedá za stůl a počítá, za kolik týdnů budou za opevněním první mrtví, zemřelí hladem. A až Spartakus požádá o vyjednávání, vzkáže mu Krassus, že se psy nevyjednává.

6/ ŠESTTISÍC KŘÍŽŮ

Podivné jaro letí Itálií, jako kdyby v něm ani nebyly květy, jaro v roce 683 od založení Říma. Nepřináší radost, ale strach. Nepřináší nový život, ale předzvěst smrti.

Večerní vojenské znamení se nese táborem kvílivě a žalostně. Večer před bitvou. Před poslední bitvou. V ní se rozhodne o vítězství nebo o zkáze. O životě nebo o smrti.

Spartakus prochází mlčenlivým táborem. Bojovníci sedí v hloučcích před stany, ale nehovoří.

Vtom se ozve Kastor: „Spartaku! Musíme do té bitvy za každou cenu jít?“

Pollux: „Nemůžeme je obejít?“

„Není kudy. Jsme uvězněni v Kampánii, jako jsme byli v Bruttiu. Krassus obsadil cestu na sever. Na jih táhnout nemůžeme, dostali bychom se znovu tam, kde jsme byli, odkud jsme unikli. Zbývá nám jen bitva.“

„Nemůžeme ji odložit?“

„Tím se jí nevyhneme. Uhýbáme před ní od zimy. Nevyjdeme-li Krassovi vstříc, napadne nás sám. Překvapí nás — a bude to horší.“

„Jenomže ...“ řekne jakýsi nesmělý, zakřiknutý hlas, „Krassus svým lidem nedovolí prohrát.“

Spartakus pátrá, kdo to řekl, a pozná Kasta. Postaví se před něj a řekne výsměšně: „Milý příteli Kaste, Krassus má ve svém vojsku jinou kázeň než já. Krassus svoje neposlušné vojáky popravuje před očima celého mužstva, kdežto moji neposlušní vojáci naopak tasí meče na mne před zraky celého tábora a házejí na mne číše. U nich poroučí Krassus. U nás poroučíte vy. Poručte si tedy, že musíte zvítězit.“ Mrzutě se otočí a rychlými kroky se vrací do stanu.

Galba: „Nikdy nám to neodpustil.“

Massinissa: „Od Mutiny to už není on.“

Ve stanu čeká Aréna. „Spartaku ...“ začíná plaše.

Přistoupí k ní a vezme její hlavu do dlaní. „Ty máš strach, viď, slunečná dívko.“

„Ano, ale to není všecko.“

„Buď statečná, vždycky jsi byla. Tentokrát to bude už opravdu poslední boj. Nestyď se za svůj strach, i já se bojím. Jde o všechno. A já jsem si tolik přál žít. Život se mi zdál vždycky krásný a bohatý a barvitý — ale od té doby, co mám tebe, toužil jsem po něm víc než kdy předtím, víš, po tom pravém, klidném životě, plném práce a lásky. Ženo moje,“ svírá ji horoucně v náručí, „moje sladká, hrdinská ženo, těšil jsem se, že mi dáš dítě, toužil jsem, abys se mnou byla spojena i bolestí a novým životem, nikdy jsem o tom s tebou nemluvil, nebylo to vhodné uprostřed válečné vřavy, ale ta myšlenka a to vroucí přání mě ovládaly od té chvíle, kdy jsem byl poprvé tvůj muž. Ale teď ti to musím všechno povědět, abys to věděla, protože to je patrně poslední noc, kdy jsme spolu a kdy spolu budeme spát. Mám tě rád, ty naše maličká, miluji tě poctivě a celou svou bytostí a celým svým srdcem a celým svým životem. Nikdy na to nezapomeň. Loučím se s tebou, moje lásko, děkuji ti za věrnost, děkuji ti za lásku, děkuji ti za chvíle radosti. Měl bych ti toho vlastně říct mnohem víc, ale nechci se rozplakat, a tak ti to musí stačit.“ Noří ústa do jejích dlaní a hladí jí paže, štíhlé, modrými žilkami prokvetlé paže. Její dlaně jsou opuštěná hnízda.

„Chtěla jsem... ti něco říci.“

Pokládá ji na lůžko. „Povídej, poslouchám,“ řekne a líbá jí ňadra, jsou to jablka, hrušky, hrozny, kokosy, citróny, bohaté, štědré a radostné jako ona celá.

„Zítra budu bojovat i já.“

Směje se jí s ústy na její kůži. „Nepovídej. A v kterém útvaru. Zařadíš se snad do těžkooděnců?“

„Do jízdních lučištníků k Phaonovi.“

„Nebo mezi zákopníky, ne?“

„A přece půjdu.“

„Nepůjdeš. Phaon bude v prvních bitevních řadách. Do té mely tě nepustím.“

„Nekousej, to bolí. A když ne s Phaonem, půjdu s pěšími lučištníky, s Diomedem.“

„Nedovolím.“

„Nebudu se tě ptát.“

„Mám já to ale kázeň, bohové, mám já to kázeň ve vojsku.“ A už jí neodporuje.

Leží před ním v šeru jako bílý paprsek a svítí čirou, cudnou nahotou, moje drahá, já tě mám rád, všechno dění života vidím na tvém těle, tvoje vlasy, to jsou první zážehy vycházejícího slunce nad spícím krajem, stará krásná píseň, tvoje oči, to je první myšlenka svěžího jitra, rozkvetlé jalovce, tvoje ústa jsou pozdravy, představy rozkoše, stopy neklidu; tvoje ruce, to je dopoledne naplněné radostnou prací, vesla za rybolovem, tvoje ňadra, to je bohatě prostřený stůl, tvoje nohy jsou přičiňování celého odpoledne, tvoje boky, to je příjemně unavený odpočinek po celodenní práci, teplé mořské vlny s tajemstvím utopených pokladů; tvůj klín je láska a pohoda tichých nocí, opilá číše, bárka zapomnění.

Aréna už dávno spí, stulena v jeho náruči.

Přitiskl jí ústa na rty a usnul také.

Teprve polnice ho probudila. Oba chvatně vyskočili. Krátký pohled. Poslední objetí.

„Muži můj!“

„Moje ženo!“

Předhánějí se v oblékání. Areniny prsty zapínají tak hbitě všechny přezky, že Spartaka předčila. Stojí před ním v plné zbroji, s lukem v ruce, s toulcem u pasu, s dýkou vedle toulce, s koženou přílbicí na hlavě, s koženými chránítky na pažích, a Spartakus teprve leze do bot.

Z tábora sem zaléhají povely. Pollux řadí těžkooděnce. Ze stájí kluše Phaonova jízda. Vtom je slyšet Diomeda, jak dává nastoupit svým lučištníkům.

Aréna vyrazí ze stanu, aby se zařadila do svého oddílu.

Spartakus vystupuje na fórum.

Zástupy vojáků se už shromáždily a čekají jen na jeho povel, aby se daly na pochod. Těžkooděnci, kopiníci pod velením Kastorovým,

štítníci pod Polluxovým; lehkooděncům s dvěma házecími oštěpy velí Ybikus; lučištníci Diomedovi; bojovníci s mečem a malým štítem, vedení Anupem; prakovníci Massinissovi; jízda pod vrchním velením Phaonovým: jeho lučištníci, Gannikova těžká a Kastova lehká jízda.

Chocholy se čeří větrem, přílby se lesknou, koně netrpělivě přešlapují. Je to mohutný, nádherný pohled na nepřehledné davy ozbrojenců s klenutými hrudníky a svalnatými pažemi. Vpředu se tyčí ukořistění orlové římských legií, korouhve, odznaky a *fasces*, dobyté na nepříteli.

Spartakus stojí s taseným mečem a přehlíží svoje rozsáhlá vojska. Výraz jeho obličeje je zarytý a chmurný. Kolikrát jsem vás už takto přehlížel, vy jste čekali jen na můj povel, nemohli jste se toho povelu dočkat, a já jsem z vás měl radost. Vaše tváře byly nachové a hořely, oči vám svítily pod přílbami a plálo z nich nadšení. Dnes mě pohled na vás naplňuje trpkostí. Dnes z vás radost nemám, ač vypadáte slavnostněji a mohutněji než kdy jindy. Nemohu z vás mít radost, protože se vám pozorně dívám do tváří a nevidím v nich červeň, nevidím v nich nadšení. Vaše oči jsou kalné a kloní se, místo co by se měly dívat směle a neohroženě vpřed. Nemohu z vás mít radost, protože očekáváte můj povel s úzkostí. Všechno je ztraceno a všichni to víme. Ti, kdo jdou na smrt, zdraví.

Phaon seskakuje z koně a přistupuje ke Spartakovi. „Nálada je špatná," šeptá mu. „Jedině ty můžeš zachránit, co se dá. Promluv k nim."

„Nemám, co bych jim řekl."

„Musíš, Spartaku. Dovedeš řečnit. Nalej jim trochu ohně do žil. Třeba je ještě naděje. Třeba ho přece jen porazíme. Povzbuď je."

Nikdy nebylo zapotřebí, abych vám před bitvou musel dodávat odvahu. Stačil můj povel, stačilo zvolat: Za mnou!, a vy jste se s písní a s jásotem vrhli za mým vraníkem. Dnes se dožadujete proslovu. Co mohu řečí zachránit. Jak mohu zachránit řečí, co vy jste zmařili nekázní a skutkem.

Vojsko jako kdyby vytušilo, o čem Phaon se Spartakem jednají.

„Chceme tvoji řeč!" ozývá se ze zadních řad.

„Promluv!“ vykřikne kdosi vpředu.

Vlna touhy po velitelově řeči zachvátila celé vojsko. Volají na něho a dožadují se jeho hlasu.

Spartakus čeká, až se utiší. Chtěl by říci: Moje slova už pro vás dávno nic neznamenají. Máte přece jiného řečníka, který vás dovede strhnout. Kaste, vojsko čeká na tvoji řeč. A pokynul by Kastovi na řečiště. Ale to udělat nemůže a nesmí. Jsou jako ptáci, kterým zlomili křídla.

Přesto se na ně dívá tvrdě a bez soucitu.

Náhle se mu před očima vybaví první boj tenkrát za noci pod Vesuvem, znova ho zaplaví průbojná touha zvítězit stůj co stůj, slyší v duchu píseň, s kterou se tehdy hnali na Glaberův tábor, prožívá onen pocit zadostiučinění a radosti, když vstupoval do římského hlavního stanu, slyší troubení Phaonovy polnice a vidí Xerxa a Oinomaa, jak si spílají, a přitom se drží kolem krku. Pokročí vpřed, zvedne ruce do výše jako kdysi v kapujském cirku a zvolá:

„Není možno, není možno, abyste byli chybili, když jste na sebe vzali boj za svobodu a spásu všech!“

Jeho výkřik se neminul účinkem. Řady vojáků se zavlnily. Hlavy se pozvedly, oči zjasnily.

„Přiveďte mého koně,“ poroučí.

Vojáci strnou slavnostním očekáváním. Spartakus si dal přivést na fórum koně. To znamená, že se uchýlí k prastarému obyčeji, jakého se užívalo jen před nebezpečnými bitvami, kdy šlo o bytí a nebytí: protkne mečem srdce svého koně na znamení, že bude se svými druhy věrně sdílet vítězství i smrt. A pak se jako pěší voják připojí k svému vojsku.

Přivedli vraníka. Kůň radostně pohazuje hlavou, když spatří svého pána. Spartakus ho pohladí po dlouhé hlavě, popleská ho po plecích, a pak mu jediným rozmachem vbodne meč přímo do srdce. Vraník se skácí, zahrabe kopyty do vzduchu a obrátí mrtvé oči k svému pánovi.

„Za mnou!“ zvolá Spartakus, jako už tolikrát. Bude to přece jen naposled? bleskne mu hlavou.

Vojska vystupují na jižní část kruhu zalesněných pahorků, které uzavírají kotlinu mezi Kapuou a řekou Volturnem. V dáli, na druhé straně kotliny, se již řadí římská vojska.

Spartakus rozestavuje své voje do bitevního šiku. Do prvních řad posílá těžkooděnce Phaonovy jízdy. Phaona samotného ponechává na samém konci pravého křídla a určuje ho jako spojku se zadními oddíly. Za těžkou jízdou nastupuje lehká jízda; rozestavuje se v menších skupinách po celé délce šiku. Za jízdou těžká pěchota v několika hustých, neprostupných řadách za sebou. Vzadu konečně lehká pěchota. Na pravé křídlo dozadu staví lučištníky, na levé prakovníky. Ganni-ka určuje jako spojku s levým zadním křídlem.

Sám se připojí k prvním řadám těžkooděnců.

Z protějšího okraje kotliny zaznívá polnice. Římská vojska se dávají na pochod.

Poté troubí Phaon. Spartakovy korouhve vycházejí Římanům vstříc.

Země duní pod jejich kroky, kovové odznaky vybuchují na slunci blesky. Dva obrovité zástupy kovu, síly a nenávisti se k sobě blíží.

Už mezi nimi zbývá jen úzká vzdálenost.

Jízda vyráží cvalem.

Římané a bojovníci za svobodu se střetli.

První zasvištění oštěpů. První nárazy mečů. První výkřiky zášti a bolesti.

Těžkooděnci dohánějí jízdu. Bitva začíná zuřit plným proudem.

Spartakus se vrhá do nejprudší řeže. Utkává se s dvěma Římany zároveň. Je gladiátor, dovede šermovat. Je nejsilnějším mužem Itálie, dovede se bít. Už nikoli pro život, protože je bohatý a krásný, už jenom pro chrabrou, čestnou smrt. Oba nepřátelští vojáci pod jeho mečem padají. Vrhá se na třetího.

Napře se do něho těžkým štítem. Protivník klesá. Spartakus mu zatne meč do hrdla. Sápe se na čtvrtého. Je to setník, chochol mu na přílbě sedí napříč. Jejich meče se srážejí nad hlavou.

Bojovníci běží za svým velitelem. Na bitevním poli zuří boj a vřava. Napřahují se paže, zvoní meče, hřmí třesk štítů. Ržání koní, svištění letících oštěpů, jekot polnic. Změť lidí a kopyt a hřív a

bolestných šklebů a rozsápaných břich, žluté, červené, rudé stíny, těžce ubíhající okamžiky v opuštěnosti údů a srážlivé špíně.

Římský setník padá, Spartakus ho zasáhl do hrudi. Útočí na dalšího Římana, na chlapa silného jako býk a velikého jako medvěd. Utkávají se v mocném náporu, srážejí meče střídavě nad hlavami a u nohou, Spartakus nabývá zvolna převahy, užuž zaboří meč do protivníkova těla, když tu náhle podklesne v kolenou, nepřátelský oštěp se mu zabodl do stehna, a Říman, veliký jako hora, se sápe na raněného.

Pták se zlomenými křídly. Bezmocně spadl.

V posledním okamžiku zasahuje Ybikus; vrhá se na Římana ze strany a zasáhne ho doprostřed prsou.

Spartakus si vytrhl oštěp z rány, poklekl na jedno koleno, aby ulevil raněné noze, a bojuje dál.

Nasládlý zápach krve se prolíná se čpavou vůní potu, horký pach koňské moče a čerstvého trusu prosycuje zvířený prach, kusy hlíny, útržky koňských žíní poletují vzduchem.

Raněný Spartakus nemůže už útočit, jen se brání, nastavuje štít a čeká, kdo ho napadne, opět to je římský setník, zlákal ho raněný obr, protože za jeho hlavu je vypsána veliká odměna.

Římané pronikli hluboko do nepřátelských řad a vrhají se do boje se zuřivostí a s vášní. Otroci, předem přesvědčeni o své porážce, se omezují jen na obranu. Pouze některé menší hloučky jízdy a těžkooděnců se ženou do útoku, ale vbrzku mizejí v nepřátelské přesile.

Gannikus, spojka s levým křídlem, hlásí, že na levém křídle je boj ztracen.

„Přes tisíc našich je v zajetí. Ostatní mrtvi. Zbývá nepatrná hrstka, a ta padne, možná že už padla.“

Současně polevuje střed. Jenom pravé křídlo se ještě drží, pravé křídlo, kde bojují Diomedovi lučištníci a mezi nimi Aréna.

Aréna už dávno ví, co je bitva, co je boj. Ničeho se neleká a vede si stejně jako ostatní lučištníci. Napne tětivu, namíří, střelí. A znovu napne a znovu střelí. Přiletí-li za chvíli nepřátelská střela a probodne jí hruď, co se dá dělat, smířila se se vším. Jsme v boji. Dokud mě

nezranili a mám šípy, střílím. Jenomže ne pro vás, bojovníci, protože vás nenávidím. Kdybyste věděli, jak vás nenávidím. Zradili jste Spartaka, zradili jste myšlenku svobody a vrhli jste se za přeludem moci a jeho jste strhli s sebou, vzali jste mi ho a vzali jste mi ho navždycky, není možné, abychom tuto bitvu vyhráli, všichni padneme a padne i on a s ním tolik světla, tolik pravdy, tolik síly. Už se nikdy nepovedeme za ruce a nebudeme spolu žít, nedám mu dítě a nedám mu svůj život, je konec, dnešní noc byla poslední, můj veliký hrdina padne.

Vidí, že bitva je ztracena.

Z předních řad přijíždí Phaon. Před sebou žene několik koní, jejichž jezdci byli zabiti.

„Phaone. Ještě je naživu?“

„Zraněn na stehně. Bojuje vkleče. Zabil dva setníky.“

Aréna zachytí jednoho z volných koní a vyšvihne se na něj.

Zraněn na stehně. Bojuje vkleče. Jak dlouho tak může bojovat. V této chvíli už je možná mrtev. A já tady střílím a nevím kam a na koho. Mrtev. Možná rozšlapán koňmi. Možná odvlečen do římských řad. Provždycky ztracen. Kde je ten jeho život, bohatý a krásný.

Pobídne koně, projíždí řadami lučištníků a jako šílená na ně vykřikuje:

„Nenávidím vás! Všecky vás nenávidím! Vy jste to zavinili. Proč jste si netáhli zpátky do Itálie sami. Měli jste ji přece jistou. Nepotřebovali jste už vojevůdce. Ležela před vámi jako jistá kořist. Byli jste otroci a zůstali jste jimi, poněvadž jste nedovedli s těžce vydobytou svobodou zacházet. Jste psi! Zrádní, podlí psi!“

Sprška nadávek a hrubostí jí odpovídá.

Diomedes ji napomíná: „Mlč, nerozzuř je, nech je na pokoji“

Ale Aréna kluše jako nepříčetná podél křídla lučištníků a chrlí na ně všechny nadávky, kterým se mezi nimi za dva roky naučila.

Přijíždí holohlavý Kastus, přílbu někde ztratil a lebka mu svítí. Hlásí: „Střed je ztracen. Je vyloučeno, aby se bitva dala vyhrát. Setrváme všichni na svých místech a nedáme se pohnout ani k ústupu, ani k útěku a budeme bojovat do posledního dechu. Tak zní Spartakův rozkaz.“

Střed je ztracen, střed je ztracen, víří Aréně hlavou. Vzali jste mi muže, mého milovaného muže, co je mi po všem, jsem žena a miluji, vzali jste mi všechno a ty, ty jsi to způsobil! Přiřítí se ke Kastovu koni, slzy jí padají z očí, lomí rukama a křičí zoufalým, štkaním přerývaným hlasem:

„Proč už jsi nepošel, ty pse? Proč má padnout on, a ty se tady projíždíš?! Ty, který máš tohle všechno na svědomí?! Ty, který jsi na něho u Mutiny vztáhl ruku? Ty pse, ty —“

Nedořekla. Kastus pobídl koně, zvedl meč a sekl jím po dívčině hlavě. Zřítila se z koně. Bez výkřiku. Přijala smrt stejně tiše a statečně, jako přijímala život ve vojenském táboře. Proud krve jí zaplavil obličej. Už nejsou vidět její hnědavé tečky kolem nosu. Ti tam jsou skřítkové v očích. Leží tu v tratolišti, je světlá a oblačná, a jen prsty rozhozených paží se ještě pohybují, jemné a pečlivé prsty, které ovázaly tolik ran a pohladily tolik bolestí.

I ona šla za jeho zvučným jménem.

Diomedes po Kastovi střelil. Ale nezasáhl ho. Kastus už cválá do předních řad.

Germánští lučištníci, pohněváni jejím klnutím a vzkypělí bezmocnou zuřivostí nad Kastovou zprávou o ztracené bitvě, se vrhají na její mrtvé tělo jako na oběť pro své zoufalství a rozsápou je.

V té chvíli Spartakus klečí už na obou kolenou a rozdává z posledních sil poslední rozmachy meče. Anup a Ybikus jsou u něho a odrážejí rány, namířené na velitele. Bojují se skupinou pěti římských těžkooděnců, jsou to chlapi mocných těl, rozvášnění bojem a krví, vrhají se do řeže s divoce planoucíma očima. Anup a Ybikus nastavují štíty. S třeskem se srazily meče. Spartakus zatne zuby bolestí a šlehne mečem. Prostřední z Římanů klesá s podťatými koleny, štít mu vypadl z ruky. Spartakus se s námahou nachýlí vpřed a dobije ho ranou doprostřed hrdla.

Jsme ztraceni. Ale bojujeme udatně. Jako bojují jen svobodní lidé.

S dvěma Římany se potýká Ybikus a s dvěma Anup. Ybikus je dosud nezraněn, Anup krvácí z boku. Římané jsou v přesile, Ybikus i Anup ucouvli o krok zpět. Spartakus napne všechny síly, vyšvihne

se a zabodne meč jednomu z Římanů zespodu do břicha. S vytím se skácí. Dalšího srazí Ybikus sečnou ranou doprostřed lebky.

Prohráváme.

Bojujeme a umíráme.

Moje síly jsou u konce. Každým okamžikem už nebudu s to vzdorovat. Nebudu se moci bránit. Římská čepel ukončí můj život. A přece byl bohatý a krásný. Bohatý myšlenkou svobody. Krásný bojem pro ni.

Není moci na světě, která by přemohla horoucí touhu po svobodě. Není moci na světě, která by umlčela její vítězný jásot.

Zbývající dva Římané se potýkají s Anupem a Ybikem. Raněný Anup ochabuje, co nevidět podlehne. Spartakus zemdlel ztrátou krve. Paže mu klesají únavou. Přesto s vypětím posledních sil zvedá meč Anupovi na pomoc. Bodne pod krunýř do slabin. Vyčerpáním klesne.

Tu se Ybikův protivník bleskurychle skloní a zarazí ostří do Spartakovy hrudi. Sám padá ranou Ybikovou.

Spartakus není mrtev. Necítí bolest. Po tvářích mu stéká pot. Slyší kdesi znít vysokou strunu. Jsi básník. Jsem gladiá-tor. Proč ses dal najmout? Cink, cink, zvoní struna. Čtyři kroky po délce. Tma. Čtyři kroky po šířce. Choď chvíli, než usneš. Nebolí vás to? Že se ptáš. Na vysoké skále stojí osamělá borovice a její kmen zlatě plane k západu, odpusť, jsem očištěn ode všeho, odpusť, já jsem tě nevolal, přišla jsi sama za mnou, sama neodpusť, já jsem tě přijal, ale měl jsem tě nepřijmout, neodpusť, stál jsem tě život.

Čísi ruce ho berou pod rameny. „Nesmějí ho dostat.“ Jsou to ruce Ybikovy. Slyší Phaonův hlas: „Dej mi ho na koně.“ Pak ho někdo zvedá na nohy a jiný hlas praví: „Zadržte zbraň! Chci vám pomoci.“ Kde jsem už slyšel ten hlas. Rozsvěcím lampu do šera... „Kam?“ ptá se Phaon. A onen známý hlas odpovídá: „K lesu. Do příkopu.“ Potom bezmocně visí přes koňský hřbet. Před námi je těžký boj: pamětlivi minulých útrap, snažme se teď všichni proslavit. Struna zvoní. Ty mě máš ráda? Nade všecko na světě. Tvoje ňadra jsou bohatě prostřený stůl. Kopyta tepou půdu. Kopyta tepou půdu. Osm

kopyt. Dnes se nevečeří. Prodej mi Krixa. Na Řím! Postavíme si vory. Porazíme dobytek.

Otvírá oči a přichází k vědomí.

Leží v příkopě na okraji lesa, stranou od bitevní vřavy. Dva koně jsou uvázáni opodál ke stromu a dva obličeje se nad ním sklánějí. Jedna tvář je Phaonova. Ta druhá . . . To je Říman! Spartakus učiní bezděčný pohyb, sahá po meči. Je však bezbranný a bezmocný.

Říman promluví a Spartakus jeho hlas poznává: „Já jsem Domitius Hyginus. Pamatuješ?“

Pamatuji se. Zajatec, kterému jsem vrátil zbraň a poslal ho zpět k jeho vojsku.

„Nedovolím, aby tě našli. Nemůže se mi dostat větší cti v životě, než pohřbít takového muže a bojovníka jako jsi ty.“

Spartakus zavírá oči. Mluví o mně jako o mrtvém. Jsem tedy už mrtev. A ostatní padnou se mnou. Naše myšlenka svobody padne s námi.

‚Aréna je srdnatá jako muž,“ řekne Phaon.

Srdnatá jako muž. Proč mi to říká. Už asi padla, naše ma-ličká, že mi to říká. A já ji měl tolik rád. Moje žena padla...

Svoboda...

Naší myšlenky se chopí jiní. A jiní pro ni budou bojovat, krvácet, umírat. Až nastoupí ti, kteří v jejím jménu zvítězí. A po nich přijdou ti, kteří pro ni budou žít.

Žít pro svobodu a ve svobodě.

I tak jste dokázali, co ještě nikdo nedokázal.

A pak už neslyší, nevidí a necítí nic. Necítí, jak mu Phaonova ruka setřela smrtelný pot z čela. Nevidí, jak nepřítel, Říman Domitius Hyginus, pokládá svůj meč na jeho prsa. Veliké, bronzové tělo leží bezvládně. Jen žluté blesky světla mu vyšlehují kolem hrdla z Arenina náhrdelníku. Necítí, jak Phaon a Říman zahazují jeho tělo sypkou, voňavou zemí. Nevidí, jak si podávají ruce a rozjíždějí se širokým kruhem zpět k svým vojskům.

Bitva je u konce.

Tisíce padlých otroků pokrývají bitevní pole. Tisíců raněných si nikdo nevšímá. Šest tisíc zajatých nahnali do ohrady při Appiově silnici vedle římského tábora.

Vítězné vojsko se vrátilo do ležení.

Krassus zlostnými kroky odměřuje fórum. „Afranie. Vezmi sto lidí a prohledej bojiště. Musíme ho najít. Musím ho dostat. A ji taky. Oba."

Přijíždí posel z Říma. Nese zprávu ze senátu, že do vlasti právě přibyli Lukullus z Makedonie a Pompeius z Hispánie a neprodleně se vypraví Krassovu vojsku na pomoc.

„Zvěstuj v odpověď senátu a národu římskému," slavnostně praví Licinius, „že Krassova vojska válku právě vítězně dokončila"

Nato Boháč přikazuje vojákům, aby po obou stranách Appiovy silnice z Kapuy až do Říma vztyčili šest tisíc křížů.

Afranius se vrací z bitevního pole. Přináší jeden malý, snad ženský sandálek a chomáč dlouhých rusých vlasů, slepených zaschlou krví.

„Spartaka jsme nenašli, Licinie."

Hyginus má službu u hlavního stanu. Sklonil hlavu.

Druhého dne vyvádějí vojáci z ohrady zajatce. Šest tisíc zajatých dovlekli ke křížům. Šest tisíc provinilých otroků bude potrestáno, jak jen dovede zpupný Řím ztrestat neposlušné raby. Celý den a celou hoc až do rána je slyšet od Appiovy cesty bušení kladiv a bolestný řev a zoufalé vytí odsouzenců, vbíjených na kříž. Všichni naříkají, všichni sténají. Jen jediný z nich bez hlesu zatíná zuby, bolest nohou a dlaní trpí jen v sobě. Je to poslední ze zajatců, ten, kterého přibíjejí až před branou Říma. Na lysé hlavě mu vyvstávají krůpěje studeného potu.

Nazítří táhne vítězný Krassus se svým vojskem Appiovou silnicí do Města.

Ve větru mu vlaje purpurový plášť, vavřínové listy mu zdobí vojevůdcovské čelo. Za ním následují nepřehledné zástupy těžkooděnců, prakovníků, jízdy, vozů. Po stranách se tyčí řady křížů. Někteří odsouzenci jsou už mrtví. Jiní těžce a zdlouhavě dokonávají.

Za chvíli budeme u bran. A tam se mi dostane uvítání. SENATUS POPULUSQUE ROMANUS, senát a národ římský, mi vyšle k bráně nejváženější muže města, aby mi poděkovali a přivítali mě. Možná že mezi nimi budou Lukullus a Pompeius. Odvedou mě do senátu. Tam se mi dostane nejvyšších poct. Ale nejokázalejší bude uvítání u brány, tam se budou tísnit vděčné davy . . .

Dojíždí.

Před bránu Říma vychází sám předseda senátu.

Krassus zastavuje koně.

Napjaté ticho. Vděčné davy nemohou spustit oči z vítězného Marka Licinia Krassa Boháče.

Předseda senátu pozvedá ruku a chystá se promluvit

„Sláva Spartakovi! Ať žije svoboda!“

Výkřik se ozval z kříže před samou branou Říma. Byl to výkřik odsouzence Kasta, toho, který bez jediného vzlyku vytrpěl mučení. Dokonal se jménem svého velitele na rtech.

Krassovi se dostalo uvítání.

K Appiově silnici se začínají stahovat krkavci.

POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY

Acerry — (Acerrae) město v severní Itálii
Alkaios — starořecký básník z konce VII. a začátku VI. stol. předň. I. (citované verše v I. i II. dílu přeložil Fr. Stiebitz)
Appiova silnice — Via Appia, silnice vedoucí z Říma na jih Kampánií, jižním Samniem, přes jihozápadní Apulii do Kalábrie do přístavu Brundi-sia
Arrius Quintus — proprétor, vyslaný s konzuly Poplikolou a Klodiánem proti Spartakovi; utrpěli porážku
atrium — hlavní síň ve starořímském domě na způsob dnešní obytné haly
Batiatus, Gnaeus Lentulus — majitel cirku a gladiátorské školy v Kapuji, odkud vyšlehla první jiskra Spartakova povstání
Beneventum — město v Samniu
Bruttium — nejjižnější cíp Itálie
centurio — setník Démosthenes — nejslavněji! aténský řečník (384-322 před n. I.)
falernské víno — tehdy vyhlášené, nejlepší víno
fasces — viz liktor
Flóra — bohyně květů a jara
fórum — náměstí; ve vojenském táboře prostranství s řečništěm
Fórum Anni — město v jižní Itálii, dobyté Spartakem; přes Spartakovy prosby a rozkazy tam otroci podlehli pomstychtivosti a touze po kořisti, po krvi a po lupu.
Furius — jeden z velitelů vojevůdce Varinia, poražený Spartakem
Galie — římská provincie, území dnešní Francie
Garganus — pohoří v Apulii, kde utrpěl porážku a padl Krixos
Glaber, Gaius Klaudius —první římský velitel, kterého Spartakus porazil u Vesuvu
Hamilkar — kartáginský vojevůdce, otec Hannibalův
Hannibal — kartáginský vojevůdce, s kterým Řím po dlouhá léta válčil. Poražen Římany r. 202před n. I.
Herkulanum — město pod Vesuvem
Hispánie — římská provincie, nyní Španělsko
Kampánie — úrodná krajina na jih od Říma
Kapua — bohaté město v úrodné italské krajině Kampánii. Kolébka Spartakova povstání
kartaginské války — *viz Kartágo*
Kartágo — město v Africe založené Féničany v VII. stol. před n. I. poblíž dnešního Tunisu. Stalo se hlavním městem mocné republiky s velkou námořní silou; měla několik kolonií, např. na Sicílii a v Hispánii. Kartágo se stalo soupeřem Říma a vedlo s

ním tři dlouhé války, zvané punské; nejznámější kartaginští vojevůdci byli Hamilkar a zejména jeho syn Hannibal

Kassius Longinus, Gaius — místodržitel v Galii; Spartakus jeho vojska slavně porazil v bitvě u Mutiny

Klodiánus Gnaeus Kornelius Lentulus — konzul vyslaný proti Spartakovi; utrpěl porážku

kohorta — viz legie

konzul — nejvyšší úředník v římské republice. Konzulové byli voleni dva. aby si mohli navzájem pomáhat, ale i jeden na druhého dohlížet. Úřad zastávali po dobu jednoho roku

Kossinius, Markus — římský vojevůdce, kterého Spartakovi otroci málem zajali v lázni v obci Saliny

Krassus, Markus Licinius, zvaný Boháč (Dives) — porazil Spartaka v rozhodné bitvě v Apulii r. 70 před n. I. Šest tisíc zajatých otroků dal ukřižovat podél Appiovy silnice z Kapuy do Říma. Politický soupeř Pompejův; později utvořit s Pompeiem a Caesarem tzv. první triumvirát

Krixos — gladiátor, Spartakův druh, jeden z vůdců povstání. Po čase nastal mezi ním a Spartekem rozkol, Krixos se od Spartaka odpojil a byl zakrátko nato Římany poražen u hory Garganu v Apulii

legie — latinsky legio, starořímský vojenský sbor. Legie se skládala z jízdy a z těžké a lehké pěchoty. K službám patřili trubači a pištci, oddíly technické (zákopníci atdl V legii bylo 6000 mužů. Dělila se na 10 kohort (cohors) po 600 vojácích; kohorta na 3 manipuly (manipulus) po 200 mužích a manipul na 2 setniny (centuria). Jezdců bylo v legii většinou 300. Cizinci nesměli v římském vojsku sloužit, pouze v jeho pomocných oddílech (auxilii)

liktor — státní zřízenec, který nesl před vysokými úředníky fasces, tj. pruty a sekyru jako odznak úřednické moci, jako symbol práva trestat a po-pravovat. Čím vyšší hodnost úřednická, tím větší počet liktorů

Luceria — město v Apalii

Lukánie — krajina v jižní Itálii

Lukullus — římský vojevůdce, který před Pompejem válčil s králem Mithridatem. Později se stal legendárním pro své přepychové hostiny

Manlius Gnaeus — jeden z vojevůdců poražených Spartakem

Marius Gaius — římský vojevůdce a konzul, odpůrce Sullův (156—86před n. I.)

Mummius — Krassův podvelitel; přes Krassův zákaz se se svými oddíly pustil se Spartakem do boje. Jeho vojska se dala před otroky na útěk Kohortu, která se dala na útěk pnmí, dal Krassus za trest zdecimovat, tj. dal popravit každého desátého muže

Mutina — dnes Modena, město v severní Itálii V bitvě u Mutiny porazil Spartakus Římany na hlavu a měl volnou cestu z Itálie do Galie. Ale otroci, svedeni zejména drobnými zemědělci, svobodnými římskými občany, kteří se ke Spartakově vzpouře ve velkém počtu přidali, přinutili Spartaka, aby se vrátil do Itálie a táhl na Řím. Tento návrat měl za následek brzkou porážku Spartakova povstání

nachový plášť — směl nosit jen imperátor, tj. nejvyšší velitel římských armád

Nucerie — město v Kampánii

Oinomaos — gladiátor, Spartakův druh, jeden z vůdců povstání. Brzy padl

ovace — čestný oslavný průvod, méně slavnostní než triumf, který se povoloval za záslužné činy

peristyl — sloupová síň v starořímském domě
Picenum — krajina ve střední Itálii při Jaderském moři
Pincius — pahorek v Římě
piráti — ve Spartakově době byli piráti na Středozemním moři námořní velmocí s obrovským loďstvem a bohatstvím. Římané proti nim po léta marně bojovali a snažili se moře od nich vyčistit. Podařilo se to teprve Pompeiovi za několik roků po skončení otrocké války
Platón — slavný řecký filozof, žák Sokratův a přítel Aristotelův. Autor znamenitých Dialogů (429—347před n. L)
Pompeje — město pod Vesuvem
Pompeius, Gnaeus — římský státník a vojevůdce (106 až 48 před ru l.)
Poplikola, Lucius Gellius — konzul vyslaný proti Spartakovi; utrpěl porážku
prétor — po konzulech nejvyšší římský úředník
prokonzul — místodržitel
proprétor — prétor, který zastával úřad v minulém roce. Viz prétor
Pyrrhos — épeirský král, který bojoval proti Římanům v sedmdesátých letech III. stol. před n. 1. Porazil Římany u Askula, ale za takovou cenu, že se dodnes traduje jeho výrok po bitvě: Ještě jedno takové vítězství a jsem ztracen
quaestor — vysoký finanční úředník
quaestorium — hospodářská správa a zásobárna v římském vojenském táboře
Rhegium — město v nejjižnějším cípu Itálie, dnešní Reggio
Saliny — obec mezi Herkulanem a Pompejemi
Samnium — krajina ve střední Itálii
samnitské války — ve IV. a III. stol. před n. I. bojovali Římané proti Samnitům, aby rozšířili svou moc v Itálii; po počátečních porážkách Římané zvítězili.
Seplasia — název tržiště v městě Kapuji
sestercius — římské platidlo
Sicílie — římská provincie
Spartakus — původem Thrák. gladiátor z italského města Kapny, který r. 74 před n. L uprchl se 78 druhy z gladiátorské školy. Tisíce otroků z celé Itálie se k němu přidávaly. Vznikla válka s otroky, Spartakus se stal jejich vojevůdcem. Otroci vítězili několik let Teprve r. 70 před n. I. je porazil Krassus. Spartakus padl; jeho mrtvola nebyla nalezena. Historikové líčí Spartaka jako neobyčejně nadaného vojevůdce a výjimečně ušlechtilého člověka
Stabie (Stabiae) — město pod Vesuvem
stadium — 184,98 m; 300 stadií je tedy více než 55 km.
Sulla - římský diktátor, 83 - 79před n. I.
Tarent — město v jižní Itálii při Tarentském zálivu: vedl s Římem válku ve III. stol. před n. L Jeho spojencem se stal épeirský král Pyrrhos — viz Pyrrhos
Tertulla — nejdříve manželka Krassova bratra; když ovdověla, oženil se s ní Markus Krassus
Thurie (Thuriae) město v Bruttiu, středisko Spartakových vojsk
tóga — svrchní šat římských mužů, z nažloutlé vlněné látky. Byl to dlouhý obdélník, který v ladných záhybech obtáčel tělo. Uchazeči o veřejný úřad nosili tágu sněhobílou (toga candida); při pohřbech a smutečních slavnostech se nostila tóga tmaxých barev (toga pulla); státní úředníci, členové kněžských sborů a pořadatelé

slavnostních her směli nosit tágu s nachovým lemem (toga praetexta); vojevůdce slavící triumf smě! obléknout purpurovou tágu, zlatě vyšívanou (toga pieta)

tunika — spodní šat římských mužů; dosahovala přibližně ke kolenům, v pase byla přepásána, délka rukávů se řídila ročním obdobím

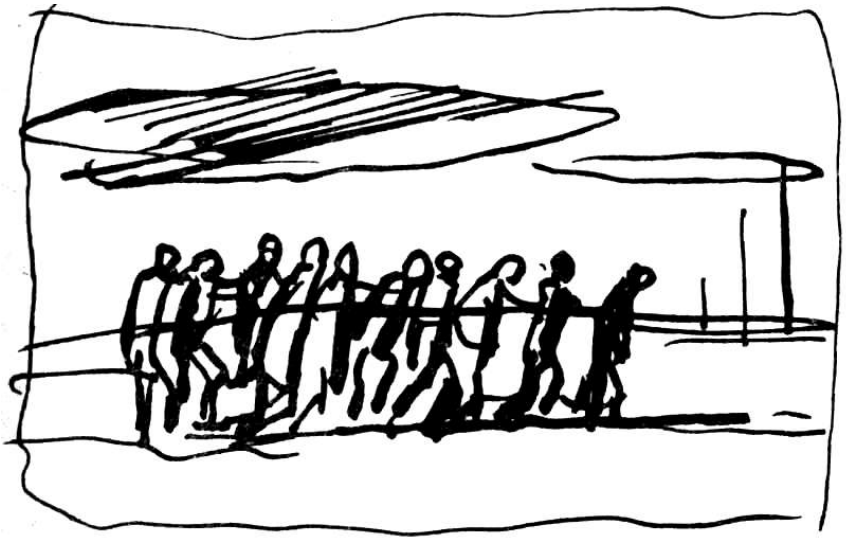
Varinius, Publius — jeden z římských vojevůdců, poražený Spartakem

vestálka — kněžka bohyně Vesty, ochránkyně rodinného krbu; panny vestál-ky skládaly slib čistoty; při porušení slibu byly trestány zazděním zaživa

vestibulum — vstupní chodba v starořímském domě

Vesuv — sopka v Itálii, kde se Spartakus se svými druhy opevnil po útěku z gladiátorské školy v Kapui. Ve Spartakově době byla sopka pokládána za mrtvou a po svazích rostla vinná réva; po révových žebřících se Spartakovi podařilo s vojsky Vesuv opustit

založení Říma — Římané říkali Města — 753 před n. I.

JARMILA LOUKOTKOVÁ
SPARTAKUS ***Před námi boj***
ERB
Červená řada Desátý ročník
Ilustroval Rastislav Michal
Graficky upravil Vladimír Janský
Vydala Práce, vydavatelství a nakladatelství
ROH v Praze
roku 1980 jako svou 5735. publikaci
Odpovědný redaktor Bořivoj Kopic
Výtvarný redaktor Mojmír Čapek
Technická redaktorka Jana Zemanová
3. vydání - náklad 103 000 - stran 400
AA 20,55 - VA 21,31 - 601/22/865
Vytiskl Mír, novinářské závody, n. p., závod 3
Tematická skupina 13/3/3
24-027-80 Kčs 32,—